

ΙΩΑΝΝΑ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ

ΤΟΜΟΣ 68

ΥΠΟΜΝΗΜΑ
ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ
ΟΜΙΛΙΑΙ ΞΕ'—ΟΖ'
(ΚΕΦ. 20—24)

Κείμενον: Fridericus Field

Μετάφρασις - Σχόλια:

ΚΥΡΙΑΚΟΥ Γ. ΡΟΥΜΠΗ
θεολόγου - φιλόλογου
(ΞΕ'—ΞΗ')

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Γ. ΚΟΥΤΡΟΥΜΠΑ
θεολόγου - φιλόλογου
(ΞΘ'—ΟΖ')

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ	11— 245
Ὁμιλία ΞΕ' (Ματθ. κ' 17—28)	11 (249)*
Ὁμιλία ΞΣΤ' (Ματθ. κ' 29—κα' 11)	35 (263)
Ὁμιλία ΞΖ' (Ματθ. κα' 12—32)	52 (275)
Ὁμιλία ΞΗ' (Ματθ. κα' 33—46)	71 (287)
Ὁμιλία ΞΘ' (Ματθ. κθ' 1—14)	92 (301)
Ὁμιλία Ο' (Ματθ. κθ' 15—33)	112 (314)
Ὁμιλία ΟΑ' (Ματθ. κθ' 34—46)	129 (326)
Ὁμιλία ΟΒ' (Ματθ. κγ' 1—12)	142 (335)
Ὁμιλία ΟΓ' (Ματθ. κγ' 13—28)	156 (346)
Ὁμιλία ΟΔ' (Ματθ. κγ' 29—39)	171 (356)
Ὁμιλία ΟΕ' (Ματθ. κδ' 1—15)	187 (368)
Ὁμιλία ΟΣΤ' (Ματθ. κδ' 16—31)	206 (382)
Ὁμιλία ΟΖ' (Ματθ. κδ' 32—51)	224 (395)

ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΝ ΚΕΙΜΕΝΟΝ	249—411
---------------------	---------

*Οι ἐντός παραθέσεων ἀριθμοὶ εἶναι οἱ ἀντίστοιχοι τῶν ἀλλόθεν τοῦ πρωτοτύπου κειμένου.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ
ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
 ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ
 ΥΜΝΗΜΑ
 ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

Ο Μ Ι Λ Ι Α Ξ Ε' (65)

(Ματθ. κ', 17.- 28)

•Καὶ ὅταν ἀνέβαιναν ἐ Ἰησοῦς εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, ἐπέφη μαζί του ἰδιαιτέρως τοὺς δώδεκα μαθητὰς του καὶ τοὺς εἶπεν Ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου θὰ παραδοθῆ εἰς τοὺς ἄγγελοὺς **C** καὶ εἰς τοὺς γραμματεῖς καὶ θὰ τὸν καταδικάσωσιν εἰς θάνατον, καὶ θὰ τὸν παραδώσωσιν εἰς τοὺς Ἰουδαίους στρατιώτας διὰ νὰ τὸν περιποιῶσιν καὶ νὰ τὸν βαστιώσωσιν, καὶ ἔπειτα κατὰ τὴν τρίτην ἀπὸ τοῦ θανάτου του ἡμέραν θὰ ἀναστῆθῃ¹.

Δὲν ἀνασθάνει ἀμέσως εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, δευτὴν ἦλθεν ἀπὸ τὴν Γαλιλαίαν, ἀλλ' ἄφου προηγουμένως ἐθαύματόργησεν, ἀπεστόμενος τοὺς Φαρισαίους καὶ ἔκανε λόγον εἰς τοὺς μαθητὰς του, περὶ ἀκτιμοσύνης «Διότι ἐάν θέλῃς», λέγει, **D** «νὰ εἶσαι τέλειος, πώλησον τὰ ὑπάρχοντά σου»², καὶ περὶ παρθενίας «ὅποιος ἠμπορεῖ νὰ θέσῃ εἰς ἐφαρμογὴν τὸν λόγον αὐτόν, ἄς τὸν ἐφορμώσῃ»³,

1. Ματθ. 20, 17 - 19.
 2. Ματθ. 19, 21.
 3. Ματθ. 19, 12.

καὶ περὶ ταπεινοφροσύνης· «Διότι, ἐάν δὲν ἀλλάξετε φρονήματα· καὶ δὲν γίνετε ὡς τὰ παιδιὰ, δὲν θὰ εἰσελάθετε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν»⁴, καὶ περὶ τῆς ἐδῶ ἀνταποδόσεως· «Καὶ καθένας πού ἀφῆσέ σπῆτις ἢ ἀδελφούς ἢ ἀδελφάς, θὰ λάθῃ πολλαπλᾶ εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν»⁵, καὶ περὶ τῶν ἐκεῖ ἀμοιβῶν· «Καὶ θὰ κληρονομήσῃ», λέγει, «ζωὴν αἰώνιον»⁶. Τότε, λοιπόν, φθάνει εἰς τὴν πόλιν καὶ ὅταν ἐσκόπευε νὰ ἀνοῆ εἰς αὐτήν, πάλιν ἠμίλει διὰ τὸ πάθος του. Ἐπειδὴ, δηλαδή, ἦτο φυσικὸν νὰ τὸ λησμονοῦν οἱ μαθηταί, ἐπειδὴ δὲν ἤθελαν νὰ λάθῃ χώραν αὐτό, δι' αὐτὸ συνεχῶς τοὺς τὸ ὑπειθυμίζει, **¶** ἄσκῶν τὸ μυαλό τους μετὰ τὴν συχὴν ὑπενθύμισιν καὶ ἐλαττώων τὴν λύπην τους.

Κατ' ἀνάγκην, ὅμως, ἠμίλει ἰδιαίτερος εἰς τοὺς μαθητάς του, διότι δὲν ἔπρεπε νὰ κυκλοφορήσῃ ὁ λόγος αὐτὸς διὰ τὰ πάθη εἰς τὸ πλῆθος, οὔτε νὰ λεχθοῦν καθαρὰ τὰ πράγματα αὐτά. Ἐξ ἄλλου, δὲν θὰ πρόσκυθε καὶ καμμία ἀφέλεια ἀπὸ αὐτό. Πράγματι, ἀφοῦ οἱ μαθηταὶ ἐταράσσοντο, ὅταν ἤκουαν αὐτά, πολὺ περισσότερο θὰ ἐταράσσοντο τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ.

Τι λοιπόν; Δὲν ἐλέχθη αὐτὸ εἰς τὸ πλῆθος; ἐρωτᾷ κάποιος. Ἐλέχθη, θέθαια, καὶ εἰς τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ, ἀλλ' ὄχι τόσο καθαρὰ. «Κρημνίστατε», λέγει, «τὸν ναὸν αὐτὸν καὶ εἰς τρεῖς ἡμέρας θὰ τὸν ἀνεγείρω»⁷, **¶** καὶ «θαῦμα ζητεῖ ἢ γενεὰ αὐτή, ἀλλὰ δὲν θὰ τῆς δοθῇ θαῦμα, παρὰ τὸ θαῦμα τοῦ Ἰωῆ»⁸, καὶ πάλιν «Ἀκόμη ὀ-

4. Ματθ. 18, 3.

5. Ματθ. 19, 29.

6. Ματθ. 19, 29.

7. Ἰωῆ. 2, 19.

8. Ματθ. 12, 39.

λίγον χρόνον εἶμαι μαζί σας καὶ θὰ με ζητήσετε καὶ δὲν θὰ με εὑρετε»⁹. Εἰς τοὺς μαθητάς του, ὅμως, δὲν ἠμίλησεν ἔτσι, ἀλλ' ὅπως τοὺς ἐξέθεσε τὰ ἄλλα σαφέστερα, καθ' ὅμοιον τρόπον τοὺς τὸ εἶπε καὶ αὐτὸ καθαρὰ.

Καὶ διὰ ποῖον σκοπὸν ἐλέγετο αὐτό, ἐάν δὲν ἐπρόκειτο νὰ καταλάβουν τὴν δύναμιν τῶν λεγομένων; Διὰ νὰ καταλάβουν ὑστερα ἀπὸ τὴν πραγματοποίησιν αὐτῶν, ὅτι ὁ Κύριος ἐγνώριζεν ἐκ τῶν προτέρων τὸ πάθος του καὶ ἐθάδιζε πρὸς αὐτό μετὰ τὴν θέλησίν του καὶ ὄχι χωρὶς νὰ τὸ γνωρίζῃ καὶ ἐξαναγκαζόμενος. Εἰς τοὺς μαθητάς του, ὅμως, δὲν τὰ προέλεγεν αὐτὰ μόνον διὰ τὴν παραπάνω σκοπὸν, ἀλλ' ὅπως εἶπα προηγουμένως, διὰ νὰ ἐκγυμναστοῦν μετὰ τὴν προσδοκίαν καὶ νὰ ὑποφέρουν εὐκολώτερα τὸ πάθος καὶ νὰ μὴ τοὺς ταραξῇ ὑπερβολικὰ, ὅταν θὰ ἤρχετο χωρὶς νὰ τὸ περιμένουν. **¶** Δι' αὐτὸ, ἄλλωστε, κατ' ἀρχὰς τοὺς ἔλεγε τὸν θάνατον μόνον. Ὅταν, ὅμως, ἐξηκολήθησαν καὶ ἐγυμνάσθησαν, τότε προσθέτει καὶ τὰ ἄλλα, ὅπως, παραδειγματικὸς χάριν, ὅτι θὰ τὸν παραδώσουν εἰς τοὺς ἐθνικοὺς στρατιώτας, ὅτι θὰ τὸν περιπαίξουν καὶ θὰ τὸν μαστιγώσουν. Καὶ δι' αὐτὸν τὸν λόγον, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ περιμένουν καὶ τὴν ἀνάστασιν, ὅταν θὰ ἐβλεπαν νὰ περνοῦν τὰ δυσάρεστα γεγονότα. Πράγματι, ἐκεῖνος πού δὲν ἀπέκρυψε τὰ λυπηρὰ καὶ ὅσα ἐθεωροῦντο ἐπικινδυνά, δικαιολογημένα, ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ πιστευτὸς διὰ τὰ εὐχάριστα καὶ τὰ καλὰ.

Πρόσεξε ἀκόμη, σὲ παρακαλῶ, κατὰ ποῖον τρόπον καὶ μετὰ τὸ κατάλληλον τοῦ χρόνου οἰκονομεῖ εἰκόλα τὴν ὑπόθεσιν. Πράγματι, ὅτε ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς κλήσεώς των τοὺς τὸ εἶπεν, διὰ νὰ μὴ τοὺς ταραξῇ, οὔτε

9. Ἰωῆ. 7, 33-34.

πάλιν πολύ κοντά εις τὸν καιρὸν τοῦ πάθους, διὰ τὴν μὴ τοὺς προκαλέσθαι ἀόχλησιν. Ἄλλα ἔσαν ἔλαβαν ἱκανοποιητικὴν πείραν τῆς δυνάμεώς του «C» καὶ μεγάλας ὀπιοσχεσεις ἔδωκε διὰ τὴν αἰώνιον ζωὴν, τότε κάνει λόγον καὶ διὰ τὸ πάθος του μίαν καὶ δύο καὶ πολλὰς φορές καὶ ἔτσι συνοφθαίνει τὸν περὶ τοῦ πάθους λόγον μετὰ τὰ θαύματα καὶ τὴν διδασκαλίαν.

Ἄλλος δὲ εὐαγγελιστὴς λέγει, ὅτι ἔφερεν ὡς μαρτυρας καὶ τοὺς προφῆτας¹⁰. Καὶ ἄλλος¹¹, πάλιν, λέγει, ὅτι καὶ οἱ μαθηταὶ δὲν ἀντελήφθησαν τὰ λεγόμενα καὶ ὅτι ἡ σημασία τῶν λόγων αὐτῶν ἦτο κρυφὴ δι' αὐτούς¹² καὶ ὅτι μετὰ κατέπληξιν τὸν ἀκολουθοῦσαν¹³. Κατὰ συνέπειαν, λέγει κάποιος, ἔχει χαθῆ τὸ κέρδος ἀπὸ τῆν πρόφρησιν. Διότι ἔάν δὲν ἀντελαμβάνοντο τὰ ὅσα ἤκουσαν, δὲν θὰ εἶχαν καὶ καρμίαν προσδοκίαν. καὶ ἀφοῦ δὲν προσεδόκουν τίποτε, δὲν θὰ ἐξήσκούοντο μετὰ τὰς ἐλπίδας.

¶ Ἐγώ, ὁμως, ἐρωτῶ καὶ κάτι ἄλλο ποῦ περικλείει μεγαλύτεραν ἀπορίαν; Δηλαδή, ἔάν δὲν ἀντελαμβάνοντο τοὺς λόγους αὐτούς, διατί ἔλυποῦντο; Διότι, πραγματικά, ἄλλος εὐαγγελιστὴς λέγει, ὅτι ἔλυποῦντο¹⁴. Ἐάν, λοιπόν, δὲν ἐκαταλάβαιναν, πῶς ἔλυποῦντο; Πῶς ἔλεγεν ὁ Πέτρος; «Ὁ Θεὸς νὰ σὲ φυλάξῃ ἀπὸ αὐτό, Κύριε. Δὲν πρέπει νὰ γίνῃ αὐτὸ εἰς σέ»¹⁵.

Τι πρέπει, λοιπόν, νὰ ἀπαντήσωμεν; Ὅτι ἐγνώρι-

10. Πρὸς Λουκ. 18, 31.

11. Πράξεις διὰ τὸν ἴδιον εὐαγγελιστὴν, τὸν Λουκᾶν, καὶ τὸν Μάρκον.

12. Πρὸς Λουκ. 18, 34.

13. Πρὸς Μάρκ. 10, 32.

14. Πρὸς Μάρκ. 17, 28.

15. Ματθ. 16, 22.

ζαν τὸ ὅτι θὰ ἀποθῆνῃ, ἔστα καὶ ἂν δὲν ἀντελαμβάνοντο εἰς ἄλλην του τὴν ἑκτάσιν τὸ μυστήριον τῆς θείας οἰκονομίας. Ἐπίσης, δὲν εἶχαν σαφῆ γνῶσιν διὰ τὴν ἀνάστασιν, οὔτε καὶ δι' ὅσα θαυμάσια ἐπράκειτο νὰ ἐπιτελέσῃ. Καὶ αὐτὰ ἦσαν ἀκόμη κρυφὰ δι' αὐτούς. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν καὶ ἔλυποῦντο. Διότι εἶχαν ἴδῃ ἄλλους νὰ ἀνασταίνονται ἀπὸ ἄλλους, ἀλλὰ δὲν εἶχαν πότε ἴδῃ κάποιον νὰ ἀνασταίνῃ τὸν ἑαυτὸν του ἢ καὶ μάλιστα νὰ τὸν ἀνασταίνῃ ἑῷ, ποῦ ποτὲ πλέον νὰ μὴ ἀποθῆνῃ. Αὐτὸ, λοιπόν, ἂν καὶ πολλὰς φορές ἐλέγετο δὲν τὸ ἀντελαμβάνοντο. Ἄλλὰ δὲν ἐγνώριζαν, σκόπη, καλὰ τί εἶναι τέλος πάντων αὐτὸς ὁ θάνατος καὶ πῶς θὰ ἔλθῃ. Δι' αὐτὸ καὶ τὸν ἀκολουθοῦσαν μετὰ κατέπληξιν. Καὶ ἔχι μόνον δι' αὐτὸ, ἀλλὰ νομίζω ὅτι τοὺς κατέπληξε τὸ γεγονός ὅτι τοὺς ἔκανε λόγον διὰ τὸ πάθος του.

¶ Καὶ ὁμως κανένα ἀπὸ αὐτὰ δὲν τοὺς ἐδίδοε θάρρος, ἂν καὶ συνεχῶς ἤκουαν νὰ τοὺς ὁμιλῇ διὰ τὴν ἀνάστασιν του. Διότι μαζί μετὰ τὸν θάνατον καὶ τὸ ἀκόλουθον τοὺς ἐτάρασεν περισσότερο, τὸ ὅτι ἤκουον, δηλαδή, ὅτι θὰ τὸν περιπαίξουν, θὰ τὸν μαστιγώσουν καὶ ἄλλα τὰ παρόμοια. Πραγματικά, ἔσαν εἶδον τὰ θαύματα, τοὺς θαυματοποιεμένους ποῦ ἐλευθέρωσαν ἀπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ διαβόλου, τοὺς νεκροὺς ποῦ ἀνέστησε καὶ ἄλλας τὰς ἄλλας θαυματουργικὰς ἐνεργείας του, καὶ ὑπερῶς ἤκουσαν αὐτὰ, τοὺς κατέλαθεν ἐκπληξίς καὶ ἀπορία, ἔάν αὐτὸς, ποῦ ἔκανε ἄλλα τὰ παραπάνω, ἦτο δυνατόν νὰ πάθῃ αὐτὰ. Δι' αὐτὸ καὶ εὐρίσκοντο εἰς ἀμηχανίαν, καὶ ἄλλοτε μὲν ἐπίστευαν, ἄλλοτε δὲ ἠπίστουν, καὶ δὲν ἠμποροῦσαν νὰ καταλάβουν τὰ λεγόμενα.

Τόσον, λοιπόν, δὲν ἀντελήφθησαν καθαρὰ τὸ λεγόμενον, ὥστε οἱ υἱοὶ τοῦ Ζεβεδαιοῦ τὸν ἐπηρώσαν ἀμέσως καὶ τοῦ ἔκαναν λόγον διὰ τὴν προτοκαθεδρίαν. ἢ «Θέλομεν», λέγουν, «νὰ καθίσωμεν ὡς ἕνας ἀπὸ τὰ δεξιὰ

σου και ὁ ἄλλος ἀπὸ τὰ ἀριστερὰ σου»¹⁶. Διὰ τί, ὁμοίως, ὁ εὐαγγελιστὴς ποῦ ἐρμηνεύομεν¹⁷, λέγει ὅτι ἡ μητέρα τους ἐπλησίασε τὸν Ἰησοῦν¹⁸; ἦτο φυσικὸν νὰ γίνουιν καὶ τὰ δύο. Πραγματικά, ἐπῆραν τὴν μητέρα τους μετὰ τὴν ἐλπίδα ὅτι ἡ ἰκεσία τους θὰ εἶχε μεγαλύτεραν βαρῦτητα καὶ ὅτι ἔτσι θὰ συνεκκίνουιν τὸν Χριστόν. Τὸ ὅτι, θέσια, αὐτὸ πρὸ εἶπα εἶναι ἀληθινόν καὶ ὅτι ἡ αἴτησις ἦτο μᾶλλον ἰδική τους, ἀλλὰ ἀπὸ ἐντροπὴν τὴν ὑποβάλλουιν διὰ μέσου τῆς μητρὸς των, πρόσεξε (ὅτι ἀποδεικνύεται) ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ Χριστὸς ἀπευθύνει πρὸς αὐτοὺς τὸν λόγον.

Ἄλλὰ καλλίτερα νὰ μάθωμεν κατὰ πρῶτον τί ζητοῦν, μετὰ ποίαν διάθεσιν τὸ ζητοῦν καὶ πῶς ἐφθασαν εἰς τὸ σημεῖον νὰ τὸ ζητήσουιν. Πῶς ἐφθασαν, λοιπόν, εἰς τὸ σημεῖον αὐτό; Ἔθλεπαν ὅτι οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι τοὺς ἐτιμοῦσαν καὶ ἤλπιον ὅτι θὰ ἐπιτύχουιν εἰς τὴν ἱκανοποίησιν τῆς αἰτήσεως αὐτῆς. Ὁ ἄλλὰ τί εἶναι αὐτὸ τέλος πάντων, τὸ ὅποιον ζητοῦν; Ἄκουσε ἄλλον εὐαγγελιστὴν ποῦ καθαρὰ ἀποκαλύπτει αὐτὸ. «Διότι ἐπλησίαζαν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ ἐνόμιζαν ἐκεῖνοι ὅτι ἐπρόκειτο ἀμέσως νὰ φανερωθῆ μετὰ λαμπρότητα ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ»¹⁹, δι' αὐτὸ καὶ ἐζητοῦσαν αὐτὰ. Ἐνόμιζαν, δηλαδὴ, ὅτι ἡ βασιλεία ἦτο κοντὰ τους καὶ ὅτι ἦτο αἰσθητὴ καὶ ὅτι, ἐάν ἐπετύγχαναν τὰ ὅσα ἐζητοῦσαν, δὲν θὰ ὄφισταντο καμμίαν λύπη. Πραγματικά, δὲν ἐζητοῦσαν τὴν βασιλείαν μόνον δι' αὐτὴν καθ' ἑαυτήν, ἀλλὰ καὶ ἐπειδὴ τὴν ἐθεωροῦσαν ὡς μέσον διὰ νὰ ἀποφύγουιν τὰς δυσκολίας. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Χριστὸς ἀπὸ τὰς σκέψεις

16. Μάρκ. 10, 35 - 36.
17. Ἀρχαῖα, 5 Ματθαῖος.
18. Πρὸς Ματθ. 20, 20.
19. Ἀποκ. 19, 11.

αὐτὰς τοὺς ἀπομακρύνει κατὰ πρῶτον καὶ τοὺς προτρέπει νὰ περιμένουιν σφαγὰς, κινδύνους καὶ τὰ χειρότερα κακὰ. **10** «Ἢμπορεῖτε», λέγει, «νὰ πῖετε τὸ ποτήριον τοῦ θανάτου, ποῦ πρόκειται ἐγὼ νὰ πῶ;»²⁰.

Ἄλλὰ κανένας ὅς μὴ ταράσσετε, ἐπειδὴ οἱ ἀπόστολοι εὐρίσκοντα εἰς τόσον ἀτελή πνευματικὴν κατάστασιν. Διότι δὲν εἶχεν ἀκόμη πραγματοποιηθῆ ἡ σταυρικὴ θυσία, οὔτε εἶχε δοθῆ ἡ χάρις τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ἐάν, ὁμοίως, θέλης νὰ γνωρίσης τὴν ἀρετὴν αὐτῶν, νὰ τοὺς ἐξετάσης ὕστερα ἀπὸ τὰ γεγονότα αὐτὰ καὶ θὰ ἴδῃς ὅτι εἶναι ἀνώτεροι ἀπὸ κάθε πάθος. Ἐξ ἄλλου, δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἀποκαλύπτει τὰ ἐλαττώματα αὐτῶν, διὰ νὰ καταλάβῃς εἰς τὴν συνέσειαν ποῖοι ἔγιναν ἀπὸ τὴν ἐπενέργειαν τῆς Θεῆας Χάριτος. Τὸ ὅτι, λοιπόν, δὲν ἐζητοῦσαν τίποτε τὸ πνευματικόν, οὔτε εἶχαν καθόλου γνῶσιν τῆς ἀνα βασιλείας, εἶναι φανερόν ἀπὸ τὰ λεχθέντα.

Ἄλλ' ὅς προσέξωμεν καὶ πῶς πλησιάζουιν τὸν Ἰησοῦν καὶ τί λέγουιν. «Θέλωμεν», λέγουιν, «νὰ μᾶς κάνῃς ἐκεῖνο ποῦ θὰ σοῦ ζητήσωμεν»²¹. **11** Καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπε πρὸς αὐτοὺς «Τί θέλετε»;²² ὅχι ἐπειδὴ δὲν τὸ ἐγνώριζεν, ἀλλὰ διὰ νὰ τοὺς ἀναγκάσῃ νὰ ἀπαντήσουιν καὶ νὰ ἀποκαλύψῃ τὸ ἔλκος καὶ ἔτσι, νὰ δώσῃ τὸ ἀνάλογον φάρμακον. Ἐκεῖνοι, ὁμοίως, ἐπειδὴ ἐκοκκίνιζαν ἀπὸ ἐντροπὴν, διὰ τὸν λόγον ὅτι ἀπὸ ἀνθρώπινον πάθος ἐφθασαν εἰς τὸ σημεῖον νὰ διατυπώσουιν τὸ αἶτημα αὐτό, τὸν ἐπῆραν ἰδιαιτέρως, μακρὰν τῶν ἄλλων μαθητῶν, καὶ τὸν ἠρώτησαν. **12** Πραγματικά, ἐπροχώρησαν²³, λέγει,

20. Ματθ. 20, 22.
21. Μάρκ. 10, 35.
22. Μάρκ. 10, 36.
23. Πρὸς Ματθ. 10, 35.

περισσότερον από τούς άλλους, ώστε να μη γίνονται ἀντιληπτοί, καὶ τότε εἶπαν ἐκεῖνο πού ἠθελαν. Ἦθελαν, θέθαια, ὅπως ἐγὼ νομίζω, ἐπειδὴ ἤκουαν ὅτι «θα καθήσετε εἰς δώδεκα θρόνους»²⁴, νὰ λάθουν τὴν προεδρίαν αὐτῆς τῆς καθέδρας.

Καὶ ὅτι ἐδειχναν πλεονεξίαν ἐναντι τῶν ἄλλων τὸ ἤξεραν καλά, ἀλλ' ἐφοβοῦντο τὸν Πέτρον καὶ λέγουν «Δόσε διαταγὴν νὰ καθίσῃ ἕνας εἰς τὰ δεξιὰ σου καὶ ἄλλος εἰς τὰ ἀριστερά σου»²⁵. Καὶ μάλιστα τὸν διάζουν, ὅταν λέγουν «Δόσε διαταγὴν».

Τί κάνει, ὅμως, ὁ Ἰησοῦς; Διὰ νὰ τοὺς δώσῃ νὰ καταλάβουν ὅτι δὲν ἐζητοῦσαν τίποτε τὸ πνευματικόν καὶ ὅτι, ἐὰν ἤξεραν τί ζητοῦν, δὲν θὰ ἐταλμοῦσαν νὰ ζητήσουν κάτι παρόμοιον, λέγει· «Δὲν ξέρετε, τί ζητεῖτε»²⁶. Αὐτὸ εἶναι μέγα, ἀξίον θαυμασμοῦ καὶ ὑπερφαινει καὶ αὐτὰς τὰς ἐπουρανίους δυνάμεις. **¶** Ἔπειτα, προσθέτει· «Ἦμπορεῖτε νὰ πῖετε τὸ ποτήριον τοῦ θανάτου, πού πρόκειται ἐγὼ μετ' ὀλίγον νὰ πῶ ἢ νὰ βαπτισθῆτε τὸ βάπτισμα τοῦ μαρτυρίου, πού μετ' ὀλίγον θὰ ὑποστῶ;»²⁷. Ἐίθεε μὲ ποῖον τρόπον τοὺς ἀπεμάκρυνεν ἀμέσως ἀπὸ τὴν ἀντιληψιν αὐτὴν, μὲ τὸ ὅτι τοὺς ὠμίλησε μὲ θάσιν τὰς δυσκολίας; Σεῖς, λοιπόν, λέγει, μοῦ κάνατε λόγον διὰ τὰς τιμὰς καὶ τοὺς στεφάνους, ἐνῶ ἐγὼ σὰς προβάλλω ἀγῶνας καὶ ἰδρώτας. Διότι ὁ παρὼν καιρὸς δὲν εἶναι ὁ καιρὸς διὰ τὰ ἑπαθλα, οὔτε τώρα θὰ ἀποκαλυφθῇ ἡ δόξα μου ἐκεῖνη, ἀλλὰ ἡ παρουσία ἐποχῆ εἶναι ἐποχὴ σφαγῆς, πολέμων καὶ κιβδύων.

24. Ματθ. 19, 28.

25. Ματθ. 20, 21.

26. Ματθ. 20, 29.

27. Ματθ. 20, 22.

Πρόσεξε, ἀκόμη, πῶς μὲ τὸν τρόπον πού τοὺς ἐρωτᾷ τοὺς προτρέπει καὶ τοὺς προσελκύει. Πραγματικὰ δὲν τοὺς εἶπεν· Ἦμπορεῖτε νὰ σφαγῆτε; Ἦμπορεῖτε νὰ χύσετε τὸ αἷμά σας; Ἀλλὰ πῶς τοὺς ὠμίλησεν; «Ἦμπορεῖτε νὰ πῖετε τὸ ποτήριον;» Ἔπειτα, διὰ νὰ τοὺς προσελκύσῃ τοὺς λέγει· «Τὸ ὅποιον ἐγὼ θὰ πῶ μετ' ὀλίγον», **¶** ὥστε νὰ γίνουν περισσότερο πρόθυμοι διὰ τὴν κοινωνίαν πρὸς αὐτόν. Ἐπίσης, ὀνομάζει αὐτὸ βάπτισμα, διὰ νὰ δείξῃ ὅτι ὁ καθαρισμὸς τῆς οἰκουμένης θὰ εἶναι μέγας ἀπὸ τὰ γεγονότα αὐτά.

«Λέγουν εἰς αὐτόν· Δυνάμεθα»²⁸. Ἀπὸ τὴν προθυμίαν τοὺς ἀμέσως ὑπεσχέθησαν, χωρὶς νὰ γνωρίζουν καὶ τὴν σημασίαν αὐτοῦ πού εἶπαν, ἀλλ' ἐλπίζοντες νὰ ἀκούσουν ὅ,τι ἐζήτησαν. Ποῖαν ἀπάντησιν τοὺς ἔδωκεν ὁ Χριστός, λοιπόν; «Τὸ μὲν ποτήριον, πού θὰ πῶ ἐγὼ θὰ τὸ πῖετε καὶ σεῖς, καὶ τὸ βάπτισμα, πού θὰ βαπτισθῶ ἐγὼ, θὰ τὸ βαπτισθῆτε»²⁹. Μεγάλαι ἀγαθαὶ τοὺς προσήειπεν. Δηλοῦν, θὰ κριθῆτε ἀξίωι τοῦ μαρτυρίου καὶ θὰ πάθετε τὰ ἴδια μὲ ἐμὲ καὶ θὰ τελειώσετε τὴν ζωὴν σας με θάσιον θάνατον **¶** καὶ μὲ αὐτὰ θὰ γίνετε κοινωνοὶ τῶν παθημάτων μου. «Τὸ νὰ καθίσετε, ὅμως, εἰς τὰ δεξιὰ μου καὶ εἰς τὰ ἀριστερά μου δὲν εἶναι ἰδικόν μου δικαίωμα νὰ τὸ δώσω εἰς ὅποιον μοῦ τὸ ζητήσῃ, ἀλλὰ θὰ δοθῇ τοῦτο εἰς ἐκείνους διὰ τοὺς ὁποίους ἔχει ἐτοιμασθῆ ἀπὸ τὸν Πατέρα μου»³⁰. Ἀφοῦ ἐνεθέσθαιεν τὰς ψυχὰς των καὶ τὰς ἀνεβίθαιεν ὑψηλότερά· καὶ τὰς ἔκανε ἀθεκτικὰς εἰς τὴν λύπην, τότε διορθώνει καὶ τὸ ἀτημά των.

28. Ματθ. 20, 22.

29. Ματθ. 20, 23.

30. Ματθ. 20, 23.

Ἄλλὰ ποία ἡ σημασία αὐτῶν πού ἐλέχθησαν ἀπὸ τὸν Ἰησοῦν; Διότι δύο εἶναι τὰ ζητήματα πού θέτουν πολλοὶ ἐν προκειμένῳ. Τὸ πρῶτον εἶναι, ἐάν ἔχη ἐτοιμασθῆ διὰ μερικοὺς νὰ καθίσουν εἰς τὰ δεξιὰ τοῦ Κυρίου, καὶ τὸ δεύτερον, ἐάν ὁ Κύριος ἴδων ἐκείνων, διὰ τοὺς ὁποίους ἤτοιμασθησαν, δὲν εἶναι Κύριος νὰ τὰ παράσχη.

■ Τί σημαίνει, λοιπόν, ὅτι ἐλέχθη; Ἄν δώσωμεν λύσιν εἰς τὸ πρῶτον ἐρώτημα, τότε καὶ τὸ δεύτερον θὰ γίνῃ σαφές διὰ τοὺς ἀπορῶντας. Ποία ἡ ἔννοια αὐτοῦ, λοιπόν; Κανένας δὲν θὰ καθίσῃ εἰς τὰ δεξιὰ του, οὔτε εἰς τὰ ἀριστερά του, διότι ὁ θρόνος ἐκεῖνος εἶναι ἀπροσπέλαστος δι' ἄλλους. Καὶ δὲν ἔννοῶ τοὺς κοινοὺς ἀνθρώπους, τοὺς ἁγίους καὶ τοὺς ἀποστόλους, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀγγέλους καὶ τοὺς ἀρχαγγέλους καὶ ἄλλας τὰς ἐπουρανοῦς δυνάμεις. Διότι ὁ Παῦλος τὸ θέτει αὐτὸ ὡς ἐξαιρετὸν γινώρισμα τοῦ Μονογενοῦς Υἱοῦ, ὅταν λέγῃ: **47** «Πρὸς ποῖον δὲ ἀπὸ τοὺς ἀγγέλους ἔχει εἰπεῖ ποτέ; Κάθησε εἰς τὰ δεξιὰ μου; Καὶ πρὸς μὲν τοὺς ἀγγέλους λέγει: Ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος κάνει τοὺς ἀγγέλους του ταχεῖς καὶ λεπτοὺς ὡς τὸν ἀνέμου, Ὅσον ἀφορᾷ δὲ εἰς τὸν Υἱὸν λέγει: Ὁ θρόνος σου, ὦ Θεέ...»³¹.

Τότε, διατί λέγει: «Τὸ νὰ καθίσετε εἰς τὰ δεξιὰ μου καὶ εἰς τὰ ἀριστερά μου δὲν εἶναι ἰδικόν μου δικαίωμα νὰ τὸ δώσω εἰς ὅποιον τὸ ζητήσῃ, ὡς νὰ ὑπῆρχαν μερικοὶ πού κάθονται εἰς τὰς θέσεις αὐτάς; Ὅχι, διότι ὑπάρχουν μερικοὶ πού κάθονται δεξιὰ του καὶ ἀριστερά του, ἅπασι. Ἄλλ' ἔδωσεν ἀπάντησιν σύμφωνα μετὰ τὴν ἀντίληψιν τῶν ἐρωτῶντων, συγκαταβαίνων πρὸς τὴν ἀτελή τους διάνοιαν. Διότι δὲν ἐγνώριζαν, ἀσφαλῶς, τὸν

31. 1Κορ. 1, 13, 7, 8.

ὕψηλόν ἐκεῖνον θρόνον καὶ τὴν καθέδραν τοῦ Υἱοῦ εἰς τὰ δεξιὰ τοῦ Πατρὸς, ἀφοῦ δὲν ἤξερον ἐκεῖνα πού ἦσαν πολλὰ κατώτερα ἀπὸ αὐτὰ ■ καὶ διὰ τὰ ὁποῖα κάθε ἡμέραν ἤκουσαν νὰ γίνεται λόγος. Ἄλλ' ἕνα πρῶγμα ἐζητούσαν μόνον, νὰ ἀπολαύσουν τὰ πρωτεῖα καὶ νὰ σταθοῦν πρὸ τῶν ἄλλων καὶ κανένας νὰ μὴ εἶναι πρὶν ἀπὸ αὐτοὺς κοντὰ εἰς τὸν Ἰησοῦν. Καὶ ὅπως εἶπα παραπάνω, ἐπειδὴ ἤκουσαν νὰ γίνεται λόγος διὰ δώδεκα θρόνους, χωρὶς νὰ καταλάβουν τὴν σημασίαν τῶν λεγομένων, ἐπεζήτησαν τὴν προεδρίαν.

Αὐτὸ πού εἶπεν, λοιπόν, ὁ Χριστός, ἔχει αὐτὴν τὴν σημασίαν. Θὰ ἀποθάνετε δι' ἐμέ καὶ θὰ σφαγῆτε διὰ τὸ κήρυγμα καὶ θὰ πάθετε τὰ ἴδια μετ' ἐμέ, ἀλλ' αὐτὸ δὲν εἶναι ἀρκετὸν νὰ σὰς κάνῃ νὰ ἀπολαύσετε τὴν προεδρίαν καὶ νὰ καταλάβετε τὴν πρώτην θέσιν. Διότι ἐάν ἔλθῃ κάποιος ἄλλος, ὁ ὁποῖος μαζί μετ' ἐμοῦ μαρτύριον εἶναι κάτοχος καὶ δλοκλήρου τῆς ἄλλης ἀρετῆς εἰς θεῶν μεγαλύτερον ἀπὸ σὰς, δὲν ἔπεται ὅτι, ἐπειδὴ σὰς ἀγαπᾷ καὶ σὰς προτιμᾷ ἀπὸ τοὺς ἄλλους, θὰ παραμερίσω ἐκεῖνο, πού τὸν δοξάζουν τὰ ἔργα του, καὶ θὰ δώσω τὰ πρωτεῖα εἰς σὰς ἐξ αἰτίας τῆς ἀγάπης πού σὰς ἔχω.

Ἄλλὰ δὲν τοὺς ἔδωσε κατ' εὐθεσίαν αὐτὴν τὴν ἀπάντησιν, διὰ νὰ μὴ τοὺς λυπήσῃ. Αἰνιγματωδῶς, ὅμως, αὐτὸ ἀκριβῶς ἔννοεῖ, ὅταν τοὺς λέγῃ: «Τὸ μὲν ποτήριον, πού θὰ πῶ ἐγώ, θὰ τὸ πῶτε καὶ σεις, καὶ τὸ θάπτισμα, πού πρόκειται μετ' ἄλιγον νὰ θαπτισθῶ, θὰ θαπτισθῆτε. Τὸ νὰ καθίσετε, ὅμως, εἰς τὰ δεξιὰ μου καὶ εἰς τὰ ἀριστερά μου δὲν εἶναι ἰδικόν μου δικαίωμα νὰ τὸ δώσω εἰς ὅποιον τὸ ζητήσῃ, ἀλλὰ θὰ δοθῆ τοῦτο εἰς ἐκεῖνον διὰ τοὺς ὁποίους ἔχει ἐτοιμασθῆ». Διὰ ποίους ἔχει ἐτοιμασθῆ, ὅμως; Δι' ἐκεῖνους πού ἔχουν τὴν δυνατότητα νὰ γίνουν λαμπροὶ ἀπὸ τὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς. Δι'

αὐτὸ δὲν εἶπεν, δὲν εἶναι ἰδικόν μου δικαίωμα νὰ τὸ δώσω, ἀλλ' εἶναι δικαίωμα τοῦ Πατρὸς μου, διὰ νὰ μὴ ὑποστηρίξῃ κανένας ὅτι δὲν εἶχε δύναμιν **11** καὶ ὅτι δὲν ἤμπορούσε νὰ ἀνταποδώσῃ τὰ ἀγαθὰ. Ἄλλὰ πῶς ἀπήντησεν; «Δὲν εἶναι ἰδικόν μου δικαίωμα, ἀλλ' ἐκείνων διὰ τοὺς ὁποίους ἔχει ἐτοιμασθῆ»³².

Καὶ διὰ νὰ γίνῃ σαφέστερον αὐτὸ πού σὰς λέγω, ἄς τὸ ἐφαρμόσωμεν εἰς ἓνα παράδειγμα. Ἄς ὑποθέσωμεν, λοιπόν, ὅτι ὑπάρχει κάποιος διοργανωτὴς ἀγώνων καὶ ὅτι προσήλθαν διὰ νὰ λάθουν μέρος εἰς τὸν ἀγῶνα αὐτὸν πολλοὶ ἀριστοὶ ἀθληταί. Δύο δὲ ἀπὸ τοὺς ἀθλητὰς αὐτούς, πού ἦσαν περισσότερον ἀγαπητοὶ καὶ γνωστοὶ εἰς τὸν ἀγωνοθέτην αὐτόν, τοῦ εἶπαν νὰ ἐνεργήσῃ ὥστε νὰ στεφανωθοῦν καὶ νὰ ἀνακηρυχθοῦν αὐτοὶ νικηταί. Θεσιζόμενοι εἰς τὴν εὐνοίαν καὶ τὴν φιλίαν του. Ἐκεῖνος, ὅμως, τοὺς ἀπήντησεν ὅτι δὲν ἀνήκει εἰς τὴν δικαιοσύνην του αὐτό, ἀλλ' εἶναι δικαίωμα ἐκείνων, διὰ τοὺς ὁποίους ἔχει ἐτοιμασθῆ μὲ κόπους καὶ ἰδρώτας. Θὰ τοῦ καταλογίσωμεν μήπως ἀδυναμίαν; **12** Ὁχι, θέβαια. Ἀντιθέτα, θὰ τὸν παροιδεχθῶμεν διὰ τὴν δικαιοσύνην του καὶ τὴν ἀπροσωποληψίαν του.

Ὅπως, λοιπόν, δὲν θὰ ἤμπορούσαμεν νὰ ἰσχυρισθῶμεν ὅτι αὐτὸς δὲν ἔχει δύναμιν, ἐπειδὴ δὲν δίδει τὸν στέφανον, ἀλλὰ τὸ κάνει, ἐπειδὴ ἐπιθυμεῖ νὰ μὴ καταλύσῃ τὸν νόμον τῶν ἀγῶνων καὶ νὰ μὴ διαταράξῃ τὴν τάξιν τοῦ δικαίου, καθ' ὅμοιον τρόπον, θὰ ἤμπορούσα νὰ ἰσχυρισθῶ, ὅτι καὶ ὁ Χριστὸς εἶπεν αὐτό, διὰ νὰ τοὺς προτρέψῃ ἀπὸ κάθε ἀποψιν νὰ στηρίζουν τὰς ἐλπίδας τῆς σωτηρίας καὶ τῆς ἀρετῆς τῶν εἰς τὴν παρουσίαν τῶν ἔργων τους, **13-14** πού γίνονται μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ.

Δι' αὐτὸ λέγει «Δι' ἐκείνους πού ἔχει ἐτοιμασθῆ». Τί θὰ συμβῆ, λοιπόν, ἐάν φανοῦν ἄλλοι ἀνώτεροι ἀπὸ σὰς; Τί θὰ γίνῃ, ἐάν ἐπιτύχουν περισσότερα; Μήπως, ἐ-

³² Πρὸς Ματθ. 20, 28.

πειδὴ ἐγίνατε μαθηταί μου, δι' αὐτὸ θὰ ἀπολαύσετε καὶ τὰ πρωτεία, ἐάν δὲν φανῆτε καὶ ἄξιοι τῆς ἐκλογῆς αὐτῆς;

Τὸ ὅτι, θέβαια, ὁ Ἰησοῦς εἶναι κύριος τοῦ σύμπαντος, εἶναι φανερόν καὶ ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ μόνος Κριτὴς τοῦ παντός. Πραγματικὰ, εἰς τὸν Πέτρον ὁμιλεῖ ὡς ἐξῆς: «Καὶ θὰ σοῦ δώσω τὰ κλειδιά τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν»³³. Καὶ ὁ Παῦλος, διὰ νὰ δηλώσῃ τὸ ἴδιον ἀκριβῶς, ἔλεγεν **15** «Λοιπόν, μοῦ ἐπιφυλάσσεται ὁ στέφανος τῆς δικαιοσύνης, τὸν ὁποῖον θὰ μοῦ δώσῃ ὡς ἀνταμοιβὴν ὁ Κύριος κατὰ τὴν ἐνδοξον ἐκείνην ἡμέραν τῆς κρίσεως, ὁ δίκαιος Κριτὴς. Θὰ τὸν δώσῃ δὲ ὅχι εἰς ἐμὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλους ἄσσοι ἔχουν ἀγαπήσει καὶ περιμένουν μὲ πόθον τὴν ἐνδοξον ἐμφάνισίν του»³⁴. Ἐμφάνισις δὲ τοῦ Χριστοῦ λέγεται ἡ παρουσία αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς. Τὸ ὅτι δὲ κανένας δὲν θὰ σταθῆ πρὸ τοῦ Παύλου, εἶναι φανερόν ἀπὸ κάθε ἀποψιν.

Ἐάν, ὅμως, ὁ Κύριος τὰ εἶπεν αὐτὰ κάπως ἀσαφῆ, μὴ παραξενεύεσαι. (Τὸ ἔκανεν αὐτό), διότι ἤθελε νὰ τοὺς συμβουλεύσῃ κατὰ τρόπον συμφέροντα καὶ ὠφέλιμον, ὥστε νὰ μὴ τὸν ἐνοχλοῦν μάταια καὶ ἄσκοπα διὰ τὰ πρωτεία, (δεδομένου ὅτι αὐτὸ τὸ ἐπάθανον ἀπὸ ἀνθρωπίνην ἀδυναμίαν), καὶ, ἀκόμη, ἐπειδὴ δὲν ἤθελε νὰ τοὺς λυπήσῃ. Μὲ τὴν ἀσάφειάν, λοιπόν, ἐπιτυχάκει καὶ τὰ δύο αὐτά.

Τότε, καὶ θῶδεκα ἠγανάκτησαν διὰ τὴν συμπεριφορὰν αὐτὴν τῶν δύο»³⁵. Τότε, τότε; Ὅταν τοὺς ἐπετίμη-

³³ Ματθ. 16, 19.

³⁴ 1^η Τιμῶν. 4, 8.

³⁵ Ματθ. 20, 24.

σεν. Βέβαια, δι' ὅσον χρόνον ἡ ἀπόφασίς ἦτο τοῦ Χριστοῦ, δὲν ἀγανακτοῦσαν, **Κ'** ἀλλ' ὅταν ἐβλεπαν αὐτοὺς νὰ προτιμῶνται, τὸ ἐδέχοντο καὶ ἐσιωποῦσαν, ἐπειδὴ ἐσέφοντο καὶ ἐτιμοῦσαν τὸν Διδάσκαλον. Καὶ ἐάν ἀκόμη ἐλυποῦντο κατὰ διάνοισιν, δὲν εἶχαν τὴν τόλμην νὰ φανερῶσαν τὴν λύπην τους αὐτῇ. Ἐπίσης, καὶ διὰ τὸν Πέτρον δὲν ἐστενοχωρήθησαν, ὅταν ἔδωσε τὰ δίδραχμα³⁶, ἂν καὶ ἐννοίωσαν κάποιαν ζήλειαν, ἀλλ' ἠρώτησαν μόνον· «Ποίος λοιπὸν εἶναι ὁ μεγαλύτερος;»³⁷ Ἐπειδὴ, ὅμως, ἡ αἴτησις ἐδῶ διὰ τὴν πρωτακαθεδρίαν προήρχετο ἀπὸ τοὺς ἰδίους τοὺς μαθητάς, δι' αὐτὸ ἀγανακτοῦν. Καὶ εἰς τὴν προκειμένην, πάλιν, περίπτωσιν δὲν ἀγανακτοῦν ἀμέσως, παρὰ ὅταν ὁ Χριστὸς ἐμάλωσε τοὺς δύο ἀδελφοὺς καὶ τοὺς εἶπεν ὅτι δὲν θὰ ἀπολαύσουν τὰ πρωτεία, ἐάν δὲν καταστήσουν τοὺς ἑαυτοὺς των ἀξίους δι' αὐτά.

Δ Εἶδες πόσον ἀτελεῖς ἦσαν πνευματικῶς ὄλοι τους, ὥστε οἱ δύο προσπαθοῦν νὰ κατεξουσιάσουν τοὺς δέκα, αὐτοὶ δὲ φθοιοῦν τοὺς δύο; Ἄλλ' ὅπως εἶπα καὶ παραπάνω, νὰ μοῦ τοὺς δεῖξῃς ὕστερα ἀπὸ τὰ γεγονότα αὐτά καὶ θὰ εἶδῃς ὅτι ὄλοι τους εἶναι ἀπηλλαγμένοι ἀπὸ τὰ πάθη αὐτά.

Ἄκουσε, λοιπὸν, πῶς ὁ ἴδιος ὁ Ἰωάννης, πού τῶρα ἐξ αἰτίας αὐτῶν ἔλαβε μέρος εἰς τὴν διαμαρτυρίαν, εἰς κάθε εὐκαιρίαν παραχωρεῖ τὰ πρωτεία εἰς τὸν Πέτρον εἰς τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων³⁸ καὶ εἰς τὸ κήρυγμα καὶ εἰς τὴν θαυματουργίαν. Ἐπίσης, δὲν ἀποκρύ-

36. Πρῶλ. Ματθ. 17, 24 - 27.

37. Ματθ. 18, 1.

38. Πρῶλ. Πρῶλ. 5, 1 ἐξ.

πτει τὰ κατορθώματα αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως αὐτοῦ λέγει, τὴν ὁποίαν ἔκανεν ἐνῶ ὄλοι οἱ ἄλλοι μαθηταὶ ἐσιωποῦσαν, καὶ τὴν εἰσοδὸν εἰς τὸν τάφον καὶ ἐν γένει θέτει πρὸ τοῦ ἑαυτοῦ του τὸν Πέτρον. **Β'** Ἀκόμη, ἐπειδὴ καὶ οἱ δύο ἐμείναν κοντὰ εἰς τὸν Ἰησοῦν κατὰ τὴν δίκην, ὁ Ἰωάννης ἐλαττῶνει τὸν ἰδικὸν του ἔπαινον, ὅταν λέγῃ· «Ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος ἦτο γνωστὸς εἰς τὸν ἀρχιερέα»³⁹. Ὁ δὲ ἀπόστολος Ἰάκωβος δὲν ἔζησεν, θέβαια, πολλὸν χρόνον, διότι ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ἐδειξε τόσον μεγάλον ζῆλον διὰ τὴν πίστιν καὶ ἐγκατέλειπε κάθε τι τὸ ἀνθρώπινον καὶ ἀνήλθεν εἰς ἀπεριγρῆτον ὕψος, ὥστε ἀμέσως ἐθανατώθη. **43-44** Ἔτσι, ἀργότερα ἐφθασαν ὄλοι τους εἰς τὸν ὑψιστον βαθμὸν ἀρετῆς. Ἄλλὰ τότε ἠγανάκτησαν.

Τί ἔκανεν ὁ Χριστὸς, λοιπὸν; «Ἀφοῦ τοὺς προσέκλεισε κοντὰ του τοὺς εἶπεν· Οἱ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν συμπεριφέρονται πρὸς τοὺς λαοὺς τους ὡς νὰ εἶναι αὐτοὶ κτῆμά των»⁴⁰. Ἐπειδὴ, δηλαδή, ἐθορυβήθησαν καὶ ἐταράχθησαν, προσαυτὸ νὰ τοὺς ὁμιλήσῃ, τοὺς καταπραΰνει μὲ τὴν πρόσκλησιν καὶ μὲ τὸ ὅτι τοὺς ἐπήρε κοντὰ του. Διότι οἱ δύο ἀδελφοὶ εἶχαν ἀποκοπῆ ἀπὸ τὸν δμιλὸν τῶν δώδεκα καὶ ἴσταντο πλησίον τοῦ Ἰησοῦ καὶ τοῦ ὁμιλοῦσαν διὰ λογαριασμὸν των. Διὰ τὸν λόγον αὐτῶν καλεῖ καὶ αὐτοὺς κοντὰ του. Μὲ τὴν ἐνέργειάν του αὐτῇ (ἤθελεν) καὶ τὸ αἴτημα νὰ κατηγορήσῃ καὶ νὰ τὸ ἀνακοινώσῃ εἰς τοὺς ἄλλους **Β'** καὶ νὰ θεραπεύσῃ τὸ πάθος καὶ τῶν δύο ομάδων. Καὶ τὴν τάσιν διὰ τὰ πρωτεία δὲν τὴν καταστέλλει καὶ τώρα μὲ τὸν τρόπον πού τὸ ἔκανε προηγουμένως. Διότι προηγουμένως φέρει τὰ

39. Ἰωάν. 18, 16.

40. Ματθ. 20, 25.

παιδιά εἰς τὸ μέσον καὶ τοὺς προτρέπει νὰ μιμηθοῦν τὴν ἀφέλει· ἀν καὶ τὴν ταπεινώσιν αὐτῶν. Ἐδῶ, ὅμως, τοὺς προτρέπει εἰς ἔντονον ὕψος καὶ μὲ θάσιν τὴν ἀντίθετον περίπτωσιν, ὅταν τοὺς λέγῃ· «Οἱ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν συμπεριφέρονται πρὸς τοὺς λαοὺς τοὺς ὡς νὰ εἶναι αὐτοὶ κτῆμά τους, καὶ ἐκεῖνοι ποὺ ἔχουν μεγάλο ἀξίωμα τοὺς μεταχειρίζονται μὲ μεγάλην ἐξουσίαν, ὡς νὰ εἶναι δοῦλοι τους. Μεταξὺ σας, ὅμως, δὲν πρέπει νὰ γίνεται ἔτσι. Ἄλλ' ὅποιοσδήποτε θέλει νὰ γίνῃ μέγας μεταξὺ σας, ὡς εἶναι ὑπηρετῆς σας. Καὶ ὅποιοσδήποτε θέλει νὰ εἶναι πρῶτος μεταξὺ σας, ὀφείλει νὰ γίνῃ δοῦλος ὅλων σας»⁴¹. Ἔτσι, ἀπέδειξεν ὅτι ἡ σφοδρὰ ἐπιθυμία διὰ τὰ πρωτεῖα εἶναι χαρακτηριστικὸν γνῶρισμα τῶν εἰδωλολατρῶν.

Πραγματικά, τὸ πάθος αὐτὸ εἶναι τυραννικὸν καὶ συνεχῶς ἐνοχλεῖ καὶ τοὺς μεγάλους ἀκόμη ἄνδρας. Διὰ τὴν αἰτίαν αὐτὴν χρειάζεται καὶ μεγαλύτερον πληγὴν. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Ἰησοῦς τοὺς κτυπᾷ εἰς τὸ θάθος καὶ συγκρατεῖ τὴν ὀργισμένην ψυχὴν τους μὲ τὸ νὰ τὴν παραθάλλῃ πρὸς τὴν ψυχὴν τῶν εἰδωλολατρῶν. «Καὶ καυτηριάζει τῶν μὲν τὸν φθόνον, τῶν δὲ τὴν ἀλαζονείαν, ὡς νὰ τοὺς λέγῃ· Νὰ μὴ σὰς κυριεύῃ ἡ ἀγανάκτησις μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι σὰς ἔχουν προσθάλλει. Διότι ἐκεῖνοι, ποὺ ζητοῦν τὰ πρωτεῖα μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν, βλέπουν πρὸ πάντων καὶ ἐντροπιάζουν τοὺς ἑαυτοὺς των, ἐπειδὴ κατατάσσονται εἰς τὴν τελευταίαν τάξιν. Οἱ ἰδικοὶ μας κανόνες ζωῆς δὲν εἶναι, θέσται, ἴμοιοι μὲ τοὺς κανόνες τῶν εἰδωλολατρῶν. Διότι οἱ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν συμπεριφέρονται πρὸς τοὺς λαοὺς ὡς νὰ ἦσαν κτῆμά τους. Σύμφωνα,

41. Ματθ. 20, 25 - 27.

ὅμως, μὲ τὴν ἰδικὴν μου κρίσιν ὁ τελευταῖος εἶναι ὁ πρῶτος εἰς ἀξίαν.

Καὶ ὅτι αὐτὰ δὲν τὰ λέγω μόνον, πάρε ὡς ἀπόδειξιν διὰ τὰ λεγόμενα τὰ ὅσα πράττω καὶ τὰ ὅσα πάσχω. Ἐγὼ, ἄλλωστε, ἔκανα καὶ κάτι παραπάνω ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους. Δηλαδή, ἂν καὶ ἦμιον βασιλεὺς τῶν ἐπουρανίων δυνάμεων, ἠθέλησα νὰ γίνω ἄνθρωπος καὶ κατεδέχθην νὰ περιφρονηθῶ καὶ νὰ ὀβρισηθῶ. Καὶ δὲν θεώρησα ἀρκετὰ αὐτὰ, ἀλλὰ ἔφθασα μέχρι τὸν θάνατον. **10** Δι' αὐτὸ λέγει· «Ὅπως ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἦλθε διὰ νὰ ὑπηρετηθῇ, ἀλλὰ διὰ νὰ ὑπηρετήσῃ καὶ νὰ δώσῃ τὴν ζωὴν τοῦ λύτρου διὰ νὰ εξαγορασθοῦν καὶ ἐλευθερωθοῦν ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν καὶ τὸν θάνατον πολλοὶ ἀνθρώποι»⁴². Δὲν ἐσταμάτησα, λέγει, εἰς τοῦτο μόνον, ἀλλὰ ἔδωσα καὶ τὴν ζωὴν μου ὡς λύτρον. Καὶ ὑπερ ποίων ἔκανα τὴν προσφορὰν αὐτὴν; Ὑπερ τῶν ἐχθρῶν. Σὺ, ὅμως, ἐὰν ταπεινωθῆς, θὰ ταπεινωθῆς χάριν τοῦ ἑαυτοῦ σου, ἐνῶ ἐγὼ ἐταπεινώθην δι' ἐσέ.

Κατὰ συνέπειαν, νὰ μὴ φοθηθῆς μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι χάνεις τὴν ἀξιοπρέπειάν σου. Διότι ὅσον καὶ ἂν ταπεινωθῆς, δὲν ἔμπορεῖς νὰ κατεβῆς τόσο πολύ, ὅσον κατήλθεν ὁ Κύριός σου. Ἄλλ' ὅμως ἡ κατάθασις αὐτὴ ἐγένετο αἰτία νὰ ἀνεθοῦν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι **11** καὶ, συγχρόνως, ἔκανε νὰ λάμψῃ καὶ ἡ δόξα τοῦ Ἰδιοῦ. Πραγματικά, προτοῦ νὰ γίνῃ ἄνθρωπος, μόνον μεταξὺ τῶν ἀγγέλων ἦτο γνωστός. Ὅταν, ὅμως, ἐγένετο ἄνθρωπος καὶ ἐσταυρώθη, ὅχι μόνον δὲν ἐμείωσεν ἐκείνην τὴν δόξαν, ἀλλ' ἀπέκτησε καὶ ἄλλην, ἢ ὅποια ἀπέρρευσεν ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι τὸν ἐγκώρισεν ἡ οἰκουμένη δολόκληρος. Ὡστε, νὰ

42. Ματθ. 20, 28.

μή φοβηθῆς ὅτι τάχα χάσεις τὴν δόξαν σου, ἐὰν ταπεινώσης τὸν ἑαυτὸν σου. **☩** Ἀντίθετα, ἔτσι γίνεται ὀψηλότερα ἢ δόξα σου, ἔτσι μεγαλώνει περισσότερο. Αὐτὴ (ἡ ταπεινώσις) εἶναι ἡ θύρα τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Ἄς μὴ θαδίσωμεν, λοιπόν, ἀντίθετον δρόμον, οὔτε νὰ καταπολεμῶμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας. Διότι ἐὰν θελήσωμεν νὰ φαινόμεθα μεγάλοι, δὲν θὰ γίνωμεν μεγάλοι, ἀλλὰ πὶο ἀσχημαί ἀπὸ ἄλλους.

Εἶδες ὅτι εἰς κάθε περίπτωσιν τοὺς διδάσκει μὲ τὰ ἀντίθετα τῆς θέσεως παραδείγματα καὶ τοὺς παρέχει ἐκεῖνο ποῦ ἐπιθυμοῦν; Πραγματικά, τὴν τακτικὴν αὐτὴν σὰς τὴν ἀπέδειξα πολλάς φορές καὶ προηγουμένας. Διότι καὶ διὰ τοὺς φιλαργύρους καὶ τοὺς κενοδόξους ἔτσι ἐνήργησεν. Διὰ τὴν, λοιπόν, κάνεις τὴν ἐλεημοσύνην σου μπροστὰ εἰς τοὺς ἀνθρώπους; Διὰ νὰ δοξασθῆς; Μὴ τὸ κάνης αὐτό, καὶ θὰ δοξασθῆς ὅπως οὐδέποτε. **☩** Ἐπίσης, διὰ τὴν συγκεντρώνεις πλοῦτη; Διὰ νὰ εἶσαι πλούσιος; Λοιπόν, μὴ θησαυρίζης, καὶ θὰ γίνῃς πλούσιος. Ἔτσι καὶ ἐδῶ. Διὰ τὴν ποθεῖς τὰ πρωτεῖα; Διὰ νὰ προηγῆσαι τῶν ἄλλων; Λοιπόν, διάλεξε τὴν τελευταίαν θέσιν, καὶ τότε θὰ ἀπολαύσης τὰ πρωτεῖα. Ὡστε, ἐὰν θέλῃς νὰ γίνῃς μέγας, νὰ μὴ ζητῆς νὰ γίνῃς μέγας, καὶ τότε θὰ εἶσαι μέγας. Διότι αὐτὸ σημαίνει νὰ εἶσαι ἀσχημαί.

Βλέπεις μὲ ποῖον τρόπον τοὺς ἀπεμάκρυνεν ἀπὸ τὸ νόημα, μὲ τὸ γεγονός ὅτι τοὺς ἀπέδειξεν ὅτι ἐξ αἰτίας τῆς φιλοπρωτίας ἀποτυγχάνουν, ἐνῶ μὲ τὴν ταπεινώσιν ἐπιτυγχάνουν, ὥστε νὰ ἀποφύγουν τὴν μὲν καὶ νὰ ἐπιδιώξουν τὴν δέ. Καὶ τοὺς εἰδωλολάτρας δι' αὐτὸ τοὺς ἀνέφερον, διὰ νὰ ἀποδείξῃ μὲ αὐτὸ ὅτι τὸ πρᾶγμα εἶναι ἐπονεῖδιστον καὶ βδελυκτόν. Διότι εἶναι ἀνάγκη ὁ ὑπερήφανος νὰ εἶναι χαμηλός (☩) καὶ, ἀντίθετα, ὁ ταπεινῶφρων νὰ εἶναι ὀψηλός. Ἐπειδὴ αὐτὸ εἶναι τὸ ἀληθινόν

καὶ γνήσιον ὕψος, ποῦ δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τὴν λέξιν καὶ τὸ ὄνομα. Καὶ τὸ ὕψος τοῦ κόσμου εἶναι ἀποτελεσμα ἀνάγκης καὶ φόβου, ἐνῶ τὸ ὕψος τὸ ἰδικόν μας ὁμοιάζει μὲ τὸ ὕψος τοῦ Θεοῦ. Ὁ Χριστιανὸς αὐτοῦ τοῦ εἶδους, καὶ ἂν ἀκόμη δὲν θαυμάζεται ἀπὸ κανένα, παραμένει ὀψηλός, ὅπως, πάλιν, ἐκεῖνος, καὶ ἂν ἀκόμη ὑπηρετῆται ἀπὸ ἄλλους, εἶναι πὶο ἀσχημαί ἀπὸ ἄλλους. Καὶ ἡ μία εἶναι τιμὴ ποῦ προέρχεται ἀπὸ ἀνάγκην, δι' αὐτὸ καὶ χάνεται εὐκόλως ἢ ἄλλη, ὅμως, προέρχεται ἀπὸ τὴν θέλησιν, δι' αὐτὸ καὶ παραμένει σταθερά. Διότι καὶ τοὺς ἀγίους δι' αὐτὸ τοὺς θαυμάζομεν, ἐπειδὴ, ἂν καὶ ἦσαν ἀνώτεροι ἄλλων, **☩** ἐν τούτοις ἐταπεινώσαν τοὺς ἑαυτοὺς των περισσότερο ἀπὸ ἄλλους. Δι' αὐτὸ καὶ μέχρι σήμερα παραμένουν ὀψηλοὶ καὶ δὲν κατέστρεψε τὸ ὕψος ἐκεῖνο οὔτε ὁ θάνατός των.

Ἐάν, ὅμως, θέλετε, ὡς ἐξετάσωμεν τὸ θέμα αὐτὸ μὲ θέσιν τὴν λογικὴν σκέψιν καὶ ἀποδείξιν. Λέγεται ὅτι κάποιος εἶναι ὀψηλός, ἢ ὅταν εἶναι ὀψηλός διὰ τὸ μήκος τοῦ σώματός του, ἢ ὅταν οὐμβάλῃ νὰ ἴσταται εἰς μέρος ὀψηλόν. Ἐπίσης, ὀνομάζεται κάποιος χαμηλός, ἐὰν ἔχη τὰ ἀντίθετα γνωρίσματα. Ἄς ἐξετάσωμεν, λοιπόν, διὰ νὰ ἴδωμεν ποῖος εἶναι πραγματικά ὁ ὀψηλός, ὁ ἀλαζών ἢ ὁ ταπεινός, ὥστε νὰ καταλάβῃς ὅτι τίποτε δὲν εἶναι ὀψηλότερον ἀπὸ τὴν ταπεινοφροσύνην καὶ τίποτε χαμηλότερον ἀπὸ τὴν ἀλαζονείαν. Ὁ ἀλαζών, λοιπόν, ἐπιθυμεῖ νὰ εἶναι ἀνώτερος ἀπὸ ἄλλους καὶ κανένα δὲν δέχεται ὡς ἰσαξίόν του, **☩** καὶ ἔσονται καὶ ἂν τιμᾶται, ποθεῖ καὶ ἐπιδιώκει μεγαλύτεραν τιμὴν καὶ ἔχει τὴν γνώμην ὅτι καθόλου δὲν ἐτιμῆθη καὶ ταπεινώνει τοὺς ἀνθρώπους, ἐνῶ, παράλληλα, ἐπιθυμεῖ νὰ τὸν τιμοῦν. Τί ἔμπορεῖ νὰ θεωρηθῆ, ὅμως, πὶο παράλογον ἀπὸ τὴν συμπεριφορὰν αὐτὴν; Πραγματικά, αὐτὸ ὁμοιάζει μὲ αἶνιγμα. Διότι ἀπὸ ἐκεῖνος, ποῦ δὲν τοὺς ὑπολογίζει καθόλου, θέλει νὰ δοξάζεται.

Είδες πῶς ἐκεῖνος, πού θέλει νά ὑψωθῆ, καταπίπτει καὶ ἴσταται χαμηλά; Διότι τὸ ὅτι ὅλοι οἱ ἀνθρώποι δὲν ἔχουν καμμίαν ἀξίαν, ἐάν συγκριθοῦν μαζί του, τὸ διακηρύσσει ὁ ἴδιος. **43** **¶** Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀλαζονεία. Διατί, λοιπόν, τρέχεις πρὸς ἐκεῖνον, πού κατὰ τὴν γνώμην σου δὲν εἶναι τίποτε; Διατί ζητεῖς νά τιμηθῆς ἀπὸ αὐτόν; Διατί σῦρεις μαζί σου τόσον πλῆθος ἀπὸ ἀνθρώπους; Βλέπεις τὸν ἀσήμενον, πού ἴσταται χαμηλά;

Ἔλα, τώρα, νά ἐξετάσωμεν τὸν ὑψηλόν⁴³. Αὐτὸς γνωρίζει τί εἶναι ὁ ἀνθρώπος, καὶ ὅτι ὁ ἀνθρώπος εἶναι κάτι μεγάλο, ἀλλὰ, συγχρόνως, καὶ τὸ τελευταῖον ὄλον, δι' αὐτὸ καὶ ὅποιανδήποτε τιμὴν καὶ ἂν τοῦ κάνουν τὴν θεωρεῖ μεγάλην. Ὡστε, αὐτὸς ἀκολουθεῖ τὸν ἑαυτὸν του καὶ εἶναι ὑψηλὸς καὶ δὲν ἀλλάσσει τὴν γνώμην του. Πραγματικά, ἐκεῖνους πού θεωρεῖ μεγάλους, καὶ τὰς τιμάς πού προέρχονται ἀπὸ αὐτούς τὰς νομίζει μεγάλας, ἔσω καὶ ἐάν συμβαίη νά εἶναι μικραὶ, ἀκριβῶς, διότι θεωρεῖ αὐτούς μεγάλους. Ἀντίθετα, ὁ ἀλαζών ἐκεῖνους πού τὸν τιμοῦν δὲν τοὺς ὑπολογίζει καθόλου, **43** τὰς τιμάς, ὅμως, αὐτῶν τὰς θεωρεῖ μεγάλας. Ἐπίσης, ὁ ταπεινὸς δὲν κυριεύεται ἀπὸ κανένα πάθος. Ὄχι ἡ ὀργὴ ἔχει τὴν δύναμιν νά τὸν ἐνοχλήσῃ, οὔτε ὁ ἔρωσ τῆς δόξης, οὔτε ὁ φθόνος, οὔτε ἡ ζηλοτυπία. Τί ἡμπαρεῖ, ὅμως, νά θεωρηθῆ ὑψηλότερον ἀπὸ τὴν ψυχὴν, πού εἶναι ἀηολογημένη ἀπὸ τὰ πάθη αὐτά; Ὁ ἀλαζών, ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, κυριαρχεῖται ἀπὸ ὅλα αὐτά καὶ, ὡς κάποιον σκουλήκι, κυλιέται εἰς τὸν θόρβορον. Πραγματικά, ἡ ψυχὴ του ἐνοχλεῖται συνεχῶς ἀπὸ τὴν ζηλοτυπίαν, τὸν φθόνον καὶ τὸν θυμόν.

43. ἀηλσθῆ, τὸν πνασματικὸς ὑψηλόν.

Ποῖος εἶναι, λοιπόν, ὁ ὑψηλός; Ὁ ἀνώτερος τῶν παθῶν, ἢ ὁ δοῦλος αὐτῶν; Αὐτὸς πού τρέμει καὶ φοβεῖται τὰ πάθη, ἢ ὁ ἀπρόσβλητος καὶ μὲ κανένα τρόπον μὴ κυριεύομενος ἀπὸ αὐτά; **44** Ποῖον πτηγὸν θά δεχθῶμεν ὅτι πετᾷ πρὸς ὑψηλά; Ἐκεῖνο πού εὐρίσκεται ὑψηλότερα ἀπὸ τὰ χέρια καὶ τὰ καλάμια τοῦ κυνηγοῦ, ἢ ἐκεῖνο πού δὲν ἀφήνει τὸν κυνηγὸν νά χρεισασθῆ καθόλου καλάμια, ἐπειδὴ πετᾷ χαμηλά καὶ ποτὲ δὲν ἡμπορεῖ νά ἀνυψωθῆ; Λοιπὸν αὐτοῦ τοῦ εἶδους εἶναι ὁ ἀλαζών καὶ κάθε παγίδα τὸν συλλαμβάνει, ἐπειδὴ ἔρπει εἰς τὸ χῶμα.

Ἐάν, ὅμως, θέλῃς, ἐξετάσῃ αὐτὸ καὶ ἀπὸ τὴν περὶ πτωσῶν τοῦ πονηροῦ δαίμονος. Πραγματικά, τί ἡμπορεῖ νά θεωρηθῆ πρὸ ἀσήμενον ἀπὸ τὸν δαίμονα, ἐπειδὴ ὑπερηφανεύθη; Τί δὲ πρὸ ὑψηλὸν ἀπὸ τὸν ἀνθρώπον, πού μὲ τὴν θέλησίν του ταπεινώνει τὸν ἑαυτὸν του; Ὁ διάβολος σῦρεται εἰς τὴν γῆν καὶ εὐρίσκεται κάτω ἀπὸ τὴν πτέρναν μας, **44** («νά πατήτε», λέγει, «ἐπάνω εἰς τὰ φίδια καὶ τοὺς σκορπιούς»⁴⁴), ἐνῶ ὁ ταπεινὸς ἀνθρώπος ἴσταται ὑψηλά μαζί μὲ τοὺς ἀγγέλους.

Ἐάν, πάλιν, θέλῃς νά διδαχθῆς αὐτὸ καὶ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, σκέψου τὸν θάρβαρον ἐκεῖνον, πού εἶχεν διὰ τὰς διαταγὰς του τόσον μεγάλην στρατιάν καὶ δὲν ἐγνώριζεν ὅτι εἶναι εἰς ὄλου γκωσά. Ὅτι, δηλαδὴ, ἡ πέτρα εἶναι πέτρα, καὶ τὰ εἰδῶλα εἶναι εἰδῶλα. Ἀντίθετα, οἱ εὐσεβεῖς καὶ πιστοὶ ἀνθρώποι ἀνεβαίνουν καὶ πρὸς ὑψηλά ἀπὸ τὸν ἥλιον. Καὶ τί ἡμπορεῖ νά γίνῃ πρὸς ὑψηλὸν ἀπὸ αὐτούς; Αὐτοὶ ὑπερβαίνουν καὶ αὐτὰς τὰς ἀψίδας τοῦ οὐρανοῦ, προσπερνοῦν τοὺς ἀγγέλους καὶ ἴστανται γύρω ἀπὸ τὸν βασιλικὸν θρόνον.

44. Λουκ. 10, 19.

Εἰ Ἄλλὰ διὰ τὴν μάθησιν τὴν ἀσημαντότητα τῶν ἀλαζόνων καὶ ἀπὸ ἄλλης ἀπόψεως, (σὲ ἔρωτῶ) Ποῖος θὰ ταπεινωθῆ; Ὁ βοηθούμενος ἀπὸ τὸν Θεόν, ἢ ὁ πολεμούμενος ἀπὸ αὐτόν; Εἶναι φανερόν, ὅτι ὁ πολεμούμενος. Λοιπόν, ἀκουσε τί λέγει διὰ τὸν καθένα ἀπὸ αὐτούς ἡ Ἁγία Γραφή· «Ὁ Θεὸς ἀντιτάσσεται εἰς τοὺς ὑπερηφάνους, ἐνῶ εἰς τοὺς ταπεινοὺς δίδει τὴν χάριν του»⁴⁵.

Θὰ σὲ ἐρωτήσω, πάλιν, κάτι ἄλλο· Ποῖος εἶναι ὑψηλότερος; Ὁ ἀφιερωμένος εἰς τὸν Θεόν ποὺ προσφέρει θυσίαν εἰς αὐτόν; ἢ ὁ εὐρισκόμενος μακρὰν τῆς παρηρησίας πρὸς αὐτόν; Καὶ ποῖαν θυσίαν προσφέρει ὁ ταπεινός; ἔρωτῶ κάποιον. 352 Ἄκουσε τὸν Δαυὶδ ποὺ λέγει· «Θυσίαν εἰς τὸν Θεὸν εἶναι τὸ ταπεινὸν πνεῦμα. Ὁ δὲ Θεὸς δὲν θὰ παραδέξη τὴν συντετριμμένην καὶ ταπεινὴν καρδίαν»⁴⁶. Εἶδε τὴν καθαρότητα τοῦ ταπεινοῦ; Κύτταξε καὶ τὸ ἀκάθαρτον τοῦ ἀλαζόνος. «Ἀκάθαρτος εἶναι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ κάθε ὑπερήφανος»⁴⁷. Ἐπίσης, ὁ ταπεινὸς ἔχει τὸν Θεὸν νὰ εὐχαριστῆται μετ' αὐτόν, («πρὸς ποιόν», λέγει, «να κυττάξω, παρά πρὸς τὸν πρῶτον, τὸν ἴσχυον καὶ τὸν φοβούμενον τοὺς λόγους μου»⁴⁸); ἐνῶ ὁ ἀλαζὼν σύρεται μαζὶ μετ' αὐτόν, διότι ὁ ὑπερήφανος θὰ πάθῃ ὅ,τι ἔπαθεν ἐκεῖνος. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγεν· «Διὰ τὴν μὴ ὑπερηφανευθῆ καὶ πέσῃ εἰς τὴν αὐτὴν καταδίκην, ποὺ ἔπεσε καὶ ὁ διάβολος»⁴⁹.

Ἐξ ἄλλου, τοῦ συμβαίνει τὸ ἀντίθετον ἀπὸ ἐκεῖνο

45. 1αζ. 1, 6.

46. 2αζ. 50, 18.

47. Παρρη. 16, 5.

48. 1ησ. 66, 2.

49. Α' Τιμῶν. 3, 8.

ποῦ ἐπιθυμεῖ. 35 Θέλει, δηλαδή, νὰ ὑπερηφανεύεται, διὰ τὴν τιμᾶται Ἄλλ' αὐτὸς εἶναι ποὺ περιφρονεῖται περισσότερο ἀπὸ ἄλλους. Πραγματικά, οἱ καταγέλαστοι, οἱ ἐχθροὶ καὶ ἀντίπαλοι ἄλλων, οἱ νικώμενοι εὐκολὰ ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς των, οἱ παρασυρόμενοι ἀπὸ τὴν ὀργὴν, οἱ ἀκάθαρτοι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, αὐτοὶ εἶναι πῶς πολὺ ἀπὸ ἄλλους. Καὶ τί ἔμπορεῖ νὰ συμβῆ χειρότερον ἀπὸ αὐτό; Τί εἶναι, ὅμως, πῶς γλυκὸ ἀπὸ τοὺς ταπεινοὺς; Τί μακαριώτερον, ὅταν εἶναι ποθητοὶ καὶ ἀγαπητοὶ ἀπὸ τὸν Θεόν; Ἀκόμη, οἱ διθροῦνοι αὐτοὶ τιμῶνται καὶ ἀπὸ τοὺς συναθρώπους τους πολὺ, καὶ ἄλλοι τοὺς τιμοῦν ὡς πατέρας καὶ τοὺς ἀγαποῦν ὡς ἀδελφοὺς καὶ τοὺς πληροῦζου ὡς ἰδικὰ τους πρόσωπα.

36 Ἄς γίνωμεν, λοιπόν, ταπεινοί, διὰ τὴν γίνωμεν ὑψηλοί. Διότι ἡ ὑπερηφάνεια ταπεινώνει ὑπερφολικά. Αὐτὴ ἔταπεινωσε καὶ τὸν Φαραῶ, «Δὲν γνωρίζω», λέγει, «τὸν Κύριον»⁵⁰, καὶ ἔγινε κατώτερος ἀπὸ τὰς μύϊας, τοὺς βασιλεῖς καὶ τὴν κάμψια καὶ ὕστερα κατεποντίσθη μαζὶ μετὰ τὰ σπλά καὶ τὰ ἄλογά του. Ἀντίθετα, πρὸς αὐτόν ὁ Ἄβραάμ λέγει· «Ἐγὼ εἶμαι χῶμα καὶ στάκτη»⁵¹, καὶ ἐνίκησε ἀμετρήτους βασιλεῖς καὶ, ἂν καὶ εὐρέθηκε ἀνάμεσα εἰς τοὺς Αἰγυπτίους, ἐπανήλθε φέρων τρόπαιον λαμπρότερον ἀπὸ τὸ προηγούμενον, καὶ κρατῶν αὐτὴν τὴν ἀρετὴν ἐγένετο συνεχῶς ὑψηλότερος. Δι' αὐτὸ ψάλλεται παντοῦ, δι' αὐτὸ στεφανώνεται καὶ ἐπαινεῖται, 37 ἐνῶ ὁ Φαραῶ ἔγινε καὶ χῶμα καὶ στάκτη καὶ ὅ,τι εὐτελέστερον ὑπάρχει ἀπὸ αὐτὰ.

Πραγματικά, τίποτε δὲν ἀποστρέφεται τόσο ὁ Θεός, ὅσον τὴν ὑπερηφάνειαν. Δι' αὐτὸ καὶ ἐξ ἀρχῆς ἔκανε τὰ

50. Γέν. 5, 2.

51. Γέν. 18, 27.

πάντα, διά να ἀφανίσῃ τὸ πάθος αὐτό. Δι' αὐτὸ ἐγίναμεν θνητοὶ καὶ εὐρισκόμεθα μέσα εἰς τὴν λύπην καὶ τοὺς ὀδυρμοὺς. Δι' αὐτὸ ζῶμεν εἰς τὸν πόνον, τοὺς ἰδρώτας καὶ εἰς τὴν διαρκῆ καὶ ἐξουθενωτικὴν ἐργασίαν. Διότι ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἠμάρτησεν ἀπὸ ἐγωϊσμόν, ἐπειδὴ ἠλπισεν ἰσοθεῖαν. Δι' αὐτὸ οὕτε καὶ ἐκεῖνα ποῦ εἶχεν ἐκράτησεν, ἀλλὰ τὰ ἔχασε καὶ αὐτὰ. Τόσον μεγάλο κακὸν εἶναι ὁ ἐγωϊσμός, διότι ὄχι μόνον δὲν προσθέτει κανένα κατόρθωμα εἰς τὴν ζωὴν μας, ἀλλὰ καταστρέφει καὶ τὰ ὅσα ἔχομεν. Ὅπως, πάλιν, ἡ ταπεινοφροσύνη ὄχι μόνον δὲν μᾶς ἀφαιρεῖ κανένα ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντα ἀγαθὰ, ἀλλὰ προσθέτει καὶ ὅ,τι δὲν ἔχομεν.

Ἐν Αὐτῇ, λοιπόν, ἄς ποθήσωμεν, αὐτὴν ἄς ἐπιδιώξωμεν, διά να ἀπολαύσωμεν καὶ τὴν ἐπίγειον τιμὴν καὶ να ἐπιτύχωμεν τὴν μέλλουσαν δόξαν, μετὰ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μαζί με τὸν ὁποῖον εἰς τὸν Πατέρα καὶ εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα συγχρόνως ἀνήκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΞΣΤ' (66)

(Ματθ. κ', 29 - κα', 11)

66B «Καὶ ἐνθ' αὐτοὶ ἔθγαμαν ἀπὸ τὴν Ἱερουσόλυμα τὸν ἠκολούθησαν πλῆθος λαοῦ παλὸ καὶ ἰδοὺ δύο τυφλοὶ, ποὺ ἐκάθηγον πλησίον τοῦ θρόνου, ἔταν ἤκουσαν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς περὶξ, ἐφώναζαν καὶ εἶπαν Ἐλέησέ μας, Κύρια, ἐνδοξοῦ ἀπόγονο τοῦ Δαυὶδ!».

Κύτταξε ἀπὸ ποῦ ἦλθεν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ ποῦ διέμενε πρὶν φθάσῃ ἐκεῖ. **B** Αὐτὸ κατὰ τὴν γνώμην μου εἶναι ἀξιὸν ἐρεύνης, διατί, δηλαδή, καὶ προηγουμένως δὲν ἀνεχώρησεν ἀπὸ ἐκεῖ διὰ τὴν Γαλιλαίαν, ἀλλὰ ἐπήγαινε διὰ τῆς Σαμαρείας; Ἄλλ' αὐτὸ ἄς τὸ ἀφήσωμεν διὰ τοὺς φιλομαθεῖς. Διότι ἐάν κανεὶς θέλῃ να ἐρευνησῇ με ἀκριβείαν καὶ προσοχὴν, θὰ εὕρῃ ὅτι ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης² ἔκανε καθαρὸν ὑπαινυγμὸν διὰ τὸ ζήτημα αὐτὸ καὶ ἐγράψε καὶ τὴν αἰτίαν.

Ἡμεῖς, ὅμως, ἄς ἀσχοληθῶμεν μετὰ τὸ κείμενον καὶ ἄς ἀκούσωμεν τοὺς τυφλοὺς αὐτοὺς, οἱ ὁποῖοι ἦσαν ἀνώτεροι ἀπὸ πολλοὺς θλέποντας. Πραγματικά, ἂν καὶ δὲν εἶχαν κανένα διὰ να τοὺς οδηγήσῃ, οὕτε ἤμποροῦσαν να ἴδουν τὸν ἐλθόντα Ἰησοῦν, ἐν τούτοις εἶχαν μεγάλην προθυμίαν να ἔλθουν κοντὰ του καὶ ἤρχισαν να φωνάζουν με δυνατὴν φωνὴν καὶ ἔσαν τοὺς ἠμπούδιζαν, τόσον περισσότερο ἐφώναζαν. **C** "Ἔτσι εἶναι ἡ καρτερικὴ ψυχὴ. Ἀνυψώνεται μετὰ τὰ ἐμπόδια. Ὁ δὲ Χριστὸς ἐπέτρεπε να τοὺς ἐπιβάλλουν σιωπὴν, διὰ να ἀποκαλυφθῇ πρὸ πολλοῦ ἡ μεγάλη τους προθυμία καὶ να μάθῃς ὅτι ἐπάξια ἀπήλασαν τὴν θεραπείαν. Δι' αὐτὸ καὶ δὲν τοὺς ἐρωτᾷ: Πιστεῦετε; πρᾶγμα ποῦ ἔκανεν εἰς πολλοὺς.

1. Ματθ. 20, 29 - 30.

2. Ἠρβλ. Ἰωάν. 4, 1 ἐξ.

"Άλλωστε ή κραυγή τους και ή προσέλευσίς τους ήσαν άρκετά διά νά άποκαλύψουν εις άλλους τήν πίστιν τους.

Από τήν περίπτωση αὐτήν μάθε, άγαπητέ μου, ότι και άν άκόμη είμεθα πολύ άσήμοντοι και περιφρονημένοι, όταν μέ προθυμίαν πλησιάζωμεν τόν Θεόν, θά ήμπορέωμεν μόνοι μας νά επιτύχωμεν ό,τι ζητοῦμεν. Κύτταξε, λοιπόν, και αὐτοί, χωρίς νά έχουν κανένα από τούς άποστόλους ώς συνήγορον, **11** άλλ' αντίθετα, πολλοί τούς ήμπόδιζαν νά φωνάζουν, κατώρθωσαν, όμως, νά ύπερνηκήσουν τά έμπόδια και νά φθάσουν εις τόν ίδιον τόν 'Ιησοῦν. Μολονότι ό ευάγγελιστής δέν αναγνωρίζει εις αὐτούς καμίαν ένάρτερον πράξιν, πού νά τούς έδίδε θάρρος ένώπιον τοῦ 'Ιησοῦ, έν τούτοις αντί αὐτῆς ήτο άρκετή ή προθυμία τους.

Αὐτούς, λοιπόν, ός μιμηθώμεν και ήμεῖς. Καί άν ό Θεός άνοσάλλη τήν παροχήν, και άν είναι πολλοί εκείνοι πού μάς άπομακρύνουν από κοντά του, ός μή παύσωμεν νά ζητοῦμεν. Διότι έτσι πρό πάντων θά προσελκύσωμεν τήν χάριν τοῦ Θεοῦ. Κύτταξε, άλλωστε, και εις τό παρόν περιστατικόν κατά ποῖον τρόπον ούτε ή πτωχεία, ούτε ή τύφλωσις, ούτε τό ένδεχόμενον νά μή εισακουσθούν, ούτε ή επιτίμησις τοῦ πλήθους, ούτε τίποτε άλλο έστάθηκεν έμπόδιον εις τήν σφοδράν τους προθυμίαν. Αὐτοῦ τοῦ είδους είναι ή ψυχή πού είναι θερμή από πίστιν και δέν άποφεύγει τούς κόπους και τās δυσκολίας.

Τί έκανε, όμως, ό Χριστός; **12** «Τούς εκάλεσε και τούς εῖπεν Τί θέλετε νά σās κάνω; Λέγουν εις αὐτόν Κύριε, θέλωμεν νά άνοιχθούν τά μάτια μας». Διαιτί τούς έρωτᾷ; Διά νά μή νομίση κανείς ότι, ένώ ήθελαν νά λάθουν άλλα, τούς δίδει άλλα. Διότι ό 'Ιησοῦς συνηθίζει

κάθε φορά νά φανερώνη τήν άρετήν τών θεραπευομένων προηγουμένως και νά τήν άποκαλύπτη εις άλλους, και ύστερα νά παρέχη τήν θεραπείαν. Αὐτό τό κάνει άφ' ένός μέν διά νά οδηγήση και τούς άλλους άσθρόπους εις μίμησιν αὐτῶν, άφ' έτέρου δέ διά νά άποδείξη ότι έπαξίως άπολαμβάνουν τήν δωρεάν. **13-14** Τό ίδιον έκανε και εις τήν Χαναναίαν γυναίκα, τό ίδιον και εις τόν εκατόνταρχον, τό ίδιον και εις τήν αιμορροούσαν, μάλλον, όμως, ή θαυμασία εκείνη γυναίκα έπρόφθασε τήν έρώτησιν τοῦ Κυρίου. 'Αλλ' όμως, παρά τό γεγονός αὐτό, δέν τήν άφησε νά περάση άπαρατήρητος, άλλ' ύστερα από τήν θεραπείαν τήν άποκαλύπτει εις άλλους. "Ετσι, απέδιδε μεγάλην σημασίαν εις τό νά διακηρύσση τά κατορθώματα εκείνων πού τόν έπλησίαζαν και νά τά παρουσιάξη μεγαλύτερα από ό,τι ήσαν. Τό ίδιον, λοιπόν, κάνει και έδω.

"Επειτα, άφοῦ άνεκοίνωσαν αὐτό πού ήθελαν, τούς έλυπήθη και ήγγισε τά μάτια τους. Τό άγγιγμα αὐτό, θέβαια, είναι ή μόνη αίτία τῆς θεραπείας, διά τήν όποιαν και ήλθεν εις τόν κόσμον. Μολονότι, όμως, ή θεραπεία αὐτή ήτο έλεος και χάρις, έν τούτοις ζητεῖ νά εῦρη εκείνους πού αξίζουν νά τήν λάθουν. **15** Τό ότι δέ οι τυφλοί ήσαν αξιοί δι' αὐτήν, άποδεικνύεται από τό ότι έφώνηζαν δυνατά και από τό γεγονός ότι, όταν έθεραπεύθησαν, δέν άπεμακρύνθησαν από τόν Κύριον, όπως κάνουν πολλοί άλλοι, πού ύστερα από τās ευεργεσίας φέρονται μέ άγνωμοσύνην. Αὐτοί, όμως, δέν ήσαν παρόμοιοι, άλλα και πριν από τήν δωρεάν ήσαν καρτερικοί και ύστερα από τήν θεραπείαν ευγνώμονες. Πραγματικά ήκολούθησαν τόν 'Ιησοῦν.

«Και όταν έπλησίασαν εις τά 'Ιεροσόλυμα και ήλθαν εις τήν Βηθσαφαγή, πλησίον τοῦ ὄρους τών έλαιών, τότε ό 'Ιησοῦς απέστειλε δύο μαθητάς και τούς εῖπεν

Πηγαίνετε εἰς τὸ χωριό, ποῦ βλέπετε ἀπέναντί σας καὶ ἀμέσως θὰ εὔρετε μίαν ὄνον δεμένην καὶ ἓνα πουλάρι μαζί της. Ἀφοῦ τὴν λύσετε, φέρτε μου καὶ τὰ δύο ἐδῶ. **Κ** Καὶ ἐὰν σὰς εἴπη κανεὶς τίποτε, θὰ εἰπῆτε, ὅτι ὁ Κύριος τὰ χρειάζεται. Ἀμέσως δὲ θὰ σὰς ἐπιτρέψῃ καὶ θὰ σὰς τὰ ἀποστείλῃ. Αὐτὸ δὲ ἐγίνε διὰ τὴν πραγματοποίησιν ἐκεῖνο ποῦ ἐλέχθη διὰ τοῦ προφήτου (Ζαχαρίου), ὁ ὁποῖος εἶπεν⁴: Εἶπατε εἰς τὴν θυγατέρα Σιών Ἰδοὺ ὁ βασιλεὺς σου ἔρχεται εἰς σὲ πρῶτος καὶ καθισμένος ἐπάνω εἰς ὄνον καὶ εἰς πουλάρι γέννημα ζώου ποῦ ἐμπῆκεν εἰς ζυγόν⁵.

Ἄν καὶ πολλὰς φορὰς ἦλθεν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα προηγουμένως, ὅμως, ποτὲ δὲν τὸ ἔκανε μετὰ τὴν ὑπερηφάνειαν. Ποία ἡ αἰτία, λοιπόν, τῆς πράξεως αὐτῆς; Τότε ἦτο ἡ ἀρχὴ τοῦ σχεδίου τῆς θεῆς οἰκονομίας καὶ οὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ Κύριος ἦτο πολὺ γνωστός οὐτὸ καὶ ὁ καιρὸς τοῦ πάθους ἦτο κοντὰ. Δι' αὐτὸ καὶ ἀνεμειγνύετο μετὰ αὐτοὺς χωρὶς ἰδιαιτέραν φροντίδα καὶ μάλιστα ἀπέκρυπτε τὸν ἑαυτὸν του. **Δ** Πραγματικά, ἐὰν ἔκανε μίαν παρομοίαν ἐμφάνισιν τότε, δὲν θὰ ἐγένετο ἀντικείμενον θαυμασμοῦ καὶ, ἀσφαλῶς, θὰ ἐγνωρίζετο περισσότερο αὐτοῦ.

Ὅταν, ὅμως, ἔδωκεν ἰκανὴν ἀπόδειξιν τῆς δυνάμεως του καὶ ἐπλησίαζεν ἡ ὥρα τοῦ σταυροῦ, τότε πλέον ἀκτινοβολεῖ περισσότερο καὶ μετὰ μεγαλύτεραν μεγαλοπρέπειαν πράττει ὅλα ἐκεῖνα ποῦ ἐπρόκειτο νὰ τοὺς κείνους Βεββαῖα, αὐτὸ ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ ἀπὸ τὴν ἀρχὴν, ἀλλὰ δὲν θὰ ἦτο χρήσιμον, οὐτε τόσοσφύλιμον.

4. Ζαχ. 9, 9.

5. Ματθ. 21, 1 - 5.

Σὺ, ὅμως, πρόσεξε, σὲ παρακαλῶ, πόσα θαύματα γίνονται ἐν προκειμένῳ καὶ πόσα προφητεῖα ἐκπληροῦνται. Εἶπεν δὲ: «Θὰ εἴρητε μίαν ὄνον». Προεῖπεν ὅτι κανένας δὲν θὰ τοὺς ἐμποδίσῃ, ἀλλ' ὅταν ἀκούσουν τὸν σκοπὸν τοὺς, θὰ σιωπήσουν. Τὸ γεγονός αὐτὸ δὲν εἶναι μικρὰ καταδίκη διὰ τοὺς Ἰουδαίους, **Ε** ἐὰν ἐκεῖνους, ποῦ καθόλου δὲν γνωρίζε, οὐτε τοὺς εἶβε ποτέ, τοὺς πείθῃ νὰ παρέχουν τὰ ἰδικὰ τοὺς χωρὶς καμίαν ἀντίρρησην, καὶ μάλιστα διὰ μέσου τῶν μαθητῶν του. Αὐτοί, ὅμως, ἂν καὶ ἦσαν παρόντες, ὅταν ἐθαυματούργει ὁ Κύριος, δὲν ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν.

Καὶ νὰ μὴ νομίσῃς ὅτι τὸ γεγονός αὐτὸ εἶναι κάτι ἀσήμαντον. Διότι ποῖος τοὺς ἐπέισε νὰ μὴ φέρουν ἀντίρρησην, ἐνῶ τοὺς ἔπαιρναν τὰ ζῶα τους, καὶ μάλιστα ἐνῶ ἦσαν πτωχοὶ ἰσως καὶ ἄνθρωποι γεωργοί⁶; **Ε** Καὶ διατὶ λέγω, νὰ μὴ φέρουν ἀντίρρησην; Νὰ μὴ ἐρωτήσουν, ἢ, καὶ ἂν ἠρώτησαν, νὰ σιωπήσουν καὶ νὰ παραχωρήσουν τὰ ὑποζύγια τους; Πραγματικά, καὶ τὰ δύο εἶναι ἐξ Ἰσου ἀξία θαυμασμοῦ, δηλαδὴ, καὶ ἐὰν δὲν εἶπαν τίποτε, ἐνῶ τοὺς ἔπαιρναν τὰ ὑποζύγια, καὶ ἐὰν εἶπαν κάτι, ἀλλ' ὅταν ἤκουσαν, ὅτι τὰ χρειάζεται ὁ Κύριος, τὰ παρεχώρησαν χωρὶς ἀντίστασιν, καὶ μάλιστα χωρὶς νὰ θλέπουν τὸν ἴδιον, ἀλλὰ τοὺς μαθητὰς του.

Μὲ αὐτὰ τοὺς διδάσκει ὅτι καὶ τοὺς Ἰουδαίους, ποῦ ἐσκόπευαν νὰ τοῦ ἐπιτεθοῦν, εἶχε τὴν δύναμιν νὰ τοὺς ἀντιμετώπισῃ ἀποτελεσματικά, ἔστω καὶ χωρὶς τὴν θέλησιν τοὺς, καὶ νὰ τοὺς καταστήσῃ ἀφάνους, ἀλλὰ δὲν τὸ ἠθέλησε. Ἀλλὰ μαζί με αὐτὰ καὶ κάτι ἄλλο διδάσκει τοὺς μαθητὰς του, νὰ τοῦ δίδουν, δηλαδὴ, ὅτι τοὺς ἐ-

6. Καὶ κατὰ συνέπειαν τοῦ ἔσαν πολὺ ἀπαισιμαῖα τὰ ζῶα.

ζητούσεν. Καὶ ἀκόμη τοὺς προέτρειπε νὰ ἀπαρνηθοῦν τὴν ζωὴν τους, καὶ αὐτὴν νὰ τὴν προσφέρουν καὶ νὰ μὴ προβάλλουν ἀντιρρήσεις. **¶** Διότι ἐάν οἱ ἀγνωστοὶ τοῦ παρεχώρησαν τὰ ὑποζύγια τους, πολὺ περισσότερον ἔπρεπεν αὐτοὶ νὰ ἀπαρνηθοῦν τὰ πάντα.

Πέραν τῶν λεχθέντων, καὶ ἄλλην προφητείαν διπλὴν ἐξεπλήρωσε πάλιν διὰ τῶν παραπάνω ἐνεργειῶν του. Ἡ μία προφητεία ἐξεπληροῦτο μὲ ἔργα, ἡ δὲ ἄλλη μὲ λόγους. Καὶ ἡ ἐκπληρουμένη διὰ τῶν ἔργων ἦτο τὸ ὅτι ἐκάθισεν ἐπάνω εἰς τὸν δνον, ἐνῶ ἡ διὰ τῶν λόγων ἦτο ἡ προφητεία τοῦ προφήτου Ζαχαρίου, ὁ ὁποῖος πραγματικά εἶπεν ὅτι ὁ Βασιλεὺς θὰ καθήσῃ ἐπάνω εἰς δνον. Καὶ ὁ Κύριος ἐκάθισε καὶ ἐξεπλήρωσε τὴν προφητείαν αὐτὴν καὶ, συγχρόνως, ἔδωσε, πάλιν, τὴν ἀρχὴν ἄλλης προφητείας, διότι μὲ ὅσα ἔπραττεν προδιετύπωνε τὰ μέλλοντα νὰ συμβοῦν. Πῶς καὶ μὲ ποῖον τρόπον; Προεκήρυσσε τὴν πρόσκλησιν τῶν ἀκαθάρτων ἐθνῶν καὶ ὅτι θὰ ἀναπαύσῃ εἰς αὐτὰ καὶ, ἀκόμη, ὅτι θὰ ὑπακούσουν εἰς αὐτὸν καὶ θὰ τὸν ἀκολουθήσουν. Καὶ, ἔτσι, προφητεία διαδέχεται τὴν προφητείαν.

¶ Ἐγώ, ὁμως, νομίζω ὅτι δὲν ἐκάθισεν εἰς τὸν δνον μόνον διὰ τὸν λόγον αὐτόν, ἀλλὰ διὰ νὰ μᾶς δώσῃ καὶ μέτρον φιλοσοφίας. Διότι ὁ Κύριος δὲν ἐξεπλήρωσε μόνον τὰς προφητείας, οὔτε ἐφύτευε τὰ δόγματα τῆς ἀληθείας, ἀλλὰ μὲ ὅλα αὐτὰ διώρθωσε καὶ τὸν τρόπον τῆς ζωῆς μας, μὲ τὸ νὰ θέτῃ εἰς κάθε περίπτωσιν τοὺς ἀπαιτούμενους κανόνας συμπεριφορᾶς καὶ μὲ τὸ νὰ κατεθύνη τὴν ζωὴν μας δι' ὅλων αὐτῶν. Δι' αὐτὸ ἀκρ.θῶς καὶ δταν ἐπρόκειτο νὰ γεννηθῇ δὲν ἐζήτησε μεγαλοπρεπῆ κατοικίαν, οὔτε μητέρα πλουσίαν καὶ διακεκριμένην, ἀλλὰ πτωχὴν, πού εἶχεν ὡς μηστήρα ἕνα τέκτονα, καὶ γεννιέται εἰς τὴν καλύβαν καὶ ἀνακλίνεται εἰς τὴν φάτιν. Ἐπίσης, δταν ἐδιόλεγε τοὺς μαθητὰς του, δὲν

ἐδιόλεξε ρήτορας καὶ σοφοὺς, οὔτε πλουσίους καὶ εὐγενεῖς, ἀλλ' ἐπροτίμησε τοὺς πτωχοὺς, πού κατήγοντο ἀπὸ πτωχοὺς, καὶ ὅπωσδήποτε ἀνθρώπους πού ἦσαν ἀσημοὶ ἀπὸ κάθε ἀπομιν. **¶** Καὶ δταν παραθέτῃ τραπέζι, ἄλλοτε μὲν προσφέρει κρίθινον ψωμί, ἄλλοτε δὲ τὴν ὄραν τοῦ φαγητοῦ προτρέπει τοὺς μαθητὰς του νὰ προμηθευθοῦν ἀπὸ τὴν ἀγοράν. Καὶ δταν φτειάχνῃ στρώμα, τὸ φτειάχνῃ ἀπὸ χοιτάρι. Ἀκόμη, τὰ ἐνδύματά του εἶναι φθηνὰ καὶ δὲν διαφέρουν καθόλου ἀπὸ τὰ ἐνδύματα τῶν ἄλλων. Καὶ σπῖτι δὲν εἶχεν. Ἀλλὰ καὶ δταν ἔπρεπε νὰ μετασθῇ ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος εἰς τὸ ἄλλο, τὸ κάνει μὲ ὀδοιπορεῖαν, καὶ μάλιστα ὀδοιπορεῖ τόσο, ὥστε ἀσθάνεται καὶ κούρασιν. Καὶ δταν κάθεται, δὲν χρειάζεται θρόνον, οὔτε προσκεφάλαιον, **¶** ἀλλὰ κάθεται εἰς τὸ ἔδαφος, ἄλλοτε εἰς τὸ ἄροσ καὶ ἄλλοτε κοντὰ εἰς τὴν πηγὴν. Καὶ ὄχι μόνον εἰς τὴν πηγὴν, ἀλλὰ καὶ μόνος του καὶ συζητεῖ μὲ τὴν Σαμαρεῖτιδα. Ἐπίσης, διὰ νὰ θέσῃ μέτρον εἰς τὴν λύπην, δταν ἦτο ἀνάγκη νὰ θρηνησῇ, δακρῦζει μὲ ἡρεμίαν, καὶ ἔτσι θέτει κανόνας διὰ κάθε περίπτωσιν, ὅπως εἶπα, καὶ θεσπίζει ὅρια, μέσα εἰς τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ κινούμεθα, χωρὶς καθόλου νὰ τὰ ὑπερβαίνωμεν. Δι' αὐτὸ καὶ τώρα, ἐπειδὴ συνέβαινε μερικοὶ, πού ἦσαν ἀσθενεῖς, νὰ ἔχουν ἀνάγκην ἀπὸ ὑποζύγια, **¶** θέτει καὶ ἐδῶ μέτρον καὶ ὑποδεικνύει ὅτι δὲν πρέπει νὰ ζεύξουν ἵππους, οὔτε καὶ ἡμιόνους διὰ τὴν μεταφορὰν τους, ἀλλὰ νὰ χρησιμοποιοῦν τὸν δνον καὶ νὰ μὴ προχωροῦν πέρα πέρα, ἀλλὰ νὰ περιορίζωνται πάντοτε εἰς τὴν κάλυψιν τῶν ἀναγκῶν τους.

Ἄς ἴδωμεν, ὁμως, καὶ τὴν προφητείαν, πού ἐξεφράσθη διὰ λόγων καὶ διὰ τῶν πραγμάτων. Ποία εἶναι, δ-

μως, ἡ προφητεία αὐτή; «Ἴθου ὁ βασιλεὺς σου ἔρχεται εἰς σέ πρῶτος καὶ καθισμένος ἐπάνω εἰς θνον καὶ εἰς νεαρὸν πουλᾶρι». Δὲν ὀδηγεῖ ἄρματα ὅπως οἱ ἄλλοι βασιλεῖς. Δὲν ἀπαιτεῖ φόρους, οὔτε δημιουργεῖ θόρυβον, οὔτε περιβάλλεται ἀπὸ σωματοφύλακας, ἀλλὰ μεγάλην συγκολληθῆσιν φανερώσει καὶ ἀπὸ τὴν ἐμφάνισίν του αὐτὴν. Ἐρώτησε τὸν Ἰουδαῖον, λοιπὸν Ποῖος βασιλεὺς εἰσῆλθεν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα καθισμένος ἐπάνω εἰς θνον; Δὲν θὰ ἔχη νὰ σοὺ ἀπαντήσῃ, παρὰ μόνον διὰ τὸν Ἰησοῦν.

Τὰ ἔκανεν αὐτὰ ὁ Ἰησοῦς, ὅπως εἶπα, διὰ νὰ δηλώσῃ τὰ μέλλοντα. **Β** Πραγματικά, ἐδῶ μὲ τὸ πουλᾶρι δηλοῦται ἡ ἐκκλησία καὶ ὁ νέος λαός, ποὺ κάποτε ἦτο ἀκάθαρτος, ἀλλ' ἀφ' οὗ ἐκάθισεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸν θνον ἔγινεν καθαρός. Καὶ πρόσεξε διὸ ἡ εἰκόνα αὐτὴ καὶ ἡ παρομοίωσις διατηρεῖ τὴν ἀντιστοιχίαν τῆς εἰς ἄλλην τῆς τὴν ἔκτασιν. Πραγματικά, οἱ μαθηταὶ λύουσι τὰ ὑπαζύγια, διὰ τῶν ἀποστόλων δὲ προσκλήθημεν καὶ ἡμεῖς καὶ ἐκείνοι εἰς τὴν Χριστιανικὴν πίστιν. Διὰ μέσου τῶν ἀποστόλων ἤλθαμεν κοντὰ εἰς τὸν Χριστόν. Ἐπειδὴ, ὁμῶς, καὶ ἡ ἰδική μας πρόοδος εἰς τὴν πίστιν τοὺς ἔκανε καὶ ἐκείνους νὰ μᾶς μιμηθοῦν, δι' αὐτὸ φαίνεται ἡ ὄνος νὰ ἀκολουθῇ τὸ πουλᾶρι. Διότι μετὰ τὴν ἐξάπλωσιν τῆς πίστεως εἰς τὰ ἔθνη, τότε θὰ ἔλθουν καὶ οἱ Ἰουδαῖοι μιμούμενοι τοὺς ἐθνικούς. Καὶ αὐτὸ τὸ ἐδήλωσεν ὁ Παῦλος, ὅταν ἔλεγεν «Διότι ἔχει γίνεαι σκληρύνους εἰς μέρος τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ, ἕως οὗ εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Χριστοῦ ὁ πλήρης ἀριθμὸς τῶν ἐθνικῶν. **Γ** καὶ ἔτσι ὁ Ἰσραηλιτικὸς λαός ὡς σύνολον θὰ σωθῇ». Τὸ ὅτι, θέθαια, οἱ λόγοι τοῦ Ζαχαρίου ἀπετέλουσι προφητείας, εἶναι φανερόν ἀπὸ τὰ λεχθέντα. Διότι, διαφο-

ρετικά, δὲν θὰ τὸν ἐνδιέφερε τὸν προφήτην νὰ ἀναφέρῃ μὲ τὴσιν ἀκρίθειαν τὴν ἡλικίαν τοῦ θνου, ἐὰν δὲν συνέβαινε αὐτό.

Τὰ ὅσα ἐλέχθησαν, δὲν φανερώουν μόνον αὐτὰ, ἀλλ' ὅτι οἱ ἀπόστολοι μὲ εὐκολίαν θὰ προσελκύσουν τοὺς εἰδωλολάτρους. Δηλαδή, ὅπως ἐδῶ κανένας δὲν τοὺς ἠμποδίσαι νὰ πάρουν τὰ ζῶα, καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ εἰς τὴν προσπάθειαν προσελκύσεως τῶν ἐθνικῶν κανένας ἀπὸ τοὺς προηγουμένους κυρίους τοὺς δὲν θὰ ἠμπορέσῃ νὰ ἐμποδίσῃ τοὺς ἀποστόλους. Δὲν κάθεται δὲ ὁ Κύριος εἰς τὴν γυμνὴν ράχιν τοῦ θνου, ἀλλὰ ἐπάνω εἰς τὰ ἐνδύματα τῶν ἀποστόλων. **Δ** Ἀφοῦ, λοιπὸν, ἐπῆραν τὸ πουλᾶρι, προσφέρουν τὰ πάντα, ὅπως ἔλεγε καὶ ὁ Παῦλος «Ἐγώ, ὁμῶς, λίαν εὐχαρίστως θὰ δαπανήσω χρήματα, ἀλλὰ καὶ ἐγώ ὁ ἴδιος θὰ δαπανηθῶ ἕξ ὀλοκλήρου χάριν τῆς σωτηρίας τῶν ψυχῶν σας»⁹.

Πρόσεξε, ἐπίσης, τὸ πῶσον εὐκολα ὑπετάγη τὸ πουλᾶρι, τὸ ὅποιον ἂν καὶ ἦτο ἀδάμαστον καὶ δὲν εἶχε γνωρίσει χαλινόν, ἐν τούτοις δὲν ἐξηγριώθη, ἀλλὰ ἐδεδείχεν ὑπακοήν. Καὶ αὐτὸ τὸ γεγονός ἦτο προφητεία τοῦ μέλλοντος καὶ ἐφανερώσαι τὴν εὐκολίαν, μὲ τὴν ὅποιαν ἐπίστευσαν οἱ ἐθνικοί, καὶ τὴν καθολικὴν μεταβολὴν αὐτῶν πρὸς τὴν ἐνάρετον ζωὴν. Ὅλ' αὐτὰ, λοιπὸν, τὰ ἐπέτευχεν ἡ φράσις τοῦ Ἰησοῦ ποὺ εἶπεν «Νὰ τὴν λύσετε καὶ νὰ τὰ φέρετε καὶ τὰ δύο ἐδῶ». Ὡστε, τὰ ἀτακτα ἔγιναν, πλέον, εὐτακτα καὶ τὰ ἀκάθαρτα καθάρτα.

Ἄλλὰ κύτταξε καὶ τὴν μικρότητα τῶν Ἰουδαίων. **Β** Τόσον πολλὰ θαύματα ἐπραγματοποίησεν ὁ Ἰησοῦς καὶ

ὅμως οὐδέποτε ἐξεπλάγησαν τόσοι δι' αὐτά. Ὄταν, ὁ-
μως, εἶδαν τὸ πλῆθος τοῦ κόσμου ἰά τρέχει κοντά του,
τότε τοὺς πιάνει ὁ θαυμασμός. «Διότι ὅλη ἡ πόλις ἐσει-
σθη καὶ ἔλεγεν Ποῖος εἶναι αὐτός; Τὰ δὲ πλῆθη τοῦ
λαοῦ ἔλεγαν· Αὐτός εἶναι ὁ Ἰησοῦς ὁ προφήτης, ποῦ
κατάγεται ἀπὸ τὴν Ναζαρέτ τῆς Γαλιλαίας»¹⁰. Καὶ ὅ-
ταν ἐνόμισαν ὅτι τὸ πλῆθος τοῦ κόσμου ἔλεγε κάτι τὸ
σπουδαῖον, τότε ἡ γνώμη τους ἦτο χαμαιζήλος **ⲉⲥⲥⲧ** καὶ
ταπεινὴ καὶ φαύλη.

Ὁ Ἰησοῦς, ὁμως, τὰ ἔκανε αὐτὰ ὄχι διὰ νὰ παρου-
σιάσῃ ἕνα εἶδος πομπῆς καὶ θριάμβου, ἀλλ' ἀφ' ἑνὸς
μὲν, ὅπως εἶπα, διὰ νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν προφητείαν καὶ
νὰ διδάξῃ τὴν ταπεινώσιν, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ νὰ παρη-
γορήσῃ τοὺς μαθητὰς του, ποῦ ἐλυποῦντο διὰ τὸν θά-
νατόν του, καὶ ἐπὶ πλέον διὰ νὰ δείξῃ ὅτι ὅλ' αὐτὰ τὰ
ὑφίσταται μὲ τὴν θέλησίν του.

Σὺ, ὁμως, θαύμασε τὴν ἀκρίθειαν τοῦ προφήτου, ὁ
ὅποιος προεῖπε τὰ πάντα. Καὶ ἄλλα μὲν προσηνώθησεν
ὁ Δαυὶδ, ἄλλα δὲ ὁ Ζαχαρίας.

Ἔτσι, λοιπόν, ὡς κάνομεν καὶ ἡμεῖς, ὡς ψάλλομεν
ὕμνους καὶ ὡς προσφέρωμεν τὰ ἐνδύματά μας εἰς ἐκεί-
νους ποῦ φέρουν τὸν Χριστόν. Διότι ποῖαν ἀξίαν θὰ ἔ-
χωμεν, ὅταν ἐκεῖνοι μὲν περιβάλλουν μὲ τὰ ἐνδύματά
τους τὴν ὄνον εἰς τὴν ὁποίαν ἐπέθαινε, ἄλλοι δὲ τὰ στρώ-
νουν κάτω ἀπὸ τὰ πόδια του, ἐνῶ ἡμεῖς, ἂν καὶ τὸν ὀλ-
πωμεν γυμνὸν καὶ δὲν προτρέπώμεθα νὰ γυμνωθῶμεν, **ⲉⲥ**
ἀλλὰ νὰ δοκινήσωμεν ἀπὸ τὰ περισσεύματά μας, ἐν
τούτοις οὔτε ἔτσι δὲν εἴμεθα μεγαλόδοχοι; Καὶ ἐκεῖνοι
τὸν ἀκολουθοῦν καὶ ἔμπροσθεν καὶ ὀπισθεν, ἡμεῖς, ὁμως,

10. Ματθ. 23, 10 - 11.

ἐνῶ ἔρχεται κοντά μας, τὸν ἀπομακρύνομεν καὶ τὸν ἀ-
ποκρούομεν καὶ τὸν ὑβρίζομεν; Πόσῃ κόλασιν ἀξίζουσιν
αὐτά; Πόσῃ τιμωρίᾳ; Ἐρχεται κοντά σου καὶ σὲ πα-
ρακαλεῖ ὁ Κύριος καὶ δὲν θέλεις οὔτε καν νὰ ἀκούσῃς τὴν
ἰκεσίαν του, ἀλλὰ τὸν κατηγορεῖς καὶ τὸν ἐπιτιμᾶς, καὶ
μάλιστα, ὅταν ἔχῃς ἀκούσῃ παρομοίους λόγους. Ἐάν,
λοιπόν, ἐνῶ προσφέρεις ἕνα κομμάτι ψωμί καὶ ὀλίγα
χρήματα, εἶσαι τόσο σκληρὸς καὶ διατακτικὸς καὶ ὀ-
κνηρὸς, πῶς θὰ συμπεριφέρῃς, ἂν ἦτο ἀνάγκη νὰ
προσφέρῃς τὰ πάντα; **Ⲙ** Δὲν βλέπεις αὐτοὺς ποῦ εἶναι
μεγαλόδοχοι εἰς τὰ θέατρα, πόσα προσφέρουν εἰς τὰς
πόρναις; Σὺ ὁμως, οὔτε τὸ ἥμισυ ἀπὸ αὐτοῦ δὲν προσ-
φέρεις, καὶ πολλάς φορές οὔτε τὸ ἐλάχιστον αὐτῶν.
Ἄλλ' ὁ μὲν διάβολος διατάσσει νὰ δίδῃς εἰς τοὺς τυ-
χόντας καὶ προκαλεῖ τὴν γέενναν, καὶ ὁμως δίδεις. Ἀν-
τίθετα, ὁ Χριστὸς σὲ προτρέπει νὰ δίδῃς εἰς τοὺς ἔχον-
τας ἀνάγκην καὶ σοῦ ὑπόσχεται τὴν βασιλείαν του, καὶ
σὺ ὄχι μόνον δὲν προσφέρεις, ἀλλὰ καὶ ὑβρίζεις. Καὶ
προτιμᾶς νὰ ὑπακούῃς περισσότερο εἰς τὸν διάβολον,
διὰ νὰ κολασθῇς, παρά νὰ πιστεύσῃς εἰς τὸν Χριστόν
καὶ νὰ σωθῇς. Καὶ τί χειρότερον ἠμπορεῖ νὰ εὑρεθῇ ἀπὸ
τὴν τρέλλαν αὐτὴν; Ὁ διάβολος προξενεῖ τὴν γέενναν
καὶ ὁ Χριστὸς παρέχει τὴν βασιλείαν, καὶ τὸν ἀφήνετε
διὰ νὰ τρέξετε εἰς τὸν διάβολον. Καὶ τὸν μὲν Χριστόν,
ποῦ ἔρχεται κοντά σας, τὸν ἀποκρούετε, ἐνῶ τὸν διά-
βολον, ποῦ εἶναι μακριὰ σας, τὸν προσκαλεῖτε. **ⲉⲥ** Καὶ
εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν συμβαίνει τὸ ἴδιον, σὺ
ἐνας βασιλεὺς, ποῦ φορεῖ τὴν βασιλικὴν πορφύραν καὶ
προβάλλει τὸ στέμμα του, νὰ μὴ ἠμπορῇ νὰ πείσῃ τοὺς
ἀνθρώπους του, ἐνῶ ἕνας ληστὴς, ποῦ σείει ἀπειλητικὰ
τὴν μάχαιράν του καὶ ἀπειλεῖ μὲ θάνατον, πείθει.

Αὐτά, λοιπόν, ὡς συλογισθῶμεν, ἀγαπητοί μου, καὶ
ὡς ἀνοίξωμεν τὰ μάτια μας καμμίαν φοράν καὶ ὡς ἀνο-
νήψωμεν. Διότι καὶ ἐγὼ, λοιπόν, ἐντρέπομαι νὰ σᾶς ὀ-

μιλῶ συνεχῶς περὶ ἐλεημοσύνης, ἐπειδὴ πολλὰς φορές σὰς ὠμίλησα διὰ τὸ θέμα αὐτό, χωρὶς νὰ ἐπιτύχω τίποτε ἀντάξιον πρὸς τὴν παραίνεσιν. Βάθαια, ἔχει σημειωθῆ κάποια πρόσδος, ὄχι ὅμως τόση, ὅσην ἤθελα ἐγώ. Διότι σὰς θλέπω νὰ σπείρετε, ἀλλ' ὄχι μὲ γεμάτην τὴν δεξιάν σας. Δι' αὐτὸ φοβοῦμαι μήπως θερίσετε μὲ τοιγκουινά.

Ἄλλὰ διὰ τὸ ὅτι σπείρωμεν μὲ τοιγκουινά, **¶** ἄς ἐξετάσωμεν, ἐὰν θέλετε, πόσοι εἶναι περισσότεροι εἰς τὴν πόλιν, οἱ πτωχοὶ ἢ οἱ πλούσιοι, καὶ πόσοι δὲν εἶναι οὔτε πτωχοὶ οὔτε πλούσιοι. Ἄλλ' εὐρίσκονται εἰς μίαν μέσην κατάστασιν. Ἄς εἰποῦμεν ὅτι τὸ ἓνα δέκατον τῶν κατοίκων εἶναι πλούσιοι, ἓνα ἄλλο δέκατον εἶναι πτωχοὶ, πού δὲν ἔχουν τίποτε ἀπολύτως, καὶ οἱ ὑπόλοιποι ἀνήκουν εἰς τὴν μεσαίαν τάξιν. Ἄς κατανείωμεν, λοιπόν, εἰς τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην ὅλον τὸ πλῆθος τῆς πόλεως καὶ θὰ ἴδῃτε πόση εἶναι ἡ ἐντροπή μας. **¶¶¶** Πραγματικά, οἱ μὲν πάρα πολὺ πλούσιοι εἶναι ὀλίγοι, οἱ δὲ μετὰ ἀπὸ αὐτοῦ πολλοὶ, ἐνῶ οἱ πτωχοὶ εἶναι πολὺ ὀλιγώτεροι ἀπὸ αὐτοῦς. Καὶ ὅμως, ἂν καὶ εἶναι τόσοι ἐγώνοι πού ἔχουν τὴν δυνατότητα νὰ διατρέφουν τοὺς πεινασμένους, ἐν τούτοις πολλοὶ φτωχοὶ εὐρίσκονται ἐξαντλημένοι εἰς τὸ κρεθθάτι, ὄχι ἐπειδὴ οἱ ἔχοντες δὲν ἐπαρκοῦν διὰ νὰ τοὺς διατρέφουν, ἀλλ' ἐπειδὴ εἶναι αὐτοὶ σκληροὶ καὶ ἀπάνθρωποι. Διότι ἐὰν οἱ πλούσιοι καὶ οἱ ἀνήκοντες εἰς τὴν μεσαίαν τάξιν μοιρασθοῦν μετὰ τῶν τούτων ἔχοντας ἀνάγκην τροφῆς καὶ ἐνδυμάτων, μάλις καὶ μετὰ θίας θὰ ἀντιστοιχῇ ἓνας πτωχὸς εἰς τοὺς πενήντα ἢ ἑκατὸ ἀνδρας. Ἄλλ' ὅμως, ἂν καὶ εὐρίσκονται εἰς τὴν τὴν ἀφθονίαν ἐν συγκρίσει πρὸς ἐκείνους τοὺς ὁποίους θὰ θογήθουν, καθημερινὰ οὐδύρονται.

Καὶ διὰ νὰ καταλάβῃς τὸ μέγεθος τῆς ἀπανθρωπίας τους, σκέψου ὅτι ἡ ἐκκλησία, **¶** πού ἔχει τὰ ἔσοδα

ἐνὸς ἀπὸ τοὺς τελευταίους εὐπόρους καὶ ἀπὸ τοὺς μὴ ἔχοντας ὑπερβολικὰ πλοῦτη, ἐπαρκεῖ ἐν τούτοις διὰ νὰ συντηρῇ κάθε ἡμέραν ἓνα πλῆθος ἀπὸ χήρας καὶ παρθένους, δεδομένου ὅτι ὁ κατάλογος αὐτῶν ἔχει φθάσει εἰς τὰς τρεῖς χιλιάδας. Μαζὶ μὲ αὐτὰς πρόσθεσε τοὺς φυλακισμένους, τοὺς ἀσθενεῖς, πού κατὰκείνται εἰς τὸ ξενοδοχεῖον, τοὺς ὑγιεῖς, τοὺς ξένους, τοὺς ἀναπήρους, τοὺς παραμένοντας εἰς τὴν ἐκκλησίαν διὰ νὰ ἔχουν τροφήν καὶ ἐνδύματα, καὶ ἐκείνους πού κάθε ἡμέραν ἐκτάκτως ζητοῦν βοήθειαν. Καὶ ὅμως καθόλου δὲν ὀλιγώστευσεν ἡ περιουσία τῆς ἐκκλησίας. Κατὰ συνέπειαν, ἐὰν δέκα μόνον ἄνδρες ἤθελαν νὰ ἐξοδεύουν, ὅπως ἐξοδεύει ἡ ἐκκλησία, τότε δὲν θὰ ὑπῆρχε κανένας πτωχός.

¶ Καὶ τί θὰ κληρονομήσουν τὰ παιδιὰ μας; ἐρωτᾷ κάποιος. Τὸ κεφάλαιον θὰ παρέμενε καὶ τὰ ἔσοδα πόλιν θὰ ἦσαν περισσότερα, διότι τὰ κτήματά τους θὰ ἐφυλάσσοντο δι' αὐτὰ εἰς τὸν οὐρανόν. Ἄλλὰ δὲν σὰς ἀρέσει ἔτσι; Τότε δώσατε τὰ μισά, ἢ τὸ ἓνα τρίτον, ἢ τὸ ἓνα τέταρτον, ἢ καὶ τὸ ἓνα δέκατον ἀκόμη ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ σας. Διότι μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ ἡ πόλις μας ἔχει τὴν δύναμιν νὰ διατρέψῃ τοὺς πτωχοὺς δέκα πόλεων. Καὶ ἂν θέλετε, ἄς κάνωμεν ἓνα παρόμοιον συλλογισμόν. Μᾶλλον, ὅμως, δὲν χρειάζεται καθόλου συλλογισμός, διότι ἡ εὐκολία τοῦ πράγματος εἶναι μόνη τῆς πασιφανῆς. Πραγματικά, κυττάετε πόσα ἐξοδεύει μία οἰκία εἰς τὰς πολιτικὰς ὑποθέσεις χωρὶς δισταγμόν, **¶** χωρὶς καθόλου νὰ αἰσθάνεται τὴν δαπάνην. Αὐτὴν τὴν δαπάνην ἐὰν ὁ κάθε πλούσιος ἤθελε νὰ τὴν προσφέρῃ εἰς τὴν προσπάθειαν συντηρήσεως τῶν πτωχῶν, εἰς μίαν ἐλαχίστην στιγμὴν τοῦ χρόνου, θὰ ἤρταζε τὸν οὐρανόν.

Ποία συγχώρησις θὰ ὑπάρχη, λοιπόν, ποία σκιά ἀπολογίας, ὅταν ἐκεῖνα, πού πρόκειται ὀπωσδήποτε νὰ ἐγκαταλείψωμεν, ὅταν θὰ φύγωμεν ἀπὸ τὴν γῆν, δὲν τὰ

προσφέρωμεν με τόσην ἀφθονίαν, με ὅσην τὰ δίδουσι οἱ ἄλλοι εἰς ἀνθρώπους τοῦ θεάτρου, καὶ μάλιστα δταν πρόκειται πολλὰ νὰ ὠφεληθῶμεν ἀπὸ αὐτά; Διότι ἔπρεπε, καὶ ἂν ἀκόμη θὰ παραμένοιμεν συνεχῶς εἰς τὴν γῆν, οὔτε καὶ τότε νὰ εἰμῶθα διστακτικοὶ διὰ τὴν καλὴν αὐτὴν δαπάνην. Ὅταν, ὅμως, μετ' ὀλίγον θὰ ἀπομακρυνώμεθα ἀπὸ ἐδῶ **12** καὶ θὰ συρῶμεθα γυμνοὶ ἀπὸ θαλάσσης ἀπολογίαν θὰ ἔχωμεν, δταν δὲν προσφέρωμεν εἰς τοὺς πεινασμένους καὶ τοὺς δεομένους οὔτε ἀπὸ τὰ περισσεύματά μας; Δὲν σὲ ἀναγκάζω, βέβαια, νὰ μειώσης τὰ ὑπάρχοντά σου, ὅχι ἐπειδὴ δὲν τὸ θέλω, ἀλλ' ἐπειδὴ σὲ βλέπω πολὺ διστακτικόν. Δὲν σοῦ λέγω, λοιπόν, αὐτό. Ἀλλὰ ἐξέθευσε ἀπὸ τοὺς νέους καρπούς καὶ τίποτε ἀπὸ αὐτοὺς νὰ μὴ φυλάξης. Σοῦ εἶναι ἀρκετὰ τὰ χρήματα τῶν ἐσόδων ποὺ τρέχουν σάν ἀπὸ πηγῆ. Κάνε τοὺς πτωχοὺς κοινωνοὺς τῶν ἀγαθῶν σου **13** καὶ γίνε καλὸς διαχειριστὴς τῶν ὧων σου ἔδωκεν ὁ Θεός. Ναί, ἀλλὰ πληρῶνω τοὺς φόρους μου, λέγει κάποιος. Δι' αὐτό, λοιπόν, περιφρονεῖς τοὺς πτωχοὺς, ἐπειδὴ κανεὶς ἐδῶ δὲν σοῦ ζητεῖ; Εἰς ἐκεῖνον, ὅμως, ποῦ, εἴτε παράγει ἢ γῆ εἴτε ὄχι, τὸ παίρνει με τὴν θέαν καὶ σὲ κακοποιεῖ, δὲν τολμᾷ νὰ ἀντισταθῆς, ἐνῶ εἰς αὐτὸν ποῦ σοῦ ζητεῖ με ἡμερον τρόπον καὶ δταν ὑπάρχη εὐφορία, δὲν καταδέχεσαι οὔτε ἓνα λόγον νὰ τοῦ εἰπῆς; Καὶ ποῖος θὰ σὲ λυτρώσῃ ἀπὸ τὰς φοβερὰς ἐκεῖνας τιμωρίας; Δὲν ὑπάρχει κανεὶς. Ἀφοῦ, λοιπόν, ἐκεῖ! ¹¹ θὰ ἀκολουθήσῃ ὀπισθοδρομῆς ἢ φοβερὰς τιμωρίας, ἐάν δὲν πληρῶνης, καὶ δι' αὐτὸ φροντίζεις νὰ ἐξοφλῆς τὰς ὑποχρεώσεις σου, **14** συλλογίσου ὅτι καὶ ἐδῶ θὰ εἶναι χειρότερα, ὅχι τὸ νὰ συλληφθῆς καὶ νὰ κλεισθῆς εἰς τὴν φυλακὴν, ἀλλὰ τὸ νὰ ριθῆς εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον.

11. Εἰς τὴν περίπτωσην τῶν φόρων.

Δι' θαλασὰ αὐτά, λοιπόν, ἂς μάθωμεν νὰ καταβάλλωμεν πρῶτον αὐτοὺς τοὺς φόρους. Διότι ἡ εὐκολία εἶναι μεγάλη καὶ ὁ μισθὸς μεγαλύτερος καὶ περισσότερον τὸ κέρδος, ἐνῶ ἡ τιμωρία εἶναι χειρότερα, δταν δειξώμεν ἀγνωμοσύνην. Πραγματικὰ, τὴν ἐδῶ κατάστασιν τὴν διαδέχεται κόλασις χωρὶς τέλος. Ἐάν δὲ μοῦ ἀναφέρῃς τοὺς στρατιώτας¹², ποῦ πολεμοῦν πρὸς χάριν σου τοὺς θαρσάρους, ὑπάρχει καὶ ἐδῶ στρατόπεδον, τὸ στρατόπεδον τῶν πτωχῶν, καὶ πόλεμος, τὸν ὁποῖον πρὸς χάριν σου διεξάγουσι οἱ πτωχοὶ. Διότι δταν λάθουσι, με τὰς εὐχὰς τοὺς καθιστοῦν τὸν Θεὸν εὐνοϊκόν. **15** Καὶ δταν τὸν κάνουν εὐνοϊκόν, ἀποκρούουσι, ἀπὸ τῶν θαρσάρων, τὰς ἐπιβουλὰς τῶν δαιμόνων. Δὲν ἀφήνουσι τὸν πονηρὸν νὰ εἶναι ὀρμητικὸς, οὔτε νὰ ἐπιτίθεται συνεχῶς, ἀλλὰ τὸ ὑποκαταστήσουσι τὴν δόναμιν.

Ὅταν θλήπης, λοιπόν, τοὺς στρατιώτας αὐτοὺς νὰ ἀγωνίζονται κάθε ἡμέραν δι' ἑσὲ πρὸς τὸν διάβολον με τὰς δεήσεις καὶ τὰς προσευχὰς τους, ζήτησε ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν σου τὴν καλὴν αὐτὴν εἰσφορὰν, δηλαδὴ, τὴν τροφὴν αὐτῶν. Διότι, ἐπειδὴ ὁ θαυλεύς αὐτὸς εἶναι ἡμερος, δὲν ἔδωκεν ἐκεῖνοὺς ποῦ θὰ τὴν ἀπατήσουσι, ἀλλὰ θέλει με τὴν συγκατάθεσίν σου νὰ τὴν καταθέσης. Καὶ ἂν τὴν καταθέσης ὀλίγην ὀλίγην, τὴν δέχεται. **16** Καὶ ἂν, πάλιν, εὐρίσκεισαι εἰς ἀπορίαν καὶ τὴν καταθέσης εἰς μεγάλον χρονικὸν διάστημα, δὲν θιάζει ἐκεῖνον ποῦ δὲν ἔχει. Δι' αὐτὸ ἂς μὴ καταφρονώμεν τὴν μακροθυμίαν του, ἀλλ' ἂς ἀποθησαυρίζωμεν διὰ τοὺς ἑαυτοὺς μας ὄχι ὀργὴν, ἀλλὰ σωτηρίαν. Ὅχι θάνατον, ἀλλὰ ζωὴν. Ὅχι κόλασιν καὶ τιμωρίαν, ἀλλὰ τιμὰς καὶ στεφάνους. Δὲν εἶναι δυνατὸν ἐδῶ νὰ καταβάλῃς ἀμοιβὴν διὰ τὴν μεταφορὰν τῶν προσφερομένων. Δὲν εἶναι δυνατὸν ἐδῶ νὰ κοπιᾶσωμεν καὶ νὰ συσσωρεύσωμεν

12. Διὰ τοὺς ἑσέλαιους ἐπιβούλους.

πλούτη. "Αν προσφέρης, ὁ ἴδιος ὁ Κύριος τὰ μεταφέρει εἰς τὸν οὐρανόν. Ὁ ἴδιος σοῦ κάνει τὴν προσφορὰν σου περισσώτερον ὠφέλιμον. **¶** Δὲν εἶναι δυνατόν ἐδῶ νὰ εὕρῃς συνοδὸν τῶν καταβληθέντων. Μόνον κάνε τὴν καταβολὴν καὶ ἀμέσως ἀνεθαίνου, ὄχι διὰ νὰ τραφοῦν ἄλλαι στρατιῶται, ἀλλὰ διὰ νὰ φυλαχθοῦν πρὸς χάριν σου μὲ ἀφθονον κέρδος. "Όσα θὰ δάσης δὲν εἶναι δυνατόν νὰ τὰ πάρῃς πάλιν ἐδῶ, ἐκεῖ, ὅμως, θὰ τὰ πάρῃς μὲ μεγάλην τιμὴν καὶ θὰ ἀποκομίσης μεγαλύτερα καὶ πνευματικώτερα κέρδη. "Ἐδῶ, τὰ διδόμενα ἀποτελοῦν ἀπαίτησιν, ἐνῶ ἐκεῖ εἶναι τόκος, δάνειον καὶ ὀφειλή. Διότι ὁ Θεὸς σοῦ ἔδωσε καὶ χρεώγραφα. «Διότι ἐκεῖνος πού ἔλεει τὸν πτωχόν, δανείζει τὸν Θεόν», λέγει¹³. Τοῦ ἔδωσεν ἀρραβῶνα¹⁴ καὶ ἐγγυητὰς, ἂν καὶ εἶναι ὁ Θεός. **¶** Ποῖα εἶναι ἡ ἐγγύησις; Τὰ πράγματα τῆς παρουσίας ζωῆς, τὰ αἰσθητὰ καὶ τὰ πνευματικὰ, πού εἶναι προομια τῶν μελλοντικῶν.

Διατί, λοιπόν, ἀναβάλλεις καὶ διατάξεις, ἐνῶ ἔλαθες, τόσον πολλὰ καὶ ἐλπίζεις νὰ λάθῃς περισσότερα; Τὰ ὅσα ἔλαθες, εἶναι τὰ ἀκόλουθα: Ὁ Θεὸς σοῦ ἐπλάσε τὸ σῶμα, ὁ ἴδιος σοῦ ἔδωσε ψυχὴν, μόνον ἐσὲ ἀπὸ τὰ ὄντα τῆς γῆς ἐτίμησε μὲ τὸ λογικόν, σοῦ ἔδωσε τὴν κυριαρχίαν ὅλων τῶν ὄντων, σοῦ ἐχάρισε τὴν δύναμιν νὰ τὸν γνωρίσης, προσέφερε τὸν Υἱόν του πρὸς χάριν σου, σοῦ ἐδώρησε θάπτισμα, πού εἶναι γεμῆτο ἀπὸ τόσα ἀγαθὰ, σοῦ ἔδωσεν ἱερὰν τράπεζαν, σοῦ ὑπεσχέθη τὴν βασιλείαν καὶ τὰ ἀπόρρητα ἀγαθὰ. "Αφοῦ, λοιπόν, ἔλαθες τόσα πολλὰ καὶ πρόκειται νὰ λάθῃς περισσότερα, (διότι θὰ εἰπῶ πάλιν τὰ ἴδια), **¶** ἐνδιαφέρεσαι τόσον διὰ τὰ χρήματα πού χάνονται; Καὶ ποῖαν συγχώρησιν θὰ ἔχῃς;

13. Παροιμ. 19, 17.

14. Ἀρραβῶν εἶναι ἡ ἐγγύησις, ἡ ἐγγύησις, ἡ προαποβολή.

"Ἀλλὰ βλέπεις τὰ παιδιὰ σου καὶ δι' αὐτὰ ἀρνείσαι νὰ προσφέρῃς; Μὰ, δίδαξε καὶ αὐτὰ νὰ ἐπιδιώκουν τὰ παρόμοια κέρδη. Διότι ἐὰν εἶχες δανείσει χρήματα καὶ σοῦ ἔδιδαν τόκον, ὁ δὲ ὀφειλέτης σου ἦτο συνεπής εἰς τὰς ὑποχρεώσεις του, χιλίας φορὰς θὰ ἐπρωτιμούσες ἀντὶ τῶν χρημάτων νὰ ἀφήσης εἰς τὸ παιδί σου τὸ γραμματίον, ὥστε νὰ ἔχη πολλὰ ἔσοδα καὶ νὰ μὴ ἀναγκάζεται νὰ γυρίσῃ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ καὶ νὰ ζητῇ ἄλλους διὰ νὰ δανεισθῶν. Καὶ τώρα αὐτὸ τὸ γραμματίον δῶσε εἰς τὸ παιδί σου καὶ ἀφῆσέ του ὀφειλέτην τὸν Θεόν.

Σὺ, ὅμως, τὰ μὲν χωράφια σου δὲν τὰ πουλᾷς διὰ νὰ τὰ ἀφήσης εἰς τὰ παιδιὰ σου, καὶ τὰ ἀφήνεις, διὰ νὰ τοὺς μένουν τὰ ἔσοδα €! καὶ ἔτσι τὸ περισσεύμα τῶν χρημάτων τους νὰ γίνῃ μεγαλύτερον. Τὸ δὲ γραμματίον αὐτό, πού εἶναι ἀνώτερον ἀπὸ κάθε περιουσίαν καὶ ὅλα τὰ ἔσοδα καὶ φέρει τόσους καρπούς, φοβείσαι νὰ τὸ ἀφήσης; Καὶ μάλιστα ὅταν γνωρίζῃς καλὰ, ὅτι καὶ ἂν ἀκόμη τὸ ἀφήσης, θὰ τὸ πάρῃς, ὅταν θὰ φύγῃς μαζὶ σου. Διότι τὰ πνευματικὰ πράγματα εἶναι αὐτοῦ τοῦ εἶδους, ἔχουν μεγάλην μεγαλοδωρίαν.

Κατὰ συνέπειαν, ἂς μὴ ρίπτωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας εἰς τὴν πτωχείαν, οὔτε νὰ γινώμεθα ἀπάνθρωποι καὶ σκληροὶ εἰς τοὺς ἑαυτοὺς μας τοὺς ἴδιους, ἀλλ' ἂς ἐμπερευθῶμεν τὴν καλὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν, **¶** ὥστε καὶ ἡμεῖς νὰ τὴν πάρωμεν, ὅταν θὰ φύγωμεν ἀπὸ τὴν γῆν, καὶ εἰς τὰ παιδιὰ μας νὰ τὴν ἀφήσωμεν καὶ τὰ μελλοντικά ἀγαθὰ νὰ ἐπιτύχωμεν, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μαζὶ μὲ τὸν ὁποῖον εἰς τὸν Πατέρα καὶ συγχρόνως εἰς τὸ ὄντιον Πνεῦμα ἀνήκει ἡ δόξα, τὸ κράτος καὶ ἡ τιμὴ, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΕΖ' (67)

(Ματθ. κ', 12 - 32)

661 «Καί εισήλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸν ἱερὸν ναὸν καὶ ἐβόησεν ἔως ὅλους ἑκείνους καὶ ἐπωλοῦσαν καὶ ἠγγράζαν εἰς τὸν ναὸν καὶ ἀκατακόσμησε τὰ τραπέζια τῶν ἀργυραμοσθῶν, καθῶς καὶ τὰ καθίσματα, ἵπου ἐκάθοντο αὐτοὶ ποὺ ἐπωλοῦσαν τὰς περιστεράς. Καὶ λέγει εἰς αὐτούς· Ἔβαι γραμμένοι, ἔτι ὁ οἶκός μου θὰ ὀνομασθῆ οἶκός προσευχῆς¹, αἰεὶ, ἕως, τὸν ἐκάνετε σπήλαιον λύ- σάν²».

662 Τὸ ἴδιον λέγει καὶ ὁ Ἰωάννης. Ἄλλ' ἐκεῖνος τὸ γράφει εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ εὐαγγελίου του³, ἐνῶ ὁ Ματθαῖος εἰς τὸ τέλος αὐτοῦ. Συνεπῶς, εἶναι φυσικὸν νὰ συνῆθῃ δύο φορές ἡ πράξις αὐτὴ καὶ μάλιστα εἰς δια- φορετικούς χρόνους. Καὶ αὐτὸ γίνεται φανερόν καὶ ἀπὸ τὰς ἐποχὰς καὶ ἀπὸ τὴν ἀπάντησιν τῶν Ἰουδαίων. Πρα- γματικά, εἰς τὸν Ἰωάννην τὸ γεγονός αὐτὸ συνῆθῃ κα- τὰ τὴν εορτὴν τοῦ Πάσχα⁴, ἐνῶ ἐδῶ πολὺ πρό αὐτοῦ Ἐπίσης, ἐκεῖ οἱ Ἰουδαῖοι ἐρωτοῦν· «Ποῖον σημεῖον ἔχεις νὰ δεῖξῃς εἰς ἡμᾶς;»⁵, ἐδῶ, ὁμοίως, σιωποῦν, ἂν καὶ τοὺς ἐπετίμησεν, διότι ὁ Ἰησοῦς ἐθαυμάζετο πλέον ἀπὸ ὅλους.

Καὶ αὐτὸ ἀποτελεῖ μεγαλύτεραν κατηγορίαν διὰ τοὺς Ἰουδαίους, διότι ἂν καὶ μία καὶ δύο φορές προέ- θη ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν ἐνέργειαν αὐτήν, αὐτοὶ ἐπέμειναν εἰς τὴν κατηλείαν καὶ τὸν ἔλεγον ἄχθρον τοῦ Θεοῦ, «:

1. Ἦσ. 56, 7.
2. Ματθ. 21, 12 - 13.
3. Ἦσ. 1, 9.
4. Ἦσ. 2, 14 - 16.
5. Ἦσ. 2, 18.

ἐνῶ ἔπρεπε ἀπὸ ἐδῶ νὰ μάθουν τὸ πόσον ἐτιμοῦσε τὸν Πατέρα του καὶ πόσῃ δυνάμει εἶχεν ὁ ἴδιος. Διότι καὶ θαύματα ἔκανε καὶ ἔβλεπαν ὅτι οἱ λόγοι του ἦσαν σύμ- φωνοὶ πρὸς τὰ γεγονότα. Ἄλλ' οὔτε καὶ κάτω ἀπὸ τὰς συνθήκας αὐτὰς ἐπίστευαν, παρὰ ἀγανακτοῦσαν. Καὶ ὅλα αὐτὰ, ἐνῶ ἤκουαν τὸν προφήτην νὰ κηρύττῃ καὶ ἔβλεπαν τὰ μικρὰ παιδιά, παρὰ τὴν ἡλικίαν τους, νὰ τὸν ἐξυμνοῦν. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Ἰησοῦς τοὺς παρουσιάζει ὡς κατήγορόν τους τὸν προφήτην Ἰσοῦαν, ὁ ὁποῖος λέγει· «Ὁ οἶκός μου θὰ ὀνομασθῆ οἶκός προσευχῆς».

Ἄλλὰ δὲν ἀποδεικνύει μόνον μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν τὴν δυνάμειν του, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ ὅτι ἐθεράπευσε ποικίλα νοσήματα· «Διότι τὸν ἐπλησίασαν χωλοὶ καὶ τυφλοὶ καὶ τοὺς ἐθεράπευσεν»⁶, **663** καὶ ἔτσι φανερώνει τὴν δυνάμειν καὶ τὴν ἐξουσίαν του. Αὐτὰ, ὁμοίως, οὔτε καὶ ἔτσι ἐπίστευ- αν, ἀλλὰ μαζί μὲ τὰ ἄλλα θαύματα καὶ ἐνῶ ἤκουαν τὰ παιδιά νὰ τὸν δοξολογοῦν, αἰσθάνονται πνιγμονὴν καὶ λέγουν· «Ἀκούεις, τί λέγουν αὐτοί;»⁷. Καὶ ὁμοίως, ὁ Χρι- στός ἔπρεπε νὰ τοὺς εἴπῃ· Δὲν ἀκούετε τί λέγουν αὐ- τοί; διότι τὸν ὑμνοῦσαν ὡς Θεὸν ἐκεῖνοι.

Τί ἔκανεν, ὁμοίως, ὁ Κύριος; Ἐπειδὴ εἰς τὰ φανερά εἶχαν ἀντιρρήσεις, χρησιμοποιοῖ πῶς δραστηρικὴν διόρθω- σιν καὶ λέγει· «Δὲν ἀνεγνώσατε ποτὲ ὅτι ἀπὸ στόμα νη- πίων καὶ μικρῶν παιδιῶν, ποδοθλάζουσιν ἀκόμη, ἔφθειρα- σες, Θεέ μου, τέλειον ὕμνον;»⁸ Καὶ σωστά εἶπεν· «Ἀπὸ τὸ στόμα», διότι τὸ λεγόμενον δὲν προήρχετο ἀπὸ τὸ μυαλό τους, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἰδικὴν του δυνάμειν, ποὺ ἐνί- σχυε τὴν ἀκόρμωτον γλῶσσαν ἐκείνων. **664** Τὸ γεγονός,

6. Ματθ. 21, 14.
7. Ματθ. 21, 16.
8. Ματθ. 21, 16. Ἦσ. 8, 3.

αυτό προεκόνιζε και τους εθνικούς, που ἐφέλλιζαν εις τὰ θέματα τῆς θρησκείας και αὐτομάτως ὠμίλησαν δυνατὰ μέ σὺνεσιν και πίστιν. Ἀλλά και εις τοὺς ἀποστόλους δὲν ἐδίδετο μικρὰ παρηγορία ἀπὸ τὸ περιστατικὸν αὐτό. Πραγματικά, διὰ νὰ μὴ εὐρίσκωνται εις ἀπορίαν διὰ τὸ πῶς θὰ ἠμπορέσουν αὐτοί, ποὺ ἦσαν ἀγράμματοι, νὰ ἀναγγείλουν τὸ κήρυγμα τοῦ Χριστοῦ, τοὺς ἐπρόφθασαν τὰ παιδιὰ και τοὺς ἀπήλλαξαν ἀπὸ κάθε ἀγωνίαν, **962** διότι ἐφάνη ὅτι θὰ δώσῃ και εις αὐτοὺς τὴν δύναμιν τοῦ λόγου ἐκεῖνος ποὺ ἔκανε τὰ παιδιὰ νὰ ψάλλουν τὸν ὕμνον ἐκεῖνον.

Και ὄχι μόνον αὐτά, ἀλλὰ τὸ θαῦμα αὐτὸ ἐφανέρωεν ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἦτο και τῆς φύσεως δημιουργός. Τὰ παιδιὰ, λοιπὸν, ἂν και ἦσαν εις ἀνώριμον ἡλικίαν, ὠμιλοῦσαν συνετὰ και σύμφωνα με τὴν οὐράνιον τάξιν, ἐνῶ οἱ ἄνδρες ἔλεγαν λόγους πλήρεις παραφροσύνης και μανίας. Διότι ἡ κακία εἶναι αὐτοῦ τοῦ εἴδους.

Ἐπειδὴ, λοιπὸν, πολλὰ ἦσαν ἐκεῖνα ποὺ ἐξώργιζον τοὺς Ἰουδαίους, ὅπως εἶναι τὸ πλῆθος τοῦ κόσμου ποὺ τὸν ἀκολουθοῦσεν, ἡ ἐκδίωξις τῶν ἐμπόρων, τὰ θαῦματα, ὁ ὕμνος τῶν παιδιῶν, δι' αὐτὸ τοὺς ἐγκαταλείπει πάντῃ καὶ χαλαρώνει τὸ μέγεθος τοῦ πάθους των, ἐπειδὴ δὲν ἠθέλε νὰ ἀρχίσῃ τὴν διδασκαλίαν, μήπως καιόμενοι ἀπὸ φθόνον προκαλέσσουν μεγαλύτερας δυσκολίας **963** εις τοὺς λόγους του.

«Ὅταν δὲ τὸ πρῶτ' ἐπέστρεφεν εις τὴν πόλιν, ἐπεινάσεν»¹⁰. Και πῶς πεινᾷ πρῶτ' πρῶτ'! Ὅταν ἔκανε τὴν παραχώρησιν εις τὸ σῶμα, τότε φανερώνει και τὸ πάθος

9. Πρὸς Ματθ. 21, 17.
10. Ματθ. 21, 18.

του. «Καὶ ὅταν εἶδε μίαν συκὴν εις τὸν δρόμον, ἦλθε πλησίον της και δὲν εὐρήκε τίποτε ἐπάνω της παρά φύλλα μόνον»¹¹. Ἄλλος εὐαγγελιστὴς λέγει ὅτι δὲν ἦτο ἀκόκμη καιρός τῆς καρποφορίας¹². Ἐάν, ὁμως, δὲν ἦτο ὁ καιρός τῶν καρπῶν, πῶς ὁ ἴδιος εὐαγγελιστὴς λέγει: «Και ἦλθε μήπως εὐρη καρπὸς εις αὐτήν»¹³; Ὡστε, εἶναι φανερὸν ὅτι αὐτὸ προέρχεται ἀπὸ τὴν γκώμην τῶν μαθητῶν, δεδομένου ὅτι εις πολλὰς περιπτώσεις οἱ εὐαγγελισταὶ γράφουν τὰς προσωπικὰς ἀπίψεις και γνώμας τῶν μαθητῶν. Ὅπως, λοιπὸν, ἀποτελεῖ ἀποψιν τῶν μαθητῶν τὸ ὅτι ἐπῆγε πρὸς τὴν συκὴν διὰ νὰ εὐρη καρπὸς, καθ' ὅμοιον τρόπον εἶναι προσωπικὴ τους γνώμη νὰ νομίζουν ὅτι τὴν κατηράσθη, ἐπειδὴ δὲν εἶχε καρπὸς.

¶ Μὰ τότε, διατὶ τὴν κατηράσθη; Χάριν τῶν μαθητῶν του, διὰ νὰ πάρουν θάρρος. Ἐπειδὴ, δηλαδή, πάντοτε ἔκανεν εὐεργεσίας, χωρὶς κανένα νὰ τιμωρῇ, ἔπρεπε νὰ δώσῃ ἀπόδειξιν και τῆς τιμωρητικῆς του δυνάμεως, διὰ νὰ μάθουν και οἱ μαθηταὶ και οἱ Ἰουδαῖοι ὅτι, ἂν και ἠμποροῦσε νὰ ἀποξηράνῃ τοὺς σταυρωτάς του, τοὺς συγχωρεῖ με τὴν θέλησίν του και δὲν τοὺς ζηραίνει. Δὲν ἠθέλε, θέθαια, νὰ ἀποδείξῃ αὐτὸ εις τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλ' ἀπέδειξε τὴν τιμωρητικὴν του δύναμιν εις τὸ φυτὸν. Ὅταν δὲ εις τόπους, ἢ εις τὰ φυτὰ, ἢ εις τὰ ἄλογα ζῷα γίνεται κάτι παρόμοιον νὰ μὴ λεπτολογῆς τὰ πράγματα, οὔτε νὰ λέγῃς: **11** Πῶς, λοιπὸν, ἐξηράσθη δικαιολογημένα ἡ συκὴ, ἐάν δὲν ἦτο καιρός τῆς καρποφορίας; Διότι αὐτὸ εἶναι ἀπόδειξις τῆς χειροτέρας ἀνοησίας.

11. Ματθ. 21, 19.
12. Πρὸς Μάρκ. 11, 13.
13. Μάρκ. 11, 13.

Ἄλλὰ νὰ θλέπης τὸ θαῦμα καὶ νὰ θαυμάζῃς καὶ νὰ δοξάζῃς τὸν θαυματουργόν.

Διότι καὶ διὰ τοὺς χοίρους ποὺ ἐπνίγησαν εἶπαν μερικοὶ τὸ ἴδιον, ἐρευνῶντες κατὰ πόσον αὐτὸ ἦτο δίκαιον. Ἄλλ' οὔτε καὶ ἐδῶ πρέπει νὰ τοὺς δώσωμεν σημασίαν, διότι καὶ τὰ ζῶα αὐτὰ ἦσαν ἄλογα, ὅπως καὶ τὸ φυτὸν ἐκεῖνο ἦτο ἄψυχον.

Διατί, λοιπόν, παίρνει αὐτοῦ τοῦ εἶδους τὴν μορφήν ἢ πράξις αὐτὴ καὶ διατί αὐτὴ θεωρεῖται ὡς δικαιολογία τῆς κατάρτας; Ὅπως εἶπα παραπάνω, αὐτὸ ἦτο γνώμη τῶν μαθητῶν. Ἐάν, ὁμως, δὲν ἦτο καιρὸς τῆς καρποφορίας, **15** ἄσκοπα, λέγουν μερικοὶ, δηλοῦται ὁ νόμος ἐδῶ. Διότι καρπὸς τοῦ νόμου ἦτο ἡ πίστις καὶ τότε ἦτο καιρὸς τοῦ καρποῦ αὐτοῦ καὶ τὸν παρήγαγεν αὐτόν. «Ἦδη τὰ χωράφια εἶναι λευκὰ καὶ ὄριμα πρὸς θερισμόν»¹⁴, λέγει. Καί' «Σὺς ἀπέστειλα διὰ νὰ θερίξῃτε ἐκεῖνο, ποὺ σεῖς δὲν ἔχετε κοπιήσει διὰ νὰ σπαρῇ»¹⁵.

Δὲν ὑπαινίσσεται κάτι παρόμοιον ἐδῶ, ἀλλ' εἶναι ἐκεῖνο ποὺ σὺς εἶπα, δηλαδή, ἀποκαλύπτει τὴν τιμωρητικὴν του δύναμιν. Καὶ αὐτὸ τὸ ἀποδεικνύει μὲ τὸ ὅτι εἶπεν «Διότι δὲν ἦτο ἀκόμη καιρὸς». **16-18** Ἔτσι, φανερῶναι ὅτι ἦλθε εἰς τὸ δένδρον πρὸ τοῦ χρόνου τῆς καρποφορίας, ὅχι ἐπειδὴ ἐπεινοῦσεν, ἀλλὰ χάριν τῶν μαθητῶν, οἱ ὅποιοι καὶ ἐθαύμασαν ὑπερβολικὰ, ἂν καὶ εἶχαν γίνῃ μέχρι τότε πολλὰ μεγαλύτερα θαύματα. Ἄλλ' ὅπως σὺς εἶπα, τὸ θαῦμα αὐτὸ ἦτο νέον καὶ παράξενον, διότι τώρα διὰ πρώτην φοράν ἐδείξε τὴν τιμωρητικὴν του δύναμιν. Διὰ τὸν λόγον αὐτόν δὲν ἔκανε τὸ θαῦμα του εἰς

14. Ἰωάν. 4, 35.

15. Ἰωάν. 1, 9κ.

ἄλλο φυτὸν, ἀλλὰ εἰς τὸ πρὸ πρᾶσινον καὶ θαλερόν, ὥστε καὶ ἀπὸ τὸ γεγονός αὐτὸ νὰ φανῇ τὸ θαῦμα μεγαλύτερον.

Καὶ διὰ νὰ καταλάβῃς ὅτι τὸ θαῦμα αὐτὸ ἐγίνε χάριν τῶν μαθητῶν, διὰ νὰ τοὺς δώσῃ θάρρος, δηλαδή, ἀκούσε τὰ ὅσα λέγει εἰς τὴν συνέχειαν. Τί λέγει λοιπόν; **16** Καὶ σεῖς θὰ πραγματοποιήσετε μεγαλύτερα θαύματα, ἔάν ἔχετε πίστιν καὶ στηρίζετε τὸ θάρρος σας εἰς τὴν προσευχὴν¹⁶. Βλέπεις, ὅτι τὸ πᾶν ἐγίνε δι' αὐτούς, διὰ νὰ μὴ φοβοῦνται καὶ νὰ μὴ τρέμουν τὰς ἐπιβουλὰς; Δι' αὐτὸ καὶ τὸ λέγει διὰ δευτέραν φοράν, διὰ νὰ τοὺς προσηλώσῃ εἰς τὴν προσευχὴν καὶ τὴν πίστιν¹⁷. Διότι δὲν θὰ κόνετε αὐτὸ μόνον, λέγει, ἀλλὰ καὶ ὄρη θὰ μετακινήσετε καὶ ἄλλα μεγαλύτερα θὰ ἐπιτελέσετε, θασιζόμενοι εἰς τὴν πίστιν καὶ τὴν προσευχὴν.

Ἄλλ' οἱ ἀλαζόνες καὶ τυφλοὶ ἀπὸ ἐγωῖσμόν Ἰουδαῖοι, ἐπειδὴ ἤθελαν νὰ διακόψουν τὴν διδασκαλίαν του, τὸν ἐπλησίασαν καὶ τὸν ἠρώτησαν «Μὲ ποῖαν ἐξουσίαν ἐνεργεῖς αὐτά;»¹⁸ Ἐπειδὴ, δηλαδή, δὲν ἤμπορουσαν νὰ ἀμφισβητήσουν τὰ θαύματά του, τοῦ προβάλλουν τὴν ἐκδίωξιν τῶν ἐμπόρων ἀπὸ τὸν ναόν. Τὸ ἴδιον δὲ φαίνεται ὅτι ἐρωτοῦν καὶ εἰς τὴν περιγραφὴν τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου, **17** ἔστω καὶ ἂν δὲν χρησιμοποιοῦν τὰς ἰδίας λέξεις, ἀλλ' ὅπως ὁμοίως ἔχουν τὴν ἴδιαν διάθεσιν. Πραγματικὰ, καὶ ἐκεῖ λέγουν «Ποῖον σημεῖον ἔχεις νὰ δείξῃς ὅτι ἔχεις τὴν ἐξουσίαν νὰ κόνῃς αὐτά;»¹⁹ Ἄλλ' ἐκεῖ διδῆι ὡς ἀπάντησιν τὸ ἐξῆς: «Κηρυνεῖσατε τὸν ναόν

16. Πρὸλ. Ματθ. 21, 21.

17. Πρὸλ. Ματθ. 21, 22.

18. Ματθ. 21, 24.

19. Ἰωάν. 2, 18.

αὐτὸν καὶ σὲ τρεῖς ἡμέρας θὰ τὸν ἀνεγείρω»²⁰, ἐνῶ ἔδω τοὺς ἐμβόλῃεις εἰς ἀπορίαν. Κατὰ συνέπειαν, εἶναι φανερόν ὅτι τότε ἦτο ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ προοίμιον τῶν θαυμάτων, ἐνῶ ἔδω εὐρίσκεται πρὸς τὸ τέλος τῆς δράσεώς του.

Ἡ ἐρώτησις τῶν Ἰουδαίων ἔχει τὴν παρακάτω σημάσιαν. Κατέλαβες τὸν διδασκαλικὸν θρόνον; Ἐχειροτονήθης ἱερεὺς; Διατί ἔδειξες τόσην μεγάλην ἐξουσίαν εἰς τὸν ναόν; ἐρωτοῦν. Καὶ ὅμως, δὲν ἔκανε τίποτε ποῦ νὰ φανερώη αὐθάθειαν, ἀλλ' ἀπλῶς ἐφρόντισε διὰ τὴν εὐταξίαν τοῦ ναοῦ. Ἐπειδὴ, ὅμως, δὲν ἤμποροῦσαν νὰ εἰποῦν τίποτε ἄλλο, τοῦ ἐπιτίθενται διὰ τὸ ἐνδιαφέρον του αὐτό. **¶** Καὶ ὅταν μὲν ἐξεδίωκε τοὺς ἐμπόρους, δὲν ἐτόλμησαν νὰ τοῦ φέρουν καμμίαν ἀντίρρησην, λόγῳ τῶν θαυμάτων ποῦ ἐπραγματοποίησεν. Ὅταν τὸν εἶδαν ἐκ νέου, τότε τοῦ ἐπιτίθενται.

Καὶ τί ἔκανεν ὁ Ἰησοῦς; Δὲν τοὺς διδοὶ κατ' εὐθεΐαν ἀπάντησιν, διὰ νὰ τοὺς ἀποδείξῃ ὅτι ἐάν ἤθελαν νὰ ἰδοῦν τὴν ἐξουσίαν του, ἤμποροῦσαν, ἀλλά, τοὺς ὑποβάλλει τὴν ἀκόλουθον ἀντερώτησιν «Τὸ θάπτισμα τοῦ Ἰωάννου ἀπὸ ποῦ ἦτο; Ἀπὸ τὸν Θεόν ἢ ἀπὸ ἐπινοήσιν καὶ ἐντολὴν ἀνθρώπων;»²¹ Καὶ ποία ἡ σημασία αὐτῆς τῆς ἀπαντήσεως καὶ πῶς συνδέεται πρὸς τὸ θέμα; Ἡ ἀπάντησις εἶναι σπουδαιότατη, θέθαια, καὶ ἀμέσως ἀπτεταί τῆς ὑποθέσεως αὐτῆς. Πραγματικὰ, ἐάν ἔλεγαν οἱ Ἰουδαῖοι ὅτι τὸ θάπτισμα τοῦ Ἰωάννου εἶναι ἀπὸ τὸν Θεόν, θὰ τοὺς ἔλεγεν Διατί, λοιπόν, δὲν ἐπίστευσατε εἰς αὐτόν; Διότι, ἐάν ἐπίστευαν, δὲν θὰ τοῦ ἔκαναν αὐτὴν τὴν ἐρώτησιν. **¶** Ἐπειδὴ ὁ Ἰωάννης εἶπε διὰ τὸν Κύριον ὅτι

20. Ἰωάν. 2, 19.
21. Ματθ. 21, 25.

«Δὲν εἶμαι ἐγὼ ἄξιος νὰ λύσω οὔτε τὸ λουρὶ τῶν ὑποδημάτων του»²², καὶ «Ἰησοῦ ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, ποῦ θὰ σηκώσῃ ὀλόκληρον τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου»²³, καὶ «Αὐτὸς εἶναι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ»²⁴, καὶ «Ἐκεῖνος ποῦ ἔρχεται ἀπὸ ἐπάνω καὶ κατὰγεται ἀπὸ τὸν οὐρανόν, εἶναι ἀνώτερος ἀπὸ ἄλλους»²⁵, καὶ «Κρατεῖ εἰς τὴν χεῖρά του καὶ θὰ καθάρσῃ τελείως τὸ ἅλῳν του»²⁶. Ὡστε, ἐάν ἐπίστευαν εἰς τὸν Ἰωάννην, δὲν ὄπῃχε καμμία δυσκολία διὰ νὰ καταλάβουν μὲ ποῖαν ἐξουσίαν πράττει αὐτά.

664 Εἰς τὴν συνέχειαν, ἐπειδὴ οἱ Ἰουδαῖοι, φερόμενοι μὲ κακίαν καὶ πονηρίαν, ἔλεγον «Δὲν γνωρίζομεν»²⁷, δὲν τοὺς εἶπεν ὅτι οὔτε ἐγὼ δὲν γνωρίζω, ἀλλὰ τί; «Οὔτε καὶ ἐγὼ σὰς λέγω, μὲ ποῖον δικαίωμα πράττω αὐτά»²⁸. Βέβαια, ἐάν δὲν ἐγνώριζαν οἱ Ἰουδαῖοι, ἔπρεπε νὰ τοὺς διαφανίσῃ καὶ νὰ τοὺς διδάξῃ Ἐπειδὴ, ὅμως, ἐφέροντο μὲ κακίαν, δικά ολογημένα, δὲν τοὺς διδοὶ καμμίαν ἀπάντησιν.

Καὶ διατί δὲν ἀπήνησεν ὅτι, τὸ θάπτισμα τοῦ Ἰωάννου εἶναι ἐπινοήσις τῶν ἀνθρώπων; «Ἐφοβοῦντο τὰ πλήθη τῶν ἀνθρώπων»²⁹, λέγει ὁ εὐαγγελιστής. Εἶδες καρδίαν διεστραμμένην; Πάντοτε περιφρονοῦν καὶ ἀπισθοροῦν διὰ τὸν Θεόν καὶ πράττουν τὰ πάντα διὰ τοὺς ἀνθρώπους. Διότι καὶ τὸν Ἰωάννην διὰ τοὺς ἀνθρώπους τὸν ἐφοβοῦντο, ὅχι ἐπειδὴ ἐσέβοῦτό αὐτόν, ἀλλὰ διὰ τοὺς

22. Λουκ. 3, 14.
23. Ἰωάν. 1, 29.
24. Ἰωάν. 1, 34.
25. Ἰωάν. 3, 34.
26. Ματθ. 3, 12.
27. Ματθ. 21, 27.
28. Ματθ. 21, 27.
29. Ματθ. 21, 26.

ἀνθρώπους είχαν αὐτὴν τὴν στάσιμ πρὸς αὐτόν. Ἐπίσης, διὰ τοὺς ἀνθρώπους δὲν ἤθελαν νὰ πιστεύσουν εἰς τὸν Χριστόν. Καὶ ἀπὸ τὴν αἰτίαν αὐτὴν ἐγενῶντο δλα τὰ κακὰ δι' αὐτοὺς.

¶ Ἐπειτα, τοὺς λέγει· «Τί σὰς φαίνεται δι' αὐτὸ ποὺ θὰ σὰς εἶπω; Ἐνας ἄνθρωπος εἶχε δύο υἱούς. Καὶ εἶπεν εἰς τὸν πρῶτον· Παιδί μου, πῆγαινε σήμερα καὶ θούλειε εἰς τὸ ἀμπέλι μου. Αὐτὸς δὲ ἀπεκρίθη καὶ εἶπεν· Δὲν θέλω νὰ ὑπάγω. Ὑστερα, ὁμοίως, μετεμελήθη καὶ ἐπῆγεν. Καὶ ἀφοῦ ἦλθεν εἰς τὸν δεῦτερον υἱόν, εἶπε τὰ ἴδια. Αὐτὸς δὲ ἀπεκρίθη καὶ εἶπεν· Ἐγὼ, κύριε, πηγαίνω. Καὶ δὲν ἐπῆγεν. Ποίος ἀπὸ τοὺς δύο ἔκανε τὸ θέλημα τοῦ πατέρα; Λέγουσιν εἰς αὐτόν· Ὁ πρῶτος»³⁰.

Πάλιν με παραβολὰς τοὺς ἐλέγχει, ὑπαινισσόμενος ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν ἀγνωμοσύνην αὐτῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν εὐπειθειαν τῶν ἔθνικῶν, ποὺ ἐθεωροῦντο τελείως ἀπίστοι. Διότι τὰ δύο αὐτὰ παιδιὰ αὐτὸ φανερώνουν, πρᾶγμα ποὺ συνέθη, ἄλλωστε, καὶ εἰς τοὺς ἔθνικούς καὶ εἰς τοὺς Ἰουδαίους. Πραγματικά, οἱ ἔθνικοι, ἂν καὶ δὲν ἔδωσαν καμμίαν ὑπόσχισιν διὰ τὸ ὑπακούσαν καὶ χωρὶς νὰ γίνον ἀκροαταὶ τοῦ νόμου, ἔ' ἀπέδειξαν τὴν ὑπακοὴν τοὺς μετὰ τὰ ἔργα. Ἀντίθετα, οἱ Ἰουδαῖοι, ἂν καὶ ὑπεσχέθησαν δι'· «Ὅλα ὅσα θὰ διατάξῃ ὁ Θεός, θὰ τὰ ἐφαρμόσωμεν καὶ θὰ τὰ ὑπακούωμεν»³¹, τὰ παρήκουσαν μὲ τὰ ἔργα τοὺς.

Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς, διὰ νὰ μὴ ἔχουν τὴν ἰδέαν διὰ τοὺς ὠφελεῖ ὁ νόμος, τοὺς ἀποδὲ κινεῖ διὰ αὐτὸς ὁ νόμος τοὺς καταδικάζει. Τὸ ἴδιον, ἐξ ἄλλου, λέγει καὶ ὁ Παῦ-

30. Ματθ. 21, 28 - 31.

31. Ἰησοῦ. 19, 8.

λος· «Διότι δίκαιοι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ εἶναι ὄχι ὅσοι ἀκούουν ἀπλῶς τὸν θεῖον νόμον ἀναγινωσκόμενοι, ἀλλ' ὅσοι φυλάττουν τὸν νόμον, αὐτοὶ θὰ ἀναγνωρισθοῦν δίκαιοι»³². Διὰ τὸν λόγον αὐτόν, διὰ νὰ τοὺς κἀνὴ νὰ καταδικάσουν μόνου τοὺς τὸν ἑαυτὸν τοὺς, προετοιμάζει ἐστὶ τὰ πράγματα, ὥστε αὐτοὶ οἱ ἴδιοι νὰ θυγάουν τὴν ἀπόφασιν. Αὐτὸ κάνει καὶ εἰς τὴν παραβολὴν τοῦ ἀμπέλωνος ποὺ ἀκολουθεῖ. Καὶ διὰ νὰ τὸ ἐπιτύχῃ αὐτὸ, ἀποδίδει τὴν κατηγορίαν εἰς ἄλλο πρόσωπον. Ἐπειδὴ, δηλαδὴ, δὲν ἤθελαν νὰ παραδεχθοῦν ἀπ' εὐθείας τὴν ἐνοχὴν τοὺς, **Δ** μετὰ τὴν παραβολὴν τοὺς φέρει ἐκεῖ ποὺ ἤθελεν. Ὅταν δὲ ἐθγάλαν τὴν ἀπόφασιν, χωρὶς νὰ καταλαβαίνουσιν καλὰ τὸ θαυότερον νόημα τῶν λεγομένων, τότε τοὺς ἀποκαλύπτει πλέον τὴν συνεσκιασμένην σημασίαν καὶ τοὺς λέγει· «Διότι οἱ τελῶνα καὶ αἱ πόρνα προλαμβάνουσιν ἑσὰς εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. Διότι ἦλθεν ὁ Ἰωάννης πρὸς σὰς κηρύττων συμπεριφορὰν καὶ θλον συμμορφωμένον πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς δικαιοσύνης καὶ δὲν ἐπιστεύσατε εἰς αὐτόν. Οἱ τελῶνα, ὁμοίως, καὶ αἱ πόρνα ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν. Σεῖς δὲ, ὅταν τοὺς εἶδατε νὰ πιστεύουν οὔτε κἀν ὕστερα μετεμελήθητε, ὥστε νὰ πιστεύετε καὶ σεῖς εἰς αὐτούς»³³. Διότι ἐάν ἔλεγεν ἀπλῶς, διὰ αἱ πόρνα σὰς προλαμβάνουσι, ἀσφαλῶς, ὁ λόγος τοῦ θὰ τοὺς ἐφαίνετο θαυός. Τώρα ὁμοίως, ποὺ ἀποφαίνεται σύμφωνα καὶ μετὰ τὴν ἰδικὴν τοὺς γνώμην, τοὺς φαίνεται ἐλαφρῶς. ¶ Δι' αὐτὸ προσθέτει καὶ τὴν αἰτίαν. Καὶ ποῖα εἶναι αὐτή; «Ἦλθε», λέγει, «ὁ Ἰωάννης πρὸς σὰς», ὄχι πρὸς ἐκεῖνοὺς. Καὶ ὄχι μόνον αὐτὸ, ἀλλ' ἦλθεν, «κηρύττων συμπεριφορὰν καὶ θλον συμμορφωμένον πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς δικαιοσύνης». Οὔτε

32. Ἰησοῦ. 2, 18.

33. Ματθ. 21, 31 - 32.

έχετε, βέβαια, την δυνατότητα να τον κατηγορήσετε ότι ήτο ένας αδιάφορος, που καθόλου δεν άφελούσε, αλλά αντίθετως ή ζωή του ήτο ανεπίληπτος και τὸ ενδιαφέρον του μεγάλον, και όμως δεν τὸν ἐπροσέξατε.

Μαζί με αὐτό, τοὺς ἀποδίδει καὶ ἄλλην κατηγορίαν, τὸ ὅτι οἱ τελῶνα τὸν ἐπρόσεξαν καὶ τὸν ἐπίστευσαν. **662** Καὶ ὕστερα ἀπὸ αὐτὸ καὶ ἄλλο, ὅτι δὲν ἐπίστευσαν οὔτε καὶ ὕστερα ἀπὸ αὐτοῦς. Βέβαια, ἔπρεπε νὰ πιστεύσουν πρὶν ἀπὸ ἐκείνους, ἀλλὰ τὸ ὅτι δὲν ἐπίστευσαν οὔτε ὕστερα ἀπὸ αὐτοῦς, εἶναι κάτι ποὺ δὲν δέχεται καμμίαν συγγνώμην. Ἐπίσης, ἀποτελεῖ ἀνέκφραστον ἔπαινον ἐκείνων καὶ ἀνάλογον κατηγορίαν δι' αὐτοῦς. Ἦλθε πρὸς σᾶς, ἀλλὰ δὲν τὸν ἐδεχθήκατε. Δὲν ἐπῆγε πρὸς ἐκείνους, καὶ τὸν ἐδέχθησαν. Οὔτε ἐκάνετε διδασκάλους σας ἐκείνους. Κύπταξε με πόσους τρόπους ἀποδεικνύει τὸν ἔπαινον ἐκείνων καὶ τὴν κατηγορίαν αὐτῶν. Πρὸς σᾶς ἦλθεν, ὄχι πρὸς ἐκείνους. Σεῖς δὲν ἐπίστεύσατε, ἀλλ' αὐτὸ δὲν ἐσκαιδάλισεν ἐκείνους. Αὐτοὶ ἐπίστευσαν, ἀλλ' αὐτὸ δὲν σᾶς ὠφέλησεν.

Τὴν δὲ λέξιν, «προλαθμένον», δὲν τὴν εἶπε διὰ νὰ δείξῃ ὅτι θὰ ἀκολουθήσουν καὶ οἱ Ἰουδαῖοι, **6** ἀλλὰ διὰ νὰ τοὺς δηλώσῃ ὅτι εἶχαν τὴν ἐλπίδα νὰ συμβῆ αὐτό, ἐάν τὸ θελήσουν. Διότι τοὺς ἀνθρώπους, ποὺ εὐρίσκονται εἰς χαμηλὴν πνευματικὴν στάθμην, τίποτε δὲν παρακινεῖ τόσο, ὅσον ἡ ζήλεια. Δι' αὐτὸ καὶ λέγει συνεχῶς: «Οἱ πρῶτοι θὰ γίνουν τελευταῖοι, καὶ οἱ τελευταῖοι πρῶτοι». Δι' αὐτὸ, ἐπίσης, ἔφερεν εἰς τὸ μέσον τὰς πόρνους καὶ τοὺς τελῶνας, διὰ νὰ τοὺς κινήσῃ τὴν ζήλειαν. Διότι τὰ δύο αὐτὰ φοβερά ἁμαρτήματα γεννιῶνται ἀπὸ κακὸν ἔρωτα, τὸ μὲν ἕνα ἀπὸ τὸν ἔρωτα τῶν σαμάτων, τὸ δὲ ἄλλο ἀπὸ τὴν δίψαν τῶν χρημάτων.

Τοὺς ἀποδεικνύει ὅτι αὐτὸ ἀκριβῶς σημαίνει νὰ ὑ-

πακοῦν κανεὶς εἰς τὸν νόμον, τὸ νὰ πιστεῦσῃ εἰς τὸν Ἰωάννην. Συνεπῶς, δὲν ἦτο ἀποτέλεσμα τῆς βείας χάριτος μόνον τὸ νὰ εἰσέλθουν αἱ πόρνοι εἰς τὴν βασιλείαν, ἀλλὰ καὶ τῆς δικαιοσύνης αὐτῶν. Δηλαδή, δὲν εἰσῆλθαν παραμένουσαι πόρνοι, ἀλλὰ, ἀφοῦ ὑπήκουσαν καὶ ἐπίστευσαν καὶ ἐκαθαρίσθησαν καὶ ἠλλαξάν διαγωγὴν, τότε εἰσῆλθαν.

6 Εἶδες με ποῖον τρόπον κατέστησε τὸν λόγον ἐλαφρύτερον καὶ ἀποτελεσματικώτερον, με τὴν παραβολὴν καὶ τὴν προσθήκην τῶν πορνῶν; Δὲν τοὺς εἶπεν, δηλαδή, κατ' εὐθείαν Διατί δὲν πιστεύετε εἰς τὸν Ἰωάννην; ἀλλ' ἐκεῖνο ποὺ ἦτο πῶς χειρότερον, με τὸ νὰ ἀναφέρῃ τοὺς τελῶνας καὶ τὰς πόρνους καὶ ὕστερα προσέθεσεν αὐτὸ καὶ τοὺς ἠλεγξε ἀπὸ τὴν φυσικὴν τάξιν καὶ σειρὰν τῶν πραγμάτων καὶ τοὺς ἀπέδειξεν ὅτι τὰ πάντα πράττουσιν ἀπὸ τὸν φόβον τῶν ἀνθρώπων καὶ ἀπὸ κενοδοξίαν. Πραγματικά, καὶ εἰς τὸν Χριστὸν δὲν ἐπίστευαν διὰ νὰ μὴ τοὺς ἐκδιώξουν ἀπὸ τὴν συναγωγὴν. Ἐπίσης, διὰ τὸν ἴδιον λόγον δὲν εἶχαν τὴν τόλμην νὰ κατηγορήσουν καὶ τὸν Ἰωάννην. Ὅχι ἀπὸ εὐλάβειαν, ἀλλὰ ἀπὸ φόβον.

Δι' ὅλα αὐτὰ τοὺς ἠλεγξε με ὅσα εἶπε καὶ ὕστερα κατέφερον ἰσχυρὸν τὸ κτύπημα, ὅταν εἶπεν **11** «Σεῖς δὲ, ὅταν τοὺς εἶδατε νὰ πιστεύουν, οὔτε κἀν ὕστερα μετεμλήθητε, ὥστε νὰ πιστεύετε καὶ σεῖς εἰς αὐτόν». Βέβαια, ἦτο κακὸν τὸ ὅτι δὲν ἐξέλεξαν τὸ καλὸν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν, ἀλλὰ μεγαλυτέρα ἦτο ἡ κατηγορία διὰ τὸ ὅτι δὲν μετεμλήθησαν. Αὐτὴ εἶναι, ἄλλωστε, καὶ ἡ κυρία αἰτία, διὰ τὴν ὁποῖαν πολλοὶ γίνονται πονηροί, πράγμα ποὺ καὶ τώρα βλέπω μερικoὺς νὰ παθαίνουν, κατεχόμενοι ἀπὸ θοερὴν ἀναισθησίαν.

Κανένας, όμως, ὡς μὴ συμπεριφέρεται ἔτσι, ἀλλὰ καὶ ὅταν ἀκόμη καταπέσῃ εἰς τὸν χειρότερον βαθμὸν

της κακίας, ἄς μὴ ἀπελπίζεται διὰ τὴν δυνατότητα μεταβολῆς του πρὸς τὸ καλλίτερον. Διότι εἶναι εὐκόλον νὰ ἐξέλθῃ κανεὶς ἀπὸ τὰ θάραθρα τῆς κακίας. Ἡ δὲν ἠκούσατε ὅτι ἐκεῖνη ἡ πόρνη, ποῦ εἶχε ξεπεράσει τοὺς πάντας εἰς τὴν ἀσελγείαν, ἐπεσκίασεν ὄλους εἰς εὐσεβείαν; **¶** Δὲν ἀναφέρομαι εἰς τὴν πόρνην τῶν εὐαγγελίων, ἀλλὰ εἰς τὴν πόρνην τῶν ἡμερῶν μας, ποῦ κατήγετο ἀπὸ τὴν Φοινίκη, τὴν πιδὸ παράνομον καὶ ἀμαρτωλὴν περιοχὴν. Πραγματικά, καὶ αὐτὴ ἦτο κάποτε πόρνη, ποῦ κατεῖχε τὰ πρωτεῖα εἰς τὴν σκηνὴν τῶν θεάτρων καὶ τὸ δνομά της ἦτο γνωστὸν παντοῦ, ὄχι μόνον εἰς τὴν ἰδικὴν μας πόλιν, ἀλλὰ καὶ μέχρι τῆς Κίλικίας καὶ τῆς Καππαδοκίας. Αὐτὴ πολλὰς περιουσίας ἐσκόρπισε καὶ πολλοὺς ἐγκατέλειπεν ὄρφανούς. **¶¶¶** Ἐπίσης, πολλοὶ τὴν κατηγόρησαν διὰ μαγείαν, ὅτι, δηλαδὴ, ὄχι μόνον μὲ τὴν ὄραιότητα τοῦ σώματος, ἀλλὰ καὶ μὲ τὰ μαγικά φίλτρα ἐπλεκε τὰ δίκτυα ἐκεῖνα. Κάποτε δὲ συνέλαθεν εἰς τὰς πλεκτάνας τῆς καὶ τὸν ἀδελφὸν τῆς θαυλίσης, διότι ἦτο πολὺ μεγάλη ἡ δύναμις τῆς. Ἄλλ' ἀπότομα καὶ ἀφνιδιστικὰ, δὲν γνωρίζω πῶς, ἢ μᾶλλον τὸ γνωρίζω καλὰ, ἠθέλησε καὶ μετενόησε καὶ προσεῖλκυσε τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, περιεφρόνησεν ὄλα ἐκεῖνα καὶ ἀπέρριψε τὰς μαγείας τοῦ διαβόλου καὶ ἔτρεξε πρὸς τὸν οὐρανόν. Μολοντί δὲν ὑπῆρχε τίποτε πιδὸ αἰσχρὸν ἀπὸ αὐτῆν, ὅταν εὐρίσκετο εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ θεάτρου, ἐν τούτοις, μετὰ τὴν μετάνοιάν της, πολλὰς γυναῖκας ὑπεσκέλισε μὲ τὴν ὑπερβολικὴν τῆς ἐγκράτειαν **¶** καὶ ἐφόρεσε σάκκον μετανοίας καὶ συνεχῶς μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν ἐπεδίδοτο εἰς τὴν ἀσκησιν. Δι' αὐτὴν ἐστενοχωρήθη καὶ ὁ ὕπαρχος καὶ οἱ στρατιῶται ὀπίσθησαν, ἀλλὰ δὲν ἠμπόρεσαν νὰ τὴν ἐπαναφέρουν εἰς τὴν σκηνὴν, οὐτε νὰ τὴν ἀποσπάσουν ἀπὸ τὰς παρθένους (τοῦ μοναστηρίου) ποῦ τὴν εἶχον δεχθῆ. Αὐτὴ, λοιπόν, ἀφοῦ ἠξιώθη νὰ συμμετάσχῃ εἰς τὰ ἀπόρητα μυστήρια καὶ ἔδειξε ζῆλον ἀντάξιον τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, ἔτσι ἐτελείωσε

τὴν ζωὴν της, ἀφοῦ ἐκαθαρίσθη ἀπὸ κάθε ἀμαρτίαν μὲ τὴν θείαν χάριν καὶ ἔδειξε μεγάλην εὐσέθειαν μετὰ τὸ θάπτισμα. Πραγματικά, δὲν ἐπέτρεψεν οὔτε νὰ τὴν ἀντικρύσουν ἀπῶς οἱ ἄλλοτε ἐρασταὶ της, ποῦ ἦλθαν δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν, ἀλλ' ἀπεμόνωσε τὸν ἑαυτὸν της καὶ ἐζῆσεν ἐπὶ πολλὰ χρόνια ὡς νὰ εὐρίσκετο εἰς φυλακὴν. **¶** Ἔτσι, θὰ γίνων οἱ τελευταῖοι πρῶτοι, καὶ οἱ πρῶτοι τελευταῖοι. Ἔτσι, πρέπει συνεχῶς ἡ ψυχὴ μας νὰ εἶναι φλογισμένη ἀπὸ τὴν πίστιν καὶ τίποτε δὲν θὰ σὲ ἐμποδίσῃ νὰ γίνῃς μεγάλος καὶ ἄξιος θαυμασμοῦ.

Κανένας, λοιπόν, νὰ μὴ ἀπελπίζεται, ἐπειδὴ εὐρίσκεται εἰς τὴν κακίαν, ὅπως, πάλιν, κανεὶς ὄς μὴ ἐπαναπαύεται, ἐπειδὴ εἶναι ἐνάρητος, οὔτε νὰ στηρίξῃ τὸ θάρρος του εἰς αὐτὸ τὸ γεγονός, διότι πολλὰς φορές θὰ τὸν προσπέρσῃ ἡ πόρνη. Οὔτε ὁ ἀμαρτωλὸς νὰ ἀπελπίζεται, ἐπειδὴ ἔχει τὴν δυνατότητα νὰ ξεπεράσῃ καὶ τοὺς πρῶτους ἀκόμη. Ἄκουσε τί λέγει ὁ Θεὸς πρὸς τὴν Ἱερουσαλήμ: «Ἐἶπα εἰς αὐτὴν, ἀφοῦ διέπραξεν ὄλας αὐτὰς τὰς πορνείας, ἐπίστρεψε εἰς ἐμέ, ἀλλὰ δὲν ἐπέστρεψεν»³⁴. Ὅταν ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν θερμὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, δὲν ἐνθυμεῖται τὰ προηγούμενα ἀμαρτήματά μας. **¶** Ὁ Θεὸς δὲν ὁμοιάζει μὲ τοὺς ἀνθρώπους. Δὲν δνειδίζει τὰ περασμένα, οὔτε λέγει: Διατί τόσον χρόνον ἀπουσίαζες, ἀν μετανοήσωμεν. Ἄλλὰ μᾶς ἀγαπᾷ, ὅταν γυρίσωμεν κοντὰ του, ἀρκεῖ μόνον νὰ γυρίσωμεν ὅπως πρέπει.

Ἄς προσκολληθῶμεν, λοιπόν, εἰς τὸν Θεὸν μὲ δύναμιν καὶ ὄς προσηλώσωμεν τὰς καρδίας μας εἰς τὸν φῶσον αὐτοῦ. Διότι παρόμοια γεγονότα συνέθησαν ὄχι

34. Ἱερ. 3, 7.

μόνον εις τὴν Καινὴν, ἀλλὰ καὶ εις τὴν Παλαιάν Διαθήκην. Πραγματικά, ποῖος ἦτο χειρότερος ἀπὸ τὸν Μανασσῆν³⁵; Καὶ ὅμως, ἠμπόρεσε νὰ ἐξιλεώσῃ τὸν Θεόν. Ἐπίσης, ποῖος ὑπῆρξε μακαριώτερος τοῦ Σολομώντος; Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἔπεσεν, ὅταν ἠδιαφόρησεν. Μᾶλλον, ὅμως, ἠμποροῦ νὰ σοῦ ἀποδείξω ὅτι καὶ τὰ δύο συνέβησαν εἰς ἓνα πρόσωπον, εἰς τὸν Δαυὶδ, τὸν πατέρα τοῦ Σολομώντος, **■** διότι, πραγματικά, αὐτὸς ὑπῆρξε καὶ καλῶς καὶ κακῶς κατὰ διαστήματα. Ἀλλὰ καὶ ποῖος ὑπῆρξε πῶς εὐτυχῆς ἀπὸ τὸν Ἰούδαν; Καὶ ὅμως, ἔγινε προδότης. Ποῖος, ὅμως, ἦτο ἀθλιώτερος ἀπὸ τὸν Ματθαῖον; Ἀλλ' ἔγινεν εὐαγγελιστὴς. Ποῖος χειρότερος τοῦ Παύλου; Ἀλλ' ἔγινεν ἀπόστολος. Ποῖος πῶς θερμῶς ἀπὸ τὸν Σίμωνα; Καὶ ὅμως, ἔγινεν ἀθλιώτερος ὢλων. Πόσας ἄλλας παρομοίας μεταβολὰς θέλεις νὰ ἴδῃς, πῶς συνέβησαν παλαιότερα καὶ τώρα συμβαίνουν κάθε ἡμέραν;

Δι' αὐτὸ, λοιπὸν, σοῦ λέγω, νὰ μὴ ἀπελπίζεται ὅτε ἐκεῖνος, πῶς εὐρίσκεται εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ θεάτρου, **■** ὅτε ἐκεῖνος, πῶς εἶναι μέσα εἰς τὴν ἐκκλησίαν, νὰ ἔχῃ ὑπερβολικὴν πεποιθῆσιν καὶ θάρρος. Διότι πρὸς αὐτὸν λέγει· «Ἐκεῖνος πῶς ἔχει τὴν ἰδέαν ὅτι στέκεται καλῶς, ὡς προσέχῃ μὴπως πέσῃ»³⁶, καὶ πρὸς ἐκεῖνον· «Μήπως δὲν σηκώνεται ἐκεῖνος πῶς ἔπεσεν»³⁷;» καὶ

35. Μανασσῆς, Βασιλεὺς τοῦ Βαβυλῶνος τοῦ 605 - 562 π.Χ.), ὁὗτος τοῦ Ἰεζεκίου καὶ τῆς Ὀψιδῆς. Ἐπέσεν εἰς τὴν εἰδωλολατρείαν καὶ εἰσέλαξε μεταξὺ τῶν ἄλλων καὶ τὴν λατρείαν τοῦ θεοῦ Μολόχ, πρὸς τιμὴν τοῦ ὁποῦο θεοορίζοντο παιδιὰ εἰς τὴν κοιλίαν Ἐννὸμι. Ἀπύχθη αἰχμηλὸς εἰς τὴν Βαβυλῶνα καὶ κατόπιν μετενόησεν. Ὅσον ἐπαγγέλλεν εἰς τὸν Ἰουδαῖον ἐξολερωσε μὴ φῶσιν Θεοῦ. Τὰ σχετικά μὲ αὐτὸν εὐρίσκονται εἰς Α' Βασιλ. 21, 1 - 18 καὶ Β' Παρ. 35, 1 - 20.

36. Α' Κορ. 10, 12.

37. Περ. 8, 4.

«Σηκώσατε τὰ πεσμένα χέρια καὶ τὰ παραλυμένα γόνατα»³⁸. Ἐπίσης, πρὸς τοὺς θεωρουμένους πιστοὺς λέγει· Ἰρηγορεῖτε. Ἐνῶ πρὸς τοὺς ἄλλους τὸνίζει· «Σήκω ἐπάνω σοῦ, πῶς κοιμάσαι τὸν ὕπνον τῆς ἁμαρτίας καὶ ἀναστήσου ἀπὸ τὸν θάνατον»³⁹.

Αὐτοὶ πρέπει νὰ διαφυλάξουν τὴν ἀρετὴν πῶς ἔχουν, ἐνῶ ἐκεῖνοι νὰ γίνουν ὅτι δὲν εἶναι. Αὐτοὶ νὰ διατηρῶσιν τὴν ὑγείαν, ἐκεῖνοι δὲ νὰ ἀπολλαγῶν ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν. Εἶναι, βέβαια, ἀσθενεῖς, ἀλλ' εἶναι γεγονός ὅτι πολλοὶ ἀσθενεῖς γίνονται καλῶς, καὶ πολλοὶ ὑγεῖς, ὅταν ἀδιαφορήσουν, ἀσθενοῦν. Πρὸς τοὺς πρώτους, λοιπὸν, λέγει ὁ Κύριος· «Ἰδοὺ τώρα ἔχεις γίνεῖ ὑγιής. Πρόσεξε νὰ μὴ ἁμαρτάνῃς πλέον διὰ νὰ μὴ σοῦ συμβῆ τίποτε χειρότερον»⁴⁰, **■** ἐνῶ πρὸς τοὺς ἄλλους λέγει· «Θέλεις νὰ γίνῃς ὑγιής; Σήκω ἐπάνω, πάρε τὸ κρεθῶτι σου καὶ πήγαινε εἰς τὸ σπῆτι σου»⁴¹. Φοβερὰ, πραγματικά φοβερὰ παράλυσις εἶναι ἡ ἁμαρτία. Μᾶλλον, ὅμως, δὲν εἶναι μόνον παράλυσις, ἀλλὰ καὶ πῶς χειρότερον, διότι ὁ παρόμοιος ἄνθρωπος δὲν εὐρίσκεται μόνον εἰς ἀδυναμίαν ἔναντι τῶν ἀγαθῶν, ἀλλὰ καὶ ἔναντι τῶν κακῶν.

Καὶ ὅμως, ἔστω καὶ ἂν εὐρίσκεσαι εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν, ἐάν θελήσῃς ὀλίγον νὰ σηκωθῆς, θραύονται ὅλα τὰ δεσμά. Καὶ ἂν ἔχῃς τριάντα ὀκτὼ ἔτη παράλυτος καὶ φροντίσης νὰ γίνῃς ὑγιής, κανένας δὲν σέ ἐμποδίζει. Εἶναι καὶ τώρα κοντὰ σοῦ ὁ Χριστὸς καὶ σοῦ λέγει· «Σήκωσε τὸ κρεθῶτι σου». Ἀρκεῖ μόνον νὰ θελή-

38. Ἦσ. 35, 8. Ἐβρ. 12, 12.

39. Ἐφεσ. 5, 14.

40. Ἰωάν. 5, 14.

41. Ἰωάν. 5, 6 - 8.

σης να σηκωθείς, να μη απελπισθής. Δέν έχεις άνθρωπον, μήπως; 'Αλλ' έχεις τόν Θεόν. Δέν έχεις εκείνον πού θά σέ βάλῃ εἰς τήν κολυμβήθραν; **¶** 'Αλλ' έχεις εκείνον, πού δέν θά σέ ἀφήσῃ νά χρεισασθῆς τήν κολυμβήθραν. Δέν έχεις εκείνον, πού θά σέ ρίξῃ ἐκεῖ; 'Αλλ' έχεις εκείνον πού σέ διατάσσει νά σηκώσῃς τὸ κρεβάτι σου. Δέν ἤμπεραίς νά εἰπῆς: «Ἐνῶ δὲ προσπαθῶ νά ἔλθω ἐγώ, προλαβαίνει ἄλλος καὶ κατεβαίνει πρὶν ἀπὸ ἐμέ»⁴². Διότι ἐάν θελήσῃς νά κατεβῆς εἰς τὴν πηγήν, κανένας δέν σέ ἐμποδίζει. Δέν ὀλιγοστεύει, οὔτε σώνεται ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ. Εἶναι σὺν μιά πηγῇ πού τρέχει συνεχῶς. Ἀπὸ τὴν ἀφρονίαν αὐτοῦ ὅλοι θεραπευόμεθα καὶ κατὰ τὴν ψυχὴν καὶ κατὰ τὸ σῶμα. Ἀς τὸν πλησιάσωμεν, λοιπόν, καὶ τώρα. Διότι καὶ ἡ Ραὰβ⁴³ ἦτο πόρνη, ἀλλ' ἐσώθη. Καὶ ὁ κησῆς ἦτο φονεὺς, **¶** ἀλλ' ἔγινε πολίτης τοῦ παραδεισοῦ. Καὶ ὁ μὲν Ἰούδας, εὐρισκόμενος κοντὰ εἰς τὸν διδάσκαλον, ἐχάσθη, ἐνῶ ὁ ληστὴς εὐρισκόμενος εἰς τὸν σταυρόν, ἔγινε μαθητῆς. Αὐτὰ εἶναι τὰ παράδειγμα τοῦ Θεοῦ. Ἔτσι, ἔγιναν ἐνάρετοι οἱ μάγοι, ἔτσι ὁ τελώνης ἔγινεν εὐαγγελιστῆς, ἔτσι ὁ θλάσφημος, μετεβλήθη εἰς ἀπόστολον.

Αὐτὰ κύτταξε καὶ οὐδέποτε νά μη ἀπελπισθῆς, ἀλλὰ νά ἔχῃς θάρρος καὶ νά σηκώσῃς τὸν ἑαυτὸν σου. Ἄγγισε μόνον τὸν δρόμον πού ὀδηγεῖ πρὸς τὰ ἐκεῖ καὶ θά προχωρήσῃς γρήγορα. Νά μη ἀποκλείσῃς τὰς θύρας, νά μη ἀποφράξῃς τὴν εἴσοδον. Σύντομος εἶναι ὁ καιρὸς τῆς παραύσης ζωῆς, ὀλίγος ὁ κόπος. Ἄλλὰ καὶ ἐν ἧτο

42. Ἰωάν. 5, 7.

43. Ραὰβ. Πάρει ἀπὸ τὴν Ἱερζιῶ, ἡ ἵσπια ἐκράφη εἰς τὸ σπῆτι τῆς τοῦ ὄσο κατακλείου τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ καὶ ἐσώθη μόνον αὐτὴ καὶ οἱ βίαι οἱ κατὰ τὴν ἀσπλήτην καὶ καταστρεφὴν τῆς πόλεως. Ἡ περιέσθη περιέχεται εἰς τὴν Ν. καφ. 2 καὶ 6.

πολύς, οὔτε καὶ τότε ἔπρεπε νά ἀπελπισθῆς. Καὶ ἐν ὕποσθη τὸν καλὸν αὐτὸν κόπον **¶** τῆς μετανοίας καὶ τῆς ἀρετῆς, εἰς τὸν κόσμον πάντως θά κουρασθῆς καὶ θά ταλαιπωρηθῆς κατ' ἄλλον τρόπον. Ἐάν, ὅμως, καὶ εἰς τὰς δύο περιπτώσεις ὑπάρχει κόπος, διατί νά μη προσεμῶσωμεν τὸν κόπον πού παρέχει πολὺ καρπὸν καὶ μεγάλην ἀμοιβήν; Μολονότι, θέβαια, δέν εἶναι τὸ ἴδιον ὁ εἶνας καὶ ὁ ἄλλος κόπος. Διότι ὁ κόπος πού ἀναφέρεται εἰς τὰ θιοτικά πράγματα συνεπάγεται καὶ συνεχεῖς κινδύνους, ἀλλεπαλλήλους ζημίας, **¶** ἀκαθόριστον ἐλπίδα, πολλὴν δουλοπρέπειαν καὶ μεγάλην φθορὰν τῶν χρημάτων, τῶν σωμάτων καὶ τῆς ψυχῆς. Ἄλλὰ καὶ ἡ ἀνταπόδοσις τῶν καρπῶν εἶναι πολὺ καλύτερα τῆς ἐλπίδος μας, ἐν τυχόν, θέβαια, θλαστήσῃ. Διότι, ὡς γνωστόν, ὁ ἰδρώς τῶν θιοτικῶν πραγμάτων δέν φέρει πάντοτε καρπὸν. Ἄλλὰ καὶ ἐταν δέν χαθῆ μάταια καὶ φέρῃ μεγάλην ἐσοδείαν, πάλιν, ὀλίγον χρόνον διαρκεῖ αὐτή. Πραγματικά, ἐταν γηράσῃς καὶ δέν ἔχῃς τὴν δυνατότητα πάλιν νά ἀπολαύσῃς καθαρὰ τοὺς κόπους σου, τότε ὁ κόπος σοῦ δίδει τὰς ἀμοιβὰς του. Καὶ ὁ μὲν κόπος πρέπει νά πραγματοποιηθῆ, ἐταν τὸ σῶμα εὐρίσκειται εἰς τὴν ἀκμὴν του, ἐνῶ ὁ καρπὸς καὶ ἡ τρυφὴ ἔρχεται, ἐταν τὸ σῶμα ἔχη μαραθῆ καὶ παραλύσει **¶** καὶ ἔχη μαράνει τὰς αἰσθήσεις ὁ χρόνος. Ἄλλὰ καὶ ἐν δέν τὰς ἐμάρανεν, πάλιν, ἡ προσδοκία τοῦ θανάτου δέν ἐπιτρέπει τὴν ἀπόλαυσιν.

Ἀντίθετα, εἰς τὰ πνευματικά ζητήματα δέν εἶναι τὸ ἴδιον. Ἄλλ' ὁ κόπος ἀναφέρεται εἰς τὸ φθειρόμενον καὶ ἀποθνήσκον σῶμα, ἐνῶ ὁ στέφανος ἀναφέρεται εἰς τὸ ἀφθαρτον καὶ ἀθάνατον καὶ ἀτελεύτητον στοιχεῖον. Καὶ ὁ κόπος προηγείται καὶ εἶναι σύντομος, ἡ δὲ ἀνταπόδοσις ἀκολουθεῖ καὶ εἶναι ἀπειρος, ὥστε νά ἀνατασθῆς, πλέον, ἀφοδα, χωρὶς νά περιμένῃς τίποτε τὸ κακόν. Δέν ὑπάρχει, λοιπόν, μεταβολὴ νά φοθηθῆς, οὔτε ἐκπτώσις,

ὅπως ἐδῶ. Τί εἰδούς ἀγαθὰ εἶναι αὐτά, λοιπόν, τὰ ἀνασφαλή, τὰ σύντομα καὶ πηλίνα, πού, προτοῦ νὰ φανοῦν, ἐξαφανίζονται καὶ μὲ πολλοὺς κόπους ἀποκτώμενα; **¶** Καὶ ποῖα ἀγαθὰ εἶναι ἰσάξια πρὸς ἐκεῖνα τὰ ἀγαθὰ πού εἶναι σταθερά, δὲν γηρνοῦν, δὲν ἀπαιτοῦν κανένα κόπον καὶ σοῦ δίδουν τὸν στέφανον καὶ εἰς αὐτὸν τὸν καιρὸν τῶν ἀγώνων; Πραγματικά, ὅποιος περιφρονεῖ τὰ χρήματα καὶ ἐδῶ λαμβάνει τὸν μισθὸν του, ἐπειδὴ ἀπαλλάσσεται ἀπὸ τὰς φροντίδας, ἀπὸ τὰς ζηλοτυπίας, ἀπὸ τὰς συκοφαντίας, ἀπὸ τὰς ἐπιθέσεις καὶ ἀπὸ τὸν φθόνον. Ἐκεῖνος, πού ζῆ μὲ σύνεσιν καὶ κοσμιότητα, καὶ πρὶν νὰ ἀποδημήσῃ ἀπὸ τὸν κόσμον αὐτὸν στεφανοῦται καὶ ἀπολαμβάνει, διότι ἀπαλλάσσεται ἀπὸ τὴν ἀσχημοσύνην, τὴν γελιοποιήσιν, τοὺς κινδύνους, τὰς κατηγορίας καὶ ὄλων τῶν ἄλλων κακῶν. Καὶ τὰ ἄλλα, ἐπίσης, μέρη τῆς ἀρετῆς καθ' ὅμοιον τρόπον μᾶς δίδουν ἐδῶ τὴν ἀμοιβήν.

¶ Ὡστε, διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν καὶ τὰ παρόντα καὶ τὰ μελλοντικά ἀγαθὰ, ἄς ἀποφεύγωμεν τὴν κακίαν καὶ ἄς προτιμήσωμεν τὴν ἀρετὴν. Ἔτσι, καὶ ἐδῶ εἰς τὴν γῆν θὰ χαροῦμεν καὶ τοὺς μελλοντικούς στεφάνους θὰ ἀποκτήσωμεν, τοὺς ὁποίους εἶθε ἴδοι μᾶς νὰ ἐπιτύχωμεν, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΕΗ' (68)

(Μαθ. κα', 33 - 46)

68B "Ἄλλην παραβολὴν ἀκούσατε. Ἦεν κάποιος οἰκοδομητής, ὁ ὅστις ἐφύτευσεν ἄμπελον καὶ ἐβάλε γύρω ἀπὸ αὐτὴν φράκτιν καὶ ἔσκαψε μίση εἰς αὐτὴν ληγὴν καὶ ἔκτισε πύργον, διὰ νὰ μένουν εἰς αὐτὴν οἱ φύλακες καὶ οἱ ἐργάται, καὶ τὴν ἐνεπιστεύθη εἰς γεωργούς καὶ ἀνεχώρησεν εἰς ἄλλην χώραν. Ὅταν δὲ ἐπληρώσεν ὁ καιρὸς τῆς ἐσθραῖας, ἀπέστειλε τοὺς δούλους του πρὸς τοὺς γεωργούς διὰ νὰ παραλάβουν τοὺς καρπούς του. Καὶ οἱ γεωργοὶ συνέλαβαν τοὺς δούλους του καὶ ἄλλον μὲν ἔδειραν, **¶** ἄλλον δὲ ἐφόνευσαν καὶ ἄλλον ἐλιθοβόλησαν. Πάλιν, ἀπέστειλεν ὁ οἰκοδομητὴς ἄλλους δούλους περισσότερους ἀπὸ τοὺς πρῶτους, καὶ ἔκτανεν εἰς αὐτούς τὰ ἴδια. Ἔτις, ἀπέστειλε πρὸς αὐτούς τὸν υἱὸν τοῦ λέγων Ἠρέπει, τοῦλάχιστον, οἱ ἔθροισαν αὐτὸν καὶ ἐνετραποῦν τὸν υἱὸν μου. Οἱ γεωργοὶ ἤμας, εἶπεν εἶδαν τὸν υἱόν, εἶπαν μεταξύ τους Ἀὐτὸς εἶναι ὁ κληρονόμος, ἔλατε, ἄς τὸν φονεῖσωμεν καὶ ἄς καταλάβωμεν τὴν κληρονομίαν του. Καὶ ἀφ' οὗ τὸν ἔπεισαν, τὸν ἐδύσαν ἔξω ἀπὸ τῆς ἄμπελον καὶ τὸν ἐφόνευσαν. **¶** Ἦταν, λοιπόν, ἔτις ὁ κύριος τῆς ἄμπελου, τί εἶναι ἔκτανον νὰ κἀνῃ εἰς τοὺς καλλιεργητὰς ἐκείνους; Λέγουσιν εἰς αὐτόν Ὅθ' ἐξολοθρεύσῃ μὲ θάνατον καὶ τὸν αὐτὸς πού τόνον κακοὶ εἶναι, καὶ τὴν ἄμπελον θὰ ἐνικαιάσῃ εἰς ἄλλους γεωργούς, οἱ ἔπειτα θὰ εὐφροσούν εἰς αὐτὸν τοὺς ἀφελιμένους καρπούς εἰς τῆς ἐπαχίας τους. Λέγει εἰς αὐτούς ὁ Ἰησοῦς Ἄν ἀνεγνώσατε ποτὲ εἰς τὰς γραφάς Ἀβθον, τὸν ἔπειτον ἀπέτριψαν ὡς ἀκατέλληλον οἱ κτίσται, αὐτὸς ἔγενε τῆς ὄλης οἰκοδομῆς κεφαλὴ καὶ ἀκρογωνιαῖος λίθος; Ἀπὸ τὸν Κύριον ἔγενεν αὐτὸ καὶ εἶναι θαυμαστόν εἰς τὰ μάτια τῶν πιστῶν. Διὰ τοῦτο ἄς λέγω, ὅτι θὰ ἀκαιρεθῆ ἀπὸ σῶς ἡ βασιλεία

τοῦ Θεοῦ καὶ θὰ δοθῇ εἰς ἔθνος, τὸ ὅποιον θὰ παράγῃ τὰ ἀγαθὰ ἔργα, πού εἶναι οἱ καρποὶ τῆς θεοσελείας αὐτῆς. Καὶ ἐκεῖνος πού θὰ πείσῃ μὲ ἐχθρυνὰς ἐπιθέσει ἐπάνω εἰς τὸν λίθον αὐτόν, θὰ τσακισθῇ. Ἐκεῖνον δέ, ἐπὶ τοῦ ὁποίου θὰ πείσῃ ὁ λίθος αὐτός, θὰ τὴν κίνη ἠρώματα καὶ θὰ τὸν περιπέσῃ ὡς σκόνην».

¶ Πολλὰ ὑπαινίσσεται μὲ τὴν παραπάνω παραβολὴν. Ὑπαινίσσεται τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ πού ἐδειξεν ἀπὸ ὑψηλά, τὴν διάθεσιν πού εἶχαν οἱ Ἰουδαῖοι ἀπὸ τὴν ἀρχὴν διὰ φόνον, τὸ ὅτι δὲν παρελείφθη κανένα ἀπὸ τὰ προσήκοντα διὰ τὴν φροντίδα αὐτῶν, τὸ ὅτι δὲν τοὺς ἀπεστράφη ὁ Θεός, ὅταν ἐφόρευσαν τοὺς προφήτας, ἀλλ' ἀπέστειλε καὶ τὸν Υἱόν του, τὸ ὅτι ὁ Θεός τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης εἶναι ἕνας καὶ ὁ αὐτός, τὸ ὅτι μὲ τὸν θάνατον αὐτοῦ θὰ κατορθώσῃ πολλά, τὸ ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι ὑφίστανται τὴν θωρακίαν τιμωρίας τοῦ σταυροῦ καὶ τοῦ τολμήματος ἐκείνου, τὴν πρόσκλησιν τῶν ἐθνῶν καὶ τὴν ἐκπτώσιν τῶν Ἰουδαίων.

Δι' αὐτὸ καὶ τὴν τοποθετεῖ μετὰ τὴν προφηθείαν, ἵνα διὰ τὴν δεξιῇ καὶ ἔτσι ὅτι τὸ ἔγκλημα τῶν Ἰουδαίων εἶναι πολὺ μεγάλο καὶ δύσκολα συγχωρεῖται.

Πῶς καὶ μὲ ποῖον τρόπον τὸ ἐπιτυγχάνει οὗτό; Διότι, ἐνῶ τὸσον πολὺ τοὺς ἐφρόντισεν ὁ Θεός, ἐν τούτοις τοὺς ὑπεσκέλισαν αἱ πόρνοι καὶ οἱ τελῶναι, καὶ μάλιστα τοὺς ὑπεσκέλισαν πολὺ. Πρόσεξε, ὁμοίως καὶ τοῦ Θεοῦ τὴν μεγάλην πρόνοιαν δι' αὐτοὺς καὶ τὴν ἀπερίγραπτον ἀδράνειαν αὐτῶν. Πραγματικά, ὅσα ἦσαν ἔργον καὶ ἀποστολὴ τῶν γεωργῶν, τὰ ἔκανεν ὁ ἴδιος. Δηλαδή, ἐτοποθέτησε τὸν φράκτιν, ἔφύτευσε τὴν ἀμπέλον καὶ ὅλα τὰ ἄλλα. Δι' αὐτοὺς ἄφησε μικρὸν ἔργον, τὸ νὰ φροντίζουσι διὰ τὴν ἀμπέλον καὶ νὰ διαφυλά-

2. Ματθ. 21, 31 - 41.

τῶν τὰ ὅσα τοὺς ἐδόθησαν. Διότι τίποτε δὲν παρελείφθη, ἀλλὰ τὰ πάντα ἦσαν εἰς τὴν ἐντέλειαν. Καὶ ὁμοίως, τίποτε δὲν ἐκέρδισαν, παρὰ τὰς εὐνοϊκὰς συνθήκας καὶ τὴν τόσῃν φροντίδῃ καὶ ἐπιμέλειαν τοῦ Θεοῦ δι' αὐτοὺς. Διότι, ὅταν ἐξῆλθαν ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον, τοὺς ἔδωκε νόμον, τοὺς ἔκτισε πόλιν, τοὺς ὠκοδόμησε ναὸν καὶ τοὺς κατεσκεύασε θυσιαστήριον.

«Καὶ ἀνεχώρησεν εἰς ἄλλην χώραν», δηλαδή, ἐμακροθύμησεν, δὲν τοὺς ἐτιμωροῦσεν ἀμέσως μετὰ τὴν διαπραξίαν τῶν ἁμαρτιῶν, διότι ἀποδημίαν ὀνομάζει τὴν μεγάλην του μακροθυμίαν.

«Καὶ ἀπέστειλε τοὺς δούλους αὐτοὺς», δηλαδή, τοὺς προφήτας. ¶ «διὰ νὰ λάβουσι τοὺς καρπούς», δηλαδή, τὴν ὑπακοήν, πού θὰ τὴν ἀπεδείκνυον τὰ ἔργα.

Οἱ Ἰουδαῖοι, ὁμοίως, καὶ εἰς τὴν προκειμένην περιπτώσιν ἐδειξαν τὴν κακίαν τους, ὅχι μόνον διότι δὲν ἀπέδωσαν τοὺς καρπούς, ἔν καὶ ἀπήλασαν τὸσῃς μεγάλης φροντίδος ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ, πρᾶγμα πού εἶναι δείγμα ἀδιαφορίας, ἀλλὰ καὶ διότι ἐφέρθησαν μὲ σιληρότητα πρὸς τοὺς ἀπεσταλμένους. Διότι ἐκεῖνοι πού δὲν εἶχαν νὰ δώσουν, ἐνῶ ἦσαν οφειλέται, δὲν ἔπρεπε νὰ ἀγανακτοῦν, οὔτε νὰ ἀντιδροῦν μὲ ἀγριότητα, ἀλλὰ νὰ παρακαλοῦν. Αὐτοὶ ὁμοίως, ὅχι μόνον ἠγανάκτησαν, ἀλλ' ἐγέμισαν τὰ χεῖρά τους μὲ αἷμα καὶ, ἔν καὶ ἦσαν ἔνοχοι τιμωρίας, ἐζήτησαν νὰ γίνουσι τιμωροί. Δι' αὐτὸ ἔστειλε καὶ διὰ δευτέραν καὶ τρίτην φοράν διὰ νὰ ἀποδειχθῇ ἡ κακία αὐτῶν καὶ ἡ φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ.

¶ Καὶ διὰτὶ δὲν ἔστειλεν ἐξ ἀρχῆς τὸν Υἱόν; Διὰ νὰ κατανοήσουσι τὰ ἔγκλημά τους ἀπὸ ὅσα ἔκανον εἰς θάρος τῶν ἄλλων ἀπεσταλμένων καὶ ἀφήσουσι τὴν ὀργὴν τους καὶ ἐντραποῦν αὐτόν, ὅταν θὰ ἤρχετο. Ὑπάρχουν,

θέβαια, και άλλοι λόγοι, αλλά επί του παρόντος ως προχωρήσωμεν εις την υπόλοιπον παραβολήν.

Τι σημαίνει, λοιπόν, η φράσις: «Ίσως να έντραπούν»; Δέν προέρχεται, θέβαια, από άγνοούντα, μη σκέπτασαι κάτι παρόμοιον, άλλ' από εκείνον που θέλει να άποδείξη ότι τό άμάρτημα είναι μεγάλο και στερεΐται από κάθε άπολογία. Διότι αυτός ένγνώριζεν ότι θά τον φονεύσουν και, όμως, τον έστειλεν. Λέγει δέ «θά έντραπούν», διά να έξαγγεΐλη τί έπρεπε να γίνει, ότι, δηλαδή, έπρεπε να τον έντραπούν. Έξ άλλου, και εις άλλην περίπτωσιν λέγει: «Έάν τυχόν άκούσουν»³ όχι επειδή δέν τό γνωρίζει, αλλά διά να μη λέγουν μερικοί άγνώμονες ότι η πρόρρησις αυτού προεκάλεσε κατ' ανάγκην την παραικόην, **12** δι' αυτό και χρησιμοποΐει τας έκφράσεις αυτάς, και λέγει: «έάν τυχόν», και «Ίσως». Διότι και άν έφάνησαν άγνώμονες πρós τούς δούλους, έπρεπε να σθεασθούν τό αξίωμα του υΐου.

Τι έκαναν, όμως, οί Ίουδαίοι; Ένψ έπρεπε να πέσουν εις τά πόδια του, ένψ έπρεπε να ζητήσουν συγγνώμην διά τά άμαρτήματά τους, αυτοί άγωνίζονται να ξεπεράσουν τά προηγούμενα έγκλήματα άναμειγνύονται εις τά μίσματα και με τας νέας τους παραβάσεις καλύπτουν τας προηγουμένας. Αυτό τό έδήλωσε και ο Κύριος, όταν έλεγεν «Συμπληρώσατε, λοιπόν, και σεις εκείνα που λείπουν άκόμη από όσα έκαναν οί πρόγονοί σας, ώστε να φθάσετε εις τό άκρότατον θριον τής κακίας»⁴. Έξ άλλου και οί προφήται τούς κατηγορούσαν από παλαιά δι' αυτά και τούς έλεγαν «Τά χερίά

3. Ίεζ. 2, 5.

4. Ματθ. 23, 32.

σας είναι γεμάτα από αίμα»⁵, και: «Και άναμειγνύουν αίματα με αίματα»⁶, και: «Οί κτιζόντες την Σιών με αίματα»⁷. Άλλά δέν έσωφρονίζοντο αυτοί, άν και αυτήν την έντολήν έλαβαν πρώτην, **13** τό «οφονεύσεις», δηλαδή, και συγχρόνως διετάχθησαν να άποφεύγουν πολλά άλλα χάριν αυτού και με πολλούς και ποικίλους τρόπους ώδηγοΐντο εις τό να άποφεύγουν την παράβασιν τής έντολής αυτής.

Και όμως, δέν άφησαν την πονηράν εκείνην σιτήθειαν. Άλλά τί λέγουν, όταν ειδαν αυτόν; «Έλάτε, ως τον φονεύσωμεν». **14** Διά ποίαν αίτίαν και πρós ποίον σκοπόν; Ποίαν μικράν ή μεγάλην κατηγορίαν είχατε να του άποδώσετε, τέλος πάντων; Μήπως, επειδή σας έτίμησε και, άν και ήτο Θεός, έγινε άνθρωπος πρós χάριν σας και έπετέλεσε τά άμέτρητα εκείνα θαύματα; Ή μήπως συνεχώρει τά άμαρτήματα; Ή επειδή σας έκαλούσεν εις την βασιλείαν;

Πρόσεξε, όμως, ότι μαζί με την ασέθειαν ήτο μεγάλη και η άνοησία τους και ότι η αίτία τής σφαγής ήτο τελείως βλακώδης. «Άς τον φονεύσωμεν», λέγουν, «διά να γίνει η άμπελος κληρονομία ιδική μας»⁸. Και που σκέπτονται να τον φονεύσουν; Έξω από την άμπελον. **Είδες πώς προφητεύει και τον τόπον που έπρόκειτο να θανατωθής;** **15** «Καί άφού τον έβγαλαν έξω από την άμπελον τον έφόνευσαν».

Και ό μέν ευαγγελιστής Λουκάς λέγει ότι ό ίδιος ό

5. Ίεζ. 1, 15.

6. Ίεζ. 1, 2.

7. Ματθ. 3, 10.

8. Λουκ. 20, 14.

Κύριος εἶπε τί πρέπει νά πάθουν αὐτοί, καί ἐκεῖνοι ἀπήντησαν· «Μὴ γένοιτο»⁹, καί ὅτι ὁ Ἰησοῦς προσέθεσεν ἔπειτα τὴν μαρτυρίαν τῆς Γραφῆς· «Καί ὁ Κύριος τοὺς παρετήρησε μὲ ζωηρὸν βλέμμα καὶ τοὺς εἶπεν Ποῖαν ἔνοιαν καὶ σημασίαν ἔχει, λοιπὸν, αὐτὸ ποῦ εἶναι γραμμένον ἀπὸ τὸ ἅγιον Πνεῦμα; Λίθον, τὸν ὁποῖον ἐπέταξαν ὡς ἀκατάλληλον οἱ κτίσται, αὐτὸς ἔγινε τῆς ὅλης οἰκοδομῆς κεφαλὴ καὶ ἀκρογωνιαίος λίθος. Καὶ καθένας ποῦ θὰ ἐπιπέσῃ μὲ ἐχθρικός διαθέσεις ἐπάνω εἰς τὸν λίθον αὐτόν, θὰ τσακισθῆ;»¹⁰ Ὁ δὲ Ματθαῖος λέγει ὅτι οἱ ἴδιοι ἐξέφρασαν τὴν ἀπόφασιν. Αὐτό, ὅμως, δὲν ἀποτελεῖ ἀντίφασιν τῶν δύο εὐαγγελιστῶν, διότι συνέθησαν καὶ τὰ δύο. Δηλαδή, καὶ οἱ ἴδιοι μέσα τοὺς ἐθγαλαν τὴν ἀπόφασιν αὐτὴν, ἀλλὰ καὶ ὅταν ἀντελήφθησαν τὴν σημασίαν τῶν λεχθέντων εἶπαν, «μὴ γένοιτο». Ἐπὶ πλέον, τοὺς ἐπαρουσίασε καὶ τὸν προφήτην, διὰ νά τοὺς πείσῃ ὅτι ὁπωσδήποτε, ἔτσι θὰ γίνῃ.

Ⓢ Ἀλλὰ παρὰ ταῦτα, οὔτε καὶ ἔτσι τοὺς ἀπεκάλυψε καθαρὰ τοὺς ἔθνικούς, διὰ νά μὴ τοὺς δώσῃ καμμίαν ἀφορμὴν δυσαρρεσκείας, ἀλλ' ἀπλῶς ἔκανεν ὑπαινιγμὸν, ὅταν εἶπεν «Θά ἐκμισθώσῃ τὴν ἀμπελὸν εἰς ἄλλους». Δι' αὐτὸν τὸν λόγον, ἀλλῶστε, τοὺς ὠμίλησε μὲ παραβολὴν, ὥστε αὐτοὶ οἱ ἴδιοι νά θυγαλοῦν τὴν ἀπόφασιν, πράγμα ποῦ συνέθη καὶ εἰς τὸν Δαυὶδ, ὅταν ἔκρινε τὴν παραβολὴν τοῦ προφήτου Νάθαν. Σὺ, ὅμως, πρόσεξε, σὲ παρακαλῶ, πόσον δικαία εἶναι ἐν προκειμένῳ ἡ ἀπόφασίς τῆς τιμωρίας, ἀφοῦ καὶ αὐτοί, ποῦ ἐπρόκειτο νά κολασθοῦν, καταδικάζουν τοὺς εὐαγετοὺς τους.

9. Λουκ. 20, 16.

10. Λουκ. 20, 17 - 19.

Εἰς τὴν συνέχειαν, διὰ νά ἀντιληφθοῦν ὅτι ὄχι μόνον ἡ φύσις τοῦ δικαίου ἀπαιτοῦσεν αὐτὴν τὴν ποινὴν, ἀλλ' ὅτι καὶ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ προέλεγεν αὐτό καὶ ὅτι ὁ Θεὸς ἔτσι ἀπεφάσιζεν, ἐπικαλεῖται καὶ τὸν προφήτην Ⓢ καὶ τοὺς ἐπιτιμᾷ κατὰ τρόπον ποῦ νά τοὺς κἀνῃ νά αἰσθανθοῦν ἐντροπὴν καὶ τοὺς λέγει· «Δὲν ἀνεγνώσατε ποτὲ εἰς τὰς Γραφάς, ὅτι λίθον, τὸν ὁποῖον ἀπέριψαν ὡς ἀκατάλληλον οἱ κτίσται, αὐτὸς ἔγινε τῆς ὅλης οἰκοδομῆς κεφαλὴ καὶ ἀκρογωνιαίος λίθος; Ἀπὸ τὸν Κύριον ἔγινεν αὐτὸ καὶ εἶναι θαυμάσιον εἰς τὰ μάτια τῶν πιστῶν». Μὲ ἄλλα αὐτὰ τοὺς ἐφάνερωνεν ὅτι αὐτοὶ ἐπρόκειτο νά ἐκδιωχθοῦν διὰ τὴν ἀπιστίαν τους, ἐνῶ τὰ ἔθνη θὰ εἰσήγοντο εἰς τὴν βασιλείαν. Τὸν ἴδιον ὑπαινιγμὸν ἔκανε μὲ τὴν Χαναναίων, τὸν ἴδιον μὲ τὸν ὄνον, μὲ τὸν ἑκατόνταρχον καὶ μὲ πολλὰς ἄλλας παραβολάς. Τὸν ἴδιον κάνει καὶ τώρα. Δι' αὐτό καὶ προσέθεσεν· «Ἀπὸ τὸν Κύριον ἔγινεν αὐτὸ καὶ εἶναι θαυμαστὸν εἰς τὰ μάτια τῶν πιστῶν», καὶ προεδήλωσεν ὅτι οἱ ἔθνικοί, ποῦ θὰ πιστεύσουν, Ⓢ καὶ ὅσοι τυχὸν ἀπὸ τοῦ Ἰουδαίου θὰ πιστεύσουν θὰ ἀποτελέσουν ἕνα ὁμοῖον σὺνολον, μαλονότι τοὺς ἐχώριζε τόση μεγάλη διαφορά προηγουμένως.

Ἐπειτα, διὰ νά μάθουν ὅτι κανένα ἀπὸ τὰ συμβαίνοντα δὲν ἦτο ἀντίθετον πρὸς τὴν θέλησιν τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ὅτι ἐγένετο τοῦ ἦτο πολὺ ἀρεστόν καὶ, συγχρόνως, ἦτο παράδοξον καὶ προεκάλει κατὰπληξιν εἰς τὸν καθένα ποῦ τὸ ἐβλεπεν, (διότι, πραγματικά, ἦτο θαῦμα τελείως ἀπερίγραπτον), προσέθεσε τὸ· «Ἀπὸ τὸν Κύριον ἔγινεν αὐτό».

Λίθον δὲ ὀνομάζει τὸν ἑαυτὸν τοῦ καὶ οἰκοδόμου τοὺς διδασκάλους τῶν Ἰουδαίων. Τὸ ἴδιον λέγει καὶ ὁ Ἰεζεκιήλ· «Οἱ οἰκοδομοῦντες τοῖχον καὶ ἀλείφοντες

χωρίς τάξιν»¹¹. **87** Καί πῶς τὸν ἀπεδοκίμασαν; Ὁ-
ταν ἔλεγον «Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔχει σωτῆρ ἀπὸ τῶν
Θεῶν»¹², ὅτι «Πλὴν αὐτὸς τὸν λαόν»¹³, καὶ πάλιν «Σὺ
εἶσαι Σαμαρείτης καὶ εἶσαι δαιμονισμένος»¹⁴.

Κατόπιν, διὰ νὰ καταλάβουν ὅτι ἡ τιμωρία τους
δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τὴν ἔξωσιν ἀπὸ τὴν βασιλεί-
αν, προσέθεσε καὶ τὰς ποινὰς καὶ εἶπεν «Καὶ ἐκεῖνος ποῦ
θὰ πῆσῃ μὲ ἐχθρικός διαθέσεις ἐπάνω εἰς τὸν λίθον αὐ-
τὸν τὸν ἀκρογωνιαίον, θὰ τσακισθῇ. Ἐκεῖνον δὲ ἐπὶ τοῦ
ὁποίου θὰ πῆσῃ ὁ λίθος αὐτός, θὰ τὸν κἀνῆ θρύμματα
καὶ θὰ τὸν σκορπίσῃ σάν σκόνην». Δύο ἀπωλείας λέγει
ἐδῶ ἢ μία εἶναι ὅτι θὰ σκοντάφουν καὶ θὰ σκονδολι-
σθοῦν. Αὐτὸ σημαίνει τὸ, «ὅποιος πῆσῃ εἰς τὸν λίθον
αὐτόν». Καὶ ἡ ἄλλη εἶναι ἡ ἀπώλεια ποῦ θὰ προκύψῃ ἀ-
πὸ τὴν ἄλωσιν, τὴν συμφορὰν καὶ τὴν πανωλεθρίαν
τους, τὴν ὁποίαν προσεδήλωσε καθαρά, ὅταν εἶπεν «Θὰ
τὸν θρυμματίσῃ καὶ θὰ τὸν σκορπίσῃ σάν σκόνην». **B**
Μὲ αὐτὰ ἔκανε ὑπαινυγμὸν καὶ διὰ τὴν ἀνάστασίν του.

Ὁ μὲν προφήτης Ἠσαΐας λέγει ὅτι ὁ Κύριος κατη-
γορεῖ τὸν ἀμπελῶνα, ἐνῶ ἐδῶ κατηγορεῖ τοὺς ἄρχοντας
τοῦ λαοῦ. Καὶ ἐκεῖ μὲν λέγει «Τί ἔπρεπε νὰ κάνω εἰς
τὴν ἀμπελὸν μου, καὶ δὲν τὸ ἔκανα;»¹⁵. Καὶ εἰς ἄλλα
σημεῖον λέγει πάλιν «Ποῖον πλημμέλημα εὗρηκαν εἰς
ἐμὲ οἱ πατέρες σας;»¹⁶, καὶ πάλιν «Λαέ μου, τί σοῦ ἔκα-
να; ἢ εἰς τί σὲ ἐλύθησα;»¹⁷ διὰ νὰ δείξῃ τὴν ἀχάριστον

11. Ἰεζ. 13, 10.
12. Ἰωάν. 9, 16.
13. Ἰωάν. 7, 12.
14. Ἰωάν. 8, 48.
15. Ἠσ. 5, 4.
16. Ἰερ. 2, 8.
17. Μιχ. 6, 3.

γνώμην αὐτῶν καὶ ὅτι, ἂν καὶ ἀπελάμβανον τὰ πάντα,
ἀνταπέδιδον τὰ ἀντίθετα. Εἰς τὴν προκειμένην περίπτω-
σιν, ὁμοίως, παρουσιάζει τὴν ἀχάριστιαν αὐτῶν μὲ μεγα-
λυτέραν ὑπερβολήν. Πραγματικά, δὲν ἐκφράζει ὁ ἴδιος
τὴν ἀποψίν του καὶ δὲν λέγει ὁ «Τί ἔπρεπε νὰ κάνω
ἐγώ, καὶ δὲν τὸ ἔκανα;» ἀλλὰ παρουσιάζει τοὺς ἰδίους
νὰ θεβαιώνουν ὅτι δὲν ἔλειπε τίποτε καὶ ἔτσι νὰ κατα-
δικάζουν τοὺς ἑαυτοὺς των. Διότι ὅταν λέγουν ὅτι «Θὰ
ἐξολοθρευθῇ μὲ θάνατον κακὸν αὐτοὺς ποῦ τόσον κα-
κοὶ εἶναι καὶ τὴν ἀμπελὸν θὰ ἐνοικιάσῃ εἰς ἄλλους γεωρ-
γούς», δὲν λέγουν τίποτε ἄλλο παρά τὴν καταδίκην
τους, καὶ μὲ μεγάλην κατηγορηματικότητα ἐκφέρουν τὴν
ἀπόφασιν αὐτήν.

Τὴν ἴδιαν κατηγορίαν, ἐπίσης, τοὺς ἀποδίδει καὶ ὁ
Στέφανος¹⁸, πρᾶγμα ποῦ τοὺς ἐπείραξε περισσότερο,
ὅτι, δηλοῦν, ἂν καὶ μεγάλην φροντίδα εἶχε δείξῃ δι' αὐ-
τοὺς ὁ Θεός, ἐν τούτοις αὐτοὶ ἀνταπέδιδον τὰ ἀντίθετα
εἰς τὸν εὐεργέτην. Καὶ αὐτὸ ἦτο ἀπόδειξις μεγάλη ὅτι
αἰτίος τῆς τιμωρίας, ποῦ τοὺς ἐπεβάλλετο, δὲν ἦτο ὁ
τιμωρῶν, ἀλλ' οἱ ἴδιοι οἱ τιμωρούμενοι.

B Αὐτὸ, λοιπὸν, ἀποδεικνύεται καὶ ἐδῶ μὲ τὴν πα-
ραβολὴν καὶ μὲ τὴν προφητείαν. Διότι δὲν ἠρκέσθη εἰς
τὴν παραβολὴν μόνον, ἀλλὰ προσέθεσε καὶ διπλὴν προ-
φητείαν, μίαν τοῦ Δαυὶδ¹⁹ καὶ μίαν ἰδικήν του²⁰.

Τί ἔπρεπε νὰ κάνουν, λοιπὸν, ὅταν ἤκουσαν αὐτά;
Δὲν ἔπρεπε νὰ τὸν προσκυνήσουν; Δὲν ἔπρεπε νὰ θαυμά-
σουν τὸ ἐνδιαφέρον του δι' αὐτοὺς καὶ παλαιότερα καὶ
τώρα; Ἐὰν δὲ καὶ μὲ κανένα ἀπὸ αὐτὰ δὲν ἔγιναν καλ-

18. Πρῶτ. Πράξ. κεφ. 6 - 7.

19. Πρῶτ. Ματθ. 22, 42. Ψαλμ. 117, 22.

20. Ματθ. 22, 43 - 44.

λίτεροι, δὲν ἔπρεπε τουλάχιστον νὰ σωφρονισθοῦν ἀπὸ τὸν φόβον τῆς κολάσεως;

Δὲν ἔγινον, ὁμως. Ἄλλὰ τί ἔκαναν ὑστερα ἀπὸ αὐτά; «Καὶ ὅταν ἤκουσαν», λέγει, «ἐκατάλαβαν ὅτι δι' αὐτοῦς ὁμιλεῖ. Καὶ ἐζητοῦσαν νὰ τὸν συλλάβουν, ἀλλ' ἐφοβήθησαν τὰ πλήθη τοῦ λαοῦ, ἵνα ἐπειδὴ ὁ λαὸς τὸν θεώρει καὶ τὸν ἐτίμα ὡς προφήτην»²¹. Τὸ ἀντελαμβάνοντο, λοιπόν, ὅτι ἀνεφέρετο εἰς αὐτούς. Καὶ ἄλλοτε μὲν, εὐρισκόμενος μεταξὺ αὐτῶν, ἐξαφανίζεται καὶ δὲν τὸν βλέπουν, ἐνῶ ἄλλοτε, ἐνῶ εἶναι ὁρατός καὶ τοὺς ἔρχεται ἡ ἐπιθυμία νὰ τὸν συλλάβουν, τοὺς συγκρατεῖ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτήν. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ λαὸς ἐθαύμαζε καὶ ἔλεγεν «Δὲν εἶναι αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς; Ἰδοὺ, τοὺς ὁμιλεῖ ἐλεύθερα καὶ φανερά καὶ δὲν τοῦ λέγουν τίποτε»²². Ἐδῶ, ὁμως, ἐπειδὴ συνεκρατοῦντο ἀπὸ τὸν φόβον τοῦ πλήθους, ἀρκεῖται εἰς αὐτὸ καὶ δὲν θαυματοποιεῖ, ὅπως εἰς ἄλλην προηγουμένην περίπτωσιν, ποὺ ἀνεχώρησεν ἀπὸ ἀνάμεσά τους καὶ δὲν τὸν ἔβλεπαν. **¶** Διότι δὲν ἤθελε νὰ ἐνεργῆ πάντοτε με' ὑπεράνθρωπον δύναμιν, διὰ νὰ πιστευθῆ ἡ οἰκονομία τῆς σαρκώσεως.

Αὐτοί, ὁμως, ἐσωφρονίζοντο, ὅχι ἀπὸ τὰ λεχθέντα, ἀλλ' ἀπὸ τὸν φόβον τοῦ πλήθους. Δὲν ἐσέθεντο οὔτε τὴν μαρτυρίαν τῶν προφητῶν, οὔτε τὴν ἰδικὴν τους κρίσιν, οὔτε τὴν γνώμην τῶν πολλῶν. Τόσον πολὺ τοὺς ἐτύφλωσε διὰ παντός ἡ φιλαρχία καὶ ὁ ἔρωσ τῆς κενοδοξίας καὶ ἡ διάθεσίς τους νὰ ζητοῦν καὶ νὰ ἐπιδιώκουν τὰ πρόσκαιρα πράγματα. Πραγματικά, τίποτε δὲν προκαλεῖ τόσῃ μανίαν καὶ δὲν ὁδηγεῖ εἰς τὸν κρημνόν. Τίποτε δὲν προκαλεῖ τόσῃ τὴν

21. Ματθ. 22, 45 - 46.

22. Ἰωάν. 7, 25 - 26.

ἀπώλειαν τῶν μελλοντικῶν ἀγαθῶν, ὅσον ἡ προσήλωσις εἰς τὰ φθαρτὰ αὐτά. **¶** Τίποτε δὲν παρέχει τὴν δυνατότητα νὰ ἀπολαμβάνῃ κανεὶς καὶ τὰ ἐδῶ καὶ τὰ ἐκεῖ, ὅσον ἡ προτίμησις καὶ ἐκλογὴ τῶν οὐρανίων. «Ζητεῖτε δὲ πρῶτον», λέγει ὁ Χριστός, «τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τότε ἄρα τὰ ἐπίγεια θὰ σᾶς δοθοῦν»²³. Διότι ἐὰν δὲν ὑπῆρχεν ὁ πόθος τῶν οὐρανίων ἀγαθῶν, δὲν ἔπρεπε οὔτε τὰ ἐπίγεια νὰ ἐπιθυμοῦν. Τώρα, ὁμως, ἐὰν λάβουν τὰ πρῶτα, τοὺς παρέχεται ἡ δυνατότης νὰ ἀποκτήσουν καὶ τὰ ἐπίγεια. Μερικοί, ὁμως, οὔτε καὶ ἔτσι πείθονται, ἀλλ' ὁμοιάζουν πρὸς τοὺς ἀναισθήτους λίθους καὶ ζητοῦν τὰς σκιάς τῆς ἡβῆς.

Ἄλλὰ ποῖον εἶναι τὸ εὐχάριστον εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν; Ποῖον τὸ τερπνόν; Διότι θέλω σήμερα νὰ σᾶς ὁμιλήσω με' μεγαλυτέραν παρρησίαν. Θὰ ἀνεχθῆτε, ὁμως, νὰ μάθετε, ὅτι ἡ ζωὴ ἐκείνη ποὺ θεωρεῖται δύσκολος καὶ φορτικὴ, **¶** ἐννοῶ τὴν ζωὴν τῶν μοναχῶν καὶ τῶν ἀφωσιμένων εἰς τὸν Θεὸν ἀνθρώπων, εἶναι κατὰ πολὺ γλυκυτέρα καὶ ποθητὴ ἀπὸ τὴν ζωὴν αὐτήν, ποὺ νομιζομεν εὐκόλον καὶ ἐλαφρὴν. Καὶ μάρτυρες τῆς ὑπεροχῆς αὐτῆς εἰσθε σεῖς, ποὺ πολλὰς φορές ἐζητήσατε τὸν θάνατον ὡς λυτρωτὴν ἀπὸ τὰς δυσκολίας καὶ τὰς στενοχωρίας σας, καὶ ἐθεωρήσατε μακαρίους ἐκείνους ποὺ ἐζοῦσαν εἰς τὰ ὄρη καὶ εἰς τὰ σπήλαια, ποὺ δὲν ἦλθαν εἰς γάμον καὶ περνοῦν μίαν ζωὴν ἡσυχον, σεῖς ποὺ εἰσθε τεχνίται ἢ στρατιῶται ἢ ζῆτε χωρὶς σκοπὸν καὶ προσορισμὸν καὶ σκορπίατε τὴν ἡμέραν σας εἰς τὰς σκηνὰς τοῦ θεάτρου καὶ τῆς οἰκίας. Πραγματικά, ἀπὸ ἐκεῖ, ἂν καὶ ὑπάρχη ἡ ἀντίληψις ὅτι ἀνοσβύζουσιν ἀμέτρητοι ἡδοναὶ καὶ πηγαὶ εὐφροσύνης, ἀπὸ ἐκεῖ ἐν τοῦτοις προέρχον-

23. Ματθ. 6, 33.

ται τὰ πῖο πικρά θέλη. **1D** Διότι ἐάν κάποιος γίνῃ ἀρχιμάλωτος εἰς τὸν ἔρωτα μιᾶς ἀπὸ τὰς γυναίκας τῆς ἀρχήστρας, θά ὑποστῇ θάνατον περισσότερο, ἀπὸ ὅσα θά ὑφίστατο εἰς πολλὰς ἐκστρατείας καὶ θά εὑρίσκειται εἰς χειροτέραν κατάστασιν ἀπὸ μίαν πόλιν πολιορκουμένην.

Διὰ τὰ μὴ ἐξετάσωμεν, ὅμως, τώρα αὐτά, ἅς τὰ ἀφήσωμεν εἰς τὴν συνείδησιν ἐκείνων ποὺ ἔχουν γίνεαι ἀρχιμάλωτοι τοῦ πάθους αὐτοῦ, καὶ ἐλάτε νὰ κάνωμεν λόγον διὰ τὴν ζωὴν τῶν πολλῶν ἐν γένει, καὶ θά εὐρωμεν ὅτι ὑπάρχει τόση διαφορὰ μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν τρόπων ζωῆς, ὅση ὑπάρχει μεταξὺ ἐνὸς λιμένος καὶ ἐνὸς πελάγους, ποὺ συνεχῶς τὸ αὐλακάνουν οἱ ἄνεμοι.

Κύτταξε, λοιπὸν, ἀπὸ τὸν τόπον τῆς κατοικίας τὰς προσέμια τῆς εὐημερίας. Διότι οἱ μοναχοὶ ἀπέφυγον τὰς ἀγοράς καὶ τὰς πόλεις καὶ τὸν θόρυβον τοῦ κόσμου καὶ ἐπροτίμησαν τὴν ζωὴν εἰς τὰ ὄρη, **1E** ἢ ὅποια δὲν ἔχει τίποτε τὸ κοινὸν πρὸς τὰ παρόντα πράγματα, οὔτε λύπην βιοτικὴν, οὔτε δόνην μεγάλην οὔτε κινδύνους, οὔτε ἐπιθέσεις, οὔτε φθόνον, οὔτε ζηλοτυπίαν, οὔτε ἀτόπους ἔρωτας, οὔτε τίποτε ἄλλο τι παρόμοιον. Ἄπο ἐδῶ, πλέον, μελετοῦν τὰ πράγματα τῆς οὐρανοῦ βασιλείας, ὁμιλοῦντες μὲ τὰς κοιλάδας, τὰ ὄρη, τὰς πηγὰς, τὴν ἡσυχίαν καὶ τὴν ἡρεμίαν καὶ πρὶν ἀπὸ ὅλα αὐτὰ μὲ τὸν Θεόν. **1F** Καὶ τὸ δωμάτιόν τους εἶναι καθαρὸν ἀπὸ κάθε θόρυβου, ἢ δὲ ψυχὴ τους εἶναι ἐλευθέρη ἀπὸ κάθε πάθος καὶ ἀσθένειαν, λεπτὴ καὶ ἐλαφρὰ καὶ πῖο καθαρὰ ἀπὸ αὐτὸν τὸν λεπτὸν αἰθέρα. Τὸ ἔργον τους δὲ εἶναι ὅμοιον μὲ τὸ ἔργον τοῦ Ἀδάμ εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, ὅτε εἶχεν ὡς ἔνδυμα τὴν δόξαν καὶ ὁμιλοῦσε πρὸς τὸν Θεὸν μὲ παρρησίαν καὶ ἐκατοικοῦσεν εἰς τὸν τόπον ἐκείνον ποὺ ἦτο γεμάτος μακαριότητα. Πραγματικὰ, κατὰ τὴν αὐτοὶ εἶναι κατώτεροι ἀπὸ τὸν Ἀδάμ, ὅταν, πρὶν ἀπὸ τὴν παρακοήν, ἔτο-

ποθετῆθι νὰ ἐργάζεται εἰς τὸν παράδεισον; Καμμίαν βιοτικὴν φροντίδα δὲν εἶχεν; Ἄλλ' οὔτε καὶ αὐτοὶ ἔχουν. Ὁμιλοῦσε μὲ τὸν Θεὸν μὲ καθαρὰν συνείδησιν; **1B** Τὸ ἴδιον κάνουν καὶ αὐτοί. Μᾶλλον, ὅμως, ἔχουν μεγαλύτεραν παρρησίαν ἀπὸ ἐκείνον, ἐπειδὴ ἔχουν ἀπολαύσει μεγαλύτεραν χάριν μὲ τὴν χορηγίαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

Βέβαια, ἔπρεπε νὰ ἐθλέπατε αὐτὰ οἱ ἴδιοι μὲ τὰ μάτια σας. Ἐπειδὴ, ὅμως, δὲν θέλετε, ἀλλὰ παραμένετε εἰς τὸν θόρυβον καὶ τὰς ἀγοράς, θά σᾶς τὰ παρουσιάσω, ἔστω καὶ διὰ τοῦ λόγου, διὰ νὰ ἀπολαύσετε ἕνα μικρὸν μέρος ἀπὸ τὴν ζωὴν τῶν μοναχῶν, διότι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐξετάσωμεν ὅλον τὸν βίον αὐτῶν. Αὐτοὶ εἶναι οἱ φωστῆρες τῆς οἰκουμένης, ὅταν ἀνατελεῖ ὁ ἥλιος, μᾶλλον δὲ πολὺ πρὶν ἀπὸ τὴν ἀνατολήν, ἀφοῦ ἐγερθοῦν ἀπὸ τὴν κλίνην τους ὕμνεις, προσεκτικοὶ καὶ νηφάλιοι, (διότι οὔτε καμμία λύπη καὶ φροντίς, οὔτε θάρος εἰς τὸ κεφάλι τους καὶ πόνος καὶ στενοχώρια, **1C**) οὔτε τίποτε ἄλλο παρόμοιον ἀπὸ αὐτὰ τοὺς ἐνοχλεῖ, ἀλλὰ ζοῦν ὅπως οἱ ἄγγελοι εἰς τὸν οὐρανόν). Ἀφοῦ σηκωθοῦν, λοιπὸν, ἀπὸ τὴν κλίνην τους πρῶτ', χαροῦμενοι καὶ εὐχαριστιμένοι στήνουν ἕνα χορὸν καὶ μὲ φαῦδραν τὴν συνείδησιν τους ὅλοι μαζί, μὲ ἕνα στόμα, ψάλλουν ὕμνους εἰς τὸν Θεὸν τῶν ὅλων καὶ τὸν δοξάζουν καὶ τὸν εὐγνωμονοῦν δι' ὅλας τὰς εὐεργεσίας τοῦ, τὰς ἀτομικὰς καὶ τὰς κοινὰς.

Ἦντοτε, ἐάν θέλετε, ἅς ἀφήσωμεν τὸν Ἀδάμ καὶ ἅς ἐρωτήσωμεν κατὰ τί διαφέρει ἀπὸ τοὺς ἀγγέλους ὁ ὁμιλος αὐτός, ποὺ ψάλλει εἰς τὴν γῆν καὶ λέγει: «Δόξα ἅς εἶναι εἰς τὸν Θεὸν εἰς τὰ ὕψιστα μέρη τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοὺς ἐκεῖ κατοικοῦντας ἀγγέλους καὶ εἰς τὴν γῆν ὁλόκληρον ἅς βασιλεύσῃ ἢ θεῖα εἰρήνη, διότι ὁ Θεὸς ἐξεβήλωσε τώρα τὴν εὐνοίαν καὶ εὐαρέσκεϊάν του εἰς

τούς ανθρώπους διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Υἱοῦ τοῦ²⁴.

Ἄλλὰ καὶ ἡ ἐνδυμασία τους εἶναι ἀνταξία τῆς ἀρετῆς τους. Διότι δὲν ἐνδύονται σὰν ἐκείνους ποὺ σύρουν τοὺς χιτῶνάς τους εἰς τὰς ὁδοὺς, τοὺς μαλθακοὺς καὶ θηλυπρεπεῖς, **11** ἀλλὰ σὰν τοὺς μακαρίους ἐκείνους ἀγγέλους, τὸν Ἥλιαν, τὸν Ἐλισσαίον, τὸν Ἰωάννην καὶ τοὺς ἀποστόλους, ποὺ τὰ ἐνδύματά τους ἦσαν κατεσκευασμένα ἄλλων μὲν ἀπὸ τρίχας ἀγίων, ἄλλων δὲ ἀπὸ τρίχας καμήλων, ἐνῶ διὰ μερικοὺς ἐξ αὐτῶν ἦσαν ἀρκετὰ τὰ δέρματα τῶν ζώων καὶ μάλιστα πολὺ τριμμένα καὶ πολεαῖα.

Εἰς τὴν συνέχειαν, ἀφοῦ ψάλλουν τοὺς ὕμνους ἐκείνους, κάμπτουν τὰ γόνατα καὶ παρακαλοῦν τὸν ὁμηθέντα Θεὸν διὰ πράγματα ποὺ μερικοὶ οὔτε νὰ τὰ σκεφθοῦν δὲν ἔμπορουν μὲ εὐκολίαν. Διότι δὲν ζητοῦν τίποτε ἀπὸ τὰ παρόντα. Κανένας λόγος δὲν γίνεται ἀπὸ αὐτοὺς δι' αὐτά. Ἄλλὰ ζητοῦν νὰ ἔμπορέσουν νὰ σταθοῦν μὲ παρρησίαν πρὸ τοῦ φοβεροῦ θήματος. **12** Ὡς ὅταν ὁ μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ θὰ ἔλθῃ νὰ κρίνῃ ζῶντας καὶ νεκρούς, καὶ κανένας νὰ μὴ ἀκούσῃ τὴν φοβερὰν ἐκείνην φωνήν, ποὺ λέγει· «Δὲν σὰς γνωρίζω»²⁵, καὶ νὰ διανύσουν τὸν ἐπίποιον αὐτὸν θίον μὲ καθαρὰν συνείδησιν καὶ πολλὴν πρόσδοον εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ νὰ διαπλεύσουν τὸ φοβερὸν πέλαγος μὲ γαλήνην. Ἀρχίζει δὲ τὴν προσευχὴν αὐτὴν ὁ πατὴρ καὶ ὁ ἡγουμένως. Ἐπειτα, ἀφοῦ σηκωθοῦν καὶ τελειώσουν τὰς ἀγίας ἐκείνας καὶ συνεχεῖς προσευχάς, μὲ τὴν ἀνατολήν τοῦ ἡλίου, πηγαίνει ὁ καθένας εἰς τὴν ἐργασίαν του **13** καὶ πολλὰ ἔσοδα

²⁴ Αποκ. 2, 14.

²⁵ Ματθ. 23, 12.

συγκεντρώνουν διὰ τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην.

Ποῦ εἶναι τὰρα ἐκείνοι ποὺ παραβίδουν τοὺς ἑαυτούς των εἰς τοὺς διαβολικοὺς χοροὺς καὶ τὰ παρνιακά τραγοῦδια καὶ συγγάζουν εἰς τὰ θέατρα; Ἐντρέπομαι, θεθαῖα, νὰ κάνω λόγον δι' αὐτούς, ἀλλὰ διὰ τὴν πνευματικὴν σας ἀσθένειαν εἶναι ἀνάγκη νὰ τὸ κάνω καὶ αὐτό. Ἄλλωστε, ὁ Παῦλος λέγει· «Διότι ὅπως προσφέρατε τὰ μέλη σας σκλάβους εἰς τὴν ἁμαρτίαν, ἔτσι τὰρα νὰ προσφέρετε τὰ μέλη σας δοῦλα εἰς τὸν ἐνάρετον θίον διὰ νὰ προκόψετε εἰς ἀγιότητα»²⁶.

Καὶ ἡμεῖς τὰρα, λοιπόν, ἔλατε νὰ ἐξετάσωμεν παραλλήλως ἀφ' ἑνὸς μὲν τὸν θμίλον ποὺ συνιστοῦν αἱ πορευόμεναι γυναῖκες καὶ θηλυπρεπεῖς νέοι εἰς τὴν σκητὴν τοῦ θέατρο, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸν θμίλον ποὺ συνιστοῦν οἱ μακάριοι μοναχοὶ ἀπὸ τὴν ἀποψιν τῆς ἡδονῆς, **14** ἕνεκα τῆς ὁποίας μάλιστα πολλοὶ ἀπὸ τοὺς θρησκευτικῶς ἀβασφάτους νέους συλλαμβάνονται εἰς τὰς παγίδας αὐτάς. Πραγματικά, θὰ εὐρωμεν ὅτι ὑπάρχει τόση διαφορά μεταξύ τῶν δύο αὐτῶν θμίλων, ὅσην θὰ διεπίστωνε κάποιος, ἐὰν εἶχεν ἀκούσῃ ἀγγέλους νὰ ψάλλουν εἰς τὸν οὐρανὸν τὴν παναρμόνιον ἐκείνην μελωδίαν καὶ σκόλους καὶ χοίρους νὰ οὐρλιάζουν καὶ νὰ μουγκρίζουν εἰς τὴν κοπιάν. Μὲ τὰ στόματα τῶν μοναχῶν δοξάζεται ὁ Χριστός, ἐνῶ μὲ τὴν γλῶσσαν αὐτῶν ὁ διάβολος ὁμνεῖται. Ἄλλ' ἐκεῖ αὐλοὶ συνοδεύουν τὴν ἀνευ ἀξίας φωνὴν τους καὶ τὴν δυσάρεστον ὄψιν τους, καθὼς φυσοῦν αἱ σιαγόνες καὶ τεντώνουν τὰ νεῦρά τους; Καὶ ἐδῶ, ὅμως, ἐνηγεῖ ἡ χάρις τοῦ ἀγίου Πνεύματος, ποὺ χρησιμοποιεῖ τὰ στόματα τῶν ἀγίων ἀντὶ αὐλοῦ, κιθάρας καὶ λύρας.

²⁶ Ρωμ. 6, 19.

Ἄλλὰ, καὶ ὅσα ἂν εἶπω, δὲν θὰ ἠμπορέσω νὰ παρουσιάσω τὴν ἡδονὴν. «Ὁ δὲ» ὄσους εἶναι προσκολλημένοι εἰς τὴν λάσπην καὶ τὸ χῶμα. Δι' αὐτὸ καὶ θὰ ἤθελα νὰ πάρω κάποιον ἀπὸ αὐτούς, ποὺ τοὺς κατέχει ἡ μαγία δι' αὐτὰ, καὶ νὰ τὸν ἀδηγήσω ἐκεῖ καὶ νὰ τοῦ δείξω τὸν ὄμιλον τῶν ἁγίων αὐτῶν ἀνθρώπων καὶ, τότε, δὲν θὰ ἐχρειάζετο πλέον κανέννας λόγος ἀπὸ ἐμέ. Ἄλλὰ, καὶ ἂν ἀκόμη ἀπευθυνόμεθα πρὸς ἀνθρώπους μὲ καθαρὰ γῆϊνα φρονήματα, ἄς προσπαθήσωμεν, ἔστω καὶ μὲ τὸν λόγον, νὰ τοὺς ἀποτραπήσωμεν ἀπὸ τὴν λάσπην καὶ τὸν βοῦρκον.

Ἀπὸ τὰ θέατρα, λοιπόν, ὁ ἀκροατὴς δέχεται κατ' εὐθείαν τὸ πῦρ τοῦ ἔρωτος. Διότι, σὰν νὰ μὴ ἔφθανεν ἡ παρουσία τῆς πόρνης διὰ νὰ τοῦ ἀνάψῃ τὴν σκέψιν, προσιθεται καὶ ἡ φθορὰ ἀπὸ τὴν φωνὴν τῆς. Ἐδῶ, ἀντιθέτως, καὶ ὅταν ἀκόμη ἡ ψυχὴ ὑποφέρῃ ἀπὸ κάτι παρόμοιον, τὸ ἀποβάλλει γρήγορα. **Δ** "Ὅχι μόνον ἡ φωνὴ καὶ ἡ ὄψις, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐνδυμασία προκαλεῖ ἀκόμη περισσότερο τοὺς θεατὰς. Καὶ ἂν συμβῇ ὁ ὀλόφρων καὶ ἀδιάφορος θρησκευτικῶς θεατὴς νὰ εἶναι κάποιος πτωχός, ἀπὸ τὸ θέαμα θὰ ἀγανακτήσῃ πολλὰς φορές καὶ θὰ εἰπῇ εἰς τὸν ἑαυτὸν του· Ἡ πόρνη καὶ ὁ θηλυκρητὴς νέος, παιδιὰ μαγεύρων καὶ ὑποδηματοποιῶν, πολλάκις δὲ καὶ δούλων, ζοῦν μέσα εἰς τὴν πολυτέλειαν, ἐνῶ ἐγὼ ποὺ εἶμαι ἐλεύθερος καὶ κατάγομαι ἀπὸ ἐλευθέρους γονεῖς, μὲ τὸ νὰ προτιμῶ τὴν δικαίαν καὶ τιμίαν ἐργασίαν, δὲν ἠμπορῶ οὔτε εἰς τὸν ὕπνον μου νὰ τὰ φαντασθῶ αὐτὰ. Καὶ ἀφοῦ ἔτσι τὸν κόψῃ ἡ ἀθυμία, θὰ φύγῃ. Εἰς τοὺς μοναχοὺς, ὅμως, δὲν ὑπάρχει κανένα παρόμοιον ἐνδεχόμενον, ἀλλὰ συμβαίνει καὶ τὸ τελείως ἀντίθετον. **Β** Πραγματικὰ, ὅταν κάποιος πτωχός ἴδῃ τὰ παιδιὰ τῶν πλουσίων καὶ τοὺς ἀπογόνους τῶν ἐνδόξων προγόνων νὰ φοροῦν τοιοῦτου εἶδους ἐνδύματα, ποὺ παρόμοιά τους δὲν ἐνδύονται οὔτε οἱ τελευταῖοι ἀπὸ τοὺς πτω-

χοὺς, σκεφθῆτε πόσῃ παρηγορίαν τῆς πτωχείας θὰ πάρῃ καὶ θὰ φύγῃ. Καὶ ἂν, πάλιν, εἶναι πλούσιος, ἀναχωρεῖ ἀφοῦ σωφρονισθῇ καὶ γίνῃ κολλίτερος.

Ἐπίσης, εἰς τὸ θέατρον ὅταν θὰ ἴδουν τὴν πόρνην νὰ στολίζεται μὲ χρυσὰ κοσμήματα, ὁ μὲν πτωχός θὰ λυπηθῇ καὶ θὰ θρηνήσῃ, **Α** ὅταν θὰ βλέπῃ τὴν σύζυγον του νὰ μὴ ἔχῃ τίποτε παρόμοιον, οἱ δὲ πλούσιοι θὰ περιφρονήσουν καὶ θὰ ἀπαρηγόουν τὰς συζύγους τους παρασυρόμενοι ἀπὸ τὸ θέαμα αὐτό. Διότι ὅταν ἡ πόρνη παρουσιάσῃ προκλητικὰ τὴν ἐνδυμασίαν, τὸ βλέμμα, τὴν φωνὴν, τὸ θάδισμα καὶ τὰ πάντα εἰς τοὺς θεατὰς, ἐκείνοι φεύγουν ἀπὸ ἐκεῖ μὲ τὴν φωτιάν μέσα τους καὶ πηγαινῶν εἰς τὰ σπίτια τοὺς αἰχμαλώτοι ἐκείνης. Ἀπὸ ἐδῶ προέρχονται αἱ ὕβρεις καὶ αἱ ἀτιμώσεις, ἀπὸ ἐδῶ αἱ ἀποστροφαί, αἱ διαμάχαι καὶ οἱ καθημερινοὶ θάνατοι. Ἀπὸ ἐδῶ γίνεται ὁ θίσιος ἀθώτος διὰ τοὺς αἰχμαλώτους τῆς πόρνης, ἡ σύζυγος προκαλεῖ ἀσθῖαν, τὰ παιδιὰ δὲν εἶναι ἀγαπητὰ ὅπως πρῶτα, τὸ σπίτι δλον ἀναστατώνεται καὶ φαίνεται ὅτι τοὺς ἐνοχλεῖ καὶ ὁ ἥλιος ἀκόμη.

Β Ἀντίθετα, ἀπὸ τοὺς ὀμίλους τῶν μοναχῶν δὲν προκαλεῖται καμία παρομοία ἀσθῖα, ἀλλ' ἡ σύζυγος θὰ δεχθῇ τὸν ἄνδρα ἡμέρον καὶ πρῶτον ἀπηλλαγμένον ἀπὸ κάθε ἀστοπῶν ἡδονῆν καὶ θὰ τὸν εὖρῃ περισσότερο εὐκόλον ἀπὸ προηγουμένης.

Αὐτοῦ τοῦ εἶδους τὰ κακὰ γεννᾷ ὁ ὀμιλος τῶν θεάτρων, ἐνῶ ὁ κόσμος τῶν μοναχῶν παρέχει ἀγαθὰ μόνα. Ὁ ἕνας ἀπὸ πρόθετα φτειάχνει λύκους, ἐνῶ ὁ ἄλλος ἀπὸ λύκους ἀρνιά.

Ἄλλ' ἴσως νὰ μὴ εἶπαμεν τίποτε ἀκόμη διὰ τὴν ἡδονὴν. Καὶ τί ἠμπορεῖ, ὅμως, νὰ θεωρηθῇ πῶς εὐχάριστον ἀπὸ τὸ νὰ μὴ ταράσσεσαι, νὰ μὴ λυπῆται ἡ ψυχὴ σου, νὰ μὴ στενοχωρῆσαι καὶ νὰ μὴ ἀναστενάξῃς;

“Ας συνεχίσωμεν, όμως, ακόμη τὸν λόγον καὶ δὲ ἐξετάσωμεν τὴν ἀπόλαυσιν ποὺ δίδει κάθε ἕνα ἀπὸ τὰ ἄσματα καὶ τὰ θεάματα αὐτά. Τότε, θὰ ἴδωμεν ὅτι ἡ μία παραμένει μόνον μέχρι τὴν νύκτα, δι’ ὅσον χρόνον ὁ θεατὴς εὐρίσκεται εἰς τὸ θέατρον, ἐνῶ ἕστερα τὸν ἐνοχλεῖ περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλο ἀχμηρὸν αὐτικείμενον. **κ**: Ἀντίθετα, ἡ ἀπόλαυσις ἀπὸ τὸν ἑμίλιον τῶν μοναχῶν παραμένει συνεχῶς εἰς ἀκμὴν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ὄσων τοὺς εἶδαν. Πραγματικά, καὶ τὸν τύπον τῶν ἀνδρῶν καὶ τὸ εὐχάριστον τοῦ τόπου καὶ τὴν γλυκύτητα τῆς συμπεριφορᾶς καὶ τὴν καθαρότητα τοῦ θείου καὶ τὴν χάριν τῆς ὠραιότητος καὶ πνευματικῆς ὁδῆς τὴν διατηροῦν σταθερὰ μέσα τοὺς ἐφ’ ὅρου ζωῆς.

“Ὅσοι, λοιπὸν, ἀπολαμβάνουν συνεχῶς τὰ λιμάνια αὐτά, ἀποφεύγουν τοὺς θορύβους τοῦ κόσμου σὰν κάποιον χειμῶνα καὶ καταγιῶθα. Καὶ ἔχει μόνον ὅταν ψάλλουν καὶ προσεύχονται, ἀλλὰ καὶ ὅταν εἶναι προσηλωμένοι εἰς τὰς ἱεράς Γραφάς, ἀποτελοῦν εὐχάριστον θέαμα δι’ ὅσους τοὺς βλέπουν. Διότι, πραγματικά, μόλις τελειώσουν τὴν ψαλμοψῆδον, ἄλλος παίρνει τὸ βιβλίον τοῦ Ἰησοῦ καὶ ὁμιλεῖ μετ’ αὐτόν, **κ** ἄλλος ὁμιλεῖ μετ’ οὓς ἀποστόλους καὶ ἄλλος μελετᾷ τὰ βιβλία ἄλλων συγγραφέων καὶ φιλοσοφεῖ διὰ τὸν Θεόν, διὰ τὸ σύμπαν, διὰ τὰ ὄρατά, διὰ τὰ ἀόρατα, διὰ τὰ αἰσθητά, διὰ τὰ πνευματικά, διὰ τὴν εὐτέλειαν τῆς παρουσίας ζωῆς καὶ διὰ τὸ μεγαλεῖον τῆς μελλούσης.

Ἐπίσης, τρέφονται μετ’ ἀρίστην τροφήν, ὅχι πρῶγοντες ἐψημένας τὰς σάρκας τῶν ἀλόγων ζώων, ἀλλὰ τρέφονται μετ’ οὓς λόγους τοῦ Θεοῦ, ποὺ εἶναι γλυκύτερα ἀπὸ τὸ μέλι καὶ τὴν κηρήθραν, ποὺ εἶναι μέλι θαυμάσιον καὶ πολὺ ἀνώτερον ἀπὸ ἐκεῖνο ποὺ ὁ Ἰωάννης ἐτρέφετο παλαιότερα εἰς τὴν ἔρημον. Διότι τὸ μέλι αὐτὸ δὲν τὸ συγκεντρῶνουν τίποτε ἄγρια μελίτσα, **κ** ποὺ

κάθονται ἀπὸ λουλούδι εἰς λουλούδι, οὔτε γλυκαίνουν τὴν ὄρσειάν καὶ τὴν τοποθετοῦν εἰς τὰς κυψέλας, ἀλλὰ τὸ κατασκευάζει ἡ χάρις τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ τὸ ἐναποθέτει, ἐντὶ τῶν κηρίων, τῶν κυψελῶν καὶ τῶν ὀπῶν, εἰς τὰς ψυχὰς τῶν πιστῶν, ὥστε νὰ ἡμπορῇ νὰ πρῶγη, ὅποιος θέλει, χωρὶς φόβου συνεχῶς. Αὐτάς, λοιπὸν, τὰς μελίτσας μιμῶνται καὶ αὐτοὶ καὶ πετοῦν γύρω ἀπὸ τὰ κηρία τῶν ἁγίων βιβλίων καὶ μεγάλην ἠδονὴν ἀποκρίζονται ἀπὸ αὐτά.

Καὶ ἐὰν ἔχῃς τὴν ἐπιθυμίαν νὰ γνωρίσῃς τὴν τράπεζαν αὐτῶν, ἔλα κοντά, **κ** καὶ θὰ διαπιστώσῃς ὅτι αὐτοὶ λέγουν λόγους τοιοῦτους, ποὺ εἶναι εὐχάριστοι καὶ γλυκεῖς καὶ γεμάτοι ἀπὸ τὴν εὐωδίαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Τὰ στόματα ἐκεῖνα δὲν ἡμποροῦν νὰ εἰποῦν κανένα αἰσχρὸν λόγον, οὔτε εὐτράπελον, οὔτε σκληρόν, ἀλλὰ τὰ πάντα εἶναι ἀντάξια τῶν οὐρανῶν.

Καὶ ἀσφαλῶς δὲν θὰ πῆθῃ ἔξω, ἐὰν κάποιος παρομοιάσῃ τὰ στόματα τῶν πολλῶν ἀνθρώπων, ποὺ σύρονται εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ κατέχονται ἐπὶ μανίαν διὰ τὰ βιοτικά πράγματα, πρὸς ὀχετούς τοῦ θορβόρου, τὰ δὲ στόματα τῶν μοναχῶν πρὸς πηγὰς ποὺ ρέουν μέλι καὶ πηγάζουν καθαρὰ νάματα. Καὶ ἐὰν κανεὶς δυσηρεστήθῃ, ἐπειδὴ ὠνόμασα τὰ στόματα τῶν πολλῶν ὀχετούς τοῦ θορβόρου, ἂς γνωρίζῃ ὅτι τὸ ἔκανα αὐτὸ ἀπὸ μεγάλο ἐνδιαφέρον. **κ** Διότι ἡ ἁγία Γραφή δὲν ἀκολουθεῖ αὐτὸ τὸ μέτρον, ἀλλὰ χρησιμοποιεῖ ἄλλο χειρότερον παράδειγμα. «Διότι κάτω ἀπὸ τὰ χεῖλη τους», λέγει, «ἔχουν δηλητήριον φιδιῶν²⁷ καὶ ὁ λάρυγξ αὐτῶν ὁμοιάζει μετὰ τῶν ἀνοιγμένων²⁸. Ἀλλὰ τὰ στόματα τῶν μονα-

27. Ψαλμ. 139, 4.

28. Ψαλμ. 5, 10.

χῶν δὲν εἶναι παρόμοια, παρά εἶναι γεμῆτα εὐωδίας.

Καὶ ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἐπίγεια ἔτσι ἔχουν οἱ μοναχοί, ἀλλὰ ποία γλῶσσα θὰ παραστήσῃ τὴν οὐράνιον κατάστασιν; Ποία διάνοια θὰ τὴν συλλάβῃ; Τὴν ἀγγελικὴν κληρονομίαν, τὴν ἀνέκφραστον μακαριότητα καὶ τὰ ἀπόρητα ἀγαθὰ;

Πιθανόν, πολλοὶ νὰ ἐφλογισθῆκατε τώρα καὶ νὰ σὰς ἐκυρίευσεν ἡ ἐπιθυμία νὰ μιμηθῆτε τὴν ἐνάρετον αὐτὴν πολιτείαν. Ἄλλὰ ποῖον τὸ κέρδος, ὅταν ἔχετε τὴν φλόγαν αὐτὴν δι' ὅσον χρόνον εὐρίσκεσθε ἐδῶ, κ' ἐνῶ, ὅταν φύγετε, θὰ σθῆσετε αὐτὴν καὶ θὰ μαραθῆ ὁ πόθος σας αὐτός;

Πῶς πρέπει, λοιπόν, νὰ ἐνεργήσωμεν, διὰ νὰ μὴ συμβῆ αὐτό; Ὅπως ὁ πόθος αὐτὸς εἶναι θερμὸς ἀκόμη μέσα σου, πῆγαινε πρὸς ἐκείνους τοὺς ἀγγέλους καὶ κάνε τον νὰ θερμανθῇ περισσότερο. Διότι ὁ Ἰδικὸς μου λόγος δὲν ἔχει τὴν δύναμιν νὰ τὸν ἀνάψῃ τόσο, ὅσον ἡ θεὰ τῶν πραγμάτων. Νὰ μὴ εἰπῆς: Ἐὰν συζητήσω μετὴν σύζυγον καὶ θὰ τακτοποιήσω πρῶτα τὰ διάφορα ζητήματα, διότι ἡ ἀναβολὴ αὐτὴ εἶναι ἀρχὴ τῆς ραθυμίας. Ἄκουσε ὅτι κάποιος ἠθέλησε νὰ ἀποχαιρετήσῃ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ σπιτιοῦ του καὶ ὁ προφήτης δὲν τὸν ἀφήσεν²⁸. Καὶ τί λέγω, νὰ ἀποχαιρετήσῃ; Νὰ θάψῃ τὸν πατέρα του ἠθέλησεν ὁ μαθητὴς, καὶ ὁ Χριστὸς οὐτε αὐτὸ τοῦ ἐπέτρεψεν²⁹. ❖ Μολονότι, ποῖον πρᾶγμα σοῦ φαίνεται τόσο ἀναγκαῖον, ὅσον ἡ κηδεὶα τοῦ πατρὸς; Καὶ ὁ δὲμος οὐτε αὐτὸ τὸ ἐπέτρεψεν. Διὰ τί, λοιπόν; Διότι ὁ διάβολος παραμονεύει μετὰ προσοχὴν διὰ νὰ ἡμπορέσῃ νὰ διεισδύσῃ κάτω. Καὶ ὅταν εὕρῃ ἔστω καὶ μικρὰν ἀσχο-

28. Πρὸλ. Βασίλ. 19, 20.

30. Πρὸλ. Λαζα. 9, 80.

λίαν καὶ ἀναβολὴν, προκαλεῖ μεγάλην ἀδιαφορίαν. Δι' αὐτὸ καὶ κάποιος συμβουλεύει: Νὰ μὴ ἀναβάλλῃς ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν³¹. Διότι ἔτσι θὰ ἡμπορέσῃς νὰ ἐπιτύχῃς τὰ μεγαλύτερα, ἔτσι καὶ τὰ πράγματα τοῦ σπιτιοῦ σου θὰ πᾶνε καλλίτερα. «Ζητεῖτε κατὰ πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ», λέγει, «καὶ θὰ σὰς δοθοῦν ὅλα τὰ ἐπίγεια ἀγαθὰ»³². Διότι ἐάν ἡμεῖς ἀπαλλάσσωμεν ἀπὸ κάθε μέριμναν ἐκείνους, τοῦ παραμελοῦν τὰς ἰδικὰς τῶν ὑποθέσεις καὶ φροντίζουσι διὰ τὰς ἰδικὰς μας, πολὺ περισσότερο θὰ πράξῃ τὸ ἴδιον ὁ Θεός, ἢ ὁ ὁποῖος καὶ χωρὶς αὐτὰ φροντίζει καὶ προνοεῖ δι' ἡμᾶς.

Κατὰ συνέπειαν, μὴ φροντίζῃς διὰ τὰ ἰδικὰ σου ζητήματα, ἀλλ' ἐμπιστεύσου αὐτὰ εἰς τὸν Θεόν. Διότι ἐάν φροντίσῃς ἐσὺ, θὰ φροντίσῃς ὡς ἄνθρωπος. Ἄν ὁμοῦς προνοήσῃ δι' αὐτὰ ὁ Θεός, θὰ προνοήσῃ ὡς Θεός. Νὰ μὴ φροντίσῃς δι' αὐτὰ, ἀφοῦ ἀδιαφορήσῃς διὰ τὰ σπουδαιότερα, διότι ὁ Θεός δὲν θὰ ἐνδιαφερθῇ πολὺ δι' αὐτὰ. ❖³³ Διὰ νὰ δεῖξῃ, λοιπόν, μεγάλο ἐνδιαφέρον δι' αὐτὰ ὁ Θεός, νὰ τὰ ἀναθέσῃ ὅλα εἰς αὐτόν. Πραγματικὰ, ἐν ὁ ἴδιος ἀσχοληθῆς μετὰ αὐτὰ καὶ ἀφήσῃς τὰ πνευματικὰ, δὲν θὰ φροντίσῃ πολὺ δι' αὐτὰ ὁ Θεός.

Ὡστε, διὰ νὰ πᾶνε καλὰ αἱ ὑποθέσεις σου καὶ νὰ ἀπαλλαγῇς ἀπὸ κάθε φροντίδα, προσκολλήσου εἰς τὰ πνευματικὰ καὶ περιφρόνησε τὰ ὕλικα, διότι ἔτσι καὶ τὴν γῆν θὰ ἔχῃς μαζί μετὸν οὐρανόν καὶ τὰ μελλοντικὰ ἀγαθὰ θὰ ἐπιτύχῃς, μετὰ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλαρρωπιάν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἄμήν.

31. Πρὸλ. Παροιμ. 5, 7.

32. Ματθ. 6, 33.

ΟΜΙΛΙΑ ΞΘ' (69)

(Ματθ. 22, 1 - 14)

Β «Και ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπε πάλιν μὲ παραβολήν: Ἡ βασιλεὺς τῶν οὐρανῶν ὁμοίᾳ: πρὸς ἄνθρωπον βασιλέα, πού ἔκαμα χερὰς γάμου διὰ τὸν υἱὸν αὐτοῦ. Καὶ ἀπέστειλε τοὺς δούλους αὐτοῦ διὰ νὰ καλέσῃ αὐτοὺς, πού εἶχαν προσκληθῆ εἰς τοὺς γάμους, καὶ ἐκεῖνοι δὲν ἤθελαν νὰ ἔλθουν. Πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους λέγων: εἰπάτε εἰς τοὺς καλεσμένους: Ὁσὶ ἐπέμπεσα τὸ μεσημερικόν μου τραπέζην οἱ τῶροι μου καὶ τὰ θραψάρια εἰναι σπαργμένα καὶ ἔλα εἰναί ἔτοιμα. Ἐλθετε εἰς τοὺς γάμους. Αὐτοὶ ὁμοῦ ἀδιαφόρησαν καὶ ἔφυγον, ἄλλοι μὲν εἰς τὸ χωράριον αὐτοῦ, ἄλλοι δὲ εἰς τὴν ἐμπροσθεὶν τοῦ ἐπιχειρήσαντος. **Κ** Οἱ δὲ ὑπάλοιοι, ἀφῶ ἔπασσαν τοὺς δούλους αὐτοῦ, ὕδρισαν καὶ ἐβένευσαν αὐτοὺς. Ἄλλ' ὅταν ἤκουσε ταῦτα ὁ βασιλεὺς ἐκείνος, ἐθήλωσε, καὶ ἀφῶ ἔστειλε τὰ στρατεύματά αὐτοῦ, ἐξυλόθηρσε τοὺς φονεῖς ἐκεῖνους, καὶ κατέκαισε τὴν πόλιν αὐτοῦ.

Τότε λέγει εἰς τοὺς δούλους αὐτοῦ τὸ τραπέζην τοῦ γάμου εἰναί ἔτοιμον οἱ προσκεκλημένοι ὁμοῦ δὲν ἤσαν ἔτινα νὰ λάβουν μέρος εἰς αὐτό. Πηγαίνετε λοιπὸν εἰς τὰ σταυροδρόμια καὶ τὰ τριστατά καὶ ὅσοι τὴν νύκτα νὰ εὕρατε ἐκεῖ, καλέσατέ τους εἰς τοὺς γάμους. Καὶ ἀφῶ ἐξήλθον οἱ δούλοι ἐκεῖνοι εἰς τοὺς δρόμους, ἐμάζευσαν ὅλους ὅσους εὕρησαν, κακοὺς καὶ καλοὺς, καὶ ἐγένευσαν ἡ αἴθουσα τοῦ γάμου ἀπὸ ἀνθρώπων, πού ἐκάθησαν εἰς τὸ τραπέζην. Ὅταν δὲ εἰσῆλθον ὁ βασιλεὺς διὰ νὰ εἶδῃ τοὺς καθισμένους εἰς τὸ τραπέζην, εἶδεν ἐκεῖ ἄνθρωπον, πού δὲν ἐφύροσαν ἐνδύμα γάμου. Καὶ λέγει εἰς αὐτόν: Φίλε, πῶς ἐβόησας ἔδω, χωρὶς νὰ ἔχῃς ἐνδύμα γάμου; Αὐτὸς δὲ ἀπεστρωθή, τότε εἶπεν ὁ βασιλεὺς εἰς τοὺς ὑπαρέτας: Ἀφῶ τοῦ θέσατε χέρια καὶ πόδια, πάρτε τον καὶ ρίψατέ τον ἔξω εἰς τὸ σκότος τὸ πρὸς ἔξω. Ἐκεῖ θὰ εἰναί ὁ κλαυθμὸς καὶ τὸ τριζύρο τῶν δοντιῶν. Διότι πολλοὶ εἰναί οἱ καλεσμένοι εἰς

τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, ὀλίγοι δὲ μὲν εἰναί οἱ ἐκλεκτοί, πού ἔχουν τὰς ἀρετὰς, καὶ θὰ κληρονομήσουν τὴν βασιλείαν αὐτῆν (Ματθ. 22, 1 - 14).

Ἐκατόλαβες καὶ εἰς τὴν προηγουμένην καὶ εἰς αὐτὴν ἔδω τὴν παραβολὴν περὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τῶν δούλων τὸ κεντρικὸν νόημα; Εἶδες τὴν μεγάλην συγγένειαν, ἀλλὰ καὶ τὴν μεγάλην διαφορὰν μεταξὺ τῶν δύο τούτων παραβολῶν; Διότι καὶ αὐτὴ ἔδω δείχνει καὶ τοῦ Θεοῦ τὴν μακροθυμίαν καὶ τὴν μεγάλην του πρόνοιαν, καὶ τὴν ἑβραϊκὴν ἐπίσης ἀγνωμοσύνην. **Δ** Ἄλλ' αὐτὴ ἔδω ἔχει καὶ κάτι περισσότερο ἀπὸ ἐκεῖνην. Διότι προεξαγγέλλει μὲν καὶ τὸν ἐκπεσμόν τῶν Ἑβραίων καὶ τὴν κλήσιν τῶν ἐθνῶν. Δείχνει δὲ ἐπὶ πλέον καὶ τὴν σημασίαν τῆς καθημερινῆς ζωῆς, καὶ πόσον αὐστηρὰ δίκη ἀναμένει ὅσους ἀδιαφορήσουν. Καὶ καλῶς ἡ παραβολὴ αὐτὴ ἀκολουθεῖ τὴν ἄλλην. Διότι, ἐπειδὴ εἶπεν ὅτι: «θὰ δοθῇ εἰς ἔθνος τὸ ὅποιον θὰ παραγάγῃ τοὺς καρπούς της». Ἐδῶ, λοιπὸν, φανερώνην ἐν συνεχείᾳ καὶ εἰς ποῖον ἔθνος θὰ δοθῇ αὐτῇ. Καὶ ὄχι μόνον τοῦτο, ἀλλὰ δείχνει ἐπίσης καὶ τὴν ἀπέραντον πρόνοιαν καὶ φροντίδα τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς Ἰουδαίους. Διότι εἰς τὴν προηγουμένην παραβολὴν φαίνεται νὰ τοὺς προσκαλῇ πρὸ τῆς σταυρώσεώς Του, ἔδω δὲ καὶ μετὰ τὴν σφαγὴν του ἐπιμένει νὰ τοὺς προσελκύσῃ πλησίον του. Καὶ ὅταν αὐτοὶ ἔπρεπε νὰ τιμωρηθοῦν αὐστηρῶς, **Κ** καὶ τότε ἀκόμη τοὺς καλεῖ καὶ τοὺς τραπέζην εἰς τοὺς γάμους καὶ τοὺς τιμᾷ μὲ τὴν ἀνωτάτην τιμῆν.

Παρατήρησε ἀκόμη ὅτι καὶ ἐκεῖ δὲν προσκαλεῖ πρῶτον τὰ ἔθνη, ἀλλὰ τοὺς Ἰουδαίους, καὶ ἔδω ὁμοίως πράττει. Ἄλλ' ὅπως ἐκεῖ, ὅταν δὲν ἠθέλησαν νὰ δεχθοῦν

αυτόν, αλλά και όταν ήλθε τὸν ἔσφαξαν, τότε μόνον ἔδωκε τὸν ἀμπελῶνα εἰς ἄλλους· ἔτσι καὶ ἐδῶ, ὅταν δὲν ἠθέλησαν νὰ παραστοῦν εἰς τοὺς γάμους, τότε ἐκάλεσεν ἄλλους.

Ποῖον ἄλλο εἶδος ἀγνωμοσύνης εἶναι δυνατόν νὰ θεωρηθῆ ἄνωτερον τούτου, **679** ὅταν, ἐνῶ καλοῦνται εἰς γάμους, ἀποσκίρτοῦν; Διότι ποῖος δὲν θὰ προτιμοῦσε νὰ ἔλθῃ εἰς γάμους, καὶ μάλιστα εἰς βασιλικούς γάμους, καὶ εἰς τὴν αὐτὴν βασιλέως ποῦ κάμνει τοὺς γάμους τοῦ Υἱοῦ του; Καὶ διὰ ποῖον λόγον ἢ πρόσκλησις ἀνωμάσθη γάμος; Ἐρωτᾷ κάποιος. Διὰ νὰ μάθῃς τὴν φροντίδα τοῦ Θεοῦ, τὴν πολλὴν πρὸς ἡμᾶς ἀγάπην, τὴν εὐχάριστον ὄψιν τῶν πραγμάτων, διότι τίποτε τὸ λυπηρὸν δὲν ὑπάρχει ἐκεῖ, τίποτε τὸ μελαγχολικόν, ἀλλὰ ὅλα εἶναι γεμῆτα ἀπὸ πνευματικῆν χαρὰν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἰωάννης ὀνομάζει τὸν Χριστὸν Νυμφίον³, διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος λέγει «σὰς ἀρραθῶνιασα μεῖς ἓνα ἄνδρα»⁴, καὶ εἰς ἄλλο μέρος· «Τὸ μυστήριον τοῦτο εἶναι μέγα· Ἐγὼ τὸ ἐξηγῶ ὅτι ἀναφέρεται εἰς τὸν Χριστὸν καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν»⁵. Διατί λοιπὸν λέγεται ὅτι ἡ νύμφη δὲν ἀρραθωνίζεται μετ' αὐτὸν τὸν Πατέρα, ἀλλὰ μετ' ὸν Υἱόν; **13** Διότι αὐτὴ ποῦ συνδέεται δι' ἀρραθῶνος μετ' ὸν Υἱόν, συνδέεται καὶ μετ' ὸν Πατέρα. Καὶ διότι καὶ ἡ Γραφὴ ἀδιακρίτως τοῦτο ἢ ἐκεῖνο ἀναφέρει, λόγῳ τοῦ ὁμοουσιου τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ.

Μετ' τὴν παραβολὴν αὐτὴν προσηγγεῖλε καὶ τὴν Ἀνάστασιν. Ἐπειδὴ λοιπὸν εἰς τὰ προηγουμένα ὠμίλη-

3. Ἰωάν. 3, 29.

3. Β' Κορινθ. 11, 2.

4. Ἐφεσ. 5, 32.

σε περὶ τοῦ θανάτου, δεῖκνυεὶ ὅτι, καὶ μετὰ τὸν θάνατον, τότε θὰ ἐπακολουθήσουν οἱ γάμοι, τότε θὰ ἔλθῃ ὁ νυμφίος, Ἄλλ' αὐτοὶ οὔτε μετ' ὸν τρόπον αὐτὸν καθίστανται καλύτεροι, οὔτε ἡμερώτεροι. Τί χειρότερον ἡμπορεῖ νὰ γίνῃ ἀπὸ αὐτό;

Καὶ αὐτὴ θεθαίως εἶναι τρίτη κατηγορία. Πρώτη μὲν, ὅτι ἐφόνευσαν προφήτας· ἔπειτα, ὅτι ἐφόνευσαν τὸν Υἱόν· μετὰ ἀπὸ αὐτά, ὅτι ἂν καὶ ἐφόνευσαν τὸν Υἱόν, καὶ ἐκλήθησαν εἰς τοὺς γάμους αὐτοῦ ποῦ ὅπο τούτων ἐφονεύθη, δὲν παρίστανται, **C** ἀλλὰ παρουσιάζουν προφάσεις, ζεύγη θῶων, γυναῖκας, καὶ ἀγροῦς⁶. Καίτοι αἱ προφάσεις φαίνονται εὐλογοφανεῖς, ὅμως ἀπὸ ἐδῶ διδασκόμεθα ὅτι, καὶ ἂν ἀκόμη αἱ ἀπασχολήσεις εἶναι ἀναγκαῖαι, πρέπει πρὸ παντός ἄλλου νὰ προηγηθῆ ἡ ἐκτέλεσις τῶν πνευματικῶν καθηκόντων. Καὶ προσκαλεῖ ὁ Θεός, ὄχι τὴν τελευταίαν στιγμήν, ἀλλὰ πρὸ πολλοῦ χρόνου. Διότι «εἶπατε, λέγει, εἰς τοὺς προσκεκλημένους» καὶ πάλιν, «Καλέσατε, τοὺς προσκεκλημένους» πρᾶγμα ποῦ κάνει μεγαλυτέραν τὴν κατηγορίαν. Καὶ πότε ἐκλήθησαν; Κατ' ἀρχὰς διὰ τῶν προφητῶν δλων, ὕστερον καὶ πάλιν διὰ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου, διότι πρὸς τὸν Χριστὸν παρέπεμπεν δλους ὁ Ἰωάννης, ὅταν ἔλεγεν «Ἐκείνον δεῖ αὐξάνειν, ἐμεῖ δὲ ἐλαττούσθαι»⁶. Διὰ τοῦ Ἰσίου πάλιν τοῦ Υἱοῦ λέγει· «Ἐλάτε πρὸς ἐμεῖ δλοι σεῖς, ποῦ εἶσατε κουρασμένοι καὶ φορτωμένοι, καὶ ἐγὼ θὰ σὰς δώσω ἀνάπαυσιν»⁷. **D** Καὶ πάλιν· «Ἐάν κανεῖς διψᾷ, ἄς ἔλθῃ πρὸς ἐμεῖ καὶ ἄς πιῇ»⁸. Ὅχι δὲ μόνον διὰ λόγων, ἀλλὰ καὶ δι' ἔργων ἐκάλει αὐτοὺς

6. Μάρκ. 14, 18 - 20.

6. Ἰωάν. 3, 30.

7. Ματθ. 11, 28.

8. Ἰωάν. 7, 37.

καί μετά τήν Ἀνάληψιν διὰ τοῦ Πέτρου, καί τῶν συναρ-
γατῶν του. «Διότι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἐνήργησε διὰ τοῦ
Πέτρου, λέγει, ὥστε νά γίνῃ ἀπόστολος τῶν περιτεμη-
μένων, ἐνήργησε καί δι' ἐμοῦ, ὥστε νά γίνω ἀπόστολος
εἰς τά ἔθνη»⁹. Διότι, ἐπειδὴ μόλις εἶδον τὸν Υἱὸν ὠρυγ-
σθῆσαν καί τὸν ἐφόνευσαν, διὰ τῶν δούλων πάλιν τοὺς
καλεῖ.

Καί διὰ ποῖον σκοπὸν τοὺς καλεῖ; Διὰ κόπους, καί
μάχους καί ἰδρώτας; Ὅχι, ἀλλά δι' ἀπόλαυσιν. Διότι
καὶ ταῦροι μου, λέγει, καί τὰ θρεφτά μου εἶναι ἐσφαγμέ-
να. Κύτταξε πόσο μεγάλη εἶναι ἡ πανθαύσια! Πόσο
μεγάλη ἡ πρὸς αὐτοὺς τιμὴ! Καί θμως οὔτε τοῦτο ἐφι-
λοτιμησεν αὐτοῦς, ἀλλ' ὅσον περισσότεραν μακροθυμίαν
ἔδειξαν, ἢ τόσο μεγαλύτεραν σκληρότητα ἔδειξαν αὐ-
τοί. Καί δὲν ἀπουσίασαν λόγῳ ἀπασχόλησεως, ἀλλὰ λό-
γῳ ἀδιαφορίας. Πῶς λοιπὸν ἄλλοι μὲν προφασίζονται τὴν
παντρεία, ἄλλοι δὲ τὰ ζεύγη τῶν θεῶν; Εἶναι δηλαδὴ
ἀπασχόλησις ὅλα αὐτά; Καθόλου. Διότι ὅταν ἡ προ-
σκλησις γίνεται διὰ πνευματικὰ ζητήματα, οὐδεμία ἀπα-
σχόλησις δὲν καθίσταται ἐμπόδιον. Κατὰ τὴν γνώμην
μου ἐχρησιμοποίησαν τὰς προφάσεις αὐτὰς καί τὰς προ-
ἔβαλον ὡς προκάλυμματα τῆς ἀμελείας των. ¶ Καί
δὲν εἶναι μόνον τοῦτο τὸ κακόν, ὅτι δὲν ἦλθον, ἀλλὰ, καί
τὸ πλέον χειρότερον καί φοβερότερον, τὸ ὅτι κατέσφα-
ξαν ἐκεῖνους πού ἦλθον, καί ὅτι ὕβρισαν, καί ὅτι ἐφόν-
νευσαν τοῦτο εἶναι χειρότερον τοῦ προηγουμένου. Διότι
ἐκεῖνοι μὲν ἦλθον ἀπεσταλμένοι πρὸς αὐτοὺς διὰ νά πα-
ραλάβουν τὰ δικαίωματα καί τοὺς καρπούς, καί ἐσφά-
γησαν. Αὐτοὶ ἔδω ἢ τῆς προκειμένης παραβολῆς ἐστόλη-
σαν διὰ νά καλέσουν εἰς τοὺς γάμους τοῦ παρὰ τῶν Ἐ-

9. Γαλ. 2, 8.

θεαίων σφαγέντος ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, καί φονεύοντα καί
οὔτοι. Τί εἶναι δυνατόν νά συγκριθῇ μὲ τὴν μανίαν αὐ-
τῆν; Διὰ τοῦτο καί ὁ Παῦλος τοὺς κατηγορεῖ καί ἐλε-
γεν «Καθὼς καί ἐκεῖνοι ἀπὸ τοῦς Ἰουδαίους, οἱ ὁποῖοι
καί τὸν Κύριον Ἰησοῦν ἐφόνευσαν, καί τοὺς ἰδίους τοὺς
προφήτας, καί ἡμᾶς καταδίωξαν»¹⁰.

Ἐπειτα διὰ νά μὴ εἰπουν ὅτι ὁ Υἱὸς εἶναι ἀντίθετος
τοῦ Θεοῦ Πατρὸς καί διὰ τοῦτο δὲν ἐρχόμεθα, ἀκουσε τί
λέγουν οἱ ἀπεσταλμένοι διὰ τὴν πρόσκλησιν. ¶ Ὅτι
ὁ Πατὴρ εἶναι αὐτὸς πού κἀμνεῖ τοὺς γάμους καί αὐτὸς
ὁ ἴδιος ὁ Πατὴρ καλεῖ. Ποῖα ἦσαν τὰ ἐπακόλουθα τῆς
ἀνήσεως; Ἐπειδὴ δὲν ἠθέλησαν νά ἔλθουν, ἀλλὰ συγ-
χρόνως καί ἐφόνευσαν ἐκεῖνους πού ἦλθον νά τοὺς κα-
λέσουν, κατακαίει τὰς πόλεις των, καί ἀφοῦ ἔστειλε τὰ
στρατεύματα, κατέστρεψε τούτους. Αὐτὰ τὰ λέγει, διὰ
νά προφητεῦση ὅσα ἔγιναν ἐπὶ Βεσπασιανοῦ καί Τίτου¹¹.
Καί ἐπειδὴ ἐξώργισαν καί τὸν Πατέρα, μὲ τὸ νά μὴ πι-
στεύσουν εἰς Αὐτόν, διὰ τοῦτο λοιπὸν αὐτὸς (ὁ Πατὴρ)
διέταξε τὴν καταστροφὴν των. Διὰ τοῦτο ἡ καταστροφή
τῆς Ἱερουσαλῆμ δὲν ἔγινεν ἀμέσως μετὰ τὴν Σταύρω-
σιν τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ μετὰ ἀπὸ 40 ἔτη, διὰ νά δείξῃ
τὴν μακροθυμίαν του οὔτε καί ἀμέσως ὅταν ἐφόνευσαν
τὸν Στέφανον, ὅταν ἐσφαγίαν τὸν Ἰάκωβον, ὅταν ἐ-
θλασφήμουν τοὺς ἀποστόλους. ¶ Εἶδες ἐκπλήρωσιν
προφητειῶν καί συντομίαν ἐκπληρώσεως; Διότι, ἐνῶ ἀ-
κόμη ἔζη ὁ Ἰωάννης ὁ Εὐαγγελιστής καί ἄλλοι πολλοὶ
ἀπὸ ἐκεῖνους πού συναναστράφησαν τὸν Χριστόν, ταῦτα
ἐκτελεροῦντο. Ἦσαν μάλιστα καί μάρτυρες τῶν πραι-
τομένων αὐτοὶ πού τὰ ἤκουσαν.

10. Α' Κορ. 2, 16.

11. Αὐτὴ καταστροφὴ τῆς Ἱερουσαλῆμ ἐγένετο, ἡ μὲν πρώτη κατὰ τὸ
71 μ.Χ., ἡ 2' δευτέρα κατὰ τὸ 131 μ.Χ.

Ἴδὲ λοιπὸν φροντίδα ἀπέραντον, Ἐφόντευεν ἀμπελῶνα, ὅλα τὰ ἔκαμε καὶ τὰ ἐτελειοποίησεν. Ὄταν ἐφονεύθησαν οἱ ὑπηρέται, ἔστειλεν ἐν συνεχείᾳ ἄλλους δούλους. Ὄταν καὶ ἐκεῖνοι ἐσφάγησαν, ἔστειλε τὸν Υἱόν. Καὶ ὅταν καὶ οὗτος ἐφονεύθη, καλεῖ καὶ πάλιν τούτους εἰς χαρὰν γάμων. Δὲν ἠθέλησαν νὰ ἔλθουν.

Ἐπειτα στέλλει ἄλλους δούλους. Αὐτοὶ ὁμως καὶ τούτους ἐφόνευσαν. Τότε πλέον τοὺς κατέστρεψε, διότι ἔπασχον ἀπὸ ἀθεράπειτον νόσον. **II** Καὶ ὅτι ἔπασχον ἀπὸ ἀθεράπειτον ἀσθένειας, δὲν ἀπέδειχθη μόνον ἀπὸ ὅσα ἐγιναν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ ὅτι, ἐνῶ πόρναι καὶ τελῶσαι ἐπίστευσαν, αὐτοὶ διέπραξαν ὅσα προαναφέρθησαν. Ὅστε αὐτοὶ κατακρίνονται ὄχι μόνον δι' ὅσα ἔπραξαν καὶ ἐτόλμησαν, ἀλλὰ καὶ δι' ὅσα ἄλλοι κατώρθωσαν. Ἐάν δὲ κάποιος ἠθέληεν εἶπῃ, ὅτι δὲν ἐκλήθησαν οἱ ἔθνικοι τότε, ὅταν ἠμασιγώθησαν οἱ ἀπόστολοι καὶ ὅταν μύρια ἄλλα ἔπαθον, ἀλλ' ἀμέσως μετὰ τὴν Ἀνάστασιν (διότι τότε εἶπεν εἰς αὐτοὺς, πηγαίνετε καὶ κάνετε μαθητὰς μου ὅλα τὰ ἔθνη¹³), θὰ ἀπαντούσαμεν, ὅτι καὶ πρὸ τῆς Σταυρώσεως καὶ μετὰ ἀπὸ αὐτὴν μὲ αὐτοὺς κατὰ πρῶτον συνδιελέγοντο. Διότι καὶ πρὸ τῆς Σταυρώσεως λέγει εἰς αὐτοὺς: «Πηγαίνετε εἰς τὰ χαμένα πρόβατα τῆς γενεᾶς τοῦ Ἰσραὴλ» (Ματθ. 10, 6). Καὶ μετὰ τὴν Σταύρωσιν, δὲν ἠμυπόδισεν, ἀλλὰ καὶ διέταξε, πρὸς αὐτοὺς (πρὸς τοὺς Ἰουδαίους) νὰ κηρύξουν. **III** Διότι ἂν καὶ εἶπῃ: «Κάνετε μαθητὰς ὅλα τὰ ἔθνη», ὅταν ἐν συνεχείᾳ ἐπρόκειτο νὰ ἀναληφθῇ εἰς τὸν οὐρανόν, ἐδήλωσεν, ὅτι εἰς ἐκεῖνους πρῶτα νὰ κηρύξουν. «Θὰ λάβετε, λέγει, δύναμιν ὅταν ἔλθῃ ἐπάνω σας τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, καὶ θὰ εἰσθε μάρτυρες μου εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, καὶ εἰς ὅλην

13. Ματθ. 28, 19.

τὴν Ἰουδαίαν, καὶ μέχρι τῶν περάτων τῆς γῆς»¹³. **III** Καὶ ὁ Παῦλος πάλιν «διότι ἐκεῖνος ποῦ ἐνήργησεν εἰς τὸν Πέτρον, ὥστε νὰ γίνῃ ἀπόστολος τῶν περιτετημένων (τῶν Ἰουδαίων), ἐνήργησε καὶ εἰς ἐμὲ διὰ νὰ γίνω ἀπόστολος εἰς τὰ ἔθνη»¹⁴.

Διὰ τοῦτο καὶ ἀπόστολοι πρὸς τοὺς Ἑβραίους πρῶτον ἐπροχώρησαν, καὶ ἀφοῦ ἐπέρασαν πολλὸν καιρὸν εἰς τὰ Ἱερουσόλυμα, ἔπειτα ἀφοῦ ἐξεδιώχθησαν ἀπὸ ἐκεῖνους (τοὺς μὴ πιστεύσαντας Ἰουδαίους), τότε διεσκορπίσθησαν εἰς τὰ ἔθνη.

Σὺ δὲ παρατήρησε καὶ ἐδῶ τὴν γενναιοδορίαν τοῦ Θεοῦ. «Ὅσους θὰ εὑρετε, λέγει, καλέσατέ τους εἰς τοὺς γάμους». Διότι πρὸ τοῦ γεγονότος τούτου, διὰ τὸ ὅποιον σὰς ὠμίλησα, ἐκήρυττον καὶ πρὸς Ἰουδαίους καὶ πρὸς ἔθνικούς, διερχόμενοι τὸν περισσότερον καιρὸν εἰς τὴν Ἰουδαίαν, Ἐπειδὴ ὁμως οἱ Ἑβραῖοι ἐπέμενον νὰ τοὺς ὑποβάλλουν εἰς κινδύνους, **III** ἄκουσε τὸν Παῦλον, ποῦ ἐρμηνεύει τὴν παραβολὴν αὐτὴν καὶ λέγει τὰ ἑξῆς: «Εἰς σὰς ἦτο ἀναγκαῖον νὰ κηρυχθῇ πρῶτον ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ. Ἐπειδὴ ὁμως δὲν καταστήσατε τοὺς ἑαυτοὺς σας ἀξίους τῆς αἰωνίου ζωῆς, στρεφόμεθα τώρα πρὸς τοὺς ἔθνικούς»¹⁵. Διὰ τοῦτο λέγει καὶ ὁ Θεοῦ «ὁ μὲν γάμος εἶναι ἔτοιμος, οἱ δὲ καλεσμένοι ὁμως δὲν ἦσαν ἀξιοί». Τοῦτο τὸ ἐγνώριζεν θεοβαίως καὶ πρὶν αὐτῇ αὐτὸ, ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ ἐπιτρέψῃ εἰς αὐτοὺς νὰ διατυπώσουν καμμίαν πρόφασιν ἀναιδοῦς ἀντιλογίας, ἂν καὶ ἐγνώριζε τὸ ἀποτέλεσμα, πρὸς αὐτοὺς πρῶτους καὶ ὁ ἴδιος ἦλθεν, καὶ τοὺς ἀποστόλους ἔστειλεν. Ἔτσι καὶ

13. Πράξ. 1, 8.

14. Γαλ. 2, 8.

15. Πράξ. 13, 46.

ἐκείνους (τοὺς Ἰουδαίους), ἀπεστόμωσε καὶ ἡμᾶς διδάσκει νὰ ἀλοκληρώνωμεν ὅλα τὰ καθήκοντά μας ἔστω καὶ ἂν κανεὶς τίποτε τὸ ἄμεσά ὀλικόν δὲν πρόκειται νὰ ἀναμένῃ ἐκ τούτου. «Ἐπειδὴ λοιπὸν δὲν ἦσαν ἀξιοὶ λέγει «Πηγαίνετε, λέγει, εἰς τὰ σταυροδρόμια, καὶ ὅσους θὰ εὑρετε, νὰ τοὺς καλέσετε εἰς τοὺς γάμους» (στ. 9) καὶ τοὺς τυχαίους καὶ τοὺς περιφρονημένους. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἀνεφέρετο εἰς τὰ οὐράνια καὶ εἰς τὰ ἐπίγεια, ὅτι «πόρνοι καὶ τελῶναι θὰ κληρονομήσουν τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν»¹⁶ καὶ, ὅτι «θὰ εἶναι οἱ πρῶτοι τελευταῖοι καὶ οἱ τελευταῖοι πρῶτοι»¹⁷, ἀποδεικνύει ὅτι δικαίως καὶ αὐτὰ γίνονται. Τοῦτο πρὸ πάντων ἐβάγκωνε τοὺς Ἑβραίους καὶ τοὺς ἐρέθιζε πολὺ περισσότερο καὶ ἐθεώρουν πολὺ χειρότερον καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν καταβάψιν τοῦ νοοῦ, τὸ νὰ βλέπουν νὰ εἰσάγωνται εἰς τὴν Βασιλείαν ἀντὶ αὐτῶν οἱ ἐξ ἐθνῶν χριστιανοί.

Ἐπειτα διὰ νὰ μὴ ἀρκεσθῶν οὗτοι εἰς μόνην τὴν πίστιν, ὁμιλεῖ εἰς αὐτοὺς καὶ περὶ τῆς κρίσεως, ἣ ὅποια θὰ γίνῃ διὰ τὰς πονηρὰς πράξεις, δηλαδὴ καὶ τῶν ἀπίστων ποὺ δὲν ἠθέλησαν ἀκόμη νὰ προσέλθουν εἰς τὴν πίστιν, **■** ἀλλὰ καὶ τῶν πιστῶν ἀναλόγως τῆς φροντίδος ποὺ ἐδειξαν εἰς τὸν θίον των. Διότι ἐνδυμα τοῦ γάμου ἐδῶ εἶναι ὁ ἐνάρετος θίος καὶ αἱ καλὰ πράξεις. Ἀλλὰ καὶ ἡ κλήσις εἰς τὸν γάμον εἶναι ἔργον τῆς χάριτος. Διὰ ποῖον ὅμως λόγον ἀκριβολογεῖ χρησιμοποιοῦν ὠρισμένας λέξεις; Διότι ἡ μὲν εἰς Χριστὸν κλήσις καὶ ἡ κάθαρσις ἐκ τῶν ἁμαρτιῶν εἶναι ἔργον τῆς Χάριτος, ἡ δὲ διατήρησις τῶν εἰς Χριστὸν κληθέντων καὶ ἐνδοθέντων μὲ καθαρὰ ἐνδύματα τῶν ἀρετῶν καὶ τῆς Χάριτος

16. Μαθ. 21, 31.
17. Μαθ. 19, 30.

εἶναι ἔργον αὐτῶν τῶν ἰδίων. Ἡ δὲ πρόσκλησις δὲν ἐγένετο θάσει τῆς ἀξίας τοῦ κληθέντος, ἀλλὰ ὀφείλεται εἰς τὴν θεῖαν χάριν καὶ μόνον.

Ἐπρεπε λοιπὸν ἡ χάρις νὰ ἀνταμείψῃ αὐτὸν ποὺ ἀνταπεκρίθη, καὶ ὄχι αὐτὸν ποὺ ἐπέδειξε τόσην μεγάλην ἀχαριστίαν εἰς τὴν τιμητικὴν πρόσκλησιν. Ἀλλὰ ἐγὼ δὲν ἀπήλυσσα ὅσα οἱ Ἰουδαῖοι, λέγει κάποιος. Καὶ ὁμοίως σὺ ἀπήλυσες πολὺ περισσότερα ἀγαθὰ. Διότι αὐτὰ ποὺ καθ' ἕνα τὸ χρονικὸν διάστημα παρεσκευάζοντο δι' ἐκείνους, **■** αὐτὰ συνολικῶς ἔλασες σὺ, ἂν καὶ δὲν ἦσουν ἀξιοί. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος λέγει: «Τὰ ἔθνη νὰ δοξάσουν τὸν Θεὸν διὰ τὴν εὐσπλαγχνίαν του πρὸς αὐτὰ»¹⁸. Διότι αὐτὰ τὰ ὅποια προσωρίζοντο δι' ἐκείνους, αὐτὰ ἔλασες σὺ. Διὰ τοῦτο καὶ μεγάλη τιμωρία περιμένει τοὺς ἀμελεῖς. Διότι καθὼς ἀκριβῶς ἐκεῖνοι ἐπειδὴ δὲν προσῆλθον εἰς τὸν γάμον ἐθλασθήμην, ὁμοίως καὶ σὺ μὲ τὸ νὰ κατακλιθῆς εἰς τὸ γαμήλιον δεῖπνον ἔχων θίον διεφθαρμένον, προσβάλλεις τὸν οἰκοδεσπότην. **■ ■ ■** Διότι, τὸ νὰ ἔλθῃ μὲ ρυπαρὰ ἱμάτια, τοῦτο ὑπανίσταται δηλαδὴ νὰ ἀπέλθῃ ἀπὸ τὸν κόσμον τοῦτον μὲ θίον ἀκάθαρτον. Διὰ τοῦτο καὶ εἰσώπα ἀναγκαστικά. Παρατηρεῖς πῶς, ἂν καὶ τὸ πρᾶγμα εἶναι τόσον ὀλοφάνερν, βὲν τιμωρεῖ προηγουμένως, μέχρις οὗ ὁ ἴδιος ὁ ἁμαρτωλὸς ρίψῃ εἰς θάρος τοῦ ἑαυτοῦ του τὴν καταδικαστικὴν ψῆφον; Διότι μὲ τὸ νὰ μὴ ἔχη τίποτε νὰ ἀπαντήσῃ, κατέκρινε τὸν ἑαυτὸν του, καὶ τραβῆ κατ' εὐθείαν πρὸς τὰς αἰωνίας τιμωρίας. Ἀλλὰ μὲ τὸ νὰ ἀκούσῃ τὴν λέξιν σκότος, μὴ νομίσης ὅτι αὐτὸς τιμωρεῖται μὲ τὴν ἀποπομπὴν του μόνον εἰς σκοτεινὴν τοποθεσίαν, ἀλλὰ καὶ «ἐκεῖ ὅπου εἶναι τὸ κλάμα καὶ τὸ τρίξιμο τῶν δοντιῶν».

18. Ρωμ. 15, 9.

Τούτο δὲ λέγει, διὰ νὰ δείξη τὰ ἀνυπόφορα βασιανιστήρια.

Β Ἀκούστε ἄσοι ἀπελαύσατε τὰ Μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἂν καὶ παρέστητε εἰς τοὺς γάμους, μὲ θρωμερὰς πράξεις ἐνδύετε τὴν ψυχὴν σας. Ἀκούστε ἀπὸ ποῦ ἐκλήθητε ἀπὸ τὰ σταυροδρόμια. Τί ἦσατε τότε; Χωλοὶ καὶ ἀνάπηροι ψυχικῶς, πράγμα πού εἶναι πολὺ χειρότερον ἀπὸ τὸν ἀκρωτηριασμόν τοῦ σώματος. Σεβασθήτε τὴν φιλοάνθρωπιάν τοῦ Δεσπότη πού σας ἐκάλεσε, καὶ κανεῖς μὲν ἄς μὴ ὑπάρξῃ μὲ θρώμικα ἐνδύματα, ἀλλὰ καθέννας σας ἄς ἐξετάξῃ προσεκτικὰ τὴν στολὴν τῆς ψυχῆς σου.

Ἀκούστε, γυναικες! ἀκούστε, ἄνδρες. Δὲν μᾶς χρειάζονται τὰ ἐνδύματα αὐτὰ τὰ χρυσοῦφρανα, τὰ ὁποῖα μᾶς στολιζοῦν ἐξωτερικὰ, ἀλλὰ ἐκεῖνα πού μᾶς κοσμοῦν ἐσωτερικὰ. Ἐως δτου θὰ ἔχωμεν αὐτὰ, τὰ ἐξωτερικὰ, ἐκεῖνα, τὰ ἐσωτερικὰ, εἶναι δύσκολον νὰ τὰ περιβληθῶμεν. Δὲν εἶναι δυνατόν μαζί, καὶ ψυχὴν, καὶ σῶμα, νὰ στολιζώμεν. Δὲν εἶναι δυνατόν καὶ εἰς τὸν μαμωνῶν νὰ ὑπηρετῆς, καὶ νὰ ὑπακούῃς καὶ εἰς τὸν Χριστόν ὅπως ἀρμόζει. « Ἄς ἀποβάλωμεν λοιπὸν αὐτὴν τὴν τυραννικὴν κυριαρχίαν, τὴν φοβερὰν. Διότι οὔτε, ἐὰν κάποιος τὴν μὲν οἰκίαν τοῦ ἐστόλιζε καὶ τὴν διεκόσμη με χρυσᾶ παραπετάσματα, ἐσὲ δὲ γυμνὸν καὶ κουρελιάρην ἂν σὲ προσεκάλεῖ νὰ καθίσης, οὐ θὰ τὸ ἀνεχθῶσιν εὐχαρίστως. Ἀλλὰ πρόσχε ὅτι καὶ σὺ τοῦτο τὸ ἴδιον τώρα κάνεις; τὴν μὲν οἰκίαν τῆς ψυχῆς σου (ἐννοῶ τὸ σῶμα) μὲ χιλιάδες παραπετάσματα νὰ στολιζῆς, ἐκείνην δὲ (τὴν ψυχὴν) μὲ κουρέλια νὰ τὴν ἀφήνῃς νὰ κάθεται τυλιγμένη. Δὲν γνωρίζεις, ὅτι ὁ βασιλεὺς τῆς πόλεως πρέπει πάντων νὰ στολιζέται; Πρὸς τοῦτο λοιπὸν διὰ μὲν τὴν πόλιν παραπετάσματα ἐκ λινοῦ ἔχουν κατασκευασθῆ, διὰ δὲ τὸν βασιλέα πορφύρα καὶ στέμμα. Ἔτσι καὶ σὺ

τὸ μὲν σῶμα μὲ πολὺ πτωχοτέραν ἐνδυσε στολὴν. **Δ** τὴν δὲ ψυχὴν μὲ πορφύραν ἐνδυσε, καὶ στέμμα θάλε ἐπάνω της, καὶ τοποθέτησέ τὴν ἐπάνω εἰς ὄχημα ὀψηλὸν καὶ λαμπρὸν. Διότι τώρα θεθαίως τὸ ἀντίθετον πράττεις μὲ τὸ νὰ στολιζῆς τὴν μὲν πόλιν ποικιλοτρόπως, τὸν δὲ βασιλέα (νοῦν) νὰ τὸν ἀφήνῃς νὰ σύρεται δεμένος ὀπίσω ἀπὸ τὰ ἄλογα πάθη. Δὲν ἀντιλαμβάνεσαι, ὅτι ἐκλήθης εἰς γάμον, καὶ γάμον Θεοῦ; Δὲν σκέπτεσαι μὲ ποῖον τρόπον πρέπει νὰ εἰσέρχεται ἡ προσκεκλημένη ψυχὴ εἰς παρομοίους νυφικούς θαλάμους, ἐνδεδυμένη μὲ κροσσωτὰ χρυσοῦφρανα ἱμάτια, πεποικιλμένη (μὲ ἀρετὰς);

Θέλεις νὰ σοῦ δείξω αὐτοὺς πού εἶναι ἔτσι στολισμένοι, αὐτοὺς πού ἔχουν ἐνδυμα γάμου; Ἐνθυμίσου τοὺς ἁγίους ἐκείνους, διὰ τοὺς ὁποίους σὰς ὠμίλησα παλαιότερα, πού φοροῦν ἐνδύματα τρίχινα καὶ κατοικοῦν εἰς τὰς ἐρήμους. **Σ** Διότι πρὸ πάντων αὐτοὶ εἶναι πού ἔχουν τὰ ἐνδύματα τοῦ θεικοῦ ἐκείνου γάμου. Καὶ αὐτὸ ἀπὸ τὸ ἐξῆς εἶναι φανερόν διότι ὁσαυτὸτε πολυτιμα πορφυρᾶ ἐνδύματα καὶ ἂν δώσης εἰς αὐτούς, δὲν θὰ ἐπρωτιμοῦσαν νὰ τὰ λάθουν ἀλλὰ ὅπως ὁ βασιλεὺς θὰ ἀγίαζε ἐὰν κάποιος ἤθελε νὰ τὸν ἐνδύσῃ μὲ κουρέλια ζητιάνου, ἔτσι καὶ αὐτοὶ ἀπεχθάνονται τὰ βασιλικά ἐνδύματα πού θὰ τοὺς προσέφερε κάποιος. **ΒΒΒ** Ἀπὸ καμμιὰ ἄλλη αἰτία δὲν συμβαίνει τοῦτο, παρά μόνον ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι γνωρίζουν τὴν ὠραϊότητα τῆς ψυχικῆς των στολῆς. Διὰ τοῦτο καὶ τὴν βασιλικὴν ἐκείνην ἐνδυμασίαν περιφρονοῦν, ἂν ἀράχνην. Διότι ὅλα αὐτὰ τοὺς τὰ ἐδίδαξε τὸ πτωχικὸν τρίχινον ἐνδυμα. Καὶ διότι εἶναι καὶ αὐτοῦ τοῦ βασιλέως πολὺ ὀψηλότεροι (πνευματικῶς) καὶ λαμπρότεροι.

Καὶ ἂν δυνηθῆς νὰ ἀνυψώσης τὰς πύλας τοῦ νοῦ, καὶ νὰ ἐξετάσης καλῶς τὴν ψυχὴν των καὶ ὅλον τὸν ἄλλον ἐσωτερικὸν των κόσμον, καὶ ἂν εἰς τὴν γῆν ἤθελες

νά κατέλθης, δὲν εἶναι δυνατόν νά ἀντέξῃς τὴν λαμπρότητα τοῦ ψυχικοῦ των κάλλους, καὶ τὴν ἀκτινοβολίαν τῶν ἱματίων τῶν ἁγίων τούτων καὶ τὸ ἀστραποβόλημα τῆς συνειδήσεώς των. **Β** Ἔχομεν νά ἀναφέρωμεν καὶ ἄλλους καὶ θαυμαστοὺς ἄνδρας τῶν παλαιότερων γενεῶν. Ἄλλ' ἐπειδὴ τὰ ζωντανὰ παραδείγματα πρὸ πάντων ἀνυψῶνουν τοὺς φραδοκινήτους κατὰ τὸν νοῦν, διὰ τοῦτο οἱ παραπέμω καὶ εἰς τὰς σκηνάς τῶν ἁγίων ἐκείνων. Διότι, τίποτε τὸ λυπηρὸν δὲν τοὺς συναθεύει, ἀλλὰ ὡσάν νά ἔχουν στήσει τὰς καλύθας των εἰς τοὺς οὐρανοὺς, ἔτσι μακρὰν ἀπὸ τὰ λυπηρὰ τοῦ παρόντος θείου ἔχουν κατασκηνώσει. Ἔχουσι ἐτοιμάσει στρατεύματα ἐναντίον τοῦ διαβόλου καὶ ὡσάν νά χορεύουν ἀπὸ ἐνθουσιασμόν, τοιοῦτοτρόπως πολεμοῦν κατ' αὐτοῦ.

Διὰ τοῦτο λοιπόν, ἀφοῦ ἔστησαν καλύθας, ἐγκατέλειψαν τὰς πόλεις καὶ τὰς ἀγοράς καὶ τὰς οἰκίας. Διότι ὅποιος εὐρίσκεται εἰς τὸν πόλεμον δὲν εἶναι δυνατόν νά κάθηται εἰς οἰκίαν ἀλλὰ πρέπει, ἐκεῖνος πού σχεδιάσει νά ἀποκτήσῃ τὴν μελλοντικὴν κατοικίαν, ἀμέσως νά ἀποχωρισθῇ ἀπὸ τὴν ἐπίγειον καὶ μετὰ τὴν ἐννοίαν τοῦ προσκαίρου νά μένῃ ἐδῶ. Τέτοιοι ἦσαν οἱ ἐκεῖνοι. Τὸ ἀντίθετον συμβαίνει μετὰ ἡμᾶς. **Γ** Διότι ἡμεῖς δὲν ζῶμεν ὡσάν εἰς στρατόπεδον, ἀλλὰ ὡσάν εἰς πόλιν εἰρηνικὴν. Διότι ποῖος ἐφάνη ποτὲ εἰς στρατόπεδον νά θάλλῃ θεμέλια, καὶ οἰκίαν νά οἰκοδομῇ, τὴν ὅποιαν ὀλίγον ἀργότερον πρόκειται νά ἐγκαταλείψῃ; Δὲν ὑπῆρξε κανεὶς. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἐπιβιώσῃ κανεὶς νά τὸ πράξῃ, φοιεῖται ὡς προδότης. Ποῖος ἀγοράζει ἔκτασιν γῆς εἰς χῶρον στρατοπέδου, καὶ διαπραγματεύεται αὐτήν; Κανεὶς δὲν ὑπάρχει. Καὶ πολὺ φυσικὰ. Διότι ἤλθες, σοῦ λέγει, νά πολεμήσῃς καὶ οὐχὶ νά ἐμπορευθῆς. Τί λοιπόν κοπιᾶζεις διὰ τὸν τόπον, τὸν ὅποιον μετ' ὀλίγου στιγμῆς θὰ ἐγκαταλείψῃς; Ὅταν ἐπιστρέψωμεν εἰς τὴν πατρίδα, τότε κάμε τα αὐτὰ.

Δ Αὐτὰ καὶ εἰς ἐσὲ τῶρα συμβουλεύω ἐγώ. Ὅταν ἀποκτήσωμεν τὴν οὐράνιον κατοικίαν, τότε πρᾶττε ταῦτα. Μᾶλλον δὲ ἐκεῖ δὲν θὰ χρειασθῇ νά καταβάλλῃς κανένον κόπον, διότι ὁ Θεοκύριός χάριν σοῦ δλα θὰ τὰ ἐτοιμάσῃ. Ἐδῶ δὲ ἀρκεῖ μόνον νά χαράξῃς ἕνα αὐλάκι καὶ νά στήσῃς εἰς τὴν γῆν ἕνα στυλον καὶ δὲν ὑπάρχει καμμία ἀνάγκη νά κατασκευάσῃς οἰκοδομήν.

Πρόσχε τί εἶδους εἶναι ὁ Θεός τῶν ἀμαρτωλῶν Σκυθῶν¹⁰, οἱ ὅποιοι ἔχουν τρόπον ζωῆς ὅμοιον μετὰ τοὺς νομάδας. Ἔτσι θὰ ἔπρεπε οἱ Χριστιανοὶ νά ζοῦν, νά διατρέχουν τὴν οἰκουμένην, νά πολεμοῦν τὸν διάβολον, νά γλυτώνουν τοὺς αἰχμαλώτους πού συνεληφθησαν ὑπ' ἐκείνου, καὶ νά ἔχουν ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τὰς θιωτικὰς μερίμνας. Διὰ τί κτίζεις οἰκίαν ἀνθρώπου; Διὰ νά δέσῃς περισσότερο τὸν ἑαυτὸν σου; Διὰ τί κρύπτεις εἰς λάκκον θησαυρόν καὶ προκαλεῖς ἔτσι ἐναντίον σου τὸν ἔχθρον; **Ε** Ἢ περικλείεις μετὰ τείχη τὴν οἰκίαν σου, καὶ κατασκευάζεις φυλακὴν εἰς τὸν ἑαυτὸν σου; Ἐὰν δὲ αὐτὰ σοῦ φαίνονται ὅτι εἶναι δύσκολα, ἄς μεταβῶμεν εἰς τὰς σκηνάς τῶν ἀμαρτωλῶν, διὰ νά μάθωμεν καὶ τὴν δυνατότητα τῆς ἐμπράκτου ἐφαρμογῆς των. Διότι ἐκεῖνοι ὅταν στήσουν καλύθας, καὶ ἐὰν χρειασθῇ νά ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ αὐτὰς, τόσον εὐκόλως τὰς ἐγκαταλείπουν, ὅπως ἀκριβῶς οἱ στρατιῶται ἐγκαταλείπουν τὸ στρατόπεδον ἐν εἰρήνῃ. **ΣΤ** Ἔτσι καὶ μερικοὶ Χριστιανοὶ ἔχουν κατασκηνώσει ἐπὶ τῆς γῆς, μᾶλλον δὲ καὶ μετὰ μεγαλυτέραν εὐχαρίστησιν. Καὶ θεοκύριός εἶναι εὐχάριστος νά ἰδῆς μίαν φημίαν πού νά ἔχη συνεχεῖς σκηνάς μοναχῶν, παρὰ στρατιώτας νά ἀπλώνουν ἀντίσκηνα εἰς στρατόπεδον,

10. Ἀμαρτωλοὶ καὶ Νομάδες ἦσαν ἄνθρωποι ζῶντες, ὡς οἱ σημερινοὶ Τσιγγάνοι μετακινούμενοι ἀπὸ τόπου εἰς τόπον καὶ μεταφέροντες τὸ νοικοκυρὸν των ἐπὶ ἀμάξης, ἐντὸς τῆς ὁποίας καὶ ἔζουν.

καὶ νὰ ἐμπηγνύουν δόρατα, καὶ νὰ ἐξαρτοῦν ἐκ τῆς αἰχμῆς τῶν δοράτων ἐρυθρὰ τεμάχια ὑφάσματος, καὶ πλήθος ἀνθρώπων μὲ χάλκινα κράνη, καὶ ἀσπίδας μὲ ὑπερθολικῶς ἀπαστραπτούσας ἐπιφανείας, καὶ στρατιώτας καλυμμένους μὲ σιδηροῦς θώρακας καθ' ὅλον τὸ σῶμα, καὶ κτίρια κατασκευασθέντα θάσει ἀρχιτεκτονικῶν σχεδίων, καὶ ἔκτασιν στρατοπέδου τεραστίαν, καὶ στρατιώτας νὰ τρώγουν καὶ νὰ παίζουν μουσικὰ ὄργανα. Οὕτε καὶ τὸ θέαμα τοῦτο εἶναι τόσο εὐχάριστον, ὅσον τὸ τῶν ἀσκητῶν πού τώρα σὺς περιγράφω. **Β** Ἄν λοιπὸν μεταβῶμεν εἰς τὴν ἔρημον καὶ ἴδωμεν τὰς σκηνάς τῶν στρατιωτῶν τοῦ Χριστοῦ, δὲν θὰ ἴδωμεν ἀντίσκηνα τενωμένα, οὔτε ἀκρά πολεμικῶν δοράτων, οὔτε χρυσὰ πέπλα πού θυμίζουν βασιλικά σαλόνια, ἀλλὰ ὅπως ἐάν κάποιος εἰς γῆν πολὺ μακρινὴν ἀπὸ τὴν ἰδικήν μας, καὶ ἀπέραντον, θὰ ἐτέντωνεν σὺν σκέπῃ πολλοὺς οὐρανοῦς, τότε τὸ γεγονός τοῦτο θὰ παρουσίαζεν ἕν θέαμα νέον καὶ φοβερὸν, παρόμοια καὶ ἐκεῖ εἰς τοὺς μοναχικοὺς καταυλισμοὺς εἶναι δυνατόν νὰ ἴδῃ κανεὶς. Διότι τὰ καταγῶγια τῶν ἀσκητῶν δὲν εἶναι καθόλου κατώτερα τῶν οὐρανῶν, ἐπειδὴ καὶ ἄγγελοι κατέρχονται πρὸς αὐτοὺς, καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ Δεσπότης τῶν ἀγγέλων. Ἐάν λοιπὸν οἱ ἄγγελοι ἦλθον πρὸς τὸν Ἀβραάμ, ἄνδρα ἔγγαμον, καὶ ἀνατροφέα παιδίων, **Γ** ἐπειδὴ τὸν εἶδον φιλόξενον, πολὺ περισσότερον ἐκεῖ θὰ ἔλθουν, ὅπου θὰ εὑρουν περισσότεραν ἀρετὴν, καὶ ἄνθρωπον πού ἀπηλλάγη τοῦ σώματος, καὶ ἐνῶ εὐρίσκεται ἐντὸς σώματος περιφρονεῖ τὴν σάρκα, καὶ ἐκεῖ οἱ ἄγγελοι στήνουν τὸν ἀρμόζοντα εἰς αὐτοὺς χορὸν. Διότι καὶ πρὸς τοὺς ἀσκητὰς αὐτοὺς παρατίθεται τράπεζα ἀπηλλαγμένη πάσης πλεονεξίας, καὶ καθαρὰ καὶ γεμάτη μὲ φιλοσοφίαν. Δὲν ὑπάρχουν χεῖμαρροι αἱμάτων εἰς αὐτοὺς, οὔτε κομμάτια κρεάτων, οὔτε πονοκέφαλοι, οὔτε καρυκευμένα φαγητά, οὔτε ἀβηδαστικὴ ὄσμῃ ψητῶν, οὔτε ἐνοχλητικὸς κῆπος, οὔτε δρόμοι καὶ θόρυβοι, καὶ ταραχαί, καὶ κραυ-

γαὶ δυσάρεστοι· ἀλλὰ ἄρτος καὶ ὕδωρ. Καὶ τὸ μὲν ὕδωρ ἐκ καθαρᾶς πηγῆς, ὁ δὲ ἄρτος ἐκ κόπων δικαίων προέρχονται. Ἐάν δὲ καὶ κάτι περισσότερον θὰ ἐπιθύμουν νὰ φάγουν, **Δ** τότε τὸ περισσότερον τοῦτο εἶναι ξυλωθεὶς καρποὶ· καὶ τότε ἡ εὐχαρίστησις καθίσταται μεγαλύτερα, παρὰ ἐκείνη τῶν βασιλικῶν τραπεζῶν.

Κανεὶς ἐδῶ φόβος καὶ τρόμος, οὔτε ἀρχὸν ἐκάλεσεν εἰς δίκην, οὔτε γυναῖκα ἐπροκάλεσεν ὀργήν, οὔτε φροντίδες παιδιῶ ἐπροκάλεσαν ἐνόχλησιν, οὔτε γέλιο ἀτακτο ἠκούσθη, οὔτε πλήθος κολάκων προεκάλεσεν ὑπερηφάνειαν· ἀλλὰ ἀγγελικὴ εἶναι ἡ τράπεζα, ἀπηλλαγμένη ἀπὸ κάθε παρομοίαν ταραχῆν. Καὶ διὰ στῶμα των ἔχουν ἀπλῶς μερικά χόρτα, ὅπως ἀκριβῶς ἐγίνεν εἰς τὴν ἔρημον ὅταν ὁ Χριστὸς ἐπολλαπλασίασεν τὸν ἄρτον. Πολλοὶ δὲ οὔτε ὑπόστεγον δὲν χρησιμοποιοῦν, ἀλλ' ἀντὶ στέγης ἔχουν τὸν οὐρανόν, καὶ διὰ φωτισμόν τὴν σελήνην, λυχνάρι πού δὲν χρειάζεται ἐλαιον, οὐδὲ ἄνθρωπον νὰ ἀπασχολῆται μὲ αὐτό· διότι ἡ σελήνη φέγει καταλλήλως καὶ τοὺς φωτίζει ἀπὸ ψηλά.

Ε Αὐτὴν τὴν τράπεζαν καὶ οἱ ἄγγελοι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καθὼς τὴν βλέπουν, τέρπονται καὶ εὐχαριστοῦνται²⁰. Διότι ἐάν χαίρωνται διὰ τὴν μετάνοιαν ἑνὸς καὶ μόνου ἀμαρτωλοῦ, διὰ τούτους πολλοὺς μμητὰς των οἱ ἄγγελοι τί δὲν θὰ πράξουν; Δὲν ὑπάρχει ἐκεῖ διάκρισις μεταξὺ δεσπότη καὶ δούλου. Ὅλοι δούλοι, ὅλοι ἐλεύθεροι. Καὶ μὴ νομίσης ὅτι αὐτὸ πού λέγεται εἶναι ἀνίγμα, διότι καὶ δοῦλοι ἀναμεταξύ των καὶ δεσπότηαι ὁμοίως εἶναι. **ΣΤ** Δὲν ἐρχεται θράδου, πού θὰ τοὺς εὔρη σκυθρωπούς, πρᾶγμα τὸ ὅποιον πολλοὶ ὀφίστανται, ὅταν ἀναλυγίζονται τὰς ἐκ τῶν καθημερινῶν κινδύνων προ-

²⁰ 20. Ἀθ.κ. 15, 7.

ερχομένας φροντίδας. Δέν συμβαίνει νά φροντίζουν διά τήν ασφάλειάν των ἀπό λησιτάς μετά τὸ δεῖπνον, καί νά κλείσουν καλῶς τήν θύραν, καί νά θέτουσιν μοχλόν δπισθεν αὐτῆς, οὔτε τὰ ἄλλα νά φοθηθοῦν, ἕσα πολλοὶ φοβοῦνται, σθῆνοντες μετά προσοχῆς τοὺς λυχνοὺς, μήπως κάποιος σκινθήρ προκαλέσῃ πυρκαϊάν τῆς οἰκίας. Καί ἡ συζήτησις ἀναμεταξύ των εἶναι γεμάτη ἀπὸ τὴν ἴδιαν γαλήνην. Διότι δέν συζητοῦν αὐτὰ τὰ ὅποια ἡμεῖς συζητοῦμε, καί δέν ὁμοιάζουσιν καθόλου πρὸς ἡμᾶς, πού λέμε, ὅτι ὁ δεῖνα ἐγένεν ἀρχων, ὁ τάβη ἔπαυσε νά κυθερνῆ, ὁ δεῖνα ἀπέθανεν καί ἄλλος διεδέχθη τὴν κληρονομίαν, καί τόσα ἄλλα παρόμοια. **Β** Ἀλλὰ συνεχῶς περὶ τῶν μελλόντων ὁμιλοῦν καί φιλοσοφοῦν. Καί ὡσάν νά κατοικοῦν εἰς ἄλλον κόσμον, ὡσάν νά μετέβησαν εἰς αὐτὸν τὸν οὐρανόν, ὡσάν ἐκεῖ νά ζοῦν, ἔτσι συζητοῦν συνεχῶς δι' ἅλα τὰ ἐκεῖ, δηλαδὴ διὰ τοὺς κόλπους τοῦ Ἀβραάμ, διὰ τοὺς στεφάνους τῶν ἁγίων, διὰ τὴν μετὰ τοῦ Χριστοῦ χορείαν. Καί διὰ τὰ παρόντα, οὔτε σκέψις, οὔτε λόγος ἀναμεταξύ των. Ἀλλ' ὅπως ἡμεῖς ἀπαξιοῦμε νά ὁμιλήσωμε περὶ πραγμάτων τὰ ὅποια κάνουν οἱ μύρμηκες εἰς τὰς σπᾶς καί εἰς τὰ κοιλώματα τῆς γῆς, ἔτσι καί οἱ ἀσκηταὶ δέν ἀσχολοῦνται μὲ τὸ τί κάνομεν ἡμεῖς, ἀλλὰ περὶ τοῦ οὐρανοῦ βασιλεύουσιν, περὶ τοῦ καθημερινοῦ πολέμου, περὶ τῶν παγίδων τοῦ διαβόλου. **Γ** περὶ τῶν κατορθωμάτων τὰ ὅποια ἐπέτυχαν οἱ ἅγιοι. Τί ἐπέτυχον φέροντες τὸ παράδειγμα τῶν μυρμηκῶν πρὸς σύγκρισιν ἡμῶν καί ἐκείνων; Διαπιστώνομεν τοῦτο. Ὅπως δηλαδὴ ἐκεῖνοι (οἱ μύρμηκες) λαμβάνουσι φροντίδα διὰ τὰ σωματικά, ἔτσι καί ἡμεῖς καί εἴθε νά ἐφροντίζομε μόνον διὰ τὰ σωματικά, τῶρα δὲ φροντίζομεν καί διὰ πολὺ χειρότερα. Διότι δέν φροντίζομε μόνον διὰ τὰ ἀναγκαῖα, καθὼς ἐκεῖνοι, ἀλλὰ καί διὰ τὰ περιττά. Διότι οἱ μὲν μύρμηκες χρησιμοποιοῦν ἐπινοήματα ἀπηλλαγμένα παντός ἐγκλήματος, ἡμεῖς δὲ μετε-

χόμεθα κάθε εἴδους πλεονεξίαν. Καί δέν μιμούμεθα ἀκριβῶς τὰ ἔργα τῶν μυρμηκῶν, ἀλλὰ τῶν λύκων καί τῶν λεοπαρδάλων, μᾶλλον δὲ καί χειρότερα ἐκείνων. Διότι τὰ ζῶα ἐκεῖνα ἡ φύσις κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὰ ἔκαμε νά τρέφονται. **Δ** Ἡμᾶς δὲ μὲ λογικὸν καί ἰσνομίαν μᾶς ἐτίμησεν ὁ Θεός, καί ἐγίναμε χειρότεροι καί ἀπὸ τὰ θηρία. Καί ἡμεῖς μὲν ἐγίναμε χειρότεροι τῶν ἀλόγων ζῶων, οἱ δὲ ἀσκηταὶ ἴσοι μὲ τοὺς ἀγγέλους, καταστάτες ζῆνοι καί παρεπίδημοι εἰς τὴν γῆν.

Καί πρὸς ἅλα γενικῶς διαφέρουν αὐτοὶ πρὸς ἡμᾶς, πρὸς τὰ ἐνδύματα, τὴν τροφήν, τὴν οἰκίαν, τὰ ὑποδήματα, τὴν λαλίαν. Καί ἐάν κάποιος ἤκουσε καί αὐτοὺς καί ἡμᾶς νά ὁμιλοῦμε, τότε θά ἀντελήφθη καλῶς, ὅτι ἐκεῖνοι εἶναι οὐρανοπολίται, ἡμεῖς δὲ δέν εἴμεθα βξιοὶ οὐδέ ἐπ' αὐτῆς τῆς γῆς νά ζήσωμε. Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς, ὅταν κάποιος ἀξιώματούχος μεταβῇ πρὸς αὐτοὺς, τότε προπαντός ἐλέγχεται ὅλη ἡ ἀνθρωπίνη κουφότης καί κενοδοξία. Διότι ὁ γεωργὸς ἐκεῖνος, καί ὁ ἀπειρος κάθε βιωτικοῦ, κάθεται πλησίον τοῦ στρατηγοῦ καί ὑπερηφανευομένου διὰ τὸ ἀξίωμα του **Ε** ἐπὶ στρώματος ἐκ χόρτων καί ἐπὶ ρυπαροῦ προσκεφαλαίου. Διότι ἐδῶ δέν ὑπάρχουν οἱ ὑπηρέται, πού τὸν κρατοῦν εἰς τὰς χεῖρας καί τὸν κολακεύουν. Ἀλλὰ τὸ ἴδιον γίνεται ἐδῶ, ὅπως ἀκριβῶς συμβαίνει μὲ ἐκεῖνον πού ἔρχεται πλησίον χρυσοῦ καί τριαντάφυλλας, διότι καί ἀπὸ τὸν χρυσὸν καί ἀπὸ τὰ τριαντάφυλλα δέχεται κάποιαν ἀκτινοβολίαν, ἔτσι καί ἐκεῖνοι, (οἱ ἀσκηταὶ), ἀπὸ τὴν λαμπρότητα τῶν ἀγγέλων ἐξέρχονται κερδισμένοι καί ἀπαλλάσσονται ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀπὸ τὴν προηγούμενην παχυλότητα τοῦ νοός των. **ΣΤ** Καί ὅπως ἀκριβῶς, ἐάν κάποιος ἀναβῇ εἰς ὑψηλὸν τόπον, ἔτσι καί ἂν εἶναι πολὺ κοντὸς κατὰ τὸ ἀνάστημα, φαίνεται ὑψηλός. Ἔτσι καί αὐτοὶ ἀνερχόμενοι πρὸς τὰ ὑψηλά διανοήματα ἐκείνων, καί

αὐτοὶ φαίνονται παρόμοιοι, καθ' ὅσον διαμένουν ἐκεῖ, ὅταν ὁμῶς κατέλθουν, προσγειώνονται πάλιν ἀπὸ τῆς στιγμῆς πού θά καταβοῦν ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦ ἀγγελικοῦ περιβάλλοντος. Καί μιν ἀξίαν δὲν ἔχει ὁ βασιλεὺς μεταξὺ τῶν ἀσκητῶν, τίποτε δὲν ἀξίζει ὁ ὑπουργός· ἀλλ' ὅπως ἡμεῖς γελάμε ὅταν τὰ παιδιὰ παίξουν τοὺς βασιλεῖς, ἔτσι καὶ οἱ ἀσκηταὶ ἐκείνοι περιφρονητικῶς ἀπορρίπτουν τοὺς ἐρεθισμοὺς πού προέρχονται ἐκ τῶν ὁσων συμβαίνουσι ἐξω. Καὶ τοῦτο καθίσταται φανερόν ἀπὸ τὸ ἐξῆς· ἐάν δηλαδὴ προσέφερε κάποιος εἰς αὐτοὺς βασιλείαν πραγματικὴν, οὐδέποτε θά τὴν ἐδέχοντο. Θά τὴν ἐπροτιμοῦσαν δέ, ἐάν δὲν ἐπίστευον κάτι περισσότερο ἀπὸ αὐτὴν, ἐάν δὲν παρεδέχοντο ὅτι αὐτὴ εἶναι κάτι τὸ πρόσκαιρον.

Τί λοιπόν, δὲν θά μεταβῶμεν μὲ τὴν θέλησίν μας πρὸς μίαν τόσον μεγάλην μακαριότητα; Δὲν θά ἐλθώμεν πρὸς τοὺς ἀγγέλους τούτους; **Β** Δὲν θά λάθωμεν καθαρὰ ἐνδύματα διὰ νὰ πορευθῶμεν εἰς τοὺς γάμους τούτους, ἀλλὰ θά μείνωμεν ἐπαιτούμενες, χωρὶς νὰ εὐρισκώμεθα εἰς καλύτεραν μοῖραν ἀπὸ τοὺς ζητιάνους τῶν δρόμων, μάλλον δὲ εἰς πολὺ χειρότεραν καὶ ἀθλιωτέραν κατάστασιν; Διότι πολὺ χειρότεροι ἐκείνων εἶναι ὅσοι πλουτίζουν παρανόμως, καὶ θά ἦτο προτιμότερον νὰ ἐπαιτοῦν παρά νὰ ἀρπάζουν. Διότι ἢ μὲν ἐπαιτεία δύναται νὰ συγχωρηθῆ, ὁ δὲ πλουτισμὸς ἐπιφέρει τὴν τιμωρίαν· καὶ ὁ εἰς (ὁ πτωχός) καθόλου δὲν ἀντιστρατεύεται πρὸς τὸν Θεόν, ὁ ἄλλος δὲ (ὁ πλούσιος) ἀντιστρατεύεται καὶ πρὸς τὸν Θεόν καὶ πρὸς τοὺς ἀθρώπους· καὶ ὀφίσταται μὲν τοὺς κόπους τοῦ ἐξ ἀρπαγῆς πλουτισμοῦ, τὴν δὲ εὐχαρίστησιν τοῦ πλοῦτου πολλακίς ἄλλοι ἀπῆλαυσαν ὀλόκληρον. Αὐτὰ λοιπόν, ἀφοῦ γνωρίσωμεν, καὶ ἀποβάλωμεν ὅλην τὴν πλεονεξίαν, ἅς διακριθῶμεν διὰ τὸν οὐράνιον πλουτισμόν, ἀρπάζοντες μετὰ μεγάλης σπουδῆς τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. Διότι δὲν εἶναι δυνα-

τόν, δὲν γίνεται νὰ εἰσέλθῃ ὁ κνηρὸς εἰς αὐτήν. **Γ** Εἴθε δὲ νὰ ἐπιτύχουν τὴν Βασιλείαν, ὅλοι ἄνθρωποι διασθοῦν καὶ καταστοῦν γρήγοροι μὲ τὴν χάριν καὶ φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ Ο' (70)

(Ματθ. κβ', 15 - 33)

¶ «Τότε ἐπήγαν οἱ Φαρισαῖοι καὶ ἔλαβον ἀπόφασιν νὰ τὸν παγιθεύσουν μὲ τὰ λόγια»· (Ματθ. 22, 15).

«Τότε»· Πότε; "Όταν ἔπρεπε προπαντός νὰ καταναυγούνη, ὅταν ἔπρεπε νὰ καταπλάγουν ἀπὸ τὴν φιλανθρωπίαν, νὰ φοβηθοῦν διὰ τὰ μέλλοντα, ὅταν ἐχρειάζετο νὰ διδαχθοῦν ἀπὸ τὰ παρελθόντα καὶ νὰ πιστεύσουν εἰς τὰ μέλλοντα. Καὶ διότι ἐκραύαζον περὶ τῆς ἀληθείας τὰ γεγονότα. Διότι τελῶναι καὶ πόρνοι ἐπίστευσαν καὶ προφήται καὶ δίκαιοι ἐφονεύθησαν" ¶ ἀπὸ αὐτὰ ἔπρεπε καὶ περὶ τῆς ἰδίας καταστροφῆς των νὰ μὴ ἀμφισβάλουν οἱ Ἰουδαῖοι, ἀλλὰ ἀπεναντίας καὶ νὰ πιστεύουν καὶ νὰ σωφρονίζωνται. "Όμως οὔτε καὶ εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ τελειώνουν αἱ ἐκδηλώσεις τῆς κακίας των, ἀλλὰ αὐταὶ πολλαπλασιάζονται καὶ συνεχίζουσι περαιτέρω.

Ἐπειδὴ λοιπὸν δὲν ἠδύνατο νὰ φονεύσουν Αὐτόν (τὸν Χριστόν), διότι ἐφοβοῦντο τοὺς ὄχλους, ἐχρησιμοποίησαν ἄλλον τρόπον, ὥστε νὰ προκαλέσουν εἰς τὸν λαόν τὴν ἐντύπωσιν ὅτι εἶναι ἐπικίνδυνος ~~ἔσται~~ καὶ νὰ τὸν ἐκθέσουν ὡς ὑπεύθυνον δημοσίων ἀδικημάτων.

«Ἀποστέλλουν λοιπὸν πρὸς Αὐτόν τοὺς μαθητὰς των μὲ τοὺς Ἑρωδιανούς καὶ τοῦ λέγουσιν· —Διδάσκαλε, γνωρίζομεν ὅτι εἶσαι ἀληθὴς καὶ διδάσκεις ἀληθινὰ τὸν δρόμον τοῦ Θεοῦ, καὶ δὲν σέ μέλει διὰ κανένα, διότι δὲν ἐπιπράττει ἀπὸ τὸ πρόσωπον τῶν ἀνθρώπων. Πές μας, λοιπὸν, τί φρονεῖς; Ἐπιτρέπεται νὰ δίωμε φόρον εἰς τὸν Καίσαρα ἢ ἄχι;» (Ματθ. 22, 16 - 17).

Διότι ἦσαν καὶ φόρου ὑποτελεῖς, ἀφοῦ εἶχον μεταπέσει ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Ῥωμαίων. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐγνώριζον ὅτι οἱ πρὶν ἀπὸ αὐτὸν ἐθανατώθησαν, δηλαδή οἱ ὄπαδοι τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Ἰούδα, ὡς δημιουργοὶ ἀποστασίας, ἐπεδίωκον νὰ προσάψουν καὶ εἰς αὐτὸν παρομοίαν κατηγορίαν διὰ τοὺς ἰδίους τούτους λόγους. Διὰ τοῦτο καὶ τοὺς ἰδικούς των μαθητὰς καὶ τοὺς στρατιώτας τοῦ Ἑρώδου ἔστειλλον σκάκιπτοντες διπλόν, ὡς ἐφαντάζοντο, κρημνὸν περὶ τοῦ Χριστοῦ ¶ καὶ θέτοντες τὴν παγίδα των ἐξ ἄλων τῶν πλευρῶν του, ὥστε, δι' ὅτι, ἤδηποτε καὶ ἂν εἴπῃ, νὰ τὸν συλλάβουν καὶ ἂν ὁ Χριστὸς ἀμλήσῃ ὑπὲρ τῆς γνώμης τῶν Ἑρωδιανῶν, αὐτοὶ νὰ τὸν καταγγείλουν, ἂν δὲ ὑπὲρ τῆς γνώμης τῶν Φαρισαίων, οἱ Ἑρωδιανοὶ νὰ τὸν κατηγορήσουν. "Ἄν καὶ εἶχε βῶσει τὰ δίδραχμα, αὐτοὶ ὅμως δὲν τὸ ἐγνώριζαν καὶ ἀνέμεναν ἀπὸ δύο πλευρὰς νὰ τὸν συλλάβουν. Ἐπιθυμοῦσαν δὲ πρὸ παντός νὰ εἴπῃ ὁ Χριστὸς κάτι ἐναντίον τῶν Ἑρωδιανῶν. Διὰ τοῦτο καὶ τοὺς μαθητὰς των στέλλουν νὰ ᾤθῃσουν αὐτὸν νὰ ἐκτεθῇ ἐπὶ παρουσίᾳ αὐτῶν, διὰ νὰ τὸν παραδώσουν εἰς τὸν ἡγεμόνα ὡς τύραννον. Ἀλλὰ καὶ ὁ Λουκᾶς τοῦτο ὑπαινισσόμενος ἐδήλωσε καὶ ἔλεγε, ὅτι καὶ ἔμπρὸς εἰς τὸν ὄχλον τὸν ἔρωτοῦσαν, ὥστε νὰ ἔχουν περισσοτέρους μάρτυρας. Συνέθη ὅμως ὁλος ἀντιθέτως τὸ περιστατικόν, ἀπὸ ὅτι τὸ ἐπερίμενον. Διότι ἐνώπιον περισσοτέρου πλήθους ἀπέδειξαν τὸν παραλογισμὸν των. ¶ Καὶ πρόσθε τὴν ψευδῆ κολακείαν των καὶ τὸν κρυμμένον δόλον των. «Γνωρίζομεν, λένε, ὅτι εἶσαι ἀληθής». Πῶς τότε ἐλέγατε ὅτι εἶναι λαοπλόγος καὶ πλανᾷ τὸν ὄχλον καὶ ἔχει δαιμόνιον καὶ δὲν πρόβρῃται ἀπὸ τὸν Θεόν;

Πῶς πρὸ ὀλίγου ἠθέλατε νὰ τὸν φονεύσετε; Ἀλλὰ ὅλα γίνονται, ὅσα ὑπαγορεύει τὸ καταστρεπτικὸν σχέδιόν σας. Ἐπειδὴ λοιπὸν πρὸ ὀλίγου ἠρώτησαν ἀθθαβῶς αὐτόν «Ποίᾳ σὲ ἐξουσιοδότησε νὰ κάμῃς ταῦτα;»

καί εἰς τὴν ἐρώτησίν των οὐδεμίαν ἀπάντησιν ἔλαβον, ἐλπίζουσι νὰ θαμπώσουν αὐτὸν διὰ τῆς κολακείας καὶ νὰ τὸν πείσουν νὰ εἰπῇ κάτι ἐναντίον τῶν ἰσχυρῶν νόμων καὶ ἀντιθέτως πρὸς τὸ ἐν ἰσχύϊ καθεστῶς. **12** "Ὅθεν καὶ τὴν ἀλήθειαν μαρτυροῦν εἰς αὐτὸν ὁμολογοῦντες τὴν πραγματικότητά. Πλὴν ὁμως, ἀπὸ ἐσφαλμένη γνώμη καὶ χωρὶς τὴν θέλησίν των, προσθέτουν καὶ λέγουσι «Δὲν φοβείσασθαι κανένα». Πρόσεχε πῶς φανερώονται καθὼς θέλουσι νὰ ἐμπλέξουν αὐτὸν πρὸ παντὸς εἰς ἐκεῖνα τὰ λόγια πού θά τὸν κάνουν νὰ παρουσιασθῇ ἀντίθετος πρὸς τὸν Ἡρώδη, διὰ νὰ λάβουν ἀφορμὴν νὰ τὸν κατηγορήσουν ὡς τύραννον καὶ ἀντίθετον τοῦ νόμου καὶ ἔτσι νὰ τὸν τιμωρήσουν ὡς στυγερὴν καὶ τύραννον. Διότι μὲ τὰς φράσεις «δὲν φοβείσασθαι κανένα» καὶ «δὲν ἐπιτρέψασθαι ἀπὸ τὸ πρόσωπον κανενός», ὑπαινίσσονται τὸν Ἡρώδη καὶ τὸν Καίσαρα καὶ ἔλεγον. **13** «Λέγε μας, τί φρονεῖς περὶ τούτων;». Τώρα τιμᾶτε καὶ θεωρεῖτε διδάσκαλον αὐτὸν, σεῖς ποῦ ἔσαν ὠμίλει περὶ τῆς σωτηρίας σας καὶ τὸν περιφρονούσατε καὶ πολλὰκις τὸν ὀφείζατε. Κατὰ συνέπειαν παρουσιάσθησαν καὶ σύμφωνα μαρτυροῦντες αὐτῷ.

Πρόσεχε δὲ ἐν συνεχείᾳ τὴν κακουργίαν τῶν. Δὲν λέγουσι Πές μας, ποῖον εἶναι τὸ καλόν, ποῖον τὸ συμφέρον, ποῖον τὸ νόμιμον; ἀλλὰ, «τί φρονεῖς;». **14** "Ἔτσι πρὸς ἕνα πρᾶγμα ἀπέβλεπον, πρὸς τὸ νὰ ἐμφανισθῇ αὐτὸς ὡς προδότης καὶ νὰ ἐμφανισθῇ διὰ τῶν λόγων ὡς ἐχθρὸς τοῦ αὐτοκράτορος. Ὁ δὲ Μάρκος τοῦτο δηλώνει καὶ τὴν θρασύτητα αὐτῶν ἀποκαλύπτει, καθὼς καὶ τὴν φονικὴν αὐτῶν διάθεσιν καὶ τοὺς παρουσιάζει νὰ ἐρωτῶν «Νὰ δώσωμεν φόρον εἰς τὸν Καίσαρα ἢ νὰ μὴ δώσωμεν;».

1. Μάρκ. 12, 14.

Κατὰ τὸν τρόπον αὐτὸν ἐξεδήλωναν θυμὸν, καὶ ἐπέλεγον σκυμνιστὰς, ὑπεκρίνοντο ὁμοίως, ὅτι ζητοῦν εὐκρινῆ ἀπάντησιν. Τί λοιπὸν εἶπεν αὐτός; Ἀπήντησε: «Διατί με πειράζετε, ὑποκριταί;». Εἶδες πῶς ὁμιλεῖ πρὸς αὐτοὺς μὲ μεγαλυτέραν ἐλεγκτικότητά; Ἐπειδὴ ὠλοκληρωμένη καὶ φανερά ἦτο ἡ κακία των, δίδει θαυότερον τὸ κτύπημα, πρῶτον μὲ τὸ νὸ προκαλέσῃ σύγχυσιν εἰς αὐτοὺς καὶ νὰ τοὺς ἀποστομώσῃ, **15** καὶ δεύτερον μὲ τὸ νὰ φανερώσῃ ἐνώπιον ὄλων, τὰ κρυπτά σχέδιά των, καὶ νὰ κἀνῃ γνωστὸν εἰς ὄλους μὲ ποίας διαθέσεις τὸν πλησιάζουν. Ταῦτα λοιπὸν ἔκανε, ἐμποδίζων τὴν κακίαν αὐτῶν, ὥστε νὰ μὴ καταστοῦν καὶ πάλιν ἐπικίνδυνον χρησιμοποιοῦντες τὰ αὐτὰ ἐπιχειρήματα. Ἄν καὶ τὰ ἴδια τὰ λόγια των τοὺς ἐδίδον καθαρὰν τὴν ἀπάντησιν διότι καὶ διδάσκαλον τὸν ἀπεικάλουν, καὶ τὴν ἀλήθειαν ἐμαρτύρουσι, καθὼς καὶ τὴν ἀπροσωποληψίαν αὐτοῦ. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἦτο Θεός, τίποτε ἀπὸ ὅλα αὐτὰ δὲν ἀγνοοῦσε. Ἐπειπε δὲ καὶ ἐκεῖνον νὰ ἀντιληφθῶν ὅτι ἡ ἐπίκλησις τοῦ δὲν ἦτο ἀποτέλεσμα στοχασμοῦ, ἀλλὰ σημεῖον τοῦ ὅτι αὐτὸς ἐγνώριζε τὰς ἀποκρύφους σκέψεις αὐτῶν.

Δὲν ἐσταμάτησεν ὁμοίως μέχρι τῆς ἐπιπλήξεως. Ἄν **16** καὶ ἀρκοῦσε μόνον ὅτι ἤλεγξε τὴν πονηρὰν γνώμην των καὶ ὅτι κατεντρόπισσε τὴν κακίαν των ὁμοίως δὲν σταματᾷ μέχρις ἐδῶ, ἀλλὰ καὶ κατ' ἄλλον τρόπον ἀποφράσσει τὰ στόματά των. «Δείξατέ μου, λέγει, τὸ νόμισμα τοῦ φόρου». Καὶ μόλις ἐπέδειξαν τοῦτο, μὲ τὰ ἴδια τὴν λόγια δίδει τὴν ἀπάντησιν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον πάντοτε κάνει, καὶ ὑποχρεώνει αὐτοὺς νὰ παραδεχθῶν, ὅτι ἀπιτρέπεται. Τοῦτο ἦτο λαμπρὰ καὶ σαφὴς νύκη. Ὅστε ἔταν ἐρωτᾷ ὁ Κύριος, δὲν ἐρωτᾷ ἐπειδὴ δὲν γνωρίζει, ἀλλὰ ἐπειδὴ θέλει νὰ καταστήσῃ αὐτοὺς ὑπευθύνους ἀπὸ αὐτὰς τὰς ἰδικὰς των ἀπαντήσεις. Ἐπειδὴ λοιπὸν τοὺς ἠρώτησεν «τίνος εἶναι ἡ ἐπί τοῦ νομίσματος εἰκὼν;», εἶπον οὗτοι «Τοῦ Καίσαρος» τότε τοὺς λέγει: «ἀποδώσα-

τέ λοιπόν εις τὸν Καίσαρα ὅσα ὀφείλονται εἰς τὸν Καίσαρα» (Ματθ. 21, 22).

Τοῦτο ὅμως δὲν σημαίνει νὰ δώσετε, ἀλλὰ νὰ ἀποδώσετε καὶ αὐτὸ ἀπαδεικνύεται ἀπὸ τὴν εἰκόνα καὶ τὴν ἐπιγραφὴν. **12** Ἐπειτα διὰ νὰ μὴ εἶπουν «εἰς ἀνθρώπους μᾶς προτρέπεις νὰ ὑποτασσόμεθα;», συνέχισε «καὶ εἰς τὸν Θεὸν ἀποδώσατε, ὅσα ὀφείλονται εἰς τὸν Θεόν». Διότι ἐπιτρέπεται καὶ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους νὰ ἐκκληρώσωμε τὰς ὑποχρεώσεις πρὸς αὐτούς, καὶ εἰς τὸν Θεὸν νὰ ἐκκληρώσωμε τὰ πρὸς τὸν Θεὸν ὀφειλόμενα καθήκοντά μας. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος λέγει: «Ἀποδίδετε εἰς ὄλουσ ὅ,τι τοὺς ὀφείλετε. Φόρον εἰς ἐκεῖνον ποὺ ὀφείλεται φόρος, δασμὸν εἰς ἐκεῖνον ποὺ ὀφείλεται δασμὸς, τιμὴν εἰς ἐκεῖνον ποὺ ὀφείλεται τιμὴ»². Σὺ λοιπόν, ὅταν ἀκούσης: «ἔδωκε τὰ τοῦ Καίσαρος εἰς τὸν Καίσαρα», γινώριζε καλῶς ὅτι αὐτὸς παραγγέλλει μόνον ἐκεῖνα, τὰ ὅποια καθόλου δὲν παραβιάζουν τὴν εὐσέβειαν. Ὡστε, εἴν κάτι παρόμοιο ὑπάρχει, ποὺ παραβιάζει τὴν εὐσέβειαν, δὲν ἀνήκει καθόλου εἰς τὸν Καίσαρα, ἀλλὰ τὸ τοιοῦτον εἶναι φόρος καὶ δασμὸς τοῦ διαβόλου.

13 Αὐτὰ ὅταν ἤκουσαν οἱ Ἑβραῖοι ἀπεστομώθησαν καὶ ἐθαύμασαν τὴν σοφίαν του. Ἐπρεπε λοιπὸν νὰ θαυμάσουν, ἔπρεπε νὰ πιστεύσουν. Καὶ μάλιστα διότι παρέσχεν εἰς αὐτοὺς ἀποδείξεις θεότητος, ἀφοῦ ἀπεκάλυψε τὰ ἀπόκρυφα σχέδιά των καὶ μὲ πραότητα τοὺς ἀπεστόμωσε. Τί λοιπόν; Ἐπίστευσαν; Καθόλου! ἀλλὰ «τὸν ἄφησαν καὶ ἔφυγον». Καὶ μετὰ ἀπ' αὐτοὺς κατέφθασαν οἱ Σαδδουκαῖοι, ὧ τῆς ἀνοησίας! Ἐνῶ ἐκεῖνοι ἀπεστομώθησαν, ἐπιτίθενται αὐτοί, ἂν καὶ θὰ ἔπρεπε νὰ γίνονιν πιὸ διδακτικοί. **14-15** Ἀλλὰ τοιοῦτον εἶναι ἡ βρα-

2. Ρωμ. 13, 7.

νότης, ἀδιάντροπον καὶ προκλητικὸν πρᾶγμα, ὥστε νὰ ἐμπνέῃ ἐπιθετικὰς διαθέσεις ἀκόμη καὶ εἰς ἀδυνάτους. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς ἐκπλήσεται διὰ τὴν ἀνοησίαν των καὶ ἀποσημαίνει τοῦτο μὲ τὰ λόγια: «Κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν προσῆλθον». Ἐν ἐκείνῃ. Κατὰ τοῖαν; Κατ' ἐκείνην κατὰ τὴν ὅποιαν ἤλεγξε τὴν πονηρίαν τῶν Φαρισαίων καὶ τοὺς κατεντρόπισσε. Ποιοὶ δὲ εἶναι οἱ Σαδδουκαῖοι αὐτοί; Ἄλλη αἵρεσις Ἰουδαϊκῆ παραπλήσια τῆς τῶν Φαρισαίων, ἀλλὰ πολὺ χειροτέρα ἐκείνης, ποὺ ἐπίστευεν ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀνάστασις, οὔτε ἄγγελος, οὔτε πνεῦμα. Διότι αὐτοὶ εἶναι ὀλιστικώτεροι καὶ προσκολλημένοι εἰς τὰ σωματικά. Διότι καὶ ἐπὶ τῆς ἐπιχίης τῶν Ἰουδαίων πολλοὶ αἵρέσεις ὑπῆρχον. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος λέγει: «Φαρισαῖος εἰμαι, τῆς χαρακτηριστικῆς αἵρέσεώς σας»³. **16** Καὶ κατ' εὐθεῖαν μὲν καμίαν λέξιν περὶ ἀναστάσεως δὲν λέγουσιν οὗτοι. Πλάθουν δὲ μίαν ὑπόθεσιν καὶ συνθέτουν ἓνα πρᾶγμα μὲ τὴν φαντασίαν των, ὅπως ἐγὼ τοῦλάχιστον νομίζω, ποὺ δὲν ἐπραγματοποιήθη ποτέ. φανταζόμενοι ὅτι θὰ ἐμβάλλουν αὐτὸν εἰς ἀμηχανίαν καὶ ἐλπίζοντες νὰ ἀνατρέψουν καὶ τὰ δύο: καὶ τὸ ὅτι θὰ ὑπάρξῃ ἀνάστασις καὶ τὸ ὅτι ἡ ἀνάστασις θὰ εἶναι ὅπως ὁ Χριστὸς τὴν διδάσκει.

Πάλιν λοιπὸν καὶ αὐτοὶ μὲ ἐξωτερικὴν ἀφέλειαν δεῖθεν διατυπώνουν τὴν ἐρώτησίν καὶ λέγουσιν: «Διδάσκαλε, ὁ Μωϋσῆς εἶπεν, εἴν ἕνας ἀποθάνη ἀτεκνος, τότε πρέπει ὁ ἀδελφός του νὰ νυμφευθῇ τὴν γυναῖκα του καὶ νὰ κάμῃ ἀπογόνους εἰς τὸν ἀδελφόν του. Ἦσαν λοιπὸν μετὰξὺ μας ἑπτὰ ἀδελφοί. Ὁ πρῶτος, ἀφοῦ ἐνυμφεύθη, ἀπέθανε καὶ ἐπειδὴ δὲν εἶχεν ἀπογόνους, ἀφήσε τὴν γυναῖκα εἰς τὸν ἀδελφόν. Τὸ ἴδιο συνέβη καὶ εἰς τὸν δευ-

3. Πραξ. 23, 6.

τερον και εις τον τρίτον έως τον έβδομον. Τελευταία δέ από όλους απέθανε και η γυναίκα. Κατά την ανάστασιν, λοιπόν, εις ποίον από τους έπτά θά άνήκη ή γυναίκα;» (στίχ. 23 - 28). ◻

Κοίταξε τώρα τον Χριστόν, πώς άπαντᾷ ως πραγματικός διδάσκαλος εις αυτούς. Διότι άν και προσήλθον με διάθεσιν κακουργίας, όμως ή έρώτησίς των έδειχνε μάλλον και την άγνοιάν των. Διά τουτο δέν τους άποκαλεί ύποκριτάς. "Επειτα νά μη τους έλέγξη ο ίδιος πώς δηλαδή οι έπτά έλαβον μίαν γυναίκα, χρησιμοποιεί και τον Μωϋσή. "Αν και, όπως έγώ νομίζω, και προανεφέρα, τουτο ήτο μία ύπόθεσις. Διότι δέν θά την ένυμφέυετο ο τρίτος, θταν έθελπε τους δύο πρώτους άνδρας της νά πεθάνουν. Και άν το έπραττεν ο τρίτος, δέν θά τὸ έκαμνεν ο τέταρτος ή ο πέμπτος. "Εάν δέ και αυτοί την ένυμφέυοντο, πολύ περισσότερο δέν θά προσήρχοντο ο έκτος και ο έβδομος, αλλά θά θεωροῦσαν την γυναίκα αυτήν ως δαιμονικήν. ◻ Διότι τέτοιοι είναι οι "Ιουδαίοι. Διότι άν τώρα εξετάζουν τουτο άρκετοί, πολύ περισσότερο τότε εκείνοι έκαμον. "Ενίστε δέ και χωρίς νά συμβῆ τέτοιο περιστατικόν, πολλές φορές απέφυγαν παρομοίαν συνόκησιν, άν και έξηναγκάζοντο υπό του νόμου. "Ετσι λοιπόν ή Ρούθ, ή Μωαβίτις εκείνη γυναίκα, ύπανδρεύθη ξανά τον μακρυνήν συγγένειαν έχοντα Βοόζ. Και ή Θάμαρ έκ της αυτής αίτίας έξηναγκάζετο νά κλέψη σπέρμα έκ του πειθερού της.

Και διατί δέν έσχεδιασαν οι Φαρισαίοι δύο ή τρεις

4. "Εξο οι Σαδδουκαίοι εστειρήθησαν εις την συνήθειαν των "Ισραήλων, τον λευγατικόν λεγόμενον γάμον, ο οποίος είχε θεσπισθῆ εις νά προφυλάξη τούτους από την ειδολοκαρείαν, και την περιουσίαν από τον κατακαμνημένον.

άδελφούς άλλ' έπτά; ◻ Διά νά διακωμωδήσουν περισσότερο, ως ένόμιζον, την άνάστασιν. Διά τουτο και λέγουν' «όλοι κατέστησαν αυτήν σύζυγον», ώστε νά τον φέρουν εις άμηχανίαν.

Τι λοιπόν απήντησεν ο Χριστός; Και πρὸς τά δύο άπαντᾷ, όχι συμφώνως πρὸς τά λόγια, αλλά κυρίως πρὸς τάς σκέψεις επιμένων και πάντοτε τά μυστικά σχέδιά των άποκαλύπτων, άλλοτε με τὸ νά γελοιοποιῆ αυτά, άλλοτε δέ με τὸ νά αφήνῃ τον έλεγχον εις την συνειδήσιν αυτών που έρωτοῦν. ◻◻◻ Πρόσχε λοιπόν έδω πὸς άποδεικνύει και τά δύο, και οτι ύπάρχει άνάστασις, και οτι ή άνάστασις δέν είναι όπως αυτοί την έννοοῦν. Τι λοιπόν λέγει; «Πλουσίστε επειδή δέν γνωρίζετε οὔτε τάς Γραφάς, οὔτε την δύναμιν του Θεοῦ» (στίχ. 29). "Επειδή δέ, ως δῆθεν γνώσαι του Μωϋσεως, προβάλλουν και τον νόμον, δεικνύει οτι τουτο τὸ έρώτημα είναι προπαντός άπόδειξις άγνοίας των Γραφών. "Από εκεί έκπηγάξει και ή πειρακτική διάθεσις αυτών, έκ της μη καταλλήλου γνώσεως των Γραφών και διότι δέν γνωρίζουν την δύναμιν του Θεοῦ, όπως πρέπει. Τι αξιοπερίεργον λοιπόν, λέγει, άν πειράζετε έμε τον οποιον άκόμη άγνωστε, αφού δέν γνωρίζετε οὔδε την δύναμιν του Θεοῦ, της οποίας δυνάμεως τόσην πείραν έλάθατε, και οὔτε από τον κοινόν νοῦν, οὔτε από τάς Γραφάς αυτήν έγνωρίσατε. ◻◻ αφού και τὸ κοινόν λογικόν δύναται νά παράσχη την γνώσιν, οτι εις τον Θεόν είναι τά πάντα δυνατά.

Και κατ' αρχάς μεν άπαντᾷ εις τὸ έρώτημα. Διότι, επειδή τουτο θεωροῦσαν ως άπόδειξιν της μη ύπάρξεως άναστάσεως, τὸ νά νομίζον οτι παρομοία είναι ή κατάστασις μετά θάνατον, τὸ αίτιον θεραπεύει, κατόπιν δέ και την συνέπειαν (διότι από αυτό προήλθε και

τό νόσημα), και αποδεικνύει την ιδιότητα της αναστάσεως.

«Διότι κατά την εποχήν της αναστάσεως, λέγει, ούτε υμφεύονται, ούτε υπανδρεύονται, αλλά είναι όπως οί άγγελοι εις τόν ούρανόν» (στίχ. 30). Ο δέ Λουκάς λέγει «ὡσαν υιοί τοῦ Θεοῦ»⁵. Ἐάν λοιπόν δέν υμφεύονται, εἶναι περιττή ἡ ἐρώτησις. «: Ὅχι θεθαίως ἐπειδή δέν υμφεύονται διά τοῦτο εἶναι καί ἄγγελοι, ἀλλά ἐπειδή εἶναι ὡς ἄγγελοι διά τοῦτο δέν υμφεύονται. Διά τῆς ἀπαντήσεως αὐτῆς καί ἄλλα πολλά ἀπέρριψεν, τά ὁποία, ὅλα, μαζί δι' ἐνός λόγου ὁ Παῦλος ὑπαινίσσεται λέγων: «Παρέρχεται λοιπόν ἡ μορφή τοῦ κόσμου τοῦτου»⁶. Καί διά τούτων καθώρισεν μέν τό εἶδος τῆς Ἄναστάσεως, ἐδειξε δέ ὅτι ὑπάρχει καί Ἄνάστασις, Ἄν καί σπυροαποδεικνύεται μέ τά λεχθέντα καί τοῦτο, ὅμως διά περαιτέρω ἐπεκτάσεως τοῦ λόγου του προσθέτει περισσότερα. Διότι δέν ἐσταμάτησεν εἰς τήν ἀπάντησιν τοῦ ἐρωτήματος μόνον, ἀλλ' ἐπροχώρησεν ἀπαντῶν καί εἰς αὐτά τά μυστικά διανοήματά των. Ἔτσι, ὅταν δέν προχωροῦν εἰς κακουργίας, ἀλλ' ἐρωτοῦν διότι ἀγιοῦν, τούς διδάσκει περισσότερον ἐκτεταμένα. **12** Ὅταν ὅμως ἐρωτοῦν ἀπό κακίαν, δέν ἀπαντᾷ οὐδέ εἰς αὐτάς τās ἐρωτήσεις. Τούς ἀποστομῶνει καί πάλιν διά τοῦ Μωϋσεως, ἐπε δὴ καί ἐκαίνοι τόν Μωϋσῆ προέβαλλον, καί λέγει: «Περί τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν δέν ἐδιδάσκατε ὅτι Ἐγώ εἶμαι ὁ Θεός τοῦ Ἀβραάμ, καί ὁ Θεός τοῦ Ἰσαάκ, καί ὁ Θεός τοῦ Ἰακώβ»; Ὁ Θεός δέν εἶναι Θεός νεκρῶν, ἀλλά ζωντανῶν» (στίχ. 31). Δέν εἶναι, λέγει, Θεός τῶν μὴ ὑπαρχόντων, καί τῶν ἐξαφανισθέντων, καί

5. Λουκ. 20, 36.
6. Α' Κορ. 7, 31.
7. Ἰεζ. 6, 3.

ὅταν δέν θά ἀναστηθοῦν. Διότι δέν εἶπε, «Ἥμουν», ἀλλά «Εἶμαι Θεός τῶν ὑπαρχόντων καί τῶν ζωντανῶν». Διότι ὅπως ὁ Ἀδάμ, ἄν καί ἐζούσε κατά τήν ἡμέραν κατὰ τήν ὁποίαν ἔφαγε ἀπό τοῦ (ἀπηγορευμένου) δένδρου, **13** ἀπέθανεν συμφώνως μέ τήν ἀπόφασιν, ἔτσι καί αἱτοί, ἄν καί ἀπέθανον, ἐζούσαν μέ τήν ὑπόσχεσιν τῆς ἀναστάσεως.

Πῶς λοιπόν καί εἰς ἄλλο μέρος τῆς Γραφῆς λέγει: «Διά νά ἐξουσιάζῃ καί ἐπὶ τῶν νεκρῶν καί ἐπὶ τῶν ζωντανῶν»⁸; Ἄλλά τοῦτο δέν εἶναι ἐναντίον ἐκείνου. Διότι ἐκείνῳ νεκρούς ἐνωεῖ ἐκείνους οἱ ὅποιοι πρόκειται νά ζήσιν καί εἰς τό μέλλον. Ἐξ ἄλλου δέ εἶναι καί διαφορετικόν τό «Ἐγώ εἶμαι ὁ Θεός τοῦ Ἀβραάμ» ἀπό τό «διά νά κυριεύσῃ ἐπὶ νεκρῶν καί ζωντανῶν». Γνωρίζει δέ καί τήν διαφορετικὴν νεκρότητα, περὶ τῆς ὁποίας λέγει: **14** «Ἀφήσατε τούς νεκρούς, νά θάψουν τούς ἰδικούς των νεκρούς»⁹. Καί ὅταν τά πλήθη ἤκουσαν αὐτά, ἐξέπλάγησαν διά τήν διδασκαλίαν του (στίχ. 33). Ὅστε μεταῦ αὐτῶν συγκαταλέγονται οἱ Σαδδουκαῖοι: ἀλλ' αὐτοί μὲν νικηθέντες ἀπομακρύνονται, ὁ δέ δικαιοκρίτης λαός ἐπωφελεῖται ἀπό τήν σπουδαίαν διδασκαλίαν.

Ἐπειδή λοιπόν τοιούτου εἶδους εἶναι ἡ Ἄνάστασις, **15** ἵπρος νά καταβάλωμεν πᾶσαν προσπάθειαν, διά νά τύχωμεν τῶν πρωτείων ἐκεῖ. Ἐάν δέ χρειάζεται, καί πρό τῆς Ἄναστάσεως ἐκείνης νά σᾶς δεῖξωμε μερικούς πού ἀπό τώρα ἐπιδιώκουν αὐτά καί νά ἐπωφελοῦνται, θά καταφύγωμεν πάλιν πρὸς τās ἐρήμους. Πάλιν λοιπόν θά χρησιμοποιήσω τούς ἰδίους λόγους, ἐπειδή σᾶς θλέπω νά ἀκοῦτε μέ μεγάλην εὐχαρίστησιν.

8. Ρωμ. 14, 9.
9. Λουκ. 9, 60.

Β "Ας ἴδωμεν λοιπὸν σήμερον τὰ στρατόπεδα τὰ πνευματικά. "Ας ἐξετάσωμεν τὴν ἀπηλλαγμένην ποικίλος φόβου ἀσκητικὴν ἀπόλαυσιν. Δὲν ὠχώρῳσαν τὰς κατασκευάσεις των δι' ὀπλων, ὅπως οἱ στρατιῶται, (διότι ἐδῶ προηγουμένως εἶχα τελειώσει τὸν λόγον), οὔτε διὰ πολεμικῶν ἀσπίδων καὶ θωράκων. Ἄλλὰ θὰ ἴδῃς αὐτοὺς ἀπογυμνωμένους ἀπὸ ὅλα τὰ παρόμοια, νὰ ἐπιτυχάνουν ἡμῶς τέτοια ἔργα, ποῦ οὔτε καὶ οἱ στρατιῶται μὲ τὰ ὄπλα των δὲν κατορθώνουν. Καὶ ἐστὶν δύνασαι νὰ ἐμ-
 θαθῶνῃς διὰ τῆς γνώσεως, ἔλα καὶ ὤσαε μου τὸ χέρι σου, καὶ ἄς θαδίσωμεν πρὸς τὸν πόλεμον αὐτὸν καὶ οἱ δύο, καὶ ἄς ἴδωμε τὴν παράταξιν. Διότι καὶ αὐτοί, οἱ ἀσκηταί, πολεμοῦν κάθε ἡμέραν, καὶ σφάζουν τοὺς ἐχθρούς, καὶ νικοῦν ὅλας τὰς ἐπιθυμίας, αἱ ὁποῖαι μᾶς ἐπιθουλεύονται. Καὶ κοίταξε αὐτὰς πῶς κοίτονται κάτω, χωρὶς νὰ δύνανται οὔτε νὰ σπαράξουν καὶ τὸ ἀποστολικὸν ἐκεῖνο λόγιον νὰ ἀποδεικνύεται διὰ τῶν ἔργων, ποῦ λέγει ὅτι: «οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Χριστοῦ ἐσταύρωσαν τὴν σάρκα μαζί μὲ τὰ πάθη καὶ τὰς ἐπιθυμίας»¹⁰. **Γ** Εἶδες πλῆθος νεκρῶν νὰ κατάκεινται ἐσφαγμένοι διὰ τῆς μαχαίρας τοῦ πνεύματος; Διὰ τοῦτο δὲν ὑπάρχει ἐκεῖ οὔτε μέθη, οὔτε λαιμαργία. Καὶ δεικνύει ἡ τράπεζα, καὶ τὸ τρόπαιον ποῦ στέκεται ἐπ' αὐτῆς. Διότι ἡ μέθη καὶ ἡ λαιμαργία εὐρίσκονται νεκράι, τὸ πολύμορφον καὶ πολυκέφαλον αὐτὸ θηρίον, ποῦ κατετροπώθη διὰ τῆς ὕδρουποσίας. Διότι καθὼς συνέβαινε μὲ τὴν μυθικὴν Σκύλλαν καὶ Ὑδραν, ἔτσι καὶ τὴν μέθην εἶναι δυνατόν νὰ τὴν ἴδωμεν μὲ πολλὰς κεφαλὰς. Ἄπ' ἐδῶ ἡ πορνεία, ἀπ' ἐκεῖ ἡ ὀργή, ἀπὸ ἄλλο μέρος ἡ θλακεία, ἀπὸ ἄλλο νὰ φυτρῶνουν παράνομοι ἔρωτες. **Δ** Ἄλλ' ἐδῶ ὅλα αὐτὰ ἔχουν ἐξαλειφθῆ.

¹⁰ 1 Πά. 5, 24.

Ἀπὸ αὐτὰ τὰ πάθη ἠτιῶνται τὰ συνήθη στρατεύματα, ἂν καὶ νικοῦν πάρα πολλοὺς θαρσάρους. Καὶ οὔτε ὄπλα, οὔτε δόρατα, οὔτε θιπθήποτε ἄλλο δύναται νὰ ἀντισταθῆ πρὸς τὰς φάλαγγας αὐτὰς τῶν παθῶν. Καὶ ὅμως τοῦτους τοὺς γίγαντας, τοὺς ἀριστοεῖς, ποῦ μύρια ἀνδραγαθήματα ἐπιτυχάνουν, εἶναι δυνατόν νὰ τοὺς εὐρῆς χωρὶς δεσμῶν δεμένους μὲ τὸν ὕπνον καὶ τὴν μέθην, χωρὶς σφαγὴν καὶ τραύματα νὰ κείνται ὅπως καὶ οἱ τραυματισμένοι, μᾶλλον δὲ καὶ πολὺ χειρότερον. Διότι ἐκεῖνοι μὲν τουλάχιστον σφαδάζουν, αὐτοὶ δὲ ἐδῶ οὔτε τοῦτο, ἀλλ' ἀμέσως καταπίπτουν. Βλέπεις ὅτι τοῦτο τὸ στρατόπεδον εἶναι σπουδαιότερον καὶ θαυμασιότερον; **Ε** Διότι τὸ στρατόπεδον τῶν ἀσκητῶν ἀποκεφαλίζει τοὺς περικυκλούντας αὐτὸ πνευματικοὺς ἐχθρούς (τὰ πάθη) διὰ τῆς θελήσεως μόνον. Τόσον λοιπὸν ἀσθενικὴν καθιστοῦν τὴν μέθην, τὴν μητέρα αὐτῆν ὄλων τῶν κακῶν, ὥστε τοῦ λοιποῦ οὔτε ἐνόησιν νὰ μὴ τοὺς προξενῆ. Ὅταν κατάκειται ὁ στρατηγός, καὶ ὅταν ἔχη κοπὴ ἢ κεφαλὴ, τότε καὶ τὸ ὑπόλοιπον σῶμα ἡσυχάζει. Καὶ τὴν νίκην αὐτῆν, δύναται νὰ διαπιστώσῃ κανεὶς, ὅτι τὴν ἐπιτυχάνει καθέννας ἀπὸ τοὺς διαμένοντας ἐκεῖ. **ΣΤ** Δὲν συμβαίνει δὲ ἐδῶ αὐτὸ ποῦ γίνεται μὲ τοὺς πολεμίους, νὰ πίπτῃ δηλαδὴ θαρῶς κάτω μὲ τὴν πρώτην, ἐκεῖνος ποῦ θὰ ἐλάμβανε μίαν πληγὴν ὑπὸ ἑλλοῦ· ἀλλ' εἶναι ἀνάγκη ὅλοι νὰ κτυποῦν τὸ θηρίον τοῦτο. Καὶ ἐκεῖνος ποῦ δὲν θὰ κτυπήσῃ τοῦτο θανασίμως, καὶ ὅταν τὸ καταθάλλῃ, θὰ συνεχίξῃ νὰ ἐνοχλῆται ὑπ' αὐτοῦ.

Εἶδες νίκην λαμπράν; Ἐνα τρόπαιον νίκης, τὸ ὁποῖον δὲν δύναται νὰ στήσουν ὅλα μαζί τὰ στρατόπεδα τῆς οἰκουμένης συγκεντρωμένα, τοῦτο καθέννας ἀπὸ τοὺς ἀσκητὰς ἐπιτυχάνει. Καὶ ὅλα κοίτονται κάτω τραυματισμένα καὶ ἀνακατωμένα, παράφορα λόγια τῆς ὀργῆς, πάθη μαινῶδη καὶ ἀηδισιατικά, ἀλαζονεία, καὶ

δλα δσα τρέφονται από τήν μέθην. Καί μιμοῦνται τόν Δεσπότην των, **II** περί τοῦ ὁποῖου ἡ Γραφή μέ θαυμασμόν ἀνέφερεν· «ἐκ παρατυγόντος χειμάρρου θά πῆν ὕδωρ, διά τοῦτο θά ἀναδειξῆ αὐτόν ὁ Κύριος»¹¹.

Θέλετε καί διαφορετικόν νά ἴδῃτε πλῆθος νεκρῶν; Ἄς ἴδωμεν τάς προερχομένας ἐκ τῆς καλοφαγίας ἐπιθυμίας, τάς ἐκ τῶν ἀρτοποιῶν, τῶν μαγειρῶν, τῶν ἐστιατόρων, τῶν ζαχαροπλαστών. Διότι ἐντρέπομαι μέν νά διηγούμαι δλα, πλὴν ὅμως θά ἀναφέρω τοὺς φοσιανούς, τὰ ποικίλα εἶδη τῶν ζωμῶν, τὰ ποτά, τὰ στερεά φαγώσιμα, τάς σχετικῶς μέ αὐτά συνηθείας. Διότι καθὼς οἱ διοικοῦντες κάποιαν πόλιν καί ἔχοντες ὑπὸ τάς διαταγὰς των στρατόπεδα, ἔτσι καί αὐτοὶ νομοθετοῦν καί ἀξιολογοῦν ποῖον φαγητόν θά εἶναι τὸ πρῶτον καί ποῖον τὸ δεῦτερον. **CI** Καί ἄλλοι μέν εἰσάγουσιν ὡς φαγητόν πτηνά ψημένα εἰς τὰ κάρθουνα γεμισμένα εἰς τὸ ἐσωτερικόν μέ ψάρια, ἄλλοι δέ μέ ἄλλον τρόπον παρασκευάζουσιν τὰ ὀρεκτικά τῶν παρανόμων τούτων δείπνων. Καί συναγωνισμὸς πολὺς ἐπικρατεῖ σχετικῶς μέ αὐτά καί ὡς πρὸς τήν ποιότητα, καί ὡς πρὸς τήν σειρὰν, καί ὡς πρὸς τήν ποσότητα. Καί ὑπερηφανεύονται διά πράγματα διά τὰ ὁποῖα ἔπρεπε νά κρύπτανται ἀπὸ ἐντροπῆν κάτω ἀπὸ τήν γῆν, ἄλλοι μέν διότι κατηνάλωσαν διά φαγητόν τὸ ἥμισυ τῆς ἡμέρας, ἄλλοι δέ ὀλόκληρον, καί ἄλλοι μέ τὸ νά λέγουσιν ὅτι καί αὐτὴν τήν νύκτα διεσκέδασαν. Βλέπε, ταλαίπωρε, τὴν μικρὰν εἰς χάρον διάστασιν τῆς κοιλίας, διά νά αἰσθανθῆς ἐντροπῆν διά τὴν ἀκόρεστον διάθεσίν σου. Ἄλλὰ εἰς τοὺς ἀγγέλους ἐκείνους (τοὺς ἀσκητάς) τίποτε παρόμοιον δέν παρατηρεῖται, **II** διότι ἐκεῖ καί αὐτοὶ καί ὅλοι αἱ ἐπιθυμίαι εἶναι νεκραί. Διότι αἱ τροφαὶ εἰς αὐτοὺς χρησιμεύουσιν διά τάς

11. Φιλί. 109, 7.

ἀνάγκας καί ὄχι διά τὸν κορεσμόν καί διά τὴν ἀπόλαυσιν. Δέν ὑπάρχουσιν ἐκεῖ κυνηγοὶ πτηνῶν, οὐδέ ψαράδες, ἀλλὰ ψωμί καί νερό. Αὐτὴ δέ ἡ σύγχυσις, καί ὁ θόρυθος, καί αἱ ταραχαί, δλα ἐκδιώκονται ἀπὸ ἐκεῖ, καί ἀπὸ τὴν κατοικίαν, καί ἀπὸ τὸ σῶμα καί ἀκόμεντος λιμῆν ἐκεῖ ὑπάρχει. Ἐνῶ εἰς τούτους μεγάλη ἡ ζάλη. Σχίσσε λοιπὸν διά τοῦ λογικοῦ τὴν κοιλίαν αὐτῶν ποῦ τρέφονται ἔτσι, καί θά ἴδῃς πολλὰ τὰ σκουπίδια, καί τὸν ἀκάθαρτον ὄχετόν, καί τὸν ἀσθεσταμένον τάφον¹². Τὰ δέ ἐπακόλουθα ἐντρέπομαι νά ἀναφέρω, τὰ ρειψίματα τὰ ἀηδιαστικά, τοὺς ἔμετους, τάς ἀπὸ πανταχοῦ ἐξερχομένας ἀκαθαρσίας. **II** Ἄλλὰ καί αἱ ἐπιθυμίαι αὐταί, μελέτησε καί κοίταξε, ὅτι εἶναι νεκραὶ ἐκεῖ (εἰς τοὺς ἀσκητάς), καθὼς καί οἱ ἐκ τούτων προερχόμενοι σφοδρότεροι ἔρωτες, οἱ σχετικοὶ μέ τὰ ἀφροδίσια, λέγω. Διότι καί αὐτοὺς θά τοὺς ἴδῃς ὄλους νά κατάκεινται μετὰ τῶν ἵππων, μετὰ τῶν σκευοφόρων. Διότι σκευοφόρος, καί ὄπιλον, καί ἵππος εἶναι αἰσχροῦ συμβολικὰ λόγια αἰσχροῦ πράξεως. Ἄλλὰ θά ἴδῃς μαζί καί ἄλογον καί καθαλάρην παρόμοιον, καί ὄπλα νά κατάκεινται. **III** Ἐκεῖ ὅμως ἀντιθέτως δλα, καί αἱ ψυχαὶ νά ἔχουν ριφθῆ νεκραί. Ἐνῶ ἐδῶ δέν εἶναι μόνον ἐπὶ τῆς τροπέζης λαμπρά ἡ νίκη εἰς τοὺς ἀγίους ἐκείνους, ἀλλὰ καί ἐπὶ τῶν ἄλλων, ἐπὶ τῶν χρημάτων, ἐπὶ τῆς δόξης, ἐπὶ τῆς θασκαίνιας, ἐφ' ὅλων τῶν νοσημάτων.

Δέν σοῦ φαίνεται ἄραγε ὅτι τοῦτο τὸ στρατόπεδον εἶναι ἰσχυρότερον ἐκείνου, τοῦ στρατιωτικοῦ, καί ἡ τράπεζα φαγητοῦ καλυτέρα; Καί ποῖος ἔχει νά διατυπώσῃ ἀντήρησιν; Κανείς, οὔτε ἀπὸ ἐκείνους ποῦ ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἄλλην παράταξιν, ἀκόμη καί ἂν διακατέχεται ὑπὸ

12. Ματθ. 23, 27.

σφοδρᾶς μανίας. Διότι ἡ τράπεζα αὐτῆ εἰς τὸν οὐρανὸν ὀδηγεῖ τὸ δὲ τῆς πολυφαγίας τραπέζι εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρὸς τραπέζι. Τὴν τράπεζαν τῆς ἀδηφαγίας ὁ διάβολος διατάσσει, ἐκείνην δὲ (τῶν ἀσκητῶν τὴν τράπεζαν) ὁ Χριστὸς εὐλογεῖ. Τὴν μίαν ἢ καλοτέραςαι καὶ ἡ ἀκολασία τὴν νομοθετεῖ, τὴν ἄλλην δὲ ἡ φιλοσοφία καὶ ἡ σωφροσύνη. Ἐδῶ ὁ Χριστὸς παρίσταται, ἐκεῖ δὲ ὁ διάβολος. Διότι ὅπου ἡ μέθη, ἐκεῖ ὁ διάβολος· ὅπου αἰσχρὰ λόγια, ὅπου κορεσμός, ἐκεῖ δαίμονες χορεύουν. **■** Τέτοιο τραπέζι εἶχεν ὁ πλούσιος ἐκεῖνος¹³, διὰ τοῦτο μετὰ θάνατον δὲν εἶχε οὔτε σταγόνα νεροῦ.

Ἄλλ' οἱ ἅγιοι δὲν ἀπολαοῦν τοιαύτης τραπέζης, ἀλλὰ μελετοῦν πλέον τὴν ἀγγελικὴν πολιτείαν. Οὕτε ὀπανδρεῦνται, οὔτε νυμφεῦνται, οὔτε κοιμῶνται ὁμοδικῶς, οὔτε διασκεδάξουν· ἀλλὰ ἐκτός ἀπὸ ἐλαχίστους, ἔχουν καταστῆ ὅμοιοι καὶ μετὰ τοὺς ἀσωμάτους ἀγγέλους. Ποῖος λοιπὸν εἶναι ἐκεῖνος ποὺ τόσον εὐκόλως νικᾷ τοὺς ἐχθρούς, ποὺ προγευματίζει καλύτερα διὰ τὰ ἐπισημὰ τράπεζαι; Διὰ τοῦτο καὶ ὁ προφήτης λέγει· «Ἐτοιμασε πρὸς χάριν μου τράπεζαν φαγητῶν εἰς πείσμα τῶν ἐχθρῶν μου»¹⁴. Δὲν θὰ ἐσφαλε κανεὶς ἂν θὰ ἐχρησιμοποίει τὸ ρητὸν τοῦτο καὶ περὶ τῆς παρουσίας τραπέζης. Διότι τίποτε δὲν θλίβει τόσο τὴν ψυχὴν ὅσον ἡ ἀτοπος ἐπιθυμία, **■** καὶ ἡ καλοτέραςαι, καὶ ἡ μέθη, καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν προερχόμενα κακά. Καὶ τοῦτο γνωρίζουν καλῶς ὅσοι ἀπέκτησαν πείραν. Ἐάν δὲ ἤθελες νὰ μάθῃς καὶ ἀπὸ ποῦ συλλέγονται τὰ φαγητὰ τῆς τραπέζης αὐτῆς, καὶ ἀπὸ ποῦ τῆς ἄλλης, τῆς πνευματικῆς, τότε θὰ ἴδῃς καλῶς τὴν διαφορὰν ἐκάστης. Ἀπὸ ποῦ λοιπὸν συγκεντρώνονται τὰ φαγητὰ τῆς ἁμαρτωλῆς τρα-

πέξης; Ἀπὸ μύρια δάκρυα, ἀπὸ χήρας καθισταμένας θυματα τῆς πλεονεξίας, ἀπὸ ὄρφανὰ ποὺ τοὺς ἀρπάζουν τὸ ψωμί. Ἡ δὲ ἄλλη τράπεζα ἀπὸ τοὺς κόπους τῶν δικαίων συνίσταται. Καὶ ὁμοιάζει αὐτῇ μὲν ἡ τράπεζα μετὰ καλὴν καὶ ὄρασαν γυναῖκα, χωρὶς νὰ ἔχη ἀνίγκην ἀπὸ ἐξωτερικὰ κοσμήματα, ἀλλὰ ἔχει φυσικὴν τὴν ἀραιότητά της. Ἐκείνη δὲ ὁμοιάζει μετὰ μίαν πόρνην αἰσχρὴν καὶ ἀσχημον, ἢ ὅποια ἔχει πολλὰ στολίδια μὲν, χωρὶς ὅμως νὰ δύναται νὰ συγκυλίῃ τὴν ἀσχημίαν της, **■** ἀλλ' ὅσον ἐρχεται πλησιέστερον, τόσο καὶ ἐκτίθεται περισσότερον. Ἔτσι καὶ ἡ τράπεζα αὐτῆ, ὅσον πλησιέστερον εἶναι πρὸς τὸν συνδαιτυμόνα, τόσο περισσότερον βεβήκει τότε τὴν αἰσχρότητά της. Μὴ κοιτάξεις, **■** σὶ παρακαλῶ, τοὺς συνδαιτυμόνας, ὅταν πηγαίνουν εἰς τὴν ἁμαρτωλὴν ταύτην τράπεζαν, ἀλλὰ καὶ ὅταν φεύγουν, καὶ τότε θὰ διαπιστώσῃς τὴν αἰσχρότητα. Ἐκείνη μὲν ἡ τράπεζα, ἂν καὶ εἶναι ἐλευθέρα διὰ τοὺς συνεργομένους εἰς αὐτήν, κανένα αἰσχρὸν δὲν ἐπιτρέπει νὰ λεχθῆ. Αὐτὴ δὲ τίποτε τὸ σεμνόν, διότι εἶναι πόρνη καὶ ἀτιμασμένη. Ἡ μὴ ἀποφέρει τὸ ὠφέλιμον εἰς ὅποιον κάθεται πλησίον της, ἢ δὲ ἄλλη τὸ ἐπιβλαβές. Καὶ ἡ μὲν μὴ δὲν ἐπιτρέπει νὰ συγκρουσθῆς μετὰ τὸν Θεόν, ἢ δὲ ἄλλη δὲν σὲ ἀφήνει νὰ εἶσαι φίλος τοῦ Θεοῦ. Ἄς μεταστώμεν λοιπὸν πρὸς ἐκεῖνους, **■** τοὺς ἀσκητάς. Ἀπὸ ἐκεῖ θὰ μάθωμε μετὰ πόσα δεσμὰ εἴμεθα δεμένοι. Ἀπὸ ἐκεῖ θὰ μάθωμε νὰ παραθέτωμε τράπεζαν γεμάτην ἀπὸ μύρια ἀγαθὰ, νοστιμωτάτην, ἀνέξερον, ἀππλλαγμένην ἀπὸ φροντίδες, ἀπὸ φθόνον καὶ βασκανίας, καὶ ἐλευθέραν ἀπὸ κάθε νόσον, γεμάτην ἀπὸ καλὰς ἐπιθιδας καὶ πλήρη τροφαίων. Δὲν ὑπάρχει ψυχικὴ ταραχὴ ἐκεῖ, δὲν ὑπάρχει νόσος, δὲν ὑπάρχει ὀργή. Ὅλα εἶναι γαλήνια, ὅλα εἰρηνικά. **■** Μὴ μοῦ ἀναφέρεις τὴν σιγὴν τῶν ὑπηρετούντων εἰς τὰς οἰκίας τῶν πλουσίων, ἀλλὰ τὸν θόρυθον τῶν ἐσθίωντων. Δὲν ὁμιλῶ διὰ τὸν θόρυθον τὸν

13. 17; παραβλήθη; τὸς πλουσίους καὶ τὸς ἀσκήτους ἐν Λουκ. 16, 24.
14. Ψαλμ. 22, 6.

προερχόμενον ἐκ τῶν ἀνομιεταξί των συζητήσεων (ὅν καὶ αὐτὸς εἶναι καταγέλαστος), ἀλλὰ διὰ τὴν «κραιωγὴν τὴν ἐσωτερικὴν, τὴν εἰς τὴν ψυχὴν, ἢ ὅποια πολλὴν ἀχμάλωσίαν ἐπιφέρει, διὰ τοὺς θορόβους τῶν λογισμῶν, διὰ τὴν ζόλην, τὸν σκοτισμὸν, τὴν τρικυμίαν, διὰ τῶν ὁποίων ὅλα ἀνακατεύονται καὶ συγχέονται, καὶ ὁμοιάζουσι μὲ μόχλην μέσα εἰς τὴν νύκτα. Ἀλλὰ τέτοια πράγματα δὲν συμβαίνουν εἰς τὰς σκηνάς τῶν μοναχῶν, καὶ μόνον πολλὴ γαλήνη καὶ πολλὴ ἡσυχία ἐπικρατεῖ. Καὶ ἐκείνη μὲν τὴν τράπεζαν διαδέχεται ὕπνος παρόμοιος μὲ τὸν θάνατον, ταύτην δὲ ἐργήγορσις καὶ ἀγρυπνία. Τὴν τράπεζαν ἐκείνην διαδέχεται κόλασις, ταύτην δὲ βασιλεία τῶν οὐρανῶν καὶ ὀθάνατα θραβεῖα. **¶** Ταύτην λοιπὸν ἄς ἐπιδιώκωμεν, διὰ νὰ ἀπολαύσωμεν καὶ τοὺς καρπούς τῆς. Τοὺς καρπούς τῆς Βασιλείας τῶν οὐρανῶν εἶθε ὅλοι ἡμεῖς νὰ ἐπιτύχωμεν μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλαθρωπῖαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΟΑ' (71)

(Ματθ. 22', 34 - 46)

(Οἱ Φαρισαῖοι ἔσαν ἤμευσαν ὅτι ἀπεστομώθησαν ὁ Χριστὸς τοῦ Σαδδουκαίου, συνεκεντρώθησαν γύρω του, καὶ ἕνας ἐξ αὐτῶν, νομικὸς, τὸν ἠρώτησε μὲ σκοπὸν νὰ τὸν πειράξῃ· Διδάσκαλε, ποῖα ἐντολὴ μεγάλη ὑπάρχει εἰς τὸν Νόμον;» (Ματθ. 22, 34 - 36).

¶ Πάλιν τὴν αἰτίαν θέτει ὁ Εὐαγγελιστὴς, διὰ τὴν ὁποίαν ἔπρεπε νὰ σιγήσωμεν, καὶ τὴν θρασύτητα ἐκείνων ἀπὸ ἐβῶ καταδεικνύει. Πῶς καὶ μὲ ποῖον τρόπον; Διότι ὅταν ἀπεστομώθησαν ἐκεῖνοι, αὐτοὶ πάλιν ἐπιτίθενται. Ἐπρεπε δὲ εἰς τὸ ἔξης νὰ ἡσυχάζουσι, ἀλλ' αὐτοὶ συναγνίζονται μὲ τοὺς προηγουμένους, καὶ προσβάλλουσι τὸν νομικόν. Διότι δὲν θέλουσι νὰ μάθωσι, ἀλλὰ κάνουν μίαν ἀπόπειραν παγιδεύσεως καὶ ἐρωτοῦ· «Ποῖα εἶναι ἡ πρώτη ἐντολή;» Ἐπειδὴ λοιπὸν ἡ πρώτη ἐντολὴ εἶναι· «Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου» (στῖχ. 37), **¶** ἀναμένοντες νὰ τοὺς παράσχη κάποιαν λαθεῖν καὶ σκοπεύοντες νὰ διατυπώσωσι τὰς ἰδικὰς των ἀπόψεις σχετικῶς μὲ τὸν λόγον του ὅτι εἶναι Θεός, τοῦ προσβάλλουσι τὴν φρόνησιν. Τί ἀπήνησε λοιπὸν ὁ Χριστός; Ἀφοῦ ἀπέδειξε τὴν ἀφορμὴν τῆς ἐρωτήσεως, ὅτι δὲν ἔχουσι οὐδὲ ἴχνος ἀγάπης, ὅτι λειώνουσι ἀπὸ φθόνου, ὅτι καταναλίσκονται ἀπὸ ζηλοτυπίας, λέγει· «Νὰ ἀγαπήσῃς Κύριον τὸν Θεόν σου· αὕτη εἶναι ἡ πρώτη καὶ μεγάλη ἐντολή. Δευτέρα δὲ ὁμοία μὲ αὐτὴν εἶναι· Νὰ ἀγαπήσῃς τὸν πλησίον σου ὡς ἑαυτὸν σου» (στῖχ. 39). Διὰ τὴν αὐτὴν εἶναι ὁμοία μὲ τὴν πρώτην; Διότι αὕτη προηγείται ἐκείνης, καὶ συγχρόνως σχηματίζεται ἀπὸ στοιχεῖα αὐτῆς. **¶** «Διότι ὁποῖος κάνει τὸ κακόν, μισεῖ τὸ φῶς, καὶ δὲν ἐρχεται πρὸς τὸ φῶς διὰ νὰ μὴ γίνουσι φανερά τὰ ἔργα

του»¹. Καί πάλιν «Εἶπεν ὁ παράφρων εἰς τὸν ἑαυτὸν του: Δὲν ὑπάρχει Θεός»². Καί τί συμπεραίνεται ἀπὸ αὐτό; Ὅτι «διεφθάρησαν καὶ ἔγιναν μισητοὶ ἀπὸ τὰ ἀνομα ἔργα των»³. Καί πάλιν «Ρίξα ὄλων τῶν κακῶν εἶναι ἢ φιλαργυρία, ἀπὸ τὴν ὅποιαν μερικοί παρασυρθέντες ἀπεπλανήθησαν ἐκ τῆς πίστεως»⁴· καί «ἐκεῖνος ποῦ μέ ἀγαπᾷ, θά διαφυλάξῃ τὰς ἐντολάς μου»⁵. Ὅλαι λοιπὸν αἱ ἐντολαὶ αὐτοῦ καὶ ἡ ἀνσεφολαλίωσις αὐτῶν εἶναι: «Νά ἀγαπήσῃς Κύριον τὸν Θεόν σου, καὶ τὸν πλησίον σου ὡς τὸν ἑαυτὸν σου». **ΕΞΕΞ** Ἐάν λοιπὸν ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν Θεὸν εἶναι ἀγάπη πρὸς τὸν πλησίον (ἐάν με ἀγαπᾷς, λέγει, Πέτρε, ποιμαίνε τὰ πρόβατά μου), ἐάν ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν πλησίον ἐπιφέρει τὴν διαφύλαξιν τῶν ἐντολῶν, τότε καλῶς λέγει, ὅτι: «ἀπὸ αὐτὰς τὰς ἐντολάς ἐξαρτῶνται ὅλος ὁ Νόμος καὶ οἱ Προφῆται» (στ. 40).

Διὰ τοῦτο αὐτὸ ποῦ ἔκαμε προηγουμένως, τὸ ἴδιο κάνει καὶ τώρα ἐδῶ· ἐπειδὴ καὶ ἐκεῖ ἀφοῦ ἠρωτήθη περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἀναστάσεως, καὶ περὶ τοῦ τί εἶναι ἐνάστασις ἐδίδαξε περισσότερα ἀπὸ ὅσα ἐχρειάζετο νὰ πεισοῦν, με τὸν σκοπὸν νὰ παιδαγωγῆσῃ αὐτοῦς. Καὶ ἀπὸ ἐδῶ, ἀφοῦ ἀπήντησεν εἰς τὴν πρώτην ἐρώτησιν, ἀπαντᾷ καὶ εἰς τὴν δευτέραν, ἢ ὅποια δὲν διαφέρει καὶ πολὺ ἀπὸ τὴν πρώτην (διότι ἢ μὲν δευτέρα, εἶναι ὁμοία τῆς πρώτης), καὶ ὑπέδειξεν τοιοῦτοτρόπως εἰς αὐτοὺς τὴν ἀφορμὴν τῆς ἐρωτήσεώς των, ποῦ ἦτο τὸ μῖσος. **Β**

1. Ἰω. 3, 20.

2. Ματ. 22, 1.

3. Φιλ. 13, 2.

4. Α' Τιμ. 6, 10.

5. Ἰω. 14, 15.

«Διότι ἡ ἀγάπη δὲν ζηλοφθονεῖ»⁶. Με αὐτὸ δείχνει τὸν ἑαυτὸν του πειθαρχικὸν καὶ εἰς τὸν Νόμον καὶ εἰς τοὺς προφῆτας. Ἄλλὰ διὰ ποῖον λόγον ὁ μὲν Ματθαῖος λέγει ὅτι «μέ πειρακτικὴν διάθεσιν ἠρώτησεν ὁ νομικός», ὁ δὲ Μάρκος ὑποστηρίζει τὸ ἀντίθετον; «Ἀφοῦ ἐγνώρισεν ὁ Ἰησοῦς, λέγει ὁ Μάρκος, ὅτι ὀρθῶς ἀπεκρίθη ὁ νομικός, εἶπεν εἰς αὐτόν. Δὲν εὐρίσκεσαι μακρὰν τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ»⁷. Οἱ Εὐαγγελισταὶ ὁμοῦ δὲν ἀντιφάσκουσι, ἀλλὰ ἀπεναντίας, συμπληρῶνουν λεπτομερῶς ὁ ἕνας τὸν ἄλλον. Διότι πειρακτικὰ ἠρώτησεν εἰς τὴν ἀρχὴν, ἀλλ' ἐπειδὴ ὠφελήθη ὁ νομικός ἀπὸ τὴν ἀπάντησιν, ἐπὶνέθη. Δὲν τὸν ἐπήνεσεν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν, ἀλλὰ ὅταν εἶπεν, ὅτι ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν πλησίον ἀξίζει περισσότερο ἀπὸ ὅσον ἀξίζει τὰ δλοκαυτώματα, τότε λέγει: «Δὲν εὐρίσκεσαι μακρὰν τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ». **Ε** Διότι παρέθελε τὰ δευτερεύοντα, τὰ ἀσήμαντα, καὶ τὴν μεγάλην ἀξίαν τῆς ἀρετῆς ἐτόνισεν. Διότι καὶ ὅλα τὰ Ἰουδαϊκὰ θέματα, καὶ τὸ Σάββατον καὶ τὰ λοιπὰ, διὰ τὸν σκοπὸν τοῦτων ἔγιναν. Ἄλλὰ οὔτε καὶ δλοκληρωτικὸν ἔπαινον τοῦ ἀπέδωκεν, παρὰ ἀτελὴ κόπως. Διότι μὲ τὸ νὰ εἴπῃ «δὲν εὐρίσκεσαι μακρὰν» δείχνει, ὅτι ἀκόμη ἀπέχει, διὰ νὰ ζητήσῃ τὸ ὑπόλοιπον. Ἐάν λοιπὸν, μὲ τὸ νὰ εἴπῃ οὗτος, ὅτι «Ἐνας εἶναι ὁ Θεὸς καὶ ἐκτός αὐτοῦ δὲν ὑπάρχει ἄλλος», ὁ Χριστὸς τὸν ἐπήνεσε, δι' αὐτὸ μὴ παραξενεύεσαι. Ἄλλὰ καὶ ἀπὸ αὐτὸ μάθε καλῶς ὅτι ἀπαντᾷ ὁ Κύριος ἀναλόγως με τὴν διάθεσιν τῶν προσερχομένων. Διότι καὶ ἀν' μιλίας σκοφαντίας τολμήσουσι νὰ εἴπουν εἰς βῆρος τοῦ Χριστοῦ, ποῦ προσβάλουν τὴν δόξαν του, δὲν θά τολμήσουσι ὁμοῦ τοῦτο· νὰ εἴπουν ὅτι δῆθεν δὲν εἶναι Θεός. **Δ**

Διὰ ποῖον λοιπὸν λόγον, ἐπαινεῖ αὐτὸν ποῦ εἶπε ὅτι

6. Α' Κορ. 13, 4.

7. Μαρκ. 12, 34.

δέν υπάρχει άλλος Θεός πλὴν τοῦ Πατρὸς; Τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι ἐξαιροῦσεν ὁ Κύριος τὸν ἑαυτὸν του ὡς πρὸς τὴν Θεότητα. Ὅχι. Ἄλλ' ἐπειδὴ δέν ἦτο ἀκόμη ὁ κατάλληλος καιρὸς νὰ ἀποκαλύψῃ τὴν θεότητα, ἐκείνον ἀφήνει νὰ μένῃ εἰς τὴν ἐκ προτέρου γνωστὴν ἀποψιν καὶ τὸν ἐπαινεῖ διότι γνωρίζει καλῶς τὰ παλαιὰ, ὥστε νὰ τὸν προετοιμάσῃ διὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς Καινῆς Διαθήκης, κατευθύνων πρὸς αὐτὴν τὸν κατάλληλον καιρὸν. Ἐξ ἄλλου δὲ καὶ τὸ «Ἕνας εἶναι ὁ Θεός, καὶ ἄλλος ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὸν δέν υπάρχει» καὶ εἰς τὴν Παλαιάν Διαθήκην καὶ παντοῦ, δέν ἀναφέρεται πρὸς ἀθέτησιν τοῦ Υἱοῦ, ἀλλὰ ἐλέχθη πρὸς ἀντιδιαστολήν ἀπὸ τὰ εἰδωλά. Ὡστε καὶ ὅταν ἐπαινῇ τοῦτον τοῦ ἀπήνησε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, τὸν ἐπαινεῖ δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον.

¶ Μετὰ ἀπὸ τὴν ἀπάντησιν ἐρωτᾷ: «Τί νομίζετε περὶ τοῦ Χριστοῦ; Τίνας εἶναι Υἱός; Λέγουν εἰς αὐτόν: Τοῦ Δαβὶδ» (στίχ. 42). Κοίταξε, μετὰ ἀπὸ πόσα θαύματα, μετὰ ἀπὸ πόσα σημεῖα, ἀπὸ πόσας ἐρωτήσεις, μετὰ ἀπὸ πόσας ἐπιθεωαίσεις συμφωνίας τοῦ μετὰ τοῦ Πατρὸς διὰ λόγων καὶ δι' ἔργων, μετὰ ἀπὸ τὸν ἔπαινον πρὸς τὸν εἰπόντα ὅτι «Εἷς ἐστὶν ὁ Θεός», τότε ἐρωτᾷ, διὰ νὰ μὴ εὐρίσκουν πρόσφασιν, ¶ καὶ εἶπουν ὅτι θαύματα μὲν ἔκαμε, πρὸς τὸν Νόμον δὲ καὶ πρὸς τὸν Θεὸν ἦτο πολέμιος καὶ ἀντίθετος. Διὰ τοῦτο μετὰ ἀπὸ τόσα, τότε ἐρωτᾷ, ὀδηγῶν μὲ ἔμμεσον τρόπον αὐτοὺς εἰς τὸ νὰ ὁμολογήσουν καὶ αὐτὸν ὡς Θεόν. Καὶ τοὺς μὲν μαθητάς πρῶτον τοὺς ἠρώτησε, τί οἱ ἄλλοι λέγουν, περὶ αὐτοῦ καὶ κατόπιν ἐζήτησε τὴν γνώμην των. Τούτους δὲ δέν τοὺς ὁμιλεῖ ἔτσι, ἀν καὶ εἶπον περὶ αὐτοῦ ὅτι εἶναι πλάνος καὶ πονηρός, καθ' ὅσον ἀδιστακτικῶς ἔλεγον τὰ πάντα. Διὰ τοῦτο συνεπῶς ἐξετάζει προσεκτικῶς τὰς σκέψεις αὐτῶν τῶν ἰδίων.

Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐν συνεχείᾳ ἐπρόκειτο νὰ θαδίωγ

πρὸς τὸ πάθος, θέτει σαφῶς τὴν προφητείαν τοῦ ἀνακηρύττει αὐτὸν ὡς Κύριον. Δέν γίνεται ὅμως τοῦτο ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε, οὔτε ὅτι ἦλθε μὲ τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐκ πιμωτέρου (διὰ νὰ ἐκπληρωθῇ ἡ προφητεία), ἀλλὰ ὕστερον ἀπὸ εὐλογον αἰτίαν. ¶ Διότι ἀφοῦ ἐρώτησεν αὐτοὺς κατ' ἀρχάς, καὶ ἐπειδὴ δέν εἶπον τὴν ἀληθῆ γνώμην των περὶ αὐτοῦ (διότι ἔλεγον περὶ αὐτοῦ ὅτι εἶναι ἀπλὸς ἀνθρώπος), καταρρίπτων τὴν ἐσφαλμένην των γνώμην διὰ τοῦτο ἀναφέρει τὸν Δαβὶδ, ὁ ὁποῖος ἀνακηρύττει τὴν θεότητα αὐτοῦ. Διότι ἐκείνοι ἐνόμιζον ὅτι ἦτο ἀπλὸς ἀνθρώπος, διὰ τοῦτο καὶ ἔλεγον ὅτι «τοῦ Δαβὶδ ἦτο Υἱός». Ὁ Χριστὸς δὲ διορθώνει τὴν γνώμην αὐτῶν καὶ παρουσιάζει τὸν Δαβὶδ νὰ μαρτυρῇ τὴν κυριότητα αὐτοῦ, καὶ τὴν γνησιότητα τῆς Υἱότητος αὐτοῦ, καὶ τὸ ὅμοιον τῆς ἀρμοζούσης εἰς αὐτὸν τιμῆς, ὅπως ἀκριβῶς καὶ πρὸς τὸν Πατέρα. Καὶ δέν σταματᾷ μέχρις ἐδῶ, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ φοβήσῃ αὐτοὺς, προχωρεῖ λέγων καὶ τὸ ἐξῆς: «ἕως ὅτου καταστήσω τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου» (στίχ. 44), διὰ νὰ καθοδηγήσῃ αὐτοὺς καὶ διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ. ¶ Καὶ διὰ νὰ μὴ προφασίζονται, ὅτι ἀπὸ λόγους κολακείας ἀπήνησεν ἔτσι, καὶ ὅτι ἡ ἀπάντησις αὐτῆ ἦτο ἀνθρώπινη, κοίταξε τί λέγει. «Πῶς λοιπὸν ὁ Δαβὶδ φωνιζόμενος ἀπὸ τὸ Πνεῦμα, Κύριον αὐτὸν καλεῖ»; Κοίταξε πῶς μὲ πλάγιον τρόπον εἰσάγει τὴν περὶ τοῦ ἑαυτοῦ του ἀλήθειαν καὶ γνώμην. Προηγουμένως εἶπεν, «Τί φρονεῖτε περὶ τοῦ Χριστοῦ; Τίνας εἶναι υἱός;», ὥστε νὰ τοὺς ὀδηγήσῃ δι' ἐρωτήσεως εἰς τὴν ἀπάντησιν. ¶ Ἐπειτα, ἐπειδὴ εἶπον ὅτι εἶναι Υἱός τοῦ Δαβὶδ, τὰ ἐξῆς λέγει καὶ πάλιν μὲ μαρφήν ἐρωτήσεως. «Πῶς λοιπὸν ὁ Δαβὶδ ἐμπνευσμένος ἀπὸ τὸ Πνεῦμα ὀνομάζει αὐτὸν Κύριον;», ὥστε νὰ

μη θεσφαίωση ἐκ προτέρου ὁ ἴδιος εἰς αὐτοὺς τὰ λεγόμενα. Διὰ τοῦτο δὲν εἶπε, τί φρονεῖτε περὶ ἐμοῦ, ἀλλὰ περὶ τοῦ Χριστοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ ἀπόστολοι ἐμμέσως ἐχρησιμοποιοῦν τὸν πατριάρχην Δαβὶδ καὶ ἔλεγον «Ἡμποροῦμε νὰ σᾶς εἰποῦμε καθαρά διὰ τὸν πατριάρχην Δαβὶδ, ὅτι καὶ ἀπέθανε καὶ ἐτάφη»⁹. Καὶ ὁ Κύριος διὰ τοῦτο ὁμοίως ὑπὸ μορφὴν ἐρωτήσεως καὶ συλλογισμοῦ τὴν ἀλήθειαν εἰσάγει καὶ λέγει· «Πῶς λοιπὸν ὁ Δαβὶδ φωτιζόμενος ὑπὸ τοῦ Πνεύματος ὀνομάζει αὐτὸν Κύριον μετὰ τὴν φράσιν· Ἐἶπεν ὁ Κύριος εἰς τὸν Κύριόν μου, κάθισε εἰς τὰ δεξιὰ μου μέχρις ὅτου κάμω τοὺς ἐχθρούς σου **■** ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου;» καὶ κατόπιν, «Ἐάν λοιπὸν ὁ Δαβὶδ ὀνομάζει αὐτὸν Κύριον, πῶς εἶναι Υἱός του;», Ὅχι θεσφαίως ὅτι ἀπορρίπτει τὸ ὅτι εἶναι υἱός του. Ἄπαυσ. Ἄλλοιὼς δὲν θὰ ἐπιτιμοῦσε τὸν Πέτρον διὰ τοῦτο, Ἄλλ' ἐπειδὴ ἤθελε νὰ διορθώσῃ τὴν ἐσφαλμένην ἀντίληψιν τῶν Φαρισαίων. Ὡστε ὅταν ἐρωτᾷ «Πῶς συμβαίνει νὰ εἶναι υἱός του;», λέγει ἐν συνεχείᾳ **■** ὅτι δὲν εἶναι τὰ πράγματα ὅπως οἱ εἴπετε. Διότι ἐκεῖνοι ἔλεγον, ὅτι μόνον υἱός τοῦ Δαβὶδ εἶναι καὶ ὄχι καὶ Κύριος. Καὶ τοῦτο ἐγένετο μετὰ τὴν ἀπάντησιν, καὶ τότε πλαγίως. «Ἐάν λοιπὸν ὁ Δαβὶδ ὀνομάζει αὐτὸν Κύριον, πῶς εἶναι υἱός του;», Ἄλλ' ὅμως ἂν καὶ ἤκουσαν αὐτά, οὐδὲν ἀπήντησαν. Διότι δὲν ἤθελον νὰ μάθουν τίποτα ἀπὸ τὰ πρέποντα. Διὰ τοῦτο ὁ ἴδιος συνεχίζει καὶ λέγει ὅτι Κύριος αὐτοῦ (τοῦ Δαβὶδ) εἶναι. Μᾶλλον δὲ ὄχι μόνον αὐτὸ λέγει ἀπλῶς, ἀλλὰ τὸ λέγει ἀφοῦ παρέλαθε μαζί του τὸν προφήτην, διότι αὐτοὶ ἐδείκνυσαν μεγάλην ἀπιστίαν πρὸς αὐτόν, καὶ διότι ἐσκοφανεῖτο παρ' αὐτῶν. Αὐτὸ δὲ τὸ ὁποῖον προπαντὸς πρέπει νὰ σκεπτόμεθα, εἶναι τὸ νὰ μὴ σκαριδαλιζόμεθα, ἔστι

9. Πρᾶξ. 2, 29.

καὶ ἂν κάτι δῆθεν ἀσήμαντον καὶ ἔμμεσον λέγεται παρ' αὐτοῦ. **■** Τὸ αἴτιον δὲ ποῦ λέγονται τὰ ἀσήμαντα δῆθεν αὐτὰ λόγια, καθὼς καὶ ἄλλα πολλά, εἶναι ἡ συγκατάθεσις (τοῦ Χριστοῦ) πρὸς συζήτησιν μετ' αὐτῶν. Διὰ τοῦτο καὶ τώρα διδάσκει τὴν ἀλήθειαν ὑπὸ μορφὴν ἐρωτήσεως καὶ ἀπαντήσεως. Ὑπαινίσσεται δὲ καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὴν ἀξίαν τούτου. Διότι δὲν ἦτο τὸ ἴδιον νὰ πληροφροηθοῦν οἱ Ἰουδαῖοι τὴν ἀλήθειαν ἐκ μέρους τοῦ Κυρίου, καὶ ἐκ μέρους τοῦ Δαβὶδ. Σὺ δὲ κάνε μου τὴν χάριν καὶ θαύμασε καὶ τὸ ἐπίκαιρον τοῦ λόγου. Διότι ὅταν εἶπεν, ὅτι «Εἰς Κύριος ἐστὶ», τότε καὶ διὰ τὸν ἑαυτὸν του ἀνέφερον ὅτι εἶναι Κύριος, ὄχι μόνον μετὰ τὰ ἔργα του, ἀλλὰ καὶ διὰ μέσου τῆς προφητείας. Καὶ ἀποδεικνύει ὅτι καὶ ὁ Πατὴρ ἀμύνεται ἐναντίον τῶν χάριν αὐτοῦ «μέχρις ὅτου κάμω, λέγει, τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου», καθὼς καὶ πολλὴν ἐκ τούτου τὴν ὁμόνοιαν καὶ ἐκτίμησιν τοῦ Γεννήτορος πρὸς αὐτόν. **■** Καὶ μετὰ αὐτὸ θέτει τέλος εἰς τὰς μετ' αὐτῶν συζητήσεις, ὕψηλόν καὶ μεγάλο καὶ ἱκανὸν νὰ ράψῃ τὰ στόματα αὐτῶν. Καὶ διότι μετὰ ἀπὸ αὐτὸ ἐσιώπησαν, ὄχι μετὰ τὴν θέλησιν των, ἀλλὰ διότι δὲν εἶχον τί νὰ εἴπουν. Καὶ ἔτσι ἐδέχθησαν καίριον πλῆγμα, ὥστε οὐδέποτε πλέον νὰ τολμήσουν νὰ ἐπιτεθοῦν ἐναντίον του εἰς τὸ εἶης μετὰ τὰ ἴδια ἐπιχειρήματα. Οὐδεὶς ἐτόλμησε, λέγει, ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης νὰ τὸν ἐρωτήσῃ πλέον» (στιχ. 26). Δὲν προσφέρει δὲ μικράν ἀφέλειαν τοῦτο εἰς τοὺς ὄχλους. Διὰ τοῦτο καὶ πρὸς αὐτοὺς πλέον στρέφει τὸν λόγον, ἀφοῦ ἀπεμάκρυνε τοὺς λύκους καὶ ἀπέκρουσε τὰς ἐπιθέσεις των. Διότι ἐκεῖνοι τίποτε δὲν ἐκέρδιζον ἀφοῦ κατελήφθησαν ὑπὸ τῆς κενοδοξίας καὶ κατέπεσαν εἰς τὸ φοβερὸν τοῦτο πάθος. **■** Διότι τὸ πάθος τοῦτο εἶναι φοβερὸν καὶ πολυκεφάλον. Ἄλλοι μὲν λοιπὸν παρասυρόμενοι ἀπὸ κενοδοξίαν ἐρωτεύονται τὰ ἀξιώματα, ἄλλοι δὲ τὰ χρήματα, καὶ ἄλλοι τὴν δύναμιν. Προ-

κειμένου να ικανοποιηθῆ τὸ πάθος τοῦτο (τῆς κενοδοξίας), χρησιμοποιοῦν καὶ τὴν ἐλεημοσύνην, καὶ τὴν νηστείαν (δίαίταν) καὶ τὰς προσευχάς, καὶ τὴν διδασκαλίαν, καὶ γενικῶς πολλὰ εἶναι αἱ κεφαλαιὶ τοῦ θηρίου τούτου.

Ἄλλὰ τὸ νὰ χρησιμοποιοῦν οἱ κενοδοξοὶ τὰ διάφορα ἄλλα μέσα, οὐδὲν ἀξιοπερίεργον· τὸ νὰ νηστεύουν καὶ νὰ προσεύχωνται ἐκ φιλοδοξίας, τοῦτο εἶναι τὸ παράξενον καὶ ἀξιοδύκωτον. Ὅμως διὰ νὰ μὴ στιγματίζωμεν μόνον τὸ πάθος τοῦτο, ἔλατε νὰ εἰπωμεν καὶ τὸν τρόπον διὰ τοῦ ὁποίου θὰ τὸ ἀποφύγωμεν. Πρὸς τοίους λοιπὸν νὰ ἐπιτεθῶμεν πρῶτον; **Β** Νὰ στραφῶμεν πρὸς τοὺς κληρονομήσαντας τὰ χρήματα, ἢ πρὸς τοὺς κομψευομένους ἢ πρὸς τοὺς φιλοδόξους ἢ τοὺς ὑπερηφανευομένους διὰ ρητορικὴν ἰκανότητα, διὰ σωματικὰ προσόντα, διὰ τὴν τέχνην των, διὰ τὴν ὠραιότητα των, διὰ τοὺς καλλωπισμούς, ἢ διὰ τὴν σκληρότητα, ἢ διὰ τοὺς δῆθεν φιλανθρώπους καὶ ἐλεήμονας, ἢ διὰ τοὺς ὑπερηφανευομένους διὰ τὴν πονηρίαν των ἢ δι' ἀφοσίαν πρὸ τοῦ θανάτου ἢ νὰ στραφῶμεν κατὰ τῶν ἐπιδιωκόντων μεταθανάτιον δόξαν;

Καὶ διότι, ὅπως εἶπα, πολλὰς πλεκτόνας ἔχει τοῦτο τὸ πάθος, καὶ μᾶς ὀδηγεῖ μακρὰν καὶ τῆς ζωῆς. **Γ** Καὶ ὁ δεῖνα, λέγει ἀπέθανε· ἐπιδιώκων δὲ νὰ θαυμάσῃ, αὐτὰ καὶ αὐτὰ κατάρθρωσε νὰ κάμῃ. Καὶ διὰ τοῦτο ἄλλος καταστῆ πτωχὸς καὶ ἄλλος καθίσταται πλούσιος. Τὸ δὲ κακὸν εἶναι τοῦτο, ὅτι ἡ κενοδοξία ἀναπτύσσεται πολλάκις καὶ ἀπὸ τὰ ἀντίθετά της.

Κατὰ ποίαν λοιπὸν νὰ στραφῶμεν καὶ νὰ παραταχθῶμεν πρῶτον; Διότι δὲν ἀρκεῖ ὁ εἰς καὶ ὁ αὐτὸς λόγος πρὸς ὅλων τῶν εἰδῶν τοὺς κενοδόξους. Θέλετε λοιπὸν νὰ στραφῶμεν πρὸς χρησιμοποιοῦντας τὴν ἐλεημο-

σύνην χάριν κενοδοξίας; Κατὰ τὴν γνώμην μου ἀξίζει. Διότι μὲ συγκινεῖ ἰδιαιτέρας ἡ περίπτωσις αὕτη, καὶ ὑπερβολικὰ λυποῦμαι διαπιστώνων τὴν ἐκ τῆς κενοδοξίας προκαλουμένην φθοράν. Ὁμοιάζει δὲ ἡ κενοδοξία μὲ ἐπικινῶνον τροφὸν καὶ προαγωγὸν συγχρόνως κάποιας βασιλικῆς κόρης, τὴν ὁποίαν τρέφει μὲν, ἀλλὰ ὀδηγεῖ εἰς κατασχόνην καὶ ὁδὸν τῆς ἀμαρτίας· **Β** καὶ τὴν παραινεῖ ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ περιφρονῇ τὸν πατέρα της, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ καλλωπίζεται διὰ νὰ ἀρέσῃ εἰς θρωμερούς καὶ καταπτύστους πολλὰς φορές ἀνδρας. Καὶ στολιζει αὐτὴν μὲ τέτοια στολίδια, αἰσχρά καὶ ἄτιμα, πού ἀρέσουν εἰς τοὺς ἄλλους καὶ ὄχι εἰς τὸν πατέρα της. Ἐλα λοιπὸν νὰ ἀπευθυνθῶμεν πρὸς αὐτούς (τοὺς κενοδόξους) καὶ ἔστω ὅτι κάποια ἐλεημοσύνη γίνεται μὴ ἀρκετὴν ἀπλοχεριά καὶ μὲ σκοπὸν τὴν πρὸς τοὺς πολλοὺς ἐπίδειξιν. Τοῦτο τὸ γεγονός ὁμοιάζει μὲ τὴν μαστροπὸν πού ἐξάγει τὴν κόρην πρῶτον ἀπὸ τὸν πατρικὸν οἶκον. Καὶ ἐνῶ ὁ πατὴρ της τῆς ἀπαγορεύει νὰ ἐκτιθῆται εἰς τὰ μάτια τοῦ κόσμου, αὐτὴ ὁμως ἐπίδεικνύει τὸν ἑαυτὸν της εἰς τοὺς δούλους καὶ εἰς τοὺς τυχόντας καὶ εἰς ὄσους ὀλοτελῶς ἀγνοοῦν αὐτήν. Εἶδες πῶς ἡ πόρνη καὶ μαστροπὸς παρεκίνησε τὴν κόρην εἰς φρωτὰ μὲ κακοὺς ἀνθρώπους, διὰ νὰ κἀνῃ ἡ κόρη αὐτὴ ὅτι ἐπιθυμοῦν ἑκείνοι; **Γ** Θέλεις τώρα νὰ ἴδῃς πῶς ὄχι μόνον πόρνην, ἀλλὰ καὶ μανιώδη καθιστᾷ τὴν τοιαύτην ψυχὴν ἡ κενοδοξία; Μελέτησε λοιπὸν τὴν διάθεσιν τῆς ψυχῆς αὐτῆς. Διότι ὅταν, ἀφοῦ ἐγκαταλείψῃ τὸν οὐρανόν, τρέχῃ ὀπισθεν δραπετῶν καὶ δούλων κατὰ τὰς παρόδους καὶ τοὺς στενοδρόμους καὶ ἐπιδιώκει νὰ συναντήσῃ ἑκείνους πού τὴν μισοῦν, τοὺς αἰσχροὺς καὶ τοὺς ἀηδιαστικούς, πού δὲν θέλουν οὔτε νὰ τὴν ἴδωσιν καὶ πού τὴν μισοῦν ἐπειδὴ αὐτὴ φλέγεται ἀπὸ διάθεσιν ἐπιδειξέως πρὸς αὐτούς; Πι ἡμπορεῖ νὰ γίνῃ περισσότερο παράλογον ἀπὸ αὐτό; Διότι τίποτε δὲν μισοῦν τόσον οἱ

περισσότεροι τῶν ἀνθρώπων, ὅσον ἐκείνους πού ἐπιδιώκουν νά ἐπιδειχθοῦν εἰς αὐτούς. Πολλὰς δὲ κακολογίας ἐγείρουν ἐναντίον τῶν, καί συμβαίνει τὸ ἴδιον, πού κάνει ἕνας προαγωγός **Δ** ὁ ὁποῖος ἀφοῦ ἀπαγάγη μίαν παρθένον καὶ κόρην βασιλέως ἀπὸ τὸ βασιλικὸν ἀνάκτορον, ἤθελεν ἐν συνεχείᾳ τὴν διατάξῃ νά ἐκδίδεται μὲ μοιχοῦς καὶ καταπτύστους ἀλήτας. Αὐτοὶ λοιπὸν, ὅσον τοῦς κληγῆς διὰ νά σέ ἐπαινεύουν, τόσον σέ ἀποστρέφονται. Ἐνῶ ὁ Θεός, ὅσον ζητῆς τὴν ἰδικὴν του δόξαν, τόσον περισσότερο σέ προσελκύει κοντά του, σέ ἐπαινεῖ καὶ σοῦ ἀποθίβει μεγάλην τὴν ἀμοιβήν. Ἐάν ἀκόμη θέλῃς καὶ διαφοροτρόπως νά μάθῃς τὴν ἐκ τῆς κενοδοξίας ζημίαν, ὅταν παρασύρῃσαι ἀπὸ τὴν ἐπίδειξιν καὶ τὴν φιλοδοξίαν, σκέψου πόση λύπη αὐσωρεύεται μέσα σου καὶ διαρκῶς ἀξένομένη κατῆφεια καθ' ὅσον ὁ Χριστός φωνάζει μέσα σου καὶ λέγει, ὅτι ἔχασες ὅλον τὸν μισθόν σου!⁹

Ε Πανταχοῦ θεβαίως ἡ κενοδοξία εἶναι κακόν, πρὸ παντός ὅμως εἰς τὴν φιλοστροφίαν, πράγματα πού εἶναι χειρότερα σκληρότης, νά διαπομπεύῃς τὰς ξένας συμφορὰς χάριν κενοδοξίας διότι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὀφρίζεις τοὺς πτωχοῦς, Ἐάν λοιπὸν τὸ νά ἀναφέρῃς τὰς καλωσύνας σου εἶναι ὕβρις, τὸ νά ὑποκινῇς πρὸς τοῦτο καὶ πολλοὺς ἄλλους, τί νομίζεις ὅτι εἶναι;

ΕΕΕ Πῶς λοιπὸν θὰ ξεφύγωμε ἀπὸ τὴν καταστροφὴν; Ὅταν μάθωμεν νά κάμωμεν ἐλεημοσύνας καὶ ὅταν γνωρίζωμεν ἀπὸ τοῖους ζητοῦμε δόξαν. Διότι πές μου, ποῖος εἶναι ὁ συστήσας τὴν ἐλεημοσύνην; Αὐτὸς πού ὑπέδειξεν αὐτήν, δηλοῦθι ὁ Θεός, πρὸ πάντων αὐτός, πού γνωρίζει καλῶς τὴν σημασίαν τῆς καὶ μετατρέπει αὐτὴν εἰς ἀπειρον δόξαν. Τί λοιπὸν; Ὅταν διδάσκε-

10. Ματθ. 6, 2.

σαι τὴν παλαιστικὴν τέχνην, πρὸς τοῖους καταφεύγεις ἢ πρὸς τοῖους ἐπιδεικνύεις τὰς παλαιστικὰς σου ἱκανότητας, πρὸς τὸν λαχονοπώλην καὶ τὸν ἰχθυοπώλην ἢ πρὸς τὸν γυμναστήν; Ἐξ ἄλλου αὐτοὶ εἶναι πολλοὶ, ἐνῶ ὁ γυμναστής εἶναι ἕνας. Τί λοιπὸν; Ὅταν ἐκείνος θαυμάζῃ καὶ ἄλλοι γελοῦν εἰρωνικὰ, δὲν θὰ γελᾷς καὶ σὺ μαζί μὲ τὸν ἐκπαιδευτὴν εἰς θάρρος τῶν ἄλλων; Ἀκόμη δέ, ὅταν μαθαίνῃς πυγμαχίαν, δὲν πηγαίνεις ὁμοίως πρὸς ἐκείνον πού γνωρίζει τὴν τέχνην τῆς πυγμαχίας; Ὅταν δέ ἀσκήσῃς εἰς τὴν ρητορείαν, δὲν θὰ ἐπιζητῆς τοὺς ἐπαίνους τοῦ ρήτορος, καὶ δὲν θὰ περιφρονῇς τὰ λόγια τῶν ἄλλων; **Β** Πῶς λοιπὸν, δὲν εἶναι παράλογον, διὰ τὰς ἄλλας διαφόρους τέχνας νά προσέχῃς μόνον τὰς συμβουλὰς ἀρμοδίου διδασκάλου, ἐδῶ δὲ νά κάνῃς τὸ ἀντίθετον, ὅταν μάλιστα ἡ ζημία εἶναι τόσον μεγάλη; Καὶ ἐκεῖ μὲν, ὅταν παλαίῃς κατὰ τῶν πολλῶν συμφώνως μὲ τὴν ἰδικὴν σου γνώμην καὶ ὄχι μὲ τὰς συμβουλὰς τοῦ διδασκάλου, ἡ ζημία περιορίζεται εἰς τὴν πάλην. Ἐδῶ δὲ ἀγωνίζῃσαι διὰ τὴν αἰώνιον ζωὴν. Κατέστης ὁμοιος μὲ τὸν Θεόν, ὡς πρὸς τὴν ἐλεημοσύνην. Γίνε λοιπὸν ὁμοιος μὲ αὐτὸν καὶ ὡς πρὸς τὴν ἀποφυγὴν τῆς ἐπιβίξεως. Διότι ἔλεγε ὅταν ἐθεράπευε, νά μὴ τὸ εἶπον εἰς κανένα. Ἀλλὰ θέλεις νά θεωρῃσαι ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ὡς ἐλεήμων; Καὶ ποῖον τότε τὸ κέρδος; Κέρδος μὲν κανένα. ἢ δὲ ζημία ἐκ τῆς ἐπιβίξεως ἀπέραντος. **Γ** Διότι αὐτοὶ οἱ ἴδιοι τοὺς ὁποῖους καλεῖς ὡς μάρτυρας, γίνονται λησταὶ τῶν οὐρανίων θησαυρῶν. Μᾶλλον δὲ ὄχι αὐτοὶ, ἀλλ' ἡμεῖς οἱ ἴδιοι πού καταστρέφομε τὰ ἰδικὰ μας ἀγαθὰ καὶ διασκορπίζομε τοὺς οὐρανίους θησαυροὺς μας. Ὡς ποῖα καινούρια συμφορὰ καὶ ποῖον περίεργον πάθος! Ἀγαθὰ, τὰ ὁποῖα οὔτε σκόρος καταστρέφει, οὔτε κλέπτης διαρρηγνύει, τὰ σκορπίζει ἢ κενοδοξία. Ἡ κενοδοξία, αὐτὴ εἶναι ὁ σκόρος τῶν ἀνω θησαυρῶν, αὐτὴ εἶναι ὁ κλέπτης τῶν οὐ-

ρανίων αγαθών, αυτή είναι που παρασύρει τὸν ἀδαπάνητον πλοῦτον. Αὐτὴ καταστρέφει καὶ διαφθείρει τὰ πάντα. Ἐπειδὴ δηλαδή ὁ διάβολος γνωρίζει ὅτι τὰ ἀγαθὰ τῆς ἐλεημοσύνης δὲν καταστρέφονται **Δ** οὔτε ἀπὸ ληστῆς, οὔτε ἀπὸ σκώληκα, οὔτε ἀπὸ ἄλλα φθοροποιὰ μέσα, διὰ τῆς κενοδοξίας ὑποκλέπεται αὐτά.

Διατί ἐπιθυμεῖς ἄλλην δόξαν; Ἐπειτα δὲν σοῦ ἀρκεῖ ἡ δόξα αὐτοῦ που λαμβάνει τὴν ἐλεημοσύνην, τοῦ ἰδίου δηλαδή τοῦ Φιλανθρώπου Θεοῦ, ἀλλ' ἀγαπᾷς καὶ τὴν ἐκ μέρους τῶν ἀνθρώπων; Πρόσχε μὴπως ὑποστῆς τὰ ἀντίθετα. Μήπως δὲν σὲ θεωρήσουν ὡς ἐλεήμονα, ἀλλὰ σὲ ἐκλάβουν ὡς διαπομπευτὴν καὶ φιλόδοξον που διασαλπίζει τὰς ξένας συμφοράς. Διότι καὶ μυστήριον εἶναι ἡ ἐλεημοσύνη. Κλείσει λοιπὸν τὰς θύρας διὰ νὰ μὴ ἴδῃ κανεὶς αὐτὰ που δὲν εἶναι ἐπιτρεπτά. Καὶ διότι τὰ ἰδικὰ μας μυστήρια πρὸ παντός τοῦτο **Ε** εἶναι, ἐλεημοσύνη καὶ φιλανθρωπία Θεοῦ. Διότι κατὰ τὸ πολὺ ἔλεος τοῦ μᾶς ἐλέησε, ἰνῶ εἴμεθα ἀπειθεῖς ἀπέναντί του. Καὶ ἡ πρώτη δέησις εἶναι πλήρης ἐλέους, ὅταν παρακαλοῦμε ὑπὲρ τῶν ἐπηραζομένων, ὡς καὶ ἡ δευτέρα, ὑπὲρ τῶν μετανοούντων, ὅταν πολὺ τὸ ἔλεος ἐπικαλῆται. Καὶ ἡ τρίτη πάλιν δέησις ὑπὲρ ἡμῶν τῶν ἰδίων, ὅταν προσβάλλωνται κατ' αὐτὴν ἀγνά παιδάκια τοῦ λαοῦ διὰ νὰ προσελκύσουν τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ. **Ζ** Ἐπειδὴ δὲ οἱ ἴδιοι συναισθανόμεθα τὰ ἀμαρτήματά μας, διὰ τοῦτο ἡμεῖς οἱ ἴδιοι παρακαλοῦμε τὸν Θεὸν ὑπὲρ τῶν μεγάλων ἀμαρτωλῶν που πρόκειται νὰ κριθοῦν. Ὑπὲρ ἡμῶν τῶν ἰδίων παρακαλοῦν τὰ παιδιά, ἡ δὲ θασίλευα τῶν οὐρανῶν ἀνήκει εἰς τοὺς ζηλωτὰς τῆς ἀπλότητος αὐτῆς τῶν παιδιῶν. Ὁ συμβολισμὸς αὐτὸς τῆς ἀπλότητος, τοῦτο δεικνύει, ὅτι οἱ χριστιανοὶ ἐκείνοι που μοιάζουν σὲν τὰ παιδιά ὡς πρὸς τὴν ταπεινώσιν καὶ ἀπαλωσίνην, πρὸ παντός ἐκείνοι, δύνανται νὰ προσεύχωνται ὑπὲρ τῶν πευθύνων. Τοῦτο δὲ τὸ μυστήριον ἀπὸ πόσον ἔλεος

εἶναι γεμᾶτο καὶ ἀπὸ πόσῃν φιλανθρωπίαν, γνωρίζουν οἱ μυημένοι. Καὶ σὺ λοιπὸν, ὅταν ἐλεῆς ἀνθρώπων ἀναλόγως μὲ τὰς δυναπότητάς σου, κλείσει καλῶς τὴν θύραν τῆς κοινολογίσεως. Μόνον αὐτὸς που ἐλεεῖται νὰ τὸ γνωρίζῃ, καὶ ἂν εἶναι δυνατόν αὐτὸ καὶ αὐτός. Ἐάν δὲ ἀνοιγῆς διάπλατα (τὴν θύρα), καὶ τὸ κοινολογῆς, διαπομπεύεις τὸ μυστήριον. **Β** Κατάλαβε το ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος, τοῦ ὁποῦ ἐπιζητεῖς τὸν εἶπανον, καὶ αὐτὸς ἀκόμη θὰ σὲ κατακρίνῃ. Καὶ ἂν μὲν εἶναι φίλος, θὰ σοῦ τὸ εἶπῃ ἐνώπιόν σου, ἂν δὲ ἐχθρὸς καὶ ἐνώπιον ἄλλων θὰ σὲ διακωμωδήσῃ καὶ θὰ πάθῃς τὰ ἀντίθετα ἀπὸ ὅσα περιμένεις. Διότι σὺ μὲν ἐπιθυμεῖς, νὰ σοῦ εἶπῃ, ὅτι εἶσαι ἐλεήμων αὐτὸς ὅμως δὲν θὰ εἶπῃ τοῦτο, ἀλλὰ θὰ εἶπῃ: ὁ κενόδοξος, ὁ ἀνθρωπάρεσκος, καὶ ἄλλα πολὺ χειρότερα τούτων. Ἄν ὅμως τὰ ἀποκρύψῃς, θὰ εἶπῃ τὰ ἀκριβῶς ἀντίθετα ἀπὸ αὐτά, ἦτοι ὁ φιλάνθρωπος, ὁ ἐλεήμων. Διότι δὲν ἀφήνει ὁ Θεὸς νὰ κρυφθοῦν, ἀλλ' ἔάν σὺ τὰ κρύψῃς, ἐκεῖνος θὰ τὰ φανερώσῃ, καὶ τότε θὰ εἶναι μεγαλύτερον καὶ ἀξιοθαύμαστον, καὶ περισσότερον τὸ κέρδος. **Γ** Ὡστε λοιπὸν ἡ τυχὸν ἐπίθεισις τῆς ἐλεημοσύνης σας ἀπὸ μέρους σας εἶναι ἀντίθετος καὶ πρὸς αὐτὴν ταύτην τὴν δόξαν. Διότι πρὸς ἐκεῖνο που σπεύδομεν καὶ θιαζόμεθα, πρὸ παντός τότε, ἀντιστέκεται τοῦτο πρὸς ἡμᾶς καὶ ἄχι μόνον δόξαν ἐλεήμονος δὲν λαμβάνομεν, ἀλλὰ καὶ ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετον, καὶ συγχρόνως ὑφιστάμεθα καὶ μεγάλην ζημίαν. Ἐνεκα λοιπὸν ὄλων τούτων, ἂς ἀπέχωμεν ἀπὸ τὴν κενοδοξίαν, καὶ ἂς ἀγαπῶμεν τὴν δόξαν μόνον τοῦ Θεοῦ. Διότι ἔτσι θὰ ἐπιτύχωμεν καὶ τὴν ἐδῶ δόξαν, καὶ τὰ αἰώνια ἀγαθὰ θὰ ἀπολαύσωμεν μὲ τὴν χάριν καὶ φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. **Δ** Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΟΒ' (72)

(Ματθ. κγ', 1 - 12)

«Τότε ὁ Ἰησοῦς ὤμιλεν πρὸς τὰ πλήθη καὶ εἰς τοὺς μαθητάς του καὶ εἶπεν· Εἰς τὴν ἔβραν τοῦ Μωϋσέως ἐκάθησαν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι. Ὅσα, λοιπόν, σὰς εἰποῦν νὰ τηρήσετε, τηρήσατέ τα, ἀλλὰ μὴ παραδειγματίζεσθε ἀπὸ τὰ ἔργα των» (Ματθ. 13, 1 - 3).

Εἰ «Τότε» τότε; Ὅταν εἶπεν αὐτά, ὅταν ἀπειστόμασεν αὐτούς, ὅταν ἐσταμάτησαν καὶ δὲν ἐτολμοῦσαν πλέον νὰ τὸ πράξουν. Ὅταν ἀπέδειξεν, ὅτι αὐτοὶ ἦσαν ἀθεράπευτοι. Καὶ ἐπειδὴ ἔκαμε διάκρισιν μεταξὺ Κυρίου καὶ Κυρίου, καταφεύγει καὶ πάλιν εἰς τὸν Νόμον. Ἄν καὶ ὁ Νόμος θεθείος τίποτε παρόμοιον δὲν λέγει, εἶπεν: «ἀλλά, Κύριος ὁ Θεὸς σου, Κύριος "Ἐνας εἶναι"». Ἀλλὰ Νόμον ἢ Γραφὴν ὀνομάζει ὀλόκληρον τὴν Παλαιάν Διαθήκην. **701** Αὐτὰ δὲ τὰ λέγει ὁ Κύριος διὰ νὰ δείξῃ διὰ μέσου ὄλων τὴν μεγάλην ὁμόνοιαν αὐτοῦ πρὸς τὸν Γεννήτορα Πατέρα. Διότι ἐάν ἦτο ἀντίθετος, θὰ ὤμιλε ἔχθρικῶς διὰ τὸν Νόμον. Τώρα λοιπὸν τόσον σεβασμὸν διατάσσει νὰ δεικνύωμεν πρὸς τὸν Νόμον, ὥστε ἂν καὶ αὐτοὶ ποὺ διδάσκουν τὸν Νόμον εἶναι διεφθαρμένοι, αὐτὸς διδὼν τὴν ἐντολὴν νὰ τὸν ὑποληπτώμεθα. Ἐδῶ δὲ ὠμιλεῖ καὶ περὶ θίου καὶ πολιτείας αὐτῶν, διότι τοῦτο πρὸ παντὸς ἦτο τὸ αἴτιον τῆς ἀπιστίας εἰς αὐτούς, ὁ διεφθαρμένος δηλαδὴ θίος καὶ ὁ ἔρωσ τῆς δόξης. Διὰ νὰ διορθώσῃ λοιπὸν τοὺς ἀκροατάς, πράγμα ποῦ εἶναι τὸ

1. Δευτ. 6, 4.

πρῶτον συντελεστικὸν διὰ τὴν σωτηρίαν, τὸ νὰ μὴ περιφρονοῦν τοὺς διδασκάλους, οὔτε νὰ ἐξοργίζονται κατὰ τῶν ἱερέων, τοῦτο μὲ μεγαλύτερον δύναμιν διδάσκει.

¶ Δὲν παραγγέλει δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος ἐφαρμόζει τοῦτο. Διότι ἂν καὶ οἱ διδάσκαλοι αὐτοὶ τοῦ Νόμου εἶναι διεφθαρμένοι, ὅμως αὐτὸς δὲν τοὺς στερεῖ τὴν τιμὴν. Εἰς ἐκείνους μὲν πλέον ἐτοιμάζει τὴν κατάκρισιν, εἰς τούτους δὲ ποῦ θέλουν νὰ μάθουν, δὲν ἀφίνει ὑψηλίαν πρόφασιν παρακοῆς. Ἔτσι δὲν θὰ προφασίζετο κανεὶς, ὅτι ἐπειδὴ εἶναι ἀδιάφορος ὁ διδάσκαλος, διὰ τοῦτο ἔγινε ἀδιαφορώτερος πρὸς τὸν Νόμον. Κατήργησε λοιπὸν καὶ τὴν πρόφασιν αὐτήν. Τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν ἐδραίωσε τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν, ἂν καὶ ἦσαν πονηροί, διὰ τοῦτο καὶ μὲ τόσον μεγάλην κατηγορηματικότητα εἶπεν: «Ὅλα ὅσα σὰς εἰποῦν νὰ τηρήσετε, τηρήσατε αὐτά, διότι δὲν λέγουν ἰδικὰ τῶν λόγια, ἀλλὰ λόγια τοῦ Θεοῦ, τὰ ὅποια ἐνομοθέτησε διὰ τοῦ Μωϋσέως. ¶ Καὶ πρόσεξε μὲ πόσῃ τιμῇ ὠμιλεῖ περὶ τοῦ Μωϋσέως, διὰ νὰ δείξῃ ὅτι συμφωνεῖ μὲ τὴν Παλαιάν Διαθήκην. Ἔτσι δὲ καὶ διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ καθιστᾷ αὐτοὺς σεβαστούς. Ἐπὶ τῆς ἔδρας τοῦ Μωϋσέως ἐκάθισαν», λέγει. Διότι, ἐπειδὴ δὲν ἠδύνατο νὰ καταστήσῃ αὐτοὺς ἀξιοπίστους διὰ τὴν ζωὴν των, κάνει τοῦτο μὲ τὴν εὐγένειαν τῶν σχετικῶν, δηλαδὴ τῆς καθέδρας τοῦ Μωϋσέως καὶ τῆς διδασκαλίας του.

Ἐπὶ τῆς ἀκούσης «ὄλα», μὴ φαντασθῆς ὅλην τὴν Μωσαϊκὴν Νομοθεσίαν, ὅπως ἐπὶ παραδειγματι περὶ τῶν τροφῶν, περὶ τῶν θυσιῶν καὶ ἄλλων παρομοίων. Πῶς ἦτο δυνατόν νὰ συνιστᾷ πράγματα τὰ ὅποια προηγουμένως ἀπέρριψε; Ἀλλὰ μὲ τὴν λέξιν «ὄλα» ἐνοεῖ ἐκεῖνα ποῦ διορθῶνουν τὴν συμπεριφορὰν, καὶ κάνουν καλύτερον τὸν τρόπον, καὶ συμφωνοῦν μὲ τὰς ἐντολάς

της Καινης Διαθήκης, και δεν αφήνει τοῦ λοιποῦ νά ὀποφέρωμεν ὑπὸ τὸν ζυγὸν τοῦ Νόμου. ■

Διατί ἡμῶς δὲν θεσμοθετεῖ διατὸ Νόμου τῆς Χάριτος, ἀλλὰ διατὸ Μωϋσείως; Διότι δὲν ἐπέτρεπεν ἀκόμη ὁ καιρὸς πρὸ τῆς Σταυρώσεως νά διδάξῃ ταῦτα σαφῶς. Κατὰ τὴν γνώμην μου δὲ ὁ Χριστὸς εἶπεν αὐτά ὄχι μόνον διατὸν ἀνωτέρω λόγον, ἀλλὰ καὶ διατὸ νά προλάθῃ καὶ κάτι ἄλλα. Διότι, ἐπειδὴ πρόκειται νά τοὺς κατηγορήσῃ, διατὸ νά μὴ θεωρηθῇ ἀπὸ τοὺς ἀνοήτους ὅτι τὸ κάνη ἀπὸ ζήλειαν πρὸς τὸ ἀξίωμα των ἢ ἀπὸ μίσος πρὸς αὐτοὺς, διατὸ τοῦτο πρῶτον καταρρίπτει τοῦτο, καὶ ἀφού καταστήσῃ τὸν ἐντὸν του ἀνύποπτον, τότε ἀρχίζει νά τοὺς ἐλέγξῃ.

Καὶ διατί τοὺς ἐλέγχει, καὶ μακρὰς κατηγορίας ἀπευθύνει πρὸς αὐτοὺς; Εἰ διατὸ νά προφυλάξῃ τοὺς ὄχλους, ὥστε νά μὴ πέσουν εἰς τὰ ἴδια παραπτώματα. Διότι δὲν εἶναι τὸ αὐτὸ νά θέτῃς ἀπαγορεύσεις καὶ νά δείχνῃς τοὺς παραβάτας; ὅπως ἀκριβῶς δὲν εἶναι τὸ Ἰδιο νά προτρέπῃς εἰς ὀρθὴν διαγωγὴν μὲ τὸ νά φέρῃς εἰς τὸ μέσον καὶ ἐκείνους πού κατάρθωσαν αὐτήν. Διατὸ τοῦτο καὶ προληπτικῶς λέγει «συμφῶνως μὲ τὰ ἔργα των νά μὴ κάνετε». Διατὸ νά μὴ νομίσουν δὲ οἱ ὄχλοι ὅτι πρέπει καὶ νά μιμηθοῦν τοὺς νομοδιδασκάλους, ἐπειδὴ τοὺς ὀφείλουσιν ὑπακοῆν, χρησιμοποιεῖ κατὰ τοιοῦτον τρόπον τὴν συμβουλὴν του, **702** ὥστε καὶ αὐτὸ πού θεωρεῖται τιμὴ πρὸς τοὺς Φαρισαίους νά τὸ κάνη κατηγορίαν εἰς θάρος των. Διότι τί ἤμπορεῖ νά εἶναι ἀθλιώτερον ἀπὸ ἓνα διδάσκαλον, ὅταν δὲν ἐξασφαλίζεται ἡ προσοχὴ τῶν μαθητῶν του εἰς τὴν ὑποδειγματικὴν ζωὴν του; Ὡστε ἡ θεωρουμένη ὡς τιμὴ των, καταλήγει μεγίστην κατηγορίαν αὐτῶν, ὅταν φαίνονται νά ἔχουν τέτοιον θίον, ἀπὸ τὸν ὅποιον οἱ μιμηταὶ των καταστρέφονται. Διατὸ τοῦτο καὶ ἔρχεται εἰς τὰς ἐναντίον των κατηγορίας. Ὁ-

χι ἡμῶς διατὸ τοῦτο μόνον ἀλλὰ διατὸ νά δείξῃ, ὅτι ἡ προηγουμένη ἀπιστία τὴν ὅποιαν ἐδειξαν, καὶ ἡ σταύρωσις τὴν ὅποιαν μετ' ὄλιγον θά ἀπετόλμων, δὲν ὀφείλουσιν εἰς κανένα ἔγκλημα τοῦ σταυρωθέντος Χριστοῦ, ἀλλὰ ἡτι κατηγορία καὶ ἔγκλημα ὀφειλόμενον εἰς τὴν ἀπιστίαν καὶ ἀγνωμοσύνην ἐκείνων. ■ Πρόσεχε δὲ ἀπὸ τοῦ ἀρχίζου καὶ πῶς αὐξάνουν τὰ ἐγκλήματα. Ἀπὸ τὸ γεγονὸς, λέγει, ὅτι «διδάσκουν μόνον καὶ δὲν πράττουν». Διότι καθέννας μὲν εἶναι ἐγκληματίας, ὅταν παραβαίῃ τὸν Νόμον, πρὸ παντὸς ἡμῶς ὁ διδάσκαλος πού ἔχει αὐθηνίαν. Διατὸ δύο λοιπὸν καὶ διατὸ τρεῖς λόγους πρέπει νά κατακρίνεται ὁ Φαρισαῖος. Δι' ἓνα μὲν διότι εἶναι παραβάτης, δι' ἄλλον δὲ διότι ἐνῶ ὀφείλει νά διορθῶνῃ τοὺς ἄλλους, αὐτὰς παρανομεῖ, καὶ διατὸ τὴν τιμὴν πού ἀπολαύει ἀξίζει μεγαλύτεραν τιμωρίαν. Τρίτον δὲ, διότι προξενεῖ μεγαλύτεραν φθοράν, ἀφού κατέχει θέσιν διδασκάλου, καὶ ἡμῶς παρανομεῖ. Μετὰ δὲ ἀπὸ αὐτὰ καὶ μίαν ἄλλην κατηγορίαν διατυπώνει ἐναντίον των, ὅτι εἶναι ὑπερβολικὰ φορτικοὶ εἰς τοὺς ἀπλοῦς ἀνθρώπους. «'» «Δένουν φορτία θωραεῖα καὶ δυσβάστακτα καὶ τὰ θάζουν εἰς τοὺς ὤμους τῶν ἀνθρώπων, ὄλλ' αὐτοὶ οἱ ἴδιοι δὲν θέλουν οὔτε μὲ τὸν δάκτυλὸν των νά τὰ κινήσουν (στίχ. 4).

Διπλὴν ἐδῶ ἀναφέρει κακίαν τῶν Φαρισαίων, τὸ ὅτι ἀπαιτοῦν πολλὴν καὶ μεγάλην ἀκριβείαν ἐφαρμογῆς τῶν νόμων ἐκ μέρους τοῦ λαοῦ χωρὶς καμμίαν συγγνώμην, ἐπιτρέπουσιν ἡμῶς εἰς τὸν ἑαυτὸν των μεγάλην ἐπιείκειαν. Αὐτὰ πού ζητοῦν ἀπὸ τὸν λαόν, πρέπει ἀντιθέτως νά τὰ ἔχῃ ὁ ἄριστος ἄρχων, καὶ τὰ μὲν σφάλματα τοῦ ἑαυτοῦ του νά μὴ τὰ συγχωρῇ καὶ νά εἶναι πικρὸς δικαστής, πρὸς δὲ τὰ σφάλματα τοῦ λαοῦ νά εἶναι συγχωρητικὸς καὶ ἡμερος. Ἀντιθέτως ἀπὸ αὐτὰ ἔκαμον οἱ Φαρισαῖοι.

■ Γέτοιοι θαθαίως εἶναι ὄλλοι οἱ φιλοσοφοῦντες μὲ

λίγια, άσυγγώρητοι και κουραστικοί, διότι άκριβώς δέν συναθεύουν δι' έργων τήν διδασκαλίαν των. Δέν είναι δέ μικρά και ή κακία αυτή, ούτε συμπτωματικώς έρχεται ως συνέχεια τής προηγουμένης κατηγορίας.

Συ δέ κάνε μου τήν χάριν και σκέψου πώς μεγαλώνει και τό εγκλημα τούτο. Διότι δέν ειπεν ότι «δέν ήμπορούν», άλλ' ότι «δέν θέλουν», και δέν ειπε: «νά θαστάσουν» άλλά «νά κινήσουν με τό δάκτυλον», δηλαδή ούτε νά πλησιάσουν, ούτε νά έγγίσουν. Άλλά πού παρουσιάζονται ως σπουδαίοι και δραστήριοι; Είς τας άπαγορεύσεις, «Διότι όλα τά έργα των τά κάνουν διά νά φανούν εις τούς ανθρώπους» (στίχ. 5). **Β** Λέγει αυτά ο Κύριος και κατηγορεί τήν κενοδοξίαν των, ή οποία επέφερε και τήν καταστροφήν των. Διότι ή μόν προηγουμένη ζωή των ήτο γεμάτη από σκληρότητα και έπιπολαιότητα, ή δέ πρόσφατος από δοξομανίαν. Τοῦτο απέμακρυνεν αυτούς από τόν Θεόν. Τοῦτο συνήθισεν αυτούς νά αγωνίζονται εις άλλο θέατρον (περιθάλλον), πού προκάλεσε τήν διασθοράν των. Διότι πρὸς τούς θεατάς τούς οποίους έχει ένας ήθοποιός, πρὸς αυτούς αγωνίζεται και νά άρέση, και δίδει αναλόγους άγώνας. Καί εκείνος μόν πού αγωνίζεται μεταξύ γενναίων, και γενναία άγωνίσματα διεξάγει. Έκείνος δέ πού αγωνίζεται μέ αδυνάτους και μισοπεισμένους, και ο ίδιος καθίσταται δλονέν και όκνηρότερος. **Γ** **Δ** Επί παραδείγματι, εάν έχη κάποιος θεατάς πού χαίρονται με τά γέλοια, γίνεται και αυτός γελωτοποιός, διά νά τέρψη τούτους. Άλλος έχει μελετηρούς και φίλους τής σκέψεως άκρατάς; Άγωνίζεται και αυτός νά είναι όμοίος των, έπειδή αντίστοιχος είναι και ή γνώμη αυτών πού επαινούν. Κοίταξε δέ πάλιν και έδώ μετά προσοχής τό εγκλημα τών Φαρισαίων. Διότι δέν κάμνουν άλλα μόν έτσι, άλλα δέ άλλοιώς, άλλα όλα κατά τόν ίδιον τρόπον. Έπειτα άφοῦ τούς κατηγορήσεν ο Χριστός διά κενοδοξίαν, τούς

άποδεικνύει κενοδοξούς όχι εις μεγάλα και σοφάρα (διότι κανένα σπουδαίον έργον δέν είχαν, άφοῦ ήσαν γυμνοί από κατορθώματα), άλλα κενοδοξούς εις άδιάφορα και πτωχά και πράγματα πού ήσαν άποδείξεις μόνον τής κακίας των, όπως τά φυλακτήρια και τά κράσπεδα. **Ε** «Πλαταίνου, λέγει, τά φυλακτά των και μεγαλώνουν τά άκρα τών ένδυμάτων των». Καί ποία είναι αυτά τά φυλακτά και τά άκρα τών ένδυμάτων; Έπειδή συνεχώς έληθμόνουν τας ευεργεσίας του Θεού, διάταξεν νά έγγραφοῦν τά θαύματά του εις μικρά θυθία και νά κρέμονται δεμένα από τά χέρια τών 'Ιουδαίων. Διά τούτο και έλεγε: «Νά είναι τά φυλακτά αυτά πάντοτε έμπρός εις τά μάτια σας». Αυτά ένδυμαζον φυλακτήρια, όπως τώρα πολλοί γυναικες κρεμοῦν από τόν λαιμόν τά λεγόμενα τετραδάγγελα. Καί διά νά ένθυμούνται και με άλλον τρόπον αυτά, τό όποιον πολλοί συνήθως κάνουν, και έπειδή ληθμόνουν, δένουν τόν δάκτυλόν των με ένα λιναράκι ή με ένα σχοινί, τοῦτο και ο Θεός, σάν εις παιδιά, τούς διάταξε νά κάνουν: «**Ο** ύφασμα χρώματος διακίνθου νά ράπτουν εις τά άκρα τών ένδυμάτων των πού είναι γύρω από τά πόδια των», ώστε νά προσέχουν αυτό τό ύφασμα και νά ένθυμούνται τας έντολάς. Αυτά ήσαν τά κράσπεδα. Είς αυτά λοιπόν ήσαν σπουδαίοι, νά πλατύνουν τά σχοινιά πού κρέμονται τά μικρά θυθία και νά μεγαλώνουν τά ύφασματα γύρω από τά πόδια των, πράγμα πού ήτο δείγμα μεγίστης κενοδοξίας. Διά ποιον λόγον φυλοδοξείς και πλαταίνεις αυτά; **Μήπως** διότι είναι δείγμα ίδιικού σου κατορθώματος τούτο; Τι σε ώφελεί τοῦτο, εάν δέν κερδίσης από πού συμβολίζου; Διότι ο Θεός δέν ζητεί νά μεγαλώσης αυτά και νά τά πλαταίνης, άλλα νά ένθυμησαι τά θαυμαστά έργα

Ε Λουκ. 6, 8.
Β Αρθ. 15, 38.

του. Ἐάν δὲ κάνωμε ἐλεημοσύνην καὶ ησθεΐαν, ἔργα ποῦ ἂν καὶ εἶναι ἐπίπονα καὶ κατορθώματα σπουδαία, δὲν πρέπει νὰ ὑπερηφανώμεθα, ὡσάν νὰ εἶναι ἰδικαί μας ἐπιτυχίαι. **11** Πῶς σύ, Ἰουδαίε, ὑπερηφανεύεσαι δι' αὐτά, διὰ τὰ ὁποῖα πρό παντός σοῦ καταλογίζεται ὀλιγωρία; Οἱ Φαρισαῖοι λοιπόν ὄχι μόνον ἀπὸ αὐτά, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἄλλας παρομοίας ἀσημαντότητας ὑπέφερον.

«Τοὺς ἀρέσει νὰ ἔχουν τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὰ δεῖπνα καὶ τὰ πρώτα καθίσματα εἰς τὰς συναγωγὰς καὶ τοὺς χαιρετισμούς εἰς τὰς ἀγοράς, καὶ νὰ ὀνομάζωνται ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ραββί (διδάσκαλε)». Διότι αὐτὰ ἂν καὶ τὰ θεωρῆ κανεῖς μικρά, ὅμως μεγάλων κακῶν αἴτια γίνονται. Αὐτὰ καὶ πόλεις καὶ Ἐκκλησίας ἀνέτρεψαν. Εἰς ἐμέ δὲ ἔρχονται δάκρυα εἰς τὰ μάτια, τὴν στιγμήν ποῦ ἀκούω περὶ πρωτοκαθεδριῶν καὶ περὶ ἀσπασμῶν, **12** καὶ ὅταν ἀναλογισθῶ πόσαι καταστροφαί, συνεπέα τούτων, ἐπλήθον εἰς τὰς Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ, πράγματα ποῦ δὲν χρειάζεται τώρα νὰ ἀναφέρω. Μᾶλλον δὲ ὅσοι εἶναι ἠλικιωμένοι δὲν ἔχουν ἀνάγκην νὰ τὰ μάθουν ἀπὸ ἡμᾶς. Σὺ ὅμως κάνε μου τὴν χάριν καὶ σκέψου ποῦ ἐπεκράτησεν ἡ κεινοδοξία εἰς τόπους ὅπου ἐδιδάσκετο νὰ μὴ κεινοδοξοῦν, εἰς τὰς συναγωγὰς, ὅπου ἐσύχναζον ὅσοι συνεβούλευον τοὺς ἄλλους. Διότι τὸ νὰ συμβῆ τοῦτο εἰς τὰ δεῖπνα, ὁπωσδήποτε δὲν φαίνεται νὰ εἶναι τόσο κακόν, **13** ἂν καὶ ἐκεῖ ὁ διδάσκαλος θὰ ἔπρεπε νὰ θαυμάζεται, καὶ πανταχοῦ, καὶ ὄχι μόνον εἰς τὰς συναξεῖς. Διότι καθὼς ὁ ἄνθρωπος, ὅπου καὶ ἂν φαίνῃ, διακρίνεται λόγῳ τῆς ὀρθίας στάσεώς του ἀπὸ τὰ ἄλογα ζῶα, ἔτσι καὶ ὁ διδάσκαλος, καὶ ὅταν ἡμιλίῃ, καὶ ὅταν σιγῇ, καὶ ὅταν τρώγῃ, καὶ ὅταν κἀνῆ ὁτιδήποτε, πρέπει νὰ εἶναι ἐμφανής, καὶ ἀπὸ τὸ θῆμα, καὶ ἀπὸ τὸ βλέμμα, καὶ ἀπὸ τὸ παράστημα, καὶ ἀπὸ ὅλα γενικῶς. Ἐκεῖνοι ὅμως εἰς ὅλα τὰ μέρη ἦσαν καταγέλαστοι καὶ περὶ τοῦ κτεντροπιάζοντο σκεπτόμενοι πῶς νὰ ἐπιδιώ-

κουν αὐτὰ ποῦ ἔπρεπε νὰ ἀποφεύγουν. «Ἐπιθυμοῦν», λέγει. **14** Ἄλλ' ἔάν ἡ ἐπιθυμία εἶναι ἔγκλημα, πόσο μεγάλο ἔγκλημα ἀποτελεῖ ἡ πράξις; Καὶ τὸ νὰ κυνηγοῦν αὐτὰ τὰ πράγματα καὶ νὰ σχεδιάζουν μετ' ἐπιθυμίας τὰ ἀπιτύχουν, πόσον κακὸν πρᾶγμα εἶναι;

Κατὰ τὰ λοιπὰ ἐσταμάτησεν ὁ Κύριος τὰς κατὰ τῶν Φαρισαίων κατηγορίας ποῦ ἠσκολοῦντο μετὰ τὰ μικρὰ καὶ ἀσήμαντα, καὶ δὲν ὑπῆρχε ἀνάγκη νὰ διορθώσῃ τοὺς μαθητὰς του ἐπ' αὐτῶν. Αὐτὸ δὲ τὸ ὅποιον ὑπῆρχε αἴτιον ὄλων τῶν κακῶν, δηλαδὴ ἡ φιλαρχία, ἡ ὅποια ὑποκινεῖ καὶ εἰς τὴν ἀρπαγὴν καὶ αὐτοῦ τοῦ διδασκαλικοῦ θρόνου, ὡδηγηθεῖσα εἰς τὸ μέσον ὑπὸ τοῦ Κυρίου, καταπολεμεῖται ἐντόνως, διότι ἦτο ἰσχυρὸς καὶ ἐντονος κίνδυνος καὶ δι' αὐτοὺς τοὺς μαθητὰς.

Τὶ λοιπὸν λέγει; «Σεῖς δὲ νὰ μὴ ὀνομασθῆτε ραββί» (δηλ. διδάσκαλοι). Ἐπειτα ἀναφέρει καὶ τὴν αἰτίαν: «διότι ἓνας εἶναι ὁ διδάσκαλος, ὁ Χριστός, ἄλλοι δὲ σεις εἰσθε ἀδελφοί» (στίχ. 8), καὶ εἰς τίποτε δὲν διαφέρει ὁ ἓνας ἀπὸ τὸν ἄλλον, διότι τίποτε κανεῖς δὲν γνωρίζει ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν του. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος «ὣ λέγει: «Ποῖος εἶναι ὁ Παῦλος; ποῖος ὁ Ἀπολλῶς; ποῖος ὁ Κηφᾶς; Δὲν εἶναι διάκονοι;»⁴. Δὲν εἶπε διδάσκαλοι. Καὶ ἐν συνεχείᾳ «Κανένα νὰ μὴ ὀνομάσῃτε πατέρα» (στίχ. 9), ὄχι νὰ μὴ ἀναφέρουν τὸ ὄνομα, ἀλλὰ διὰ νὰ γνωρίζουν τὸν Θεὸν ποῦ πρέπει κυρίως νὰ ὀνομάζουν Πατέρα. Καθὼς δηλαδὴ καὶ ὁ διδάσκαλος δὲν εἶναι διδάσκαλος ἐξ ἀρχῆς, ἔτσι οὔτε καὶ ὁ πατέρας, διότι ὁ Θεὸς Πατὴρ εἶναι ὁ δημιουργὸς ὄλων καὶ τῶν διδασκάλων καὶ τῶν πατέρων. Καὶ συνεχίζει ὁ Κύριος. «Οὔτε καθηγηταὶ νὰ μὴ ὀνομασθῆτε, διότι ἓνας εἶναι ὁ καθηγητὴς σας, ὁ Χρι-

4. Α Κορ. 3, 4 - 5.

ατός» (στίχ. 10). Και δὲν εἶπεν, «Ἐγώ», ὁμοίως ὅπως καὶ ἀνωτέρω εἶπεν «Ποῖα ἢ γνώμη σας περὶ τοῦ Χριστοῦ»; Ὅστε εἶπεν «Περὶ ἐμοῦ»; ἔτσι καὶ ἐδῶ. Ἄλλ' εὐχαρίστως θὰ ἀνέφερα ἐδῶ, τί θὰ ἤθύναντο νὰ ἰσχυρισθοῦν ἐκεῖνοι πού τὸ «Ἐνας» καὶ «Ἐνας» ὅπως ἀναφέρεται ἀνωτέρω ἀποδίδουν εἰς τὸν Πατέρα καὶ μόνον καὶ ἀθετοῦν τὸν Μονογενῆ Υἱόν*, Καθηγητὴς ὁ Πατήρ; Ὅλοι θὰ τὸ παραδέχονται, καὶ οὐδεὶς ἀντιλέγει. **¶** Καὶ ὅμως, «Ἐνας», λέγει, «εἶμαι καθηγητὴς σας, ὁ Χριστός». Ὅπως λοιπὸν ὁ Χριστός με τὸ νὰ ὀνομάζεται ὡς εἰς καθηγητὴς δὲν στερεῖ τὴν ιδιότητα τοῦ Καθηγητοῦ ἀπὸ τὸν Πατέρα, ἔτσι καὶ ὁ Πατήρ ὀνομαζόμενος ὡς ὁ εἰς διδάσκαλος δὲν στερεῖ τὸν Υἱὸν ἀπὸ τὴν ιδιότητα τοῦ διδασκάλου. Διότι τὸ «εἰς καὶ εἰς» ἐλέγχθη πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἀπὸ τὴν λοιπὴν δημιουργίαν. Ἄφου ἀπηγόρευσε λοιπὸν εἰς αὐτοὺς τὸ φοβερόν τοῦτο πάθος τῆς φιλαρχίας καὶ ἀφου διώρθωσε τὴν ἐσφαλμένη ἀντίληψιν, παιδαγωγεῖ τώρα καὶ εἰς τὸ πῶς θὰ ἀποφύγωμεν τοῦτο τὸ πάθος διὰ τῆς ταπεινοφροσύνης. Διὰ τοῦτο καὶ προσθέτει: «Ὁ μεγαλύτερος ἀπὸ πάντων, νὰ εἶναι ὑπηρετὴς σας. **¶** Διότι ὅποιος ὑψώσῃ τὸν ἑαυτὸν του, θὰ ταπεινωθῇ, καὶ ἐκεῖνος πού θὰ ταπεινώσῃ τὸν ἑαυτὸν του, θὰ ὑψωθῇ» (στίχ. 11 - 12). Τίποτε λοιπὸν δὲν εἶναι ἴσον με τὴν ταπεινοφροσύνην. Διὰ τοῦτο καὶ συνεχῶς τοὺς ὑπενθυμίζει τὴν ἀρετὴν αὐτήν. Καὶ ὅταν ἤρχιζε τὴν ὁμιλίαν εἰς τὸ ὅρος τῶν μακαρισμῶν, ἀπὸ ἐδῶ ἤρχιζε: Καὶ ἐδῶ σῦρριζε τὸ πάθος ἀνασύρει καθὼς λέγει: **¶** «ἐκεῖνος πού ταπεινώνει τὸν ἑαυτὸν του, θὰ

*. Ματθ. 22, 42.

¶. Ἐδῶ ὁ ἱ. Χριστοστόμος καταπολεμεῖ τὴν ἕρесь τῶν Ἄνομοιων, ὑποστηρημάτων τῶν Ἀρειανιστῶν κατὰ τὸν ὄρον μ. λ. εἰδικῶς.

ὑψωθῇ»⁷. Εἶδες πῶς μεταφέρει τὸν ἀκρατὴν εἰς τὴν ἐκ διαμέτρου ἀντίθετον ἀποψιν; Διότι δὲν ἐμποδίζει μόνον τὴν ἀγάπην πρὸς τὰ πρωτεῖα, ἀλλὰ προτρέπει νὰ ἐπιδιώκωμεν καὶ τὰ ταπεινά. Διότι ἔτσι θὰ ἐπιτύχῃς τὸ ἐπιθυμητόν, λέγει. Διὰ τοῦτο πρέπει ὅποιος ἐπιθυμεῖ νὰ ἐπιτύχῃ τὰ πρωτεῖα νὰ ἐπιδιώκῃ τὴν τελευταίαν θέσιν «Διότι ὅποιος θὰ ταπεινωθῇ, ἐκεῖνος θὰ ὑψωθῇ».

Καὶ πού θὰ εὐρωμεν τὴν ταπεινοφροσύνην αὐτήν; Θέλετε πάλιν νὰ πορευθῶμεν εἰς τὴν πόλιν τῆς ἀρετῆς, εἰς τὰς σκηνάς τῶν ἁγίων, εἰς τὰ ἅγια, λέγω, καὶ εἰς τὰ δάση; Ἐπειδὴ ἐκεῖ θὰ συναντήσωμεν τὸ ὄψος τοῦτο τῆς ταπεινοφροσύνης. **¶** Διότι ἄλλοι ἀπὸ αὐτοὺς εἶναι ἄνθρωποι πού εἶχον λαμπρά κοσμικὰ ἀξιώματα, ἄλλοι ἦσαν λαμπροὶ λόγῳ χρημάτων, καὶ ἀπὸ παντοῦ στεροῦν τοὺς ἑαυτοὺς τῶν τώρα, ἀπὸ ἐνδύματα, ἀπὸ κατοικίαν, ἀπὸ ὑψηρικὸν προσωπικὸν καὶ με ἕλας τὰς ἐκδηλώσεις τῶν αὐτῶν ὡσὸν με γράμματα διαζωγραφίζου τὴν ταπεινοφροσύνην. Καὶ αὐτὰ τὰ ὅποια εἶναι προσανάμματα τῆς ἀλαζονείας, τὸ νὰ ἐνδύονται καλῶς, τὸ νὰ οἰκοδομοῦν λαμπράς οἰκοδομάς, τὸ νὰ ἔχουν πολλοὺς ὑπηρέτας, πράγματα πού πολλὰς φορές καὶ χωρὶς τὴν θέλησιν προκαλοῦν τὴν ἀλαζονείαν, ὅλα αὐτὰ ἐκεῖ ἔχουν καταργηθῆ. Καὶ οἱ ἴδιοι ἀνάπτουν τὴν φωτιά, οἱ ἴδιοι κόπτουν τὰ καυσόξυλα, οἱ ἴδιοι ψήνουν, οἱ ἴδιοι ἐξυπηρετοῦν τοὺς ἐπισκέπτας. Δὲν συμβαίνει νὰ ἀκούσῃ κανεὶς ἐκεῖ ἄνθρωπον νὰ ὑβρίζῃ, οὔτε νὰ ἰδῇ ἄνθρωπον πού νὰ ὑβρίζεται, οὔτε κανένα πού νὰ τὸν διατάσσουν, οὔτε ἄλλον πού νὰ δίδῃ ἐντολάς. **¶** Ἀλλὰ ὅλοι εἶναι ἀπὸ τοὺς ὑπηρετοῦντας, καὶ καθένας νίπτει τοὺς πόδας τῶν ἑξῶν καὶ πολλὸς ἀνταγωνισμὸς ὑπάρχει διὰ τὴν ὑπηρεσίαν αὐτήν. Καὶ καθένας τὸ κάνει τοῦτο χωρὶς νὰ ἐξε-

7. Λουκ. 14, 11.

τάξη ούτε αν είναι δοῦλος, ούτε αν είναι ελεύθερος, ἀλλὰ πρὸς θεοὺς εκπληρώνουν αὐτὴν τὴν διακονίαν. Κανείς δὲν εἶναι ἐκεῖ οὔτε μέγας, οὔτε μικρός. Τί λοιπὸν συμβαίνει ἐκεῖ; Ὑπάρχει σύγχυσις; Μὴ γένοιτο. Ἄλλ' ἐκεῖ ἐπικρατεῖ ἡ μοναδικὴ τάξις. Διότι καὶ αν εἶναι κανείς μικρός, ὁ μέγας δὲν τὸ παρατηρεῖ καὶ θεωρεῖ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ταπεινότερου καὶ ἀπὸ ἐκείνου, καὶ μὲ αὐτὴν τὴν ταπεινώσιν ἐξυψοῦται. Μία τράπεζα δι' ἑλοὺς, καὶ διὰ τοὺς ἐξυψηροτερομένους, καὶ διὰ τοὺς ὑπηρετοῦντας, **Δ** τὰ ἴδια ἐνδύματα, αἱ ἴδια κατοικίαι, τὸ ἴδιο φαγητό. Ἐκεῖ μέγας εἶναι ὅποιος προλαμβάνει καὶ κάνει τὴν χειροτέραν ἐργασίαν. Δὲν ὑπάρχει ἐκεῖ τὸ ἴδικόν σου καὶ τὸ ἴδικόν μου, ἀλλὰ αἱ λέξεις αὐταὶ ποῦ εἶναι τὸ αἴτιον μυριῶν πολέμων, ἔχουν ἐξορισθῆ.

Καὶ διατὶ ἀπορεῖς, αν τὸ φαγητό, καὶ τὸ τραπέζι καὶ ἡ ἐνδυμασία εἶναι ἕμοια δι' ἑλοὺς, ὅπου ὑπάρχει καὶ ὁμοία ψυχὴ εἰς θεοὺς, ὄχι μόνον κατὰ τὴν οὐσίαν (διότι τοῦτο συμβαίνει μὲ θεοὺς τοὺς ἀνθρώπους), ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ἀγάπην; Πῶς λοιπὸν αὐτὴ θὰ ἐπαρθῆ ποτὲ ἐναντίον τοῦ ἑαυτοῦ της; Δὲν ὑπάρχει ἐκεῖ φτώχεια καὶ πλοῦτος, δόξα καὶ ἀτιμία. Πῶς λοιπὸν θὰ παρεισφρήσῃ ἐκεῖ ἡ κουφότης καὶ ἡ ἀλαζονεία; Διότι ὑπάρχουν μὲν καὶ μικροὶ καὶ μεγάλοι κατὰ τὴν ἀρετὴν, ἀλλ' ὅπως εἶπα, κανείς δὲν ἐλέπει τοῦτο. **Β** Ὁ μικρός δὲν ὑποφέρει ἀπὸ περιφρόνησιν, οὔτε ὑπάρχει κανείς καταφρονητής. Καὶ αν κάποιος ἐκδηλώσῃ πνεῦμα ὑπεροπτικόν, ἐναντίον αὐτοῦ πρὸ παντὸς ἀγωνίζονται, ὥστε νὰ περιφρονῆται, νὰ πύεται, νὰ ἐξευτελιζέται, **706** μὲ λόγια καὶ μὲ ἔργα. Ὅλοι συναστρέφονται μὲ πτωχοὺς καὶ μὲ ἀναπήρους, καὶ αἱ τράπεζαι φαγητοῦ εἶναι γεμάται ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς συνδαιτυμόνας. Διὰ τοῦτο καθίστανται ἅξιοι καὶ τῶν οὐρανῶν. Καὶ ὁ ἕνας μὲν θεραπεύει τὰ τραύματα τῶν λατρῶν, ὁ δὲ ἄλλος χειραγωγεῖ τυφλόν, ὁ ἄλλος συγκρατεῖ τὸν κουτσόν. Δὲν ὑπάρχει ἐ-

κεῖ τὸ πλήθος τῶν κολάκων, οὔτε τῶν παρασίτων, μᾶλλον δὲ οὔτε γνωρίζουν τί θὰ εἴπῃ κολακεία. Ἀπὸ ποῦ θὰ τοὺς δοθῆ ἀφορμὴ νὰ ἐπαρθῶν; Διότι μεγάλη ἰσότης ἐπικρατεῖ μεταξὺ τῶν, διὰ τοῦτο καὶ μεγάλη εὐκολία ὑπάρχει πρὸς ἐνάρετον διαγωγὴν. Καὶ μὲ αὐτὰ προπαντὸς ἐξασκοῦνται οἱ ὑποδεέστεροι καλύτερον παρ' ὅτι θὰ ἐπιτυγχάνετο ἐάν ἐξηναγκάζοντο οὔτοι νὰ περᾶχωροῦν τὰ πρωτεῖα. **Β** Ὅπως ἀκριβῶς ὁ ραπιζόμενος καὶ ὑποχωρητικὸς μὲ τὸ παράδειγμά του παιδαγωγεῖ τὸν αὐθάδη, ἔτσι καὶ ὁ μὴ διεκδικῶν τὴν δόξαν καὶ περιφρονῶν αὐτὴν διδάσκει τὸν κενόδοξον. Τοῦτο δὲ κάνουν ἐκεῖ συχνότατα. Καὶ ὅσος ἀνταγωνισμὸς ὑπάρχει μεταξὺ ἡμῶν διὰ νὰ ἐπιτύχωμε τὰ πρωτεῖα, τόσος ἀγὼν γίνεται ὑπ' ἐκείνων, διὰ νὰ ἀποφύγουν ταῦτα, ἀλλὰ καὶ νὰ διαγωνίζονται, καὶ μεγάλη νὰ καταβάλλεται σπουδὴ, ποῖος θὰ τιμήσῃ τοὺς ἄλλους, καὶ ὄχι νὰ τιμᾶται αὐτός. Ἐξ ἄλλου καὶ αὐτὰ τὰ ἴδια τὰ ἔργα τοὺς ἀναγκάζουν νὰ ταπεινοφρονοῦν καὶ δὲν τοὺς ἐπιτρέπουν νὰ ὑψηλοφρονοῦν. Διότι, πές μου, ποῖος μοναχὸς ποῦ σκάπτει τὴν γῆν, καὶ τὴν ποτίζει, καὶ φυτεύει, καὶ τὴν ἐλέκει καλάθια, καὶ ὑφαίνει τρίχινον ὕφανσμα, ἢ κάνει ἄλλας ἐργασίας, θὰ μεγαλοφρονῆσῃ ποτέ; Ποῖος δὲ ποῦ συζεῖ μὲ τὴν φτώχεια, ποῦ παλεύει μὲ τὴν πείναν, θὰ ἀσθενήσῃ ἀπὸ τὴν νόσον αὐτὴν (τῆς κενοδοξίας); Δὲν ὑπάρχει κανείς. **Γ** Διὰ τοῦτο λοιπὸν εἶναι εὐκόλος εἰς αὐτοὺς ἡ ταπεινοφροσύνη. Καὶ ὅπως ἐδῶ εἶναι δύσκολον νὰ ταπεινοφρονῆ κανείς διὰ τὸ πλήθος τῶν χειροκροτούντων καὶ τῶν θαυμαστῶν, ἔτσι ἀντιθέτως ἐκεῖ εἶναι πῶς εὐκόλον. Διότι μόνον ἡ ἔρημος προσελκύει τὴν προσοχὴν του, καὶ ποῦλια νὰ πετοῦν θλέπει, καὶ δένδρα νὰ κινῶνται, καὶ ἄνεμον νὰ φυσᾷ, καὶ ρυάκια διὰ μέσου τῶν φαράγκων νὰ κυλοῦν. Ἀπὸ ποῦ λοιπὸν νὰ ὑπερηφανεθῆ αὐτός ποῦ ζεῖ μέσα εἰς τόσην μεγάλην ἔρημῳν; Δὲν θὰ εὐρωμν ἡμεῖς διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἀπολογίαν διὰ τὴν μεγαλοφροσύνην μας ἐπειδὴ συναστρέφόμεθα τὴν κοινω-

νίαν. Διότι και ὁ Ἄθρακμ ζῶν μεταξύ τῶν Χαουναϊών ἔλεγεν «Ἐγὼ εἶμαι γῆ και στάκτη»⁸. Και ὁ Δαβίδ εἰς τὸ μέσον τῶν στρατοπέδων «Ἐγὼ εἶμαι σκουλήκι, και ὄχι ἄνθρωπος»⁹. **10** Και ὁ ἀπόστολος Παῦλος εἰς τὸ μέσον τῆς οἰκουμένης «Δὲν εἶμαι ἱκανὸς νὰ δομαζῶμαι ἀπόστολος»¹⁰. Ποία παρηγορία θὰ ὑπάρξη εἰς ἡμᾶς, ποία ἀπολογία, ὅταν δὲν ταπεινοφρονῶμεν ἂν και ἔχωμεν τόσα παρεδείγματα; Ὅπως ἀκριβῶς ἐκεῖνοι κατέστησαν ἀξιοὶ μυρίων στεφάνων, ἐπειδὴ πρῶτοι διέβησαν τὴν ὁδὸν αὐτὴν τῆς ἀρετῆς, ἔτσι και ἡμεῖς θὰ καταστῶμεν ἀξιοὶ μυρίων τιμωριῶν, διότι δὲν εἰλικύσθημεν μὲ παρόμοιον ζῆλον οὔτε μετὰ ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ἀπῆλθον και ἀναφέρονται εἰς τὰ θιθλία, οὔτε μετὰ ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ζωντανοὺς ποὺ τοὺς θαυμάζομε διὰ τὴν παραδειγματικὴν ζωὴν των. Τί θὰ ἔχῃς λοιπὸν νὰ εἰπῆς, ὅταν δὲν διορθώναςαι; Δὲν γνωρίζεις γράμματα, οὔτε ἐμελέτησες τὰς Γραφάς, διὰ νὰ μάθῃς τὰς ἀρετὰς τῶν παλαιῶν; **11** Πρὸ πάντων δὲ και τοῦτο εἶναι ἔγκλημα, νὰ εἶναι ἡ Ἐκκλησία συνεχῶς ἀνοικτὴ, οὐ δὲ νὰ μὴ εισέρχεσαι διὰ νὰ μετᾶσχῃς τῶν καθαρῶν ἐκείνων νημάτων. Ἀκόμη δὲ και ἂν δὲν ἐγνώρισες μέσω τῶν Γραφῶν αὐτοὺς ποὺ ἀπῆλθον, ἔπρεπε νὰ ἰδῆς αὐτοὺς ποὺ ζοῦν. Ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει κανεὶς νὰ σὲ ὀδηγήσῃ; **12** Ἐλθέ πρὸς ἐμέ, και ἐγὼ θὰ σοῦ δεῖξω τὰς ὑπογεῖους κατοικίας τῶν ἁγίων αὐτῶν. Ἐλα και θὰ μάθῃς κάτι χρήσιμον ἀπὸ αὐτοῦς. Αὐτοὶ εἶναι λαμπερὰ λυχνάρια εἰς ὅλην τὴν γῆν. Τεῖχη γίνονται περὶ τῶν πόλεων και ἀσφαλίζουν αὐτάς. Διὰ τοῦτο κατέλαβον τὰς ἐρήμους, διὰ νὰ παιδαγωγήσουν και σένα νὰ περιφρονῆς ὅσα εὕρισκονται μέσα εἰς τοὺς

8. Γεν. 18, 28.

9. 4' κλι. 21, 6.

10. Α' Κορ. 15, 9.

θορύβους. Διότι αὐτοὶ μὲν, ἐπειδὴ εἶναι ἰσχυροὶ, και εἰς τὸ μέσον τῆς τρικυμίας δύνανται νὰ ἀπολαύουν γαλήνης.

Σὺ δὲ ποὺ ἐπιζητεῖς ἀπὸ παντοῦ τὴν ἡσυχίαν, πρέπει νὰ ἀναπνεύσης και λίγο ἀπὸ τὰ ἀλλεπάλληλα κύματα. Πήγαινε λοιπὸν ἐκεῖ τακτικά διὰ νὰ διέλθῃς ἐναρέτως και τὸν παρόντα βίον, ἀφοῦ ἀποκαθάρῃς τὴν διαρκὴ κηλίδα τῆς ἁμαρτίας διὰ τῶν εὐχῶν και συμβουλῶν ἐκείνων, **13** και νὰ ἐπιτύχῃς και τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ μὲ τὴν χάριν και φιλοφροσίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποῖου και μετὰ τοῦ ὁποῖου εἰς τὸν Πατέρα δόξα, δύναμις, τιμὴ, μετὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τῶρ᾽ και πάντοτε εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΟΓ' (73)

(Ματθ. κγ', 13—28)

«Ἀλλοίμων εἰς σὰς Γραμματεῖς καὶ Φαρισαίους ὑποκριταί, διότι κατατρέγετε τὰς περιουσίας τῶν χηρῶν καὶ μὲ τὴν πρόφασιν ὅτι κἀνάτα μακρὰς προσευχῆς. Διὰ τοῦτο ἔα κατακρήνητε περισσότερο» (Ματθ. 13, 18).

☩ Ἐδῶ λοιπὸν ὁ Κύριος διακωμῶδει αὐτοὺς διὰ γαστριμαργίαν καὶ, τὸ φοβερόν, ὅτι ἐγέμιζον τὸν στόμαχόν των ὄχι ἀπὸ τῶν πλουσίων, ἀλλ' ἀπὸ τῶν χήρας τῶν ὁποίων ἤβξανον τὴν δυστυχίαν, τὴν ὁποίαν ἔπρεπε νὰ θεραπεύσουν. Καὶ δὲν ἔτρωγον ἀπλῶς, ἀλλὰ «κατέτρωγον». Ἐπειτα καὶ ὁ τρόπος τῆς ἐκμεταλλεύσεως ἦτο φοβερώτερος. «Μὲ τὴν πρόφασιν ὅτι ἔκαμνον ὑπὲρ τῶν χηρῶν μακρὰς προσευχάς», λέγει. Διότι καθένας βεβαίως εἶναι ἄξιος τιμωρίας πού κάνει κάποιο κακόν. Ὁ δὲ Φαρισαῖος ἐπειδὴ καὶ τὴν ἀφορμὴν ἐκμεταλλεύσεως λαμβάνει ἀπὸ τὴν εὐλάβειαν καὶ μὲ τὸ πρόσχημα αὐτῆς χρησιμοποιοῖ τὴν πονηρίαν, εἶναι ὑπεύθυνος πολὺ μεγαλύτερας τιμωρίας. Καὶ διὰ ποῖον λόγον δὲν ἀπεμάκρυνεν αὐτοὺς ὁ Θεός; Διότι δὲν ἦλθεν ἀκόμη ὁ καιρὸς των. ☩ Διὰ τοῦτο λοιπὸν τοὺς ἄφηε τότε. Δι' ὧν ὁμοίως λέγει, προφυλάσσει τὸν λαὸν ἀπὸ τὴν ἀπάτην, διὰ νὰ μὴ παρασύρεται ὁ λαὸς οὗτος εἰς μίμησιν αὐτῶν λόγῳ τοῦ αἰσιματὸς των. Ἐπειδὴ λοιπὸν εἶπεν «Ὅλα ὅσα σὰς λέγουσιν νὰ τηρήτε, τηρήσατέ τα», δείχνει καὶ ὅσα οὗτοι παραποιῶσιν, διὰ νὰ μὴ νομισθῇ διὰ τοῦτο ἐκ μέρους τῶν παχυλῶν τὴν δianoian ὅτι ἐπιτρέπονται τὰ πάντα εἰς αὐτούς.

☩ Ἀλλοίμων εἰς σὰς Γραμματεῖς καὶ Φαρισαίους ὑποκριταί, διότι κλισίετε τὴν Βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων. ☩ Σεις οἱ ἴδιοι δὲν εἰσέρχε-

σθε, ἀλλὰ καὶ ἐκείνους πού θέλουσιν νὰ μποῦν δὲν τοὺς ἀφήνετε» (στίχ. 14). Ἐάν δὲ τὸ νὰ μὴ ὠφελῆς κανένα εἶναι παράπτωμα, ὅταν βλάβης καὶ ἐμποδίσῃς, ποῖαν συγγνώμην θὰ τύχῃς; Τί δὲ σημαίνει «τοὺς εἰσερχομένους»; Σημαίνει τοὺς ἱκανοὺς νὰ εἰσέλθουν. Ὅταν λοιπὸν ἐπρόκειτο νὰ δώσουν ἐντολὰς εἰς ἄλλους, ἀφορητὰ ἔκαναν τὰ φορτία, ὅταν ὁμοίως ἔπρεπε οἱ ἴδιοι νὰ κάνουν κάτι ἀπὸ τὰ δέοντα, τότε ἀντιθέτως ὄχι μόνον δὲν ἔκαναν τίποτε οἱ ἴδιοι, ἀλλὰ κάτι πολὺ χειρότερον, παρέσυρον εἰς τὴν καταστροφὴν καὶ ἄλλους. ☩ Αὐτοὶ εἶναι οἱ λεγόμενοι λυμεῶνες, οἱ ὁποῖοι ἔθεσαν ὡς ἔργον των τὴν καταστροφὴν τῶν ἄλλων, τοποθετούμενοι ἔτσι εἰς θέσιν ἐκ διαμέτρου ἀντίθετον πρὸς τοὺς διδασκάλους. Ἐάν δηλαδὴ εἶναι ἔργον τοῦ διδασκάλου ἡ διάσωσις τοῦ καταστρεφόμενου, τότε ἡ καταστροφὴ τοῦ ἔχοντος ἐλπίδας σωτηρίας εἶναι ἔργον τοῦ λυμεῶ-
νος.

☩ Ἐν συνεχείᾳ ὁ Χριστὸς ἀναφέρει καὶ ἄλλο ἐγκλημά των «Διότι περιφέρεσθε εἰς θάλασσαν καὶ ξηρὰν, διὰ νὰ κάνετε ἓνα προσηλύτον, καὶ ὅταν τὸν εὕρητε, τὸν καθιστᾶτε παιδί τῆς γέννης δύο φορές χειρότερον ἀπὸ σὰς» (στίχ. 15). Δηλαδὴ, οὔτε σὰς ἐνδιαφέρει ἡ φροντίς περὶ αὐτοῦ ἀμέσως μετὰ τὸν προσηλυτισμὸν του, παρ' ὅλον ὅτι ἐπατεύχθη μετὰ ἀπὸ τόσους κόπους. ☩ Ἄν καὶ συνήθως φροντίζωμεν περισσότερο διὰ τὰ νεοσποκισθέντα, σὰς δὲ οὔτε τοῦτο σὰς προσφέρει τὴν εὐκαιρίαν νὰ γίνετε καλύτεροι. Ἐδῶ ὁ Κύριος διατυπώνει δύο κατηγορίας ἐναντίον τῶν Φαρισαίων. Μίαν μὲν, ὅτι εἶναι ἄχρηστοι πρὸς σωτηρίαν πολλῶν ἀνθρώπων, καὶ ὅτι χρειάζονται πολλὴν ἰδρωτὰ ὥστε νὰ κατορθώσουν νὰ προσηλυτίσουν ἓστω καὶ ἓνα. Ἄλλην δὲ κατηγορίαν διατυπώνει ἐναντίον των, ὅτι εἶναι νωθροὶ πρὸς διαφύλαξιν τοῦ προσηλυτισθέντος. Μᾶλλον δὲ ὄχι μόνον ὀκνηροί, ἀλλὰ καὶ προδότες, διότι διαφθείρουσιν τοῦτον διὰ

τοῦ κακοῦ παραδείγματος τῆς ζωῆς τῶν καὶ τὸν κάνουν χειρότερον, διότι ἔταν ὁ μαθητὴς βλέπει τοὺς διδασκάλους τοσούτον κακοὺς, γίνεται χειρότερος. Καὶ δὲν στέκεται ὁ μαθητὴς εἰς τὸν βαθμὸν κακίας τοῦ διδασκάλου του, ἀλλ' ἔταν εἶναι ἐνάρτεος μιμῆται τὸν διδασκάλου, ἔταν εἶναι φαῦλος, τὸν ξεπερνᾷ καὶ μὲ μεγάλην εὐκολίαν καθίσταται χειρότερος. **Ⓢ** «Παιδι τῆς γεννήσης» λέγει· δηλαδὴ κόλασιν πραγματικῆν. Εἶπεν ἀκόμη «δύο φορές χειρότερον ἀπὸ σᾶς» διὰ τὰ φόβισα καὶ ἐκείνους, καὶ αὐτοὺς τὰ καυτηριάσει περισσότερο, διότι εἶναι διδασκαλοὶ τῆς πονηρίας. Καὶ ἔχι μόνον αὐτὸ, ἀλλὰ καὶ διότι ἐπιδιώκουν τὰ ἐμφυτεύουσιν εἰς τοὺς μαθητὰς μεγαλύτεραν τὴν κακίαν, καὶ τοὺς προωθοῦν εἰς πολὺ μεγαλύτεραν φαυλότητα, ἀπὸ ὅσων ἔχουν αὐτοί. Τοῦτο εἶναι θεῖγμα ψυχῆς κατ' ὑπερβολὴν διεφθαρμένης. Κατόπιν μέμφεται αὐτοὺς καὶ δι' ἀνοησίαν, διότι ἐδίδασκον τὴν περιφρόνησιν τῶν μεγαλύτερων ἐντολῶν. Καὶ ὁμοίως προηγουμένως τὸ ἀντίθετον ἔλεγεν, ὅτι «ἐπιβάλλουν φορτία βαρεῖα καὶ δυσβάστακτα». Ἄλλὰ καὶ αὐτὰ ἔκαμνον ὁμοίως, καὶ ὅλα τὰ ἔπραττον προκειμένου τὰ διαφθεῖρουν τοὺς ὁπαδοὺς, μὲ τὸ τὰ ζητοῦν εἰς τὰ ἀσήμαντα τὴν ἀκρίθειαν, καὶ τὰ καταφρονοῦν τὰ μεγάλα. **Ⓢ** «Δίδετε τὸ δέκατον, λέγει, ἀπὸ τὸν δυόσμον καὶ τὸ ἀνηθὸν καὶ ἀφήσατε τὰ σπουδαιότερα τοῦ νόμου, τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν πίστιν. Αὐτὰ ἔπρεπε νὰ τὰ κάνετε καὶ ἐκεῖνα νὰ μὴ παραμελήτε» (στίχ. 23). Ἐδῶ μὲν λοιπὸν εὐλόγως ἡμιλεῖ περὶ τῶν ἀνωτέρω, ὅπου ἀναφέρεται τὸ δέκατον τῆς περιουσίας καὶ ἡ ἐλεημοσύνη. Διότι τί θλάπτει τὸ νὰ δίδουν ἐλεημοσύνην; Ἄλλὰ τοῦτο τὸ ἔπραττον ἔχι μὲ διάθεσιν νὰ ἐφαρμόσουν τοὺς νόμους. Διότι οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς ἀπαγορεύει τὰς μικρὰς ἐλεημοσύνας. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν λέγει ἐδῶ ὅτι «Αὐτὰ ἔπρεπε νὰ κάνετε».

Ⓢ Ὅπου λοιπὸν ἡμιλεῖ περὶ καθαρῶν καὶ ἀκαθάρ-

των, οὐδὲ τοῦτο κάνει πλέον, ἀλλὰ κάνει διάκρισιν μεταξύ ἐξωτερικῆς καὶ ἐσωτερικῆς καθαρότητος, ὅτι ἡ ἐξωτερικὴ καθαρότης ἀναγκαστικῶς εἶναι συνέπεια τῆς ἐσωτερικῆς, καὶ δὲν συμβαίνει τὸ ἀντίθετον. Διότι ὅπου εἶδικο εὐκαιρία ἡμιλείας περὶ φιλοφροσύνης, ἀδιαφόρους περέρχεται αὐτὴν, διὰ τὸν ὡς ἀνωτέρω λόγον, καὶ ἐπειδὴ δὲν εἶχεν ἔλθει ἀκόμη ὁ καιρὸς τῆς σαφούς καὶ ἀλοκληρωτικῆς καταργήσεως τῶν νομικῶν διατάξεων. **Ⓢ** Ὅπου ὁμοίως συναντᾷ τὴν συνήθειαν τῶν σωματικῶν καθαρῶν, μὲ μεγαλύτεραν σαφήνειαν τὴν ἀνατρέπει. Διὰ τοῦτο λοιπὸν περὶ μὲν τῆς ἐλεημοσύνης λέγει· «Ταῦτα ἔπρεπε νὰ πράξετε, καὶ ἐκεῖνα νὰ μὴ τὰ ἐγκαταλείψετε». Διὰ τὴν συνήθειαν τῶν θρησκευτικῶν καθαρῶν δὲν κάνει τὸ ἴδιον. Ἄλλὰ τί λέγει; «Καθαρίζετε, λέγει, τὸ ἐξωτερικὸν μέρος τοῦ ποτηρίου καὶ τοῦ πιάτου, μέσα δὲ μὴ εἶναι γεμάτο ἀπὸ ἀρπαγῆν καὶ πλεονεξίαν. Καθάρισε λοιπὸν τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ποτηρίου διὰ τὰ γίνῃ καὶ τὸ ἐξωτερικὸν καθαρὸν» (στίχ. 25, 26). Καὶ ἔλασεν τὸ παραδειγμα αὐτὸ ἀπὸ τὴν ἀδιάφραστον καὶ φανεράν πραγματικότητα, ἀπὸ τὸ ποτήρι καὶ τὸ πιάτο.

Ἐν συνεχείᾳ λοιπὸν, ἀφοῦ ἔδειξε, ὅτι οὐδεμία ἑλάττω ἐπέρχεται ἐκ τῆς καταφρονήσεως τῶν σωματικῶν καθαρῶν, ἐνῶ μεγίστη τιμωρία θὰ ἐπέλθῃ εἰς ὅσους δὲν φροντίζουν διὰ τὰ μέσα πρὸς κάθαρσιν τῆς ψυχῆς, τὰ ὅποια μέσα συνιστοῦν τὴν ἀρετὴν. **Ⓢ** Κάνοντα ὁμοίως ἀπεκάλεσε αὐτὰ, διότι εἶναι μικρὰ καὶ μηδαμινὰ, καὶ κάμηλον δὲ τὰ ἄλλα, διότι ἦσαν ἀφόρητα. Διὰ τοῦτο λέγει· «Καθαρίζετε τὸ κουνούπι καὶ καταπίνετε τὴν κάμηλον». Διότι καὶ οἱ σωματικοὶ καθαρῶν ἔχουν νομοθετηθῆ ὡς θρηθητικά πρὸς ἀπόκτησιν τῆς ἀρετῆς, τῆς ἀγάπης καὶ τῆς δικαιοσύνης, καὶ ἐπομένως μόνον τὰ μικρὰ δὲν ὠφελοῦν. Διότι ἔταν ἐνομοθετήθησαν τὰ μικρὰ διὰ τὰ μεγάλα, ἔπειτα τὰ μεγάλα μὲν περιφρονοῦντο καὶ συνεπῶς μόνον διὰ τὰ μικρὰ ἐλαμβάνετο φροντίς, τότε

πλέον οὐδὲν ὄφελος ἐκ τῶν μικρῶν ἐγίνετο. Τὰ μεγάλα λοιπὸν δὲν ἀκολουθοῦσαν ὡς συνέπειαι τῶν μικρῶν πλέον, εἰς δὲ τὰ ἀσήμενα ἐδόθη μεγάλη σημασία.

Αὐτὰ λοιπὸν λέγει, καὶ ὑποδεικνύει ὅτι καὶ πρὸ τῆς ἐλεύσεως τῆς χάριτος, **Γ** αὐτὰ δὲν ἐθεωροῦντο ὡς προϋπάθεσις καὶ ὡς σπουδαία, ἀλλὰ ἄλλα ἦσαν ἐκεῖνα ποῦ ἐπεδιώκοντο. Ἐάν δὲ πρὸ τῆς Χάριτος ἔτοι ἦσαν τὰ πράγματα, πολὺ περισσότερον, ὅταν κατόπιν ἦλθον τὰ ὑψηλά παραγγέλματα, αὐτὰ (τὰ περὶ σωματικῶν καθαρισμῶν) κατέστησαν ἀνώφελα καὶ δὲν ἐχρειάζετο νὰ δίδεται εἰς αὐτὰ καμμία προσοχή.

Πανταχοῦ λοιπὸν ἡ κακία ἦτο κακὸν πρὸ παντὸς δὲ ὅταν καθόλου δὲν ἐθεωρεῖτο ἀναγκαῖα ἡ διάρθρωσις. Καὶ τὸ ἀκόμη χειρότερον, ὅταν ἐνομίζετο ὅτι εἶναι ἀρκετὸν νὰ διορθώσων ἄλλους, πράγμα ποῦ ἐδήλωνεν ὁ Χριστὸς καὶ ἀνόμαζεν αὐτοὺς τυφλοὺς ὁδηγοὺς ἄλλων τυφλῶν¹. Διότι, ἐάν τὸ νὰ θεωρῆ ὁ τυφλὸς ὅτι δὲν ἔχει ἀνάγκη ὁδηγοῦ, εἶναι μεγάλη συμφορὰ καὶ ἀθλιότης, τὸ νὰ θέλῃ καὶ ὁ ἴδιος ὁ τυφλὸς νὰ ὁδηγήσῃ ἄλλους, σκέψου εἰς πόσον μεγάλο θάραβρον παραλογισμοῦ ὁδηγεῖ. **Δ**

Αὐτὰ λοιπὸν ἔλεγεν, ὑπονοῶν δι' ἄλλων αὐτῶν τὴν δοξομανίαν τῶν Φαρισαίων καὶ τὴν φοβερὰν λύσαν των ἐξ αἰτίας τοῦ πάθους των αὐτοῦ. Διότι αὐτὸ ἐγίνε εἰς αὐτοὺς αἰτίων ἄλλων τῶν κακῶν, τὸ νὰ κάνουν τὰ πάντα μὲ σκοπὸν τὴν ἐπίδειξιν. Αὐτὸ ἀπεμάκρυνεν αὐτοὺς καὶ ἀπὸ τὴν πίστιν, καὶ ἀμελεῖς πρὸς τὴν πραγματικὴν ἀρετὴν τοὺς κατέστησεν, καὶ τοὺς παρεκίνησε νὰ ἀσχολοῦνται μόνον μὲ τοὺς σωματικούς καθαρισμούς, καὶ νὰ ἀμελοῦν διὰ τὴν καθαριότητα τῆς ψυχῆς των. Διὰ τοῦ-

1. Ματθ. 15, 14.

το ὁδηγῶν αὐτοὺς εἰς τὴν πραγματικὴν ἀρετὴν, τοὺς ὑπανθυμίζει τὰ καθαρτικά τῆς ψυχῆς, τὴν ἀγάπην, τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν πίστιν. **Ε** Διότι αὐτὰ εἶναι ποῦ συγκρατοῦν τὴν ζωὴν μας, αὐτὰ ποῦ καθαρίζουν τὴν ψυχὴν, ἡ δικαιοσύνη, ἡ φιλανθρωπία, ἡ ἀλήθεια. Καὶ ἡ μὲν δικαιοσύνη ὁδηγεῖ ἡμᾶς εἰς τὴν συγγνώμην καὶ δὲν ἐπιτρέπει νὰ εἴμεθα ὑπερβολικῶς ἀδιάλλακτοι καὶ μὴ συγχωρητικοὶ πρὸς τοὺς ἁμαρτάνοντας. **Ζ** **Ι**Ο (Διότι ἔτοι ἐπιτυγχάνομεν διπλὸν κέρδος, καὶ φιλάνθρωποι γινόμεθα, καὶ ἐκ τούτου καὶ ἡμεῖς οἱ ἴδιοι πολλὴν φιλανθρωπίας ἀπολαύομεν παρὰ τοῦ Θεοῦ τῶν ἄλλων). Καὶ μᾶς ἐλασκεῖ εἰς τὸ νὰ συμπονοῦμεν τοὺς ἀδικουμένους καὶ νὰ ὑπεραμυνώμεθα αὐτῶν. Ἡ δὲ φιλανθρωπία δὲν μᾶς ἀφήμι νὰ εἴμεθα ἀπατεῶνες καὶ ὑποῦλοι.

Ἄλλὰ οὔτε, ὅταν λέγῃ «Αὐτὰ ἔπρεπε νὰ κάνετε, καὶ ἄκαινα νὰ μὴ τὰ παραλείψετε» τὰ λέγει ὡς νὰ εἰσάγῃ νομικὴν παρατήρησιν. Ὅχι, διότι τοῦτο τὸ ἀπεδείξαμε προηγουμένως. Οὔτε ὅταν εἶπε περὶ τοῦ πιάτου καὶ τοῦ ποτηρίου: «καθάρισε τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ποτηρίου καὶ τοῦ πιάτου, διὰ νὰ καταστῇ καθαρὸν καὶ τὸ ἐξωτερικὸν» οὔτε τότε ὁδηγεῖ ἡμᾶς εἰς τὴν Ἰουδαϊκὴν μικρολογίαν ἀλλὰ ἀντιθέτως τὸ πᾶν κάνει καὶ ἀποδεικνύει ὅτι αὐτὴ εἶναι περιττή. Διότι δὲν εἶπεν «καὶ τὸ ἐξωτερικὸν καθαρίσατε, ἀλλὰ «τὸ ἐσωτερικόν», καὶ ὑπωσθήσατε ἐκεῖνο θὰ ἐπακολουθήσῃ τοῦτο. Ἐξ ἄλλου οὔτε ὁμιλεῖ περὶ πιάτου ἀπλῶς καὶ ποτηρίου, **Β** ἀλλὰ περὶ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος διδάσκει. Καὶ ἐξωτερικὸν μὲν τὸ σῶμα καλεῖ, ἐσωτερικὸν δὲ τὴν ψυχὴν ἐννοεῖ. Ἐάν δὲ εἶναι ἀνάγκη νὰ φροντίζῃς διὰ τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ πιάτου, πολὺ περισσότερον περὶ τοῦ ἑαυτοῦ σου. Σεῖς δὲ κάνετε ἀντιθέτως. Διότι μὲ τὸ νὰ παρατηρῆτε τὰ μικρὰ καὶ ἐξωτερικά, ἀμελεῖτε διὰ τὰ μεγάλα καὶ ἐσωτερικά. Ἐτοι ἐκ τούτου μεγάλη ἑλπίς ἐπέρχεται, ἐπειδὴ νομίζετε ὅτι καταρτιθώσατε τὸ πᾶν, ἐνῶ ἀδιαφορεῖτε διὰ τὰ ὑπόλοιπα.

Ἐπειδὴ δὲ ἀδιαφορεῖτε δι' αὐτά, δὲν ἐπιδιώξατε οὔτε ἐπεχειρήσατε νὰ τὰ ἐφαρμόσετε.

Ἐπειτα πάλιν σατιρίζει αὐτοὺς διὰ κενοδοξίαν, τοὺς ὀνομάζει τάφος ἀσβεστωμένους καὶ καταλήγει νὰ τοὺς ὀνομάσῃ ὄλους «ὕποκριτάς». Διότι ἡ ὑποκρισία εἶναι αἰτιον ὄλων τῶν κακῶν, καὶ αἰτία ἐπίσης τῆς ἀπώλειας εἰς τοὺς Φαρισαίους. ☩ Δὲν τοὺς ἐκάλεσε δὲ ἀπλῶς τάφος ἀσβεστωμένους, ἀλλὰ τοὺς ὠνόμασε καὶ τάφος γεμάτους ἀκαθαρσιῶν καὶ παρανομίας. Αὐτὰ δὲ ἔλεγε καὶ ὑπεδείκνυε τὴν αἰτίαν διὰ τὴν ὁποίαν δὲν ἐπίστευσαν, διότι ἦσαν γεμάτοι ἀπὸ ὑποκρισίαν καὶ παρανομίαν. Τὰς κατηγορίας αὐτάς ἐναντίον τῶν Φαρισαίων δὲν διατυπώνει μόνον ὁ Χριστὸς, ἀλλὰ καὶ οἱ προφῆται συνεχῶς τοὺς ἐλέγχουν ὅτι ἀρπάζουν, ὅτι οἱ ἀρχόντες τῶν δὲν δικάζουν συμφώνως μὲ τὸ δίκαιον καὶ τὸ λογικόν. Καὶ πανταχοῦ δύνανται νὰ εὑρῆς τὰς θουσίας τῶν νὰ ἐκθάλλονται, αὐτὰ δὲ νὰ ἐπιδιώκονται. Ὡστε τίποτε τὸ παράξενον, τίποτε τὸ νέον, οὔτε ἡ νομοθεσία, οὔτε ἡ κατηγορία, οὔτε αὐτὴ ἀκόμη ἡ εἰκόνα τοῦ τάφου. ☩ Διότι χρησιμοποιοῖ αὐτὴν ὁ προφήτης Δαβὶθ, καὶ δὲν λέγει ἀπλῶς αὐτοὺς τάφος, ἀλλὰ «τάφος ὀλάνοικτον τὸν λάρυγγα αὐτῶν»². Τέτοιοι εἶναι καὶ σήμερον πολλοί, ποὺ στολίζονται μὲν ἐξωτερικῶς, ἐσωτερικὰ δὲ μὴ εἶναι γεμάτοι ἀπὸ κάθε παρανομίαν. Διότι καὶ τώρα πολὺν κόπον καταβάλλουν διὰ τοὺς ἐξωτερικοὺς καθαρμούς, πολὺ φροντίζουν. Διὰ τὴν ψυχὴν τοῦ θῶκος κανεῖς. Καὶ ἂν κάποιος ἤθελε διασχίσει τὴν συνείδησιν ἐκάστου, πολλοὺς τοὺς σκόληκας, καὶ τὴν πτωμασίην θὰ εὑρῆ καὶ δυσσομίαν ἀφάνταστον, τὰς ἐπιθυμίας τὰς παρανομίας ἐννοῶ καὶ τὰς πονηράς, αἱ ὁποῖαι εἶναι θρωμερώτεραι ἀπὸ τοὺς σκόληκας. ☩

2. Ψαλμ. 5, 11.

Ἄλλὰ τὸ ὅτι ἐκεῖνοι εἶναι τέτοιοι, δὲν εἶναι τόσο φοβερόν, ἂν καὶ εἶναι δεινόν. Τὸ δὲ νὰ γίνωμεν ἡμεῖς, ποὺ ἠξιώθημεν νὰ καταστῶμεν νοαὶ τοῦ Θεοῦ, νὰ γίνωμεν ἐξαφνα τάφος ποὺ ἔχουν τόσην δυσφειαν, τοῦτο εἶναι ἐσχάτη ἀθλιότης. Ἐκεῖ ὅπου ὁ Χριστὸς κατοικεῖ, τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐπενήργησε, καὶ τόσα μυστήρια ἔλαβον χώραν, νὰ εἶναι τοῦτο τάφος, πόσην ἀθλιότητα δεῖχνει αὐτό; ☩ II ☩ Πόσοι θρηνοὶ καὶ ὄδυρμοὶ πρέπει νὰ γίνουσι, ὅταν τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ καθίστανται τάφος ἀκαθαρσιῶν; Σκέψου πῶς ἐγεννήθη, ποῖαν τιμὴν ἠξιώθη, ποῖαν στολὴν ἔλαβες, πῶς κατεσκευάσθης ναὸς χωρὶς ῥήγματα, πῶς ἐγενες μὲ τὴν κάλλος. Δὲν διεκοσμήθης μὲ χρυσόν, οὔτε μὲ μαργαρίτας, ἀλλὰ μὲ τὸ τιμιώτερον ἀπὸ αὐτὰ Πνεῦμα. Σκέψου ὅτι κανεῖς τάφος δὲν κατασκευάζεται μέσα εἰς πόλιν λοιπὸν καὶ σὺ δὲν θὰ δυνηθῆς νὰ ἐμφανισθῆς εἰς τὴν ἄνω πόλιν. Διότι, ἐὰν ἐδῶ τοῦτο ἀπαγορεύεται, πολὺ περισσότερον ἐκεῖ. Μᾶλλον θὰ καὶ ἐδῶ εἰς ὄλους θὰ εἶσαι καταγέλαστος, ὅταν περιφέρῃς νεκρὰν ψυχὴν. ☩ Οὐκ ἔστι μόνον καταγέλαστος θὰ γίνῃς ἀλλὰ καὶ θὰ σὲ ἀποφεύγουν. Διότι, πῆς μου, εἰάν κάποιος περιφέρῃ ἕνα νεκρὸν ὁμοίωμα, καθὼς περὶ νὰ δὲν θὰ ἀπομακρύνονται μὲ μεγάλα πηδῆματα ὄλοι; Δὲν θὰ ἔφευγον ὄλοι; Τοῦτο καὶ τώρα σκέψου. Διότι καὶ ἀπὸ αὐτὸ πολὺ χειρότερον θέαμα θὰ παρουσιάζῃς, ὅταν περιφέρῃς ψυχὴν νεκρὰν ἀπὸ ἀμαρτίας, ψυχὴν παραπαταμένην. Ποῖός λοιπὸν θὰ ἐλεῆσῃ ἕνα τέτοιον; Ὅταν θηλασθῇ οὐ δὲν ἐλεῆς τὴν ἰδικὴν σου ψυχὴν, πῶς ὄλλος θὰ ἐλεῆσῃ τὸν τόσο σκληρόν καὶ ἐπικίνδυνον εἰς τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἐχθρόν; Διότι, εἰάν κάποιος ἐκεῖ ποὺ ἐκοιμᾶσαι καὶ ἐτραγες, ἔθαπτε ἕνα σῶμα νεκρὸν, τί δὲν θὰ ἔκανες; Σὺ δὲ ψυχὴν νεκρὰν θάπτεεις, ὅχι ὅπου κοιμᾶσαι, οὔτε ὅπου τρώς, ἀλλ' εἰς τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ, ☩ ὅταν φοβείσαι μήπως πέσουν ἀπὸ τὸν οὐρανὸν ἑπάνω εἰς τὸ κεφάλι σου μύρια καταγίδες καὶ κεραυνοί; Πῶς

τολμᾶς νά εισέρχῃσαι εἰς ἐκκλησίαις τοῦ Θεοῦ καί εἰς ἀγίους ναοῦς, ὅταν θρωμάς ἐσωτερικῶς ἀπό τὴν εὐδελυγμίαν; Δ' ὅτι ἐάν κάποιος ἔφερνε εἰς τὰ ἀνάκτορα νεκρὸν καὶ τὸν ἔθαπτε, θά καταδικάζετο εἰς θάνατον, οὐ δὲ ὅταν εισέρχῃσαι εἰς τοὺς ἱεροὺς περιβόλους, καὶ ὅταν γεμίξῃς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὴν δυσφθίαν, σκέψου πόσον μεγάλην τιμωρίαν θά ὑποστῆς. Μιμήσου τὴν πόρνην ἐκεῖνην, ἣ ὅποια μὲ μῶρον ἔχρισε τοῦ Χριστοῦ τὰ πόδια καὶ τὴν οἰκίαν ὀλόκληρον ἐγέμισεν ἀπὸ εὐωδίας³. Σὺ δὲ κάνεις τὸ ἀντίθετον εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ. Τί σημασίαν ἔχει ἂν δὲν ἀντιλομβάνῃσαι καὶ οὐ τὴν δυσωδίαν; Διότι τοῦτο πρὸ παντός εἶναι τὸ φοβερὸν τῆς ἀρρώστειας. **Δ** Διὰ τοῦτο καὶ ἀθεράπευτα νοσεῖς καὶ ἐρίσκεσαι εἰς κατάστασιν πολὺ χειρότερον ἀπὸ τοὺς λεπροὺς κατὰ τὸ σῶμα καὶ πού ἔχουν ἀπὸ μακρὰν. Διότι ἐκεῖνη ἡ νόσος (ἡ λέπρα) καὶ ἀντιληπτὴ εἶναι εἰς τοὺς ἀσθενεῖς, καὶ ὄχι μόνον ἐγκλημα θέν εἶναι, ἀλλὰ εἶναι καὶ ἀξία εὐσπλαγχνίας. Αὕτη δὲ ἐδῶ ἡ νόσος, ἡ ἀμαρτία, εἶναι ἀξία μίσους καὶ κολάσεως. Ἐπειδὴ λοιπὸν καὶ αὐτὰ εἶναι τὰ χειρότερα, καὶ ἐπειδὴ ὁ ἀσθενὴς οὔτε αἰσθάνεται τὴν ἀρρώστειαν ὅπως χρειάζεται, ἔλα, τέντωσε τὰ αἰτιά τῆς ψυχῆς σου, διὰ νά σέ διδάξω καθαρὰ τὴν καταστρεπτικότητα αὐτῆς. Πρῶτον λοιπὸν ἀκουσε τί λέγεις ὅταν ψάλλῃς. «⁴ Ἄς κατευθυνθῆ ἡ προσευχή μου ὡσάν εὐωδία θυμιάματος ἐνώπιόν Σου». Ὅταν λοιπὸν ὄχι θυμιάσῃς, **Β** ἀλλὰ καπνὸς ἀπὸ σέ καὶ ἀπὸ τὰς πράξεις σου δυσώδης ἀναβαίνῃ, ποίας καταδίκας δὲν εἶσαι ἄξιως νά ὑποστῆς; Ποίος δὲ εἶναι ὁ δυσώδης καπνός; Πολλοὶ εισέρχονται εἰς τοὺς ναοὺς τὰ κάλλη τῶν γυναικῶν περιβαθάζοντες, ἄλλοι περιεργαζόμενοι πο-

3. Λουκ. 7, 38.

4. Ψαλμ. 140, 2.

νημὰ τὰς βίβεις τῶν παιδιῶν. Ἐπειτα δὲν παραζενεύεται, πῶς δὲν πίπτουν κεραυνοὶ καὶ πῶς δὲν ἀνατρέπονται ἐκ θάθρων τὰ πάντα; **Υ** **1** **2** Καὶ θεθαίως αὐτὰ πού γίνονται εἶναι μὲν ἀξία κεραυνῶν καὶ γενένης, ἀλλ' ὁ Θεὸς ἐπειδὴ εἶναι μακρόθυμος καὶ πολυεὐσπλαγχνος, ἀναβάλλει δι' ἀργότερα τὰς τιμωρίας καὶ σέ προσκαλεῖ εἰς μετένοιαν καὶ διόρθωσιν. Τί κάνεις ἄνθρωπε; Περεργάζεσαι τὰ κάλλη τῶν γυναικῶν καὶ δὲν ἀνατριχιάζεις τοῦ καθυθρίζεις ἔτσι τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ; Νομίζεις ὅτι πορνεῖον πρὸς χάριν σου εἶναι ἡ ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ, χειρότερα καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀγοράν; Εἰς τὴν ἀγορὰν μὲν φοβείσαι, καὶ ἐντρέπῃσαι νά φανῆς ὅτι περιεργάζεσαι γυναῖκα. Εἰς τὸν ναὸν δὲ τοῦ Θεοῦ, Αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ πού ὁμιλεῖ μαζί σου, καὶ σέ ἀπειλεῖ δι' αὐτὰ, πορνεύεις καὶ μοιχεύεις κατὰ τὸν ἴδιον χρόνον, κατὰ τὸν ὅποιον ἀκούεις ὅτι δὲν πρέπει νά κάνῃς αὐτὰ. **Β** Καὶ ἐν φρικίᾳ, ὅτε ἐξανίστασαι; Αὐτὰ σὰς διδάσκουν τὰ θέατρα τῆς ἀσελγείας, ἡ μολυσματικὴ ἀσθένεια ἡ ἀθεράπευτη, τὰ φαρμακερὰ δηλητήρια, αἱ φοβεραὶ παγίδες ὅσων ἐσαναπίπτουν εἰς τὴν ἀμαρτίαν, ἡ μετ' εὐχαριστήσεως καταστροφή τῶν ἀκολάστων. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Προφήτης κατηγοροῦσε καὶ ἔλεγε· «Δὲν εἶναι τὰ μάτια σου, ὅτε ἡ καρδιά σου καλὰ»⁵. Θά ἦτο προτιμότερον νά εἶναι αὐτὰ ἀνάπηρα, προτιμότερον νά νοσοῦν, παρά νά τὰ χρησιμοποίησιν εἰς παρόμοια ἔργα. Ἐπρεπε μὲν λοιπὸν μέσα σὰς νά ἔχετε τὸ τεῖχος (τοῦ γυναικωνίτου) τὸ ὅποιον νά σὰς προφυλάσῃ ἀπὸ τὰς γυναῖκας. **Π**αιδί δὲ δὲν θέλετε, οἱ πατέρες ἐνόμισαν, ὅτι εἶναι ἀνογκαῖον, ἔστω καὶ μὲ τὰς σανίδας αὐτὰς (τοῦ γυναικωνίτου) νά σὰς περιτείχουσιν. Ὅπως ἐγὼ τουλάχιστον πληροφοροῦμαι ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους, ὅτι τὴν παλαιάν

5. 1 περ. 22, 17.

ἐποχὴν οὔτε αὐτὰ τὰ διαχωρίσματα ἦσαν. **Κ** «Διότι ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ δὲν ὑπάρχει ἀρσενικὸν ἢ θηλυκόν⁶. Καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Ἀποστόλων καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ἦσαν μαζί. Καὶ διότι οἱ ἄνδρες ἦσαν ἄνδρες, καὶ οἱ γυναῖκες, γυναῖκες. Τώρα δὲ ἄλλως ἀντιθέτως, αἱ μὲν γυναῖκες ἐξώθησαν τοὺς ἑαυτοῦς τῶν εἰς τὰς συνηθείας τῶν πορνῶν, οἱ δὲ ἄνδρες δὲν εὐρίσκονται εἰς καλυτέραν μοῖραν ἀπὸ τοῦς μαλιασμένους ἵππους. Δὲν ἤκούσατε ὅτι «ἦσαν συγκεντρωμένοι ἄνδρες καὶ γυναῖκες εἰς τὸ ὑπερφῶν⁷, καὶ ὁ σύλλογος ἐκεῖνος ἦτο ἄξιος καὶ τῶν οὐρανῶν; Καὶ πολὺ ὀρθῶς. Διότι καὶ αἱ γυναῖκες τότε πολλὴν ἀγάπην πρὸς τὴν σοφίαν ἐδεύκουν, καὶ οἱ ἄνδρες **Δ** σεμνότητα καὶ σωφροσύνην. Ἀκούτε λοιπὸν τὴν πορφυροπώλιδα ποῦ λέγει: «Ἐάν με κρίνετε ὅτι εἰμαι πιστὴ εἰς τὸν Κύριον, ἀφοῦ εἰσέλθετε εἰς τὸ σπίτι μου, μείνετε εἰς ἐμέ⁸. Ἀκούστε τὰς γυναῖκας αἱ ὁποῖαι περιώδευον μετὰ τῶν Ἀποστόλων, καὶ ἀνέλαθον φρόνημα ἀνδρικόν, τὴν Περσίδα, τὰς ἄλλας⁹, ἀπὸ τὰς ὁποῖας γυναῖκας αἱ σημεριναὶ τόσοσιν διαφέρουσιν, ὅσον οἱ ἄνδρες ἀπὸ τοῦς ἄνδρας ἐκεῖνους.

Διότι τότε μὲν καὶ ὅταν ἐταξίδευαν αἱ γυναῖκες δὲν ἀποκοτόσαν κακὴν φήμην. Τώρα δὲ καὶ εἰς τὸν γυναικωνίτην νὰ διαμένουν μετὰ δυσκολίας διαφεύγουν τὴν ὑποψίαν. Αὐτὰ ὅμως προέργονται ἀπὸ τὰ στολισματα καὶ τὴν καλοπέρασιν. **Ε** Τότε ἦτο ἔργον τῶν γυναικῶν ἐκεῖνων, νὰ προσδεύῃ τὸ κήρυγμα. Τώρα ὅμως, νὰ φαίνονται εὐμωροὶ καὶ ὄραται καὶ εὐπαρουσίαστοι. Αὐτὸ σημαίνει δόξαν δι' αὐτάς, αὐτὸ σωτηρία. Τὰ δὲ ὑψηλά καὶ

6. Γαλ. 3, 28.

7. Πρξ. 1, 13 - 14.

8. Πρξ. 16, 15 καὶ 18, 18.

9. Ρωμ. 16, 12.

μεγάλα κατορθώματα οὔτε εἰς τὸ δνειρὸν τῶν δὲν τὰς ἐνδιαφέρουν. Ποῖα γυναῖκα ἔκαμε σκοπὸν τῆς νὰ θελτιώσῃ τὸν ἄνδρα τῆς; Ποῖος ἄνδρας ἔβαλε αὐτὴν τὴν φροντίδα μέσα του, ὥστε νὰ διορθώσῃ τὴν γυναῖκα; Δὲν ὑπάρχει κανεὶς. **Ζ** **Η** **Θ** Ἀλλὰ ἐκ μέρους μὲν τῆς γυναικὸς κάθε σπουδὴ καταβάλλεται διὰ τὴν ἀπόκτησιν χρυσῶν κοσμημάτων καὶ ἐνδυμάτων, καὶ ἄλλων στολισμάτων τοῦ σώματος, ὥστε νὰ ἀδείξουν τὴν ἐντύπωσιν. Ἐκ μέρους δὲ τοῦ ἀνδρὸς καὶ αὐτὴ ἡ σπουδὴ καταβάλλεται καὶ ἄλλα περισσότερα, ἔλαι ὅμως θιαστικά. Ποῖος, προκειμένου νὰ νυμφευθῇ, τὸν χαρακτήρα καὶ τὴν συνναστροφὴν τῆς κόρης ἐξήτασε; Οὐδεὶς. Ἀλλὰ χρήματα μετρητὰ, καὶ κτήματα, καὶ ποικίλα περιουσιακά στοιχεία καὶ διάφορα, ὡσάν νὰ πρόκειται νὰ ἀγοράσῃ κάτι ἢ νὰ κάμῃ κάποια συνήθη συναλλαγὴν. Διὰ τοῦτο καὶ συναλλαγὴν ἀποκαλοῦν τὸν γάμον, διότι ἤκουσα καὶ πολλοὺς ἔτσι νὰ τὸν λέγουν. Ἦλθεν ὁ δεῖνα εἰς συμφωνίαν μετὰ τὴν δεῖνα, δηλαδὴ ἦλθεν εἰς γάμον. Καὶ προσβάλλουν τὰς δωρεὰς τοῦ Θεοῦ, καὶ σάν νὰ πωλοῦν καὶ νὰ ἀγοράζουσιν ὑπανδρεύονται καὶ νυμφεύονται. **Κ** Καὶ, προικοσύμφωνα συντάσσουσιν διὰ τὸν γάμον, ποῦ χρειάζονται μεγαλυτέραν ἀσφάλειαν, παρ' ὅσην διὰ τὰς ἀγοραπωλησίας. Μάθετε πῶς οἱ παλαιοὶ ἤρχοντο εἰς γάμον, καὶ ζηλεύσατε αὐτούς. Πῶς λοιπὸν ἤρχοντο εἰς γάμον ἐκεῖνοι; Συμπεριφορὰν ἐξήτουν καλὴν, καὶ συνηθείας, καὶ ἀρετὴν ψυχῆς. Διὰ τοῦτο δὲν ἐχρειάζοντο εἰς αὐτοὺς προικοσύμφωνα, οὔτε ἄλλη ἀσφάλεια μετὰ τὴν εὐθείαν χάριτος καὶ μελάνης. Ἦτο ἀρκετὸν εἰς αὐτούς ἀπὸ τῶν αὐτῶν ἡ καλὴ συμπεριφορὰ τῆς νύμφης. Σὰς παρακαλῶ λοιπὸν καὶ σὰς, νὰ μὴ ζητῆτε χρήματα καὶ περιουσίας, ἀλλὰ χαρακτήρα καὶ πραότητα ζητῆστε, καὶ εὐλάβειαν, καὶ φιλοσοφημένην κόρην. Καὶ αὐτὰ θὰ σὰς εἶναι πολὺ χρησιμώτερα ἀπὸ μυρίους θησαυροῦς. Ἄν ζητῆς τὰ φρεστά εἰς τὸν Θεόν, καὶ τὰ

ἀλλα θα λάθῃς. ¶ "Ἄν ὄμως ἐκεῖνα παραβλέψῃς καὶ τρέχῃς ὀπισθεν αὐτῶν, οὔτε αὐτά θά σέ ἀκολουθήσουν. Ἄλλ' ὁ δεῖνα, λένε, ἔγινε πλούσιος ἀπὸ τὴν γυναῖκα του. Δὲν ἐντρέπεσαι νὰ ἀναφέρῃς τέτοια παραδειγματα; Χιλιάδες φορές θά ἐπροτίμων τὴν πεινίαν παρά νὰ ἀποκτήσω πλοῦτον ἀπὸ τὴν γυναῖκα, ἤκουσα νὰ λέγουν. Διότι τί ἀσχημότερον ἀπὸ τὸ εἶδος τοῦ πλουτισμοῦ αὐτοῦ; Τί δὲ πικρότερον ἀπὸ τὴν εὐπορίαν αὐτὴν; Τί δὲ ἀσχημότερον ἀπὸ τὸ νὰ θεωρῆται τῶσόν φυσικόν καὶ νὰ λέγεται ἐκ μέρους θλων, ὅτι ὁ δεῖνα κατέστη πλούσιος ἀπὸ τὴν γυναῖκα του; Ἄφῃνω δὲ τὰς ἐνδοικογενειακὰς διενέξεις, αἱ ὁποῖαι συμβαίνειν ἀναγκαστικῶς ἐξ ἀφορμῆς αὐτοῦ. ¶ Τὴν ὑπερφάνειαν τῆς γυναικὸς, τὴν δουλοπρέπειαν, τὰς μάχας, τὰς ἐντροπὰς τῶν ὑπηρετῶν: «Ὁ πτωχός, ὁ ρακένδυτος, ὁ ἄτιμος καὶ ἄσημος. Τί εἶχεν ὅταν ἦλθε; Δὲν εἶναι ὅλα τῆς κυρίας;». Ἄλλὰ καθόλου δὲν σέ μέλει διὰ τὰ λόγια αὐτά, διότι δὲν εἶσαι ἐλεύθερος. Διότι καὶ οἱ παρασιτικῶς ζῶντες χειρότερα ἀπὸ αὐτὰ ἀκούουν, καὶ δὲν τοὺς νοιάζει καὶ αὐτοὺς, ἀλλὰ αὐτοῖς κανοποιοῦνται μέσα εἰς τὴν κατασχόνην των. Καὶ ὅταν λέγωμεν εἰς αὐτοὺς αὐτά, αὐτοὶ ἀπαντοῦν: ἄς εἶναι κάτι γλυκὸ καὶ ἀπολαυστικὸ καὶ ἄς πνιγῶ ἀπ' αὐτό. Ὡ τοῦ διαβόλου! Ποῖου εἶδους παροιμίας εἰσήγαγεν εἰς τὸν θλον, πού δύνανται νὰ ἀνατρέψουν καὶ τὴν ζωὴν ὀλόκληρον τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν. ¶ Πρόσεχε λοιπὸν τὴν διαβολικὴν αὐτὴν καὶ ἀλεθρίαν φράσιν, ἀπὸ πόσῃ καταστροφῇ εἶναι γεμάτη. Διότι τίποτε ἄλλο, λέγει, νὰ μὴ προσέχῃς παρά ἀκριβῶς τὰ λόγια αὐτά. Κανένας λόγος σεμνός, κανένας λόγος δικαιοσύνης νὰ μὴ σέ ἐντυπωσιάζῃ. Ὅλα ἐκεῖνα ἀπορρίπτονται. Ἐν μόνον νὰ ζητῆς τὴν ἡθονὴν. Καὶ ἂν κάποιον πρᾶγμα σέ στενοχωρῇ, ἀπομάκρυνέ το. Καὶ ἂν ὀλοι οἱ ἀπατεῶνες σέ ἐμπύσων, καὶ ἂν σοῦ πετοῦν εἰς τὸ πρόσωπον θόρθρον, καὶ ἂν σέ κυνηγοῦν σάν σκύλον, ὑπόφερέ τα ὅλα (διὰ τὴν

καλοπέρασίν σου) ¶ 1-4. Καὶ τί διαφορετικὸν θά ἔλεγον τὰ γουρούνια ἂν εἶχον φωνήν; Τί θά ἔλεγον τὰ θρωμάσκυλα; Ἄλλὰ θεβαίως οὔτε ἐκεῖνοι θά ἔλεγαν τέτοια λόγια, ἂν δὲν τοὺς ἐπειθεν ὁ διάβολος νὰ λυσομανοῦν. Διὰ τοῦτο παρακαλῶ ἐκείνους πού συνειδητοποιοῦν τὴν ἀναισθησίαν τῶν παρομοίων λόγων, νὰ ἀποφεύγουν τέτοιαι παροιμίας, καὶ τὰς ἀντιθέτους πρὸς αὐτὰς νὰ προτιμοῦν ὅσαι εὐρίσκονται εἰς τὰς Γραφάς. Ποῖαι εἶναι αὐταί; «Μὴ ἀκολουθεῖς, λέγει, ἀπὸ κοντὰ τὰς ἐνστικτώδεις ἐπιθυμίας σου, καὶ νὰ προφυλάσσεσαι»¹⁰. Καὶ περὶ πόρνης πάλιν λέγει τὸ ἀντίθετον ἀπὸ τὴν παροιμίαν ἐκείνην ¶ «Μὴ παρασύρεσαι ἀπὸ τὴν φαύλην γυναῖκα, διότι μέλι στάζει ἀπὸ τὰ χεῖλη τῆς ἡ πόρνης γυναῖκα, ἡ ὅποια διὰ μικρὸν χρονικὸν διάστημα σοῦ γλυκαίνει τὸν λαϊμόν. Ἀργότερον ὄμως θά τὸ εὖρης πικρότερον ἀπὸ χολὴν καὶ κοπτερότερον ἀκόμη καὶ ἀπὸ δίκονον μάχαιραν»¹¹. Αὐτὰ λοιπὸν ἄς ἀκούμε, καὶ ὄχι ἐκεῖνα. Διότι ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ λόγια οἱ ἀνελεύθεροι, ἀπὸ ἐκεῖ οἱ λογισμοὶ δουλοφροσύνης φυτρῶνουν, ἀπὸ ἐκεῖ οἱ ἀνθρώποι καθίστανται ἄλογα, διότι τὴν ἡθονὴν θέλουν νὰ ἐπιδώκουν συμφώνως μὲ τὴν παροιμίαν ἐκείνην, ἡ ὅποια καὶ χωρὶς τὰ λόγια τὰ ἰδικά μου ἢ ἴδια εἶναι κατογέλαστος. Διότι, μετὰ τὸν πνιγμόν, τί ὠφελεῖ ἡ γλυκύτης; ¶ Παύσατε λοιπὸν νὰ προκαλῆτε τῶσόν γέλωτα, καὶ νὰ ἀνάπτετε τὸ πῦρ τὸ ἀσβεστον τῆς γεέννης; καὶ ἄς κοιτάξωμε, ἔστω καὶ ἄργά, καθὼς πρέπει πρὸς τὰ μέλλοντα, ἀφοῦ καθαρίσωμε τὴν τσίμπλαν ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμοῦς, ὥστε καὶ τὸν παρόντα θλον μὲ κοσμιότητα καὶ μὲ πολλὴν σεμνότητα καὶ μὲ εὐλάβειαν νὰ διέλθωμεν, καὶ τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ νὰ ἐπιτύχωμεν μὲ τὴν Χάριν καὶ τὴν φι-

10. Σοφ. Σατρ. 18, 30.

11. Παροιμ. 5, 2 - 4.

λαθροπία του Κυρίου ημών Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΟΔ' (74)

(Ματθ. 27', 29—39)

Δ Ἄλλοίμονον εἰς σὰς γραμματεῖς καὶ Φαρισαίους ὑποκριταί! διότι κτίζετε τοὺς τάφους τῶν προφητῶν καὶ σκεπάζετε τὰ μνημεῖα τῶν δικαίων καὶ λέτε ἂν ἐξέλθωμεν εἰς τὰς ἡμέρας τῶν πατέρων μας δὲν θὰ λαμβάνωμε μέρη εἰς τὸ αἷμα τῶν προφητῶν (Ματθ. 23, 29—30).

Δὲν ἀπευθύνει ὁ Χριστὸς τὸ ἀλλοίμονον ἐναντίον τῶν Φαρισαίων, διότι κτίζουν τοὺς τάφους, οὔτε διότι τοὺς κατηγοροῦν, ἀλλὰ διότι καὶ μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν καὶ μὲ δσα λέγουν καὶ προσποιοῦνται ὅτι κατηγοροῦν τοὺς Πατέρας των, κάνουν χειρότερα. **Εἰ** διότι ὑπῆρχε προσποίησης εἰς τὰ λόγια των, λέγει ὁ Λουκᾶς. Διότι «καὶ ἐπιδοκιμάζετε, ἐπειδὴ κτίζετε». «Ἄλλοίμονον εἰς σὰς, λέγει, διότι κτίζετε τοὺς τάφους τῶν προφητῶν. Ἐνῶ οἱ Πατέρες σας τοὺς ἐφόνευσαν. Ἄρα μαρτυρεῖτε καὶ ἐπιδοκιμάζετε τὰ ἔργα τῶν πατέρων σας, διότι αὐτοὶ μὲν τοὺς ἐσκότωσαν, σεῖς δὲ κτίζετε τοὺς τάφους των»¹.

Ζ΄ Διότι ἐδῶ τὴν γνώμην των προσβάλλει, μὲ τὴν ὁποίαν ἐκτιζαν. Διότι ὄχι πρὸς τιμὴν τῶν σφαγέντων προφητῶν, ἀλλὰ μὲ σκοπὸν νὰ διαπομπεύσουν τὰς σφαγὰς, καὶ ἐπειδὴ ἐφοβοῦντο μήπως μὲ τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου ἀφανισθοῦν οἱ τάφοι καὶ μαραιθῇ ὁ ἔλεγχος καὶ ἡ ἀνάμνησις τῆς τόσοσ μεγάλης τόλμης των, διὰ τοῦτο ἐκτιζον τοὺς τάφους, καὶ ἔστηνον λαμπρὰς τὰς οἰκοδομὰς ὡσὰν κάποιοι τρόπαιοι, καὶ ἔτσι ὑπερφηανεύοντα μὲ τὰ

1. Λουκ. 11, 47 - 48.

τολμήματα εκείνων και κάνουν επιδείξεις. Ἄλλὰ καὶ αὐτὰ ποὺ τολμῶνται κατὰ τὰς ἡμέρας μας δείχνουν ὅτι καὶ αὐτὰ τὰ κάνετε μὲ τὸν ἴδιον σκοπὸν. Διότι καὶ ἂν προφασίζεσθε τὰ ἀντίθετα, λέγει, ὅτι θῆθεν κατηγορεῖτε αὐτούς, ὅπως ὅτι «δὲν θὰ εἴμεθα συμμέτοχοι ἐκείνων, ἐὰν ἐζούσαμε κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας». Ὁμῶς ἡ διάθεσις μὲ τὴν ὁποῖαν τὸ λέτε εἶναι φανερά. **13** Διὰ τοῦτο ἂν καὶ ξεσκεπάζῃ αὐτὴν μὲ προφητικὸν τρόπον, ὁμῶς τὴν διατυπώνει καθαρά. Διότι εἶπεν «Λέγετε ὅτι, ἐὰν ἐζούσαμε κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν πατέρων μας, δὲν θὰ ἐλαμβάνομαί μέρος εἰς τὸ αἷμα τῶν προφητῶν». Καὶ συνέχισεν· «Ὡστε σεῖς οἱ ἴδιοι μαρτυρεῖτε, ὅτι εἶσθε παιδιὰ ἐκείνων, ποὺ ἐσκότωσαν τοὺς προφήτας». Καὶ ποῖον εἶναι τὸ ἔγκλημα τοῦ υἱοῦ ἑνὸς φονιά, ἂν ὁ υἱὸς δὲν ἀμμετέχῃ εἰς τὴν γνώμην τοῦ πατρός; Κανένα εἶναι φανερόν λοιπόν, ὅτι διὰ τοῦτο τοὺς κατηγορεῖ, διότι ὑπαινίσσεται τὴν συγγένειαν μὲ αὐτοὺς ὡς πρὸς τὴν κακίαν. Καὶ τοῦτο φανερῶναι μὲ τὴν συνέχειαν. Διότι συνέχισε νὰ τοὺς λέγῃ· «Φίδια, γενεὰ ἐχιδνῶν». Ὅπως τὰ φίδια ὁμοιάζουν μὲ τοὺς γονεῖς των ὡς πρὸς τὴν φαρμακερότητα τοῦ δηλητηρίου, ἔτσι καὶ σεῖς πρὸς τοὺς πατέρας σας κατὰ τὴν φονικότητα. **14** Ἐπειτα, ἐπειδὴ ἐστιγμάτιζε σκέψεις ποὺ δὲν ἦσαν γνωστὰ εἰς τοὺς πολλοὺς, καὶ διὰ πράγματα τὰ ὁποῖα πρόκειται νὰ τολμήσουν, καὶ νὰ γίνουσι γνωστὰ εἰς ὄλους μελλοντικῶς, διατυπώνει ὁ Κύριος τὰς κατηγορίας. Ἐπειδὴ λοιπὸν εἶπεν· «Ὡστε σεῖς οἱ ἴδιοι μαρτυρεῖτε, ὅτι εἶσθε παιδιὰ ἐκείνων ποὺ ἐσκότωσαν τοὺς προφήτας» καὶ ἐδήλωσε μὲ αὐτὸ τὴν συγγένειαν κατὰ τὴν πονηρίαν, λέγει ὅτι ἦτο πρόφασις ὅτι δὲν θὰ ἐγινόσασθε συμμέτοχοι ἐκείνων. Καὶ συνέχισε· «συμπληρώσατε καὶ σεῖς τὸ (φονικὸν) μέτρον τῶν πατέρων σας». Δὲν ἔδιδε ἐντολὴν πρὸς τοῦτο, ἀλλὰ ἐπροφήτευεν αὐτὸ ποὺ θὰ ἐγίνετο, δηλαδὴ τὴν σφαγὴν τοῦ Ἰδίου τοῦ Κυρίου. Διὰ τοῦτο συνέχισεν τὸν ἔλεγχον, καὶ

ἀφοῦ ἀπέδειξεν ὅτι πρόφασις ἦτο αὐτὰ ποὺ ἔλεγον δικαιολογούντες τοὺς ἑαυτοὺς των, ὅπως τὸ ὅτι «δὲν θὰ ἐγινόμεθα συμμέτοχοι αὐτῶν» **15** (αὐτοὶ ποὺ δὲν ἀπέσχον εἰς τὸν φόνον τοῦ Δεσπότη, πῶς θὰ ἀπειχόν εἰς τὸν φόνον τῶν δούλων Του προφητῶν;), ἀσπληρότερον ἐν συνεχείᾳ χρησιμοποιεῖ τὸν λόγον ὀνομάζων αὐτοὺς φίδια καὶ γεννήματα τῶν φιδιῶν καὶ λέγει· «Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ξεφύγετε τὴν κρίσιν τῆς γενένης, ὅταν τέτοια τολμάτε, καὶ τὰ ἀρνείσθε καὶ κρύπτετε τὰς διαθέσεις σας; Ἐπειτα καὶ μὲ ἄλλον τρόπον τοὺς ἐλέγχει ἀσπληρότερον καὶ λέγει ὅτι· «Εγὼ θὰ στείλω πρὸς ἐσᾶς προφήτας καὶ σοφοὺς καὶ γραμματεῖς καὶ ἀπὸ αὐτοὺς ἄλλους θὰ φονεύσετε, ἄλλους θὰ σταυρώσετε καὶ ἄλλους θὰ μαστιγώσετε εἰς τὰς συναγωγὰς σας» (στίχ. 34). Διὰ νὰ μὴ λέγουσι λοιπὸν, ἦτι ἂν καὶ τὸν Δεσπότην ἐσταυρώσαμε, ἀλλὰ δὲν θὰ συμμετείχομεν καὶ εἰς τὸν φόνον τῶν προφητῶν, ἐὰν ἐζούσαμε τότε, Ἰδοὺ, λέγει, **16** καὶ δούλους θὰ σᾶς ἀποστείλω, προφήτας καὶ αὐτοὺς, καὶ οὔτε αὐτοὺς θὰ σεβασθῆτε. Αὐτὰ δὲ λέγει, ἀποδεικνύων ὅτι καθόλου παράδοξον νὰ σφαγῇ Αὐτὸς ἀπὸ τοὺς ἀπογόνους ἐκείνων, ποὺ εἶναι φονεῖοι καὶ ὑποουλοὶ καὶ πολλὴν δολιότητα ἔχουσι καὶ ξεπερνοῦσι τοὺς πατέρας των εἰς τὰ τολμήματα. **17** **18** Μαζὶ δὲ μὲ τὰ ἄλλα τοὺς ἀποδεικνύει καὶ ὑπερέσθικα κενοδόξους. Καὶ διότι ὅταν λέγουσι· «Ἐὰν ἐζούσαμε εἰς τὰς ἡμέρας τῶν πατέρων μας, δὲν θὰ ἐγινόμεθα συνέχοι αὐτῶν», ἀπὸ κενοδοξίαν τὸ λέγουσι, καὶ μὲ λόγια μόνον προφασίζονται τοῦτο, μὲ τὰ ἔργα των δὲ κάνουν τὰ ἀντίθετα· «Φίδια καὶ γεννήματα ὄχλας», δηλαδὴ, πονηροὶ ἀπόγονοι πονηρῶν, καὶ πονηρότεροι ἀπ' αὐτοὺς ποὺ σᾶς ἐγέννησαν. Τοὺς ἀποδεικνύει λοιπὸν ὡς τολμῶντας μεγαλύτερα ἔγκληματα καὶ πολὺ χειρότερα ἐκείνων καὶ τόσον ἰδιαζόντως, ὥσάν νὰ μὴ περιέπεσαν ποτὲ εἰς τὰ ἴδια. Αὐτοὶ λοιπὸν καὶ τὸ τέλος ἐπιφέρουσι καὶ τὴν ἐπισφράγιαν τῶν ἐγκλη-

μάτων. Ἐκείνοι μὲν λοιπὸν τοὺς θούλους ποὺ ἦλθαν εἰς τὸν ἀμπελῶνα τοὺς ἐφόνευσαν, αὐτοὶ δὲ ἐδῶ καὶ τὸν Ἰδιὸν τὸν Υἱὸν καὶ τοὺς προσκαλοῦντας αὐτοὺς εἰς τὸν γάμον. **Β** Αὐτὰ δὲ λέγει, καὶ τοὺς ξεχωρίζει ἀπὸ τῆν συγγένειαν τοῦ Ἀβραάμ καὶ ἀποδεικνύει ὅτι κανένα ὄφελος δὲν ἔχουν, ἐὰν δὲν μιμηθοῦν ἐκεῖνον μὲ τὰ ἔργα. Διὰ τοῦτο καὶ συνεχίζει· «Πῶς θὰ ξεφύγετε ἀπὸ τῆν κρίσιν τῆς γενένης, ἀφοῦ μιμείσθε ἐκεῖνους ποὺ ἐτόλμησαν τὰ παρόμοια ἔργα»; Ἐδῶ δὲ ὑπειθύμισε καὶ τῆν ἐναντίον των κατηγορίαν τοῦ Ἰωάννου, διότι καὶ ἐκεῖνος ἔτσι τοὺς ἀπεκάλεσε (ὄφεις), καὶ τῆν μέλλουσαν κρίσιν τοὺς ἀνέφερε. Ἐπειτα ἐπειδὴ καθόλου δὲν τοὺς ἐφόβιζε ἡ κρίσις καὶ ἡ γένεσις, ἐπειδὴ δὲν ἐπίστευον, καὶ διὰ τὸ μέλλον δὲν ἔδιδον σημασίαν, μὲ περιστάτικα τοῦ παρόντος τοὺς προσβάλλει καὶ λέγει. **Γ** «Διὰ τοῦτο ἀποστέλλω πρὸς ἑσᾶς προφήτας καὶ σοφοὺς καὶ γραμματεῖς καὶ ἀπὸ αὐτοὺς θὰ φονεύετε καὶ θὰ σταυρώσετε καὶ θὰ μαστιγώσετε, ὥστε νὰ πῆσῃ ἐπάνω σας ὄλο τὸ αἷμα τὸ δίκαιον ποὺ ἐχύθη ἐπὶ τῆς γῆς, ἀπὸ τὸ αἷμα τοῦ Ἀβελ τοῦ δικαίου, ἕως τὸ αἷμα τοῦ Ζαχαρίου τοῦ υἱοῦ τοῦ Βαραχίου, τὸν ὅποιον ἐσκοτώσατε μεταξὺ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ Θουσιαστηρίου. Ἀλήθεια σᾶς λέγω, θὰ ἔλθουν ὄλα αὐτὰ εἰς τῆν γενεάν αὐτήν» (στίχ. 35 - 37).

Κοίταξε μὲ πόσους τρόπους προσεπάθησε νὰ σταματήσῃ τὸν κατήφορόν των. Εἶπεν ὅτι «κατολογίζετε εὐθύναν εἰς τοὺς πατέρας σας», μὲ ὅσα λέγετε ὅτι **Δ** «δὲν θὰ συμμετείχομεν εἰς τὰ ἔργα των». Δὲν ἦτο δὲ τοῦτο μικρὸν εἰς τὸ νὰ τοὺς ἐμποδίσῃ. Τοὺς εἶπεν ὅτι «καίτοι κατηγορεῖτε ἐκεῖνους σεις κἀνετε χειρότερα» καὶ τοῦτο ἦτο ἱκανὸν νὰ τοὺς προκαλέσῃ ἐντροπήν. Εἶπεν ὅτι «δὲν θὰ μείνουν αὐτὰ ἀτιμώρητα» καὶ μὲ αὐτὰ ἀναγγέλλει εἰς αὐτοὺς φόβον ἀνυπολόγιστον. Τοὺς ὑπειθύμισε λοιπὸν τῆν γένεσιν τοῦ πυρός. Ἐπειτα ἐπειδὴ ἡ

γένεσις θὰ ἦρχετο εἰς τὸ μέλλον, ἐπεσήμανεν εἰς αὐτοὺς καὶ θεινά, ποὺ θὰ συνέβαινον εἰς τῆν γενεάν αὐτήν. «Θὰ ἔλθουν ὄλα αὐτὰ, λέγει, εἰς τῆν γενεάν αὐτήν».

Προσέθεσε δὲ καὶ μεγαλύτερη ἀφοδρότητα εἰς τῆν τιμωρίαν καὶ εἶπεν ὅτι χειρότερα ἀπὸ ὄλους θὰ πάθουν. Καὶ μὲ κανένα ἀπὸ αὐτὰ δὲν ἔγιναν καλύτεροι. **Ε** Ἐὰν δὲ ἐρωτοῦσε κάποιος· καὶ διατί ὑποφέρουν χειρότερα ἀπὸ ὄλους; Θὰ ἀπαντοῦσα, διότι καὶ χειρότερα ἀπὸ ὄλους ἐτόλμησαν νὰ πράξουν, καὶ μὲ κανένα ἀπὸ ὅσα ἔγιναν δὲν ἐσωφρονίσθησαν. Καὶ δὲν ἤκουσες τὸν Λάμεχ νὰ λέγῃ· «ὅτι ὁ μὲν Κάιν ἔχει ἐκδικηθῆ ἑπτὰ φορές, ὁ δὲ Λάμεχ ἐθδομήντα φορές ἑπτὰ», δηλαδὴ περισσοτέρων τιμωριῶν ἄξιός εἰμαι ἐγὼ παρὰ ὁ Κάιν. Καὶ διατί λοιπὸν; Ἄν καὶ δὲν ἐφόνευσεν ἀδελφόν; **ΣΤ** Ἄλλὰ διότι οὐδὲ μὲ τὸ παράδειγμα ἐσωφρονίσθη. Αὐτὸ εἶναι τὸ ὅποιον εἶπεν ὁ Θεὸς εἰς ἄλλο μέρος. «Ἐγὼ ποὺ ἐκδικούμαι τὰ τέκνα διὰ τοὺς πατέρας των μέχρι τῆς τρίτης καὶ τῆς τετάρτης γενεᾶς εἰς ἐκεῖνους ποὺ μὲ μισοῦν». Ὅχι ὅτι καταδικάζονται ἄλλοι δι' ἐγκλήματα ποὺ ἐτόλμησαν ἕτεροι, ἀλλ' ὅτι ἐνῶ ὑπῆρξαν πάρα πολλοὶ ποὺ ἠμάρτησαν καὶ ἐτιμωρήθησαν, αὐτοὶ δὲν ἔγιναν ἐκ τούτου καλύτεροι, καὶ ἔπεσαν εἰς τὰ ἴδια παραπτώματα καὶ δικαίως ἔπρεπε νὰ ὑποστοῦν τὰς ἴδιαις μὲ ἐκεῖνους τιμωρίας.

Σκέψου δὲ πῶς μὲ τῆν κατάλληλον εὐκαιρίαν ὑπειθύμισε καὶ τὸν Ἀβελ, καὶ ἔδειξεν ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ φόνος ἦτο ἀποτέλεσμα φθόνου. Τί θὰ εἶχατε λοιπὸν νὰ εἰπῆτε; Μήπως δὲν γνωρίζετε τί ἔπαθεν ὁ Κάιν; Μήπως ὁ Θεὸς ἀδιαφόρησε δι' ὅσα ἔγιναν; Μήπως δὲν ἐπέβαλε

2. Γεν. 4, 24.

3. Ἐβ. 20, 5.

τὴν μεγαλύτεραν καταδίκην; **Β** Μήπως δὲν ἀκούσατε ὅσα ἔπαθον οἱ πατέρες σας, ὅταν ἐφόνευσαν τοὺς προφήτας; Μήπως δὲν ὑπέστησαν μυρίας κολάσεις καὶ τιμωρίας; Διὰ τί λοιπὸν δὲν ἐγίναστε καλῶτεροι; Καὶ διὰ τί ἀναφέρω τὰς τιμωρίας ποὺ ἔπαθον οἱ πατέρες σας; Σὺ δὲ ἴδιος, ποὺ καταδικάζεις τοὺς πατέρας, διὰ τί πράττεις χειρότερα; Καὶ μάλιστα σεῖς οἱ ἴδιοι διετυπώσατε τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ Θεὸς «θὰ τοὺς ἐξολοθρεύσῃ μὲ τὸν χειρότερον τρόπον»⁴. Ποῖαν λοιπὸν συγγνώμην θὰ ἔχετε, ἀφοῦ ἀποτολμᾶτε τέτοια ἐγκλήματα μετὰ ἀπὸ μιᾶς τέτοιας (ὡς ἡ ἀνωτέρω) ἀπάντησιν; Ἄλλὰ ποῖος εἶναι αὐτὸς ὁ Ζαχαρίας; Ἄλλοι λένε ὅτι εἶναι ὁ πατέρας τοῦ Ἰωάννου (τοῦ Προδρόμου), ἄλλοι δὲ ὅτι εἶναι ὁ προφήτης, ἄλλοι δὲ ὅτι εἶναι κάποιος ἄλλος συνώνυμος ἱερέως, τὸν ὁποῖον ἡ Γραφή καὶ Ἰωδὰε ὀνομάζει. **Γ** Σὺ δὲ ἐκεῖνο σκέψου, ὅτι τὸ τολμηθὲν ἐγκλημα διπλοῦν ἦτο. Δὲν ἐφόνευον μόνον τοὺς ἁγίους, ἀλλὰ καὶ εἰς ἁγίους τόπους. Μὲ τὸ νὰ λέγῃ αὐτὰ δὲ, δὲν ἐφόβιζε ἐκείνους μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς μαθητὰς ἐνεθάρρυνε, καὶ ἐδείκνυε ὅτι καὶ οἱ πρὸ αὐτῶν δίκαιοι τὰ ἴδια ἔπαθον. Τούτους δὲ ἐφόβιζε, μὲ τὸ νὰ προλέγῃ ὅτι ὅπως ἐκεῖνοι ἐτιμωρήθησαν, ἔτσι καὶ αὐτοὶ θὰ ὑποστοῦν τὰς μεγαλύτερας τιμωρίας. Διὰ τοῦτο τοὺς μαθητὰς καὶ προφήτας καὶ σοφοὺς καὶ γραμματεῖς ὀνομάζει καὶ ἔτσι πάλιν ἀφαιρεῖ ἀπὸ τοὺς Φαρισαίους κάθε ἀπολογία. Διότι δὲν ἔχετε νὰ προβάλετε πρόφασιν, λέγει, «ὅτι ἔθνικοὺς ἐξέλεξεν (ὡς ἀποστόλους) καὶ διὰ τοῦτο ἐσκανδαλίσθημεν». Ἄλλὰ τὸ ὅτι ἦσαν φονιάδες καὶ τὸ ὅτι ἐδωδύσαν διὰ αἷμα, διὰ τοῦτο ἔφθασε εἰς αὐτὸ τὸ σημεῖον. **Δ** Διὰ τοῦτο καὶ ἐκ τῶν προτέρων εἶπεν «ὅτι διὰ τοῦτο προφήτας καὶ γραμματεῖς θὰ ἀποστείλω». Διὰ τοῦτο καὶ ὄλοι

4. Ματθ. 21, 41.

οἱ προφῆται τοὺς κατηγοροῦν καὶ ἔλεγον «Αἵματα ἐπὶ αἵματων ἀναμιγνύουσιν καὶ ὅτι εἶναι ἄνδρες φονικῶν αἱμάτων»⁵. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς τὸ αἷμα αὐτοῦ διέταξε νὰ προσφέρεται καὶ ἐδειξε ὅτι, ἐὰν τὸ αἷμα ἀλόγου ἔχει τέτοιαν ἀξίαν, πολὺ περισσότερον τοῦ ἀνθρώπου. Διὰ τοῦτο καὶ εἰς τὸν Νῶε λέγει «θὰ ἐκδικηθῶ κάθε αἷμα ποὺ χύνεται»⁶. Καὶ μύρια παρόμοια ἄλλα εἶναι δυνατὸν νὰ εὐρωμεν, ποὺ νὰ διατάσσουν αὐτοὺς νὰ μὴ φονεύουν. Διὰ τοῦτο διέταξεν νὰ μὴ τρώγουν οὔτε κρέας πνιγμένου ζώου. Ὡς τῆς Φιλοφροσύνης τοῦ Θεοῦ, διότι ἂν καὶ προεῖδε ὅτι εἰς τίποτε δὲν θὰ ὠφελοῦντο, **Ε** Αὐτὸς ἔκανε τὰ καθήκοντά του πρὸς αὐτοὺς. Διότι «Ἀποστέλλω», λέγει, ἂν καὶ ἐγνώριζεν συγχρόνως ὅτι θὰ σφαγοῦν. Ὡστε καὶ ἀπὸ αὐτὸ ἀπεδεικνύοντο ὅτι κατὰ τύχην ἔλεγον «δὲν θὰ συμμετείχομεν εἰς τὸ ἐγκλημα τῶν πατέρων». Διότι καὶ αὐτοὶ προφήτας εἰς τὰς συναγωγὰς ἐφόνευσαν, καὶ οὔτε τὸν ἴδιον ἱερόν χώρον ἐσεβάσθησαν, οὔτε τὸ ἄξιωμα τῶν προσώπων. **Ζ** **Δ** Διότι δὲν ἐφόνευσαν ἀπλῶς τοὺς παρατυχόντας, ἀλλὰ καὶ προφήτας καὶ σοφοὺς, ὥστε νὰ μὴ δύνανται νὰ δικαιολογηθοῦν. Τοὺς ἀποστόλους δὲ ὀνομάζει προφήτας καὶ τοὺς μετέπειτα μαθητὰς, διότι καὶ πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς ἦσαν προφῆται. Ἐπειτα ἐπειδὴ ἤθελε νὰ αὐξήσῃ τὸν φόβον, λέγει, «Ἀληθῶς σὰς λέγω, θὰ συμβοῦν ὅλα αὐτὰ εἰς τὴν γενεάν αὐτήν». Τουτέστιν, εἰς τὰς κεφαλὰς σας θὰ ρίψω ὅλα αὐτὰ, καὶ μεγάλην θὰ κάνω ἐκδίκησιν. Διότι ἐκεῖνος ποὺ γνωρίζει πολλοὺς ποὺ ἠμάρτησαν, καὶ δὲν ἐσωφρονίσθη, ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος πάλιν ἔπεσεν εἰς τὰ ἴδια παραπτώματα, καὶ ὄχι μόνον εἰς αὐτὰ, ἀλλὰ καὶ εἰς πολλὸ χειρότερα, μεγαλύτεραν τιμωρίαν θὰ ὑποστῇ ἀπὸ ὁ-

5. Ἰω. 4, 2.
6. Γεν. 9, 6.

σην εκείνοι, ἔστω καὶ ἂν εἶναι δικαιοτέροις ἐκείνων. **Β** Διότι ὅπως, ἐάν ἤθελε, μεγάλας ὠφελείας θὰ ἐκέρδιζε ὅταν θὰ ἐγένετο καλύτερος μὲ τὰ παραδείγματα τῶν ἄλλων, ἔτσι ἐπειδὴ ἔμεινε ἀδιόρθωτος, εἶναι ὑπεύθυνος μεγαλύτερας τιμωρίας, διότι καίτοι ἀπέλαυσε περισσotέρων νοουθεσιῶν δι' ἐκείνων πού προηγουμένως εἶχον ἀμαρτήσαι καὶ εἶχον τιμωρηθῆ, καὶ ἀφοῦ τίποτε δὲν ὠφελήθη.

Ἐπειτα πρὸς τὴν πόλιν στρέφει τὸν λόγον, καὶ δι' αὐτῆς ἠθελε νὰ παιδαγωγῆσθαι τοὺς ἀκροατάς καὶ λέγει· «Ἱερουσαλήμ, Ἱερουσαλήμ...». Τί χρειάζεται ὁ διπλάσιασμός; Σχῆμα εἶναι τοῦτο, τοῦ ἐλεοῦντος τὴν πόλιν καὶ ἐλέγχοντος αὐτὴν καὶ ὑπερβολικῶς ἀγαπῶντος αὐτὴν Χριστοῦ. Διότι ὅπως πρὸς μίαν ἀγαπημένην, πού ἐδέχθη ὀλοκλήρον τὴν ἀγάπην, **Κ** καὶ ὁμως κατεφρόνησε τὸν ἑραστήν της καὶ διὰ τοῦτο πρόκειται νὰ τιμωρηθῆ, ἔτσι ἐδῶ ἀπολογεῖται (ὁ Χριστός), διότι πράκεται νὰ ἐπιφέρῃ εἰς αὐτὴν τὴν τιμωρίαν. Πρῶγμα πού καὶ διὰ τῶν προφητῶν κάκει, καὶ λέγει· «Ἐἶπον· γύρισε πρὸς με, καὶ δὲν ἐπέστρεψεν»⁷. Ἐπειτα ἀφοῦ ἀνέφερε τὸ δῶμα τῆς πόλεως, κατόπιν ἀναφέρει καὶ τὰς μιαιφάνους δολοφονίας της· «πού σκοτώνεις τοὺς προφήτας καὶ λιθοβολεῖς τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς σέ. Πόσας φορές ἠθέλησα νὰ μαζεύσω τὰ παιδιὰ σου, καὶ δὲν τὸ θελήσατε;» (στῆχ. 37). Καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀπολογούμενος ὑπὲρ τῶν δικτῶν του, ὅτι οὔτε δι' αὐτῶν μὲ ἠνάγκασες νὰ σὲ ἀπομακρύνω, οὔτε ἀπεικωνόμην ἀπὸ τὴν πολλὴν εὐνοίαν πού σοῦ δείχνω, ἀλλὰ ἠθέλησα καὶ ἔτσι, ὅχι μίαν καὶ δύο, ἀλλὰ πολλὰς φορές νὰ σὲ προσελκύσω κοντὰ μου. **Δ** «Πόσας φορές λέγει, ἠθέλησα νὰ μαζέ-

7. Ἱερ. 8, 7.

ψω τὰ παιδιὰ σου, ὅπως ἡ ἄρνιθα τὰ πουλάκια της κάτω ἀπὸ τὰ φτερά της, ἀλλὰ δὲν τὸ θελήσατε;». Τοῦτο δὲ λέγει διὰ νὰ δηλώσῃ ὅτι πάντοτε διεσκορπιζον τοὺς ἐαυτοὺς των μὲ τὰ ἀμαρτηματὰ των. Καὶ τὴν φιλοσοφίαν Του μὲ τὴν εἰκόνα δείχνει, διότι τὰ ζῶα δείχνουν θερμὸν ἀίσθημα πρὸς τὰ παιδιὰ των. Καὶ παντοῦ εἰς τοὺς προφήτας συναντᾶται ἡ εἰκὼν αὐτῆ τῶν πτερῶν, καὶ εἰς τὴν ὠδὴν τοῦ Μωϋσέως, καὶ εἰς τοὺς Ψαλμοὺς, διότι τὴν μεγάλην φροντίδα καὶ πρόνοιαν εἰκονίζει.

«Ἄλλὰ δὲν ἠθέλησατε», λέγει. «Ἰδοὺ ἐγκαταλείπειται ἔρημο τὸ σπίτι σας» γυμνὸ ἀπὸ τὴν ἰδικὴν μου ὀφθῆειαν. Ἄρα Αὐτός ἦτο ἐκεῖνος πού ἐπροπορεύετο ἀπ' αὐτοὺς καὶ τοὺς συγκρατοῦσε καὶ τοὺς ἐπροστάτευε. Ἄρα Αὐτός εἶναι πού τιμωρεῖ αὐτοὺς πάντοτε, καὶ ἐπιβάλλει τιμωρίαν, τὴν ὅποιαν πάντοτε ἐφοβοῦντο ὑπερβολικῶς. **Ε** Διότι αὐτὴ ἡ τιμωρία ἐβήλωσε ὀλοκλήρον τὴν ἀναποδιά της συμπεριφορᾶς αὐτῶν.

«Διότι σᾶς λέγω, ὅτι ἀπὸ τώρα καὶ εἰς τὸ ἔξῃς δὲν θὰ μὲ ἴδῃτε, ἕως ὅτου εἰπῆτε: Εὐλογημένος ὁς εἶναι ἐκεῖνος πού ἐρχεται εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου» (στῆχ. 38, 39). **ΣΤ** Καὶ αὐτὸς ὁ λόγος εἶναι δείγμα τῆς μεγάλης ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ, πού μὲ τόνον προσπαθεῖ νὰ τοὺς γλυτώσῃ καὶ ἀπὸ τὰς μελλοντικῶν τιμωρίας, μὴ ἀρκούμενος νὰ τοὺς ἀπαλλάξῃ μόνον ἀπὸ τὰ παραπτώματα τοῦ παρελθόντος. Διότι ἐδῶ ὁμιλεῖ περὶ τῆς μελλούσης ἡμέρας τῆς Δευτέρας παρουσίας Του. Τί λοιπόν; Δὲν τὸν εἶδον πλέον ἀπὸ τότε; Ἄλλ' ὅταν λέγῃ εἰπῆτε· «ὅτι» δὲν δηλώνει τὴν ὥραν ἐκείνην, ἀλλὰ τὸν χρόνον τὸν μεσολαβοῦντα μέχρι τοῦ Σταυροῦ. Διότι, ἐπειδὴ αὐτὰ πάντοτε αὐτὴν τὴν κατηγορίαν διετύπωναν, ὅτι εἶναι κάποιος ἀντίθετος καὶ ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ, δι' αὐτὸ καὶ Ἐκεῖνος τοὺς προτρέπει νὰ τὸν ἀγαποῦν, μὲ τὸ νὰ ἀγαποῦνται ὅτι εἶναι ἀμόρφωνος μὲ τὸν Πατέρα, καὶ δείχνει

ὅτι αὐτὸς ἦτο πού ὠμίλει διὰ τῶν προφητῶν. Διὰ τοῦτο καὶ τὰ ἴδια λόγια χρησιμοποιεῖ, τὰ ὁποῖα καὶ ὁ Προφήτης. Διὰ τούτων δὲ καὶ τὴν Ἀνάστασιν ὑπεδήλωσε **Β** καὶ τὴν Δευτέραν παρουσίαν ἐφανέρωσε, καὶ εἰς τοὺς σφοδρῶς ἀπιστοῦντας ἐδήλωσε, ὅτι τότε θωπυοῦντες θά τὸν προσκυνήσουν. Πῶς τοῦτο ἐδήλωσε; Μὲ τὸ νὰ ἀποκαλύψῃ πολλά πρὶν γίνουσι ἀκόμη. "Ὅτι θὰ ἀποστείλῃ προφήτας, ὅτι θὰ τοὺς φονεύσουσι, καὶ μάλιστα εἰς τὰς συναγωγὰς" ὅτι αὐτοὶ θὰ ὑποστοῦν μεγίστας τιμωρίας, ὅτι θὰ ἐρημωθῇ ἡ κατοικία των, ὅτι θὰ ὑποφέρουν χειρότερα ἀπὸ κάθε ἄλλῃ φορᾶ πού παρόμοια οὐδέποτε ἐδοκίμασαν προηγουμένας. Διότι ὅλα αὐτὰ καὶ εἰς τοὺς ὑπερβολικῶς ἀνοήτους καὶ φιλονεικούς ἦσαν ἱκανὰ νὰ παράσχουν ἀπόδειξιν καὶ περὶ ἐκείνων πού θὰ συμφοῦν κατὰ τὴν Δευτέραν παρουσίαν αὐτοῦ. Διότι ἂν ἐρωτήσωμεν αὐτούς: Ἀπέστειλε προφήτας καὶ σοφοὺς; Ἐφόνευσαν αὐτούς εἰς τὰς συναγωγὰς; **Γ** Ἐρημώθηκε ἡ κατοικία των; Ἐπῆλθον ὅλα ἐκείνα τὰ περὶ τιμωριῶν καὶ γέννησης; Εἶναι φανερόν, ὅτι οὐδεὶς θὰ φέρῃ ἀντίρρησην. Ὅπως λοιπὸν ὅλα αὐτὰ ἐξεπληρώθησαν, ἔτσι καὶ ἐκεῖνα θὰ ἐκπληρωθοῦν, καὶ θωπυοῦντες θὰ ὑποκύβουν τότε καὶ αὐτοὶ. Ἀλλὰ ἀπὸ ἐδῶ κανένα ὄφελος δὲν προέρχεται πρὸς ἀπολογία των, ὅπως δηλαδὴ οὔτε εἰς ἐκεῖνους πού θὰ μετανοοῦν τότε διὰ τὴν ζωὴν των θὰ ὑπάρχῃ ὄφελος.

Διὰ τοῦτο, ὅσο εἶναι καιρὸς ἄς κάνωμε τὰ καλὰ. Διότι ὅπως εἰς ἐκείνους δὲν ἐπέρχεται κανένα ὄφελος πλέον ἀπὸ τὴν γνώσιν, ἔτσι οὐδὲ εἰς ἡμᾶς τοὺς ἰδίους, ὅταν δὲν μετανοήσωμεν διὰ τὴν πονηρίαν μας ἐγκαίρως. Διότι οὔτε εἰς τὸν πλοῖαρχον δὲν ἀπομένει τίποτε πλέον, ὅταν ἡ θάλασσα τοῦ παρασύρῃ τὸ πλοῖον λόγῳ τῆς ὀκνηρίας του, οὔτε εἰς τὸν ἱατρόν, ὅταν ὁ ἀσθενὴς ἀποθάνῃ. **Δ** Ἀλλὰ καθέννας ἀπὸ αὐτούς εἶναι ἀνάγκη πρὸ τοῦ τέλους νὰ μηχανευθῇ καὶ νὰ ἐνεργήσῃ τὰ πάντα,

ὥστε νὰ μὴ πέσῃ εἰς κανένα κίνδυνον καὶ εἰς καμίαν κατασχύνην. Μετὰ τὴν καταστροφήν ὅλα εἶναι ἀνώφελα. Καὶ ἡμεῖς θεθαίως, ὅταν εἰμεθα ἀσθενεῖς τότε καὶ ἱατροὺς προσκαλοῦμε, καὶ χρήματα καταναλίσκομεν, καὶ προσοχὴν μεγάλην δεικνύομεν, διὰ νὰ θεραπευθῶμεν ἀπὸ τὴν ἀρρώστειαν ἀποκτῶντες τὴν υἰγιάν μας. Καὶ ὅσην φροντίδα δεικνύομεν διὰ τοὺς δούλους μας, ὅταν ἀρρωστήσουσι κατὰ τὸ σῶμα, τὴσην τουλάχιστον ἄς δείξωμε καὶ διὰ τοὺς ἑαυτούς μας ὅταν νοσῇ ἡ ψυχὴ μας. **Ε** ἂν καὶ ἀπὸ τοὺς ὑπηρέτας μας ἡμεῖς εὐρισκώμεθα πλησιέστερον πρὸς τοὺς ἑαυτούς μας, καὶ αἱ ψυχὰι μας εἶναι ἀναγκαιότεραι ἀπὸ τὰ σώματα τῶν δούλων. Ἀλλ' ὅμως εὐχάριστον θὰ εἶναι ἔστω καὶ ἂν δείξωμε ἴσην τουλάχιστον φροντίδα. Διότι ἂν δὲν πράξωμε τώρα τοῦτο, ὅταν ἀπέλθωμεν καμίαν πλέον δικαιολογίαν δὲν θὰ εὐρωμεν πρὸς ἀπολογία μας.

Καὶ ποῖος εἶναι τὸσον ἀθλιος, λέγει, ὥστε νὰ μὴ δεικνῇ οὔτε τὴσην μικρὰν φροντίδα; Τοῦτο εἶναι τὸ περίεργον ὅτι εἰμεθα τὸσον ἀνάξιοι ἀπέναντι τοῦ ἑαυτοῦ μας, ὥστε νὰ περιφρονοῦμε τοὺς ἑαυτούς μας περισσότερον καὶ ἀπὸ τοὺς ὑπηρέτας μας. **ΣΤ** Διότι ὅταν οἱ ὑπηρέται μας ἔχουν πνευμάτιον, καὶ ἱατροὺς καλοῦμε καὶ κατοικίαν κλεινομε, καὶ εἰς τοὺς νόμους τῆς ἱατρικῆς τέχνης ἀναγκάζομεθα νὰ πειθαρχοῦμε. Καὶ εἰς ἐκείνους πού δὲν φροντίζουν τοὺς ἀρρώστους γινόμεθα ἐλεγκτικοί, καὶ εἰδικούς νοσοκόμους θάζομεν, καὶ παρὰ τὴν θέλησιν τούτων οἱ θεραπεύοντες ἐπιβάλλουν τὴν ἰκανοποίησιν τῶν προσωπικῶν ἀναγκῶν τῶν ἀσθενῶν. Καὶ ἂν εἴπουν αὐτοὶ πού φροντίζουν τοὺς ἀσθενεῖς, ὅτι πρέπει νὰ κατασκευασθοῦν φάρμακα μεγάλης ἀξίας, ὑποχωροῦμε, καὶ ὁποιοῦδήποτε ἐντολὴν δώσωμεν, πειθόμεθα, καὶ μισθοὺς διὰ τὰς ἱατρικὰς ἐντολάς των πληρώνομεν. **Ζ**

"Ὅταν δὲ ἡμεῖς, ἀσθενῶμεν, μᾶλλον δὲ δὲν ὑπάρχει

ἐποχή κατά τὴν ὁποῖαν νὰ μὴ ἀσθενῶμεν, οὔτε ἰατρὸν φέρομεν, οὔτε χρήματα ἐξοδεύομεν, ἀλλὰ σὺν νὰ κείται ἀρρωστος κάποιος δῆμιος ἐχθρὸς καὶ ἀντίθετος, τοιοῦτοτρόπως ἀδιανοήτως διὰ τὴν ψυχὴν μας. Καὶ λέγω αὐτὰ ὄχι διότι κατηγορῶ τὴν φροντίδα θεραπείας τῶν ὑπηρετῶν, ἀλλὰ ἔχω τὴν ἀξιῶσιν νὰ θείξετε τουλάχιστον τόσην φροντίδα καὶ περὶ τῆς ψυχῆς σας. Καὶ πῶς νὰ φροντίσωμεν; λέγει. Δείξε αὐτὴν ἀσθενῆ εἰς τὸν Παῦλον. Δέξου (ὡς ἰατρὸν) τὸν Ματθαῖον. Κάθισε πλησίον τοῦ Ἰωάννου. Ἄκουσε ἐκ μέρους αὐτῶν τί πρέπει νὰ κἀνῃ ὁποῖος ἔτσι ἀσθενεῖ. «Θὰ σοῦ εἶπουν διασώσῃ-ποτε καὶ δὲν θὰ τὸ ἀποκρίσῃς, διότι δὲν ἀπέθανον, ἀλλὰ ζοῦν καὶ ὁμιλοῦν. Ἄλλὰ δὲν ἀντιλαμβάνεται ἡ ψυχὴ σου ὅτι κατέχεται ἀπὸ τὸν πυρετὸν; Καταναγκασέ την σὺ καὶ προσπάθησε νὰ διεγείρῃς τὸ λογικόν της. Ὁδήγησε εἰς αὐτὴν τοὺς προφήτας. Δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη νὰ καταθέσῃς χρήματα εἰς τοὺς ἰατροὺς αὐτοὺς, διότι οὔτε οἱ ἴδιοι ζητοῦν μισθὸν διὰ τὸν ἑαυτῶν των, οὔτε διὰ τὰ φάρμακα ποὺ κατασκευάζουν. Δὲν σὲ ἀναγκάζουν εἰς δαπάναν, ἐκτὸς μόνον δι' ἐλεημοσύνην» εἰς δὲ τὰ ἄλλα, σοῦ ἐπαυξάνουν τὰ ἔσοδα. Ἐπὶ παραδείγματι δταν σοῦ παραγγέλλουν νὰ σωφρονίσῃς, σὲ ἀπαλλάσσουν ἀπὸ ἁκαίρα καὶ ἄτοπα ἔξοδα. Ὅταν, νὰ ἀπέχῃς ἀπὸ τὴν μέθην, σὲ καθιστοῦν εὐπωρότερον. Εἶδες τέχνην ἰατρῶν; ποὺ παρέχουν μὲ τὴν ὑγίειαν καὶ χρήματα; **11** Κάθισε λοιπὸν κοντὰ των, καὶ μάθε ἀπὸ αὐτοὺς τὸ εἶδος τῆς ἀσθενείας σου. Ἐπὶ παραδείγματι ἀγαπᾶς ὑπερβολικῶς τὰ χρήματα καὶ τὴν πλεονεξίαν, ὅπως αὐτοὶ ποὺ καίγονται ἀπὸ τὸν πυρετὸν ἀγαποῦν τὸ κρῶς; Ἄκουσε λοιπὸν τί συμβουλεύουν. Διότι σοῦ ὁμιλοῦν ὅπως ὁ ἰατρός; ἐὰν ὑποχωρήσῃς εἰς τὴν ἐπιθυμίαν θὰ καταστραφῇς καὶ θὰ πάθῃς τὸ καὶ τὸ. Ἐτσι καὶ ὁ Παῦλος: «Ἐκεῖνοι ποὺ θέλουν νὰ πλουτίσουν πίπτουν εἰς πειρασμὸν καὶ παγίδας τοῦ διαβόλου καὶ εἰς ἐπιθυμίας θλαθεράς καὶ ἀνοήτους,

αἱ ὁποῖαι θυθίζουν τοὺς ἀνθρώπους εἰς θλαθρὸν καὶ ἀπάλειαν»⁸. Ἄλλ' ἀνυπόμονος εἶσαι; Ἄκουσε ὁ ἴδιος τί λέγει «Ἀκόμη ὀλίγον καὶ ὁ Ἐρχόμενος θὰ ἔλθῃ, καὶ δὲν θὰ ἀργήσῃ. **12** Ὁ Κύριος εἶναι πλησίον. Καθόλου μὴ ἀγωνιάτε»⁹. Καὶ πάλιν «Παρέρχεται τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου»¹⁰.

Καὶ δὲν παραγγέλλει δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐνισχύει, ὡς ἰατρός. Καὶ ὅπως ἐκείνοι ἀντὶ ψυχρῶν ἀναπληρῶνουν μὲ μερικά ἄλλα, ἔτσι καὶ αὐτὸς διοχετεύει ἄλλοῦ τὴν ἐπιθυμίαν. Θέλεις λέγει νὰ πλουτήσῃς; Πλούτησε εἰς ἔργα ἀγαθὰ. Ἐπιθυμεῖς νὰ θησαυρίζῃς; Δὲν ἐμποδίζω. Μόνον ὅμως εἰς τοὺς οὐρανοὺς. **13** Καὶ ὅπως ὁ ἰατρός λέγει ὅτι τὸ ψυχρὸν εἶναι θλαθερὸν εἰς τὰ δόντια, εἰς τὰ νεῦρα, εἰς τὰ δαστᾶ, ἔτσι καὶ αὐτὸς, συντομώτερα μὲν, διότι φροντίζει τὴν θραχυλογία, σαφέστερα ὅμως καὶ δυνατώτερα «Ρίξτε θλαθρὸν τῶν κακῶν, λέγει, εἶναι ἡ φιλαργυρία»¹¹. Μὲ ποῖον τρόπον θὰ τὴν καταπολεμήσῃς; Λέγει ὁ Παῦλος καὶ τοῦτο: Μὲ τὴν αὐτάρκειαν ἀντὶ τῆς πλεονεξίας. «Διότι εἶναι μεγάλη εὐκαιρία πορισμοῦ, λέγει, ἡ εὐσέβεια συνοδευομένη μὲ τὴν αὐτάρκειαν»¹². Ἐὰν δὲ δυσανασχετῆς, καὶ ἐπιθυμεῖς περισσότερα καὶ δὲν ἠμπορεῖς ἀκόμη νὰ ἀπορρίψῃς διὰ τὰ περιττὰ, λέγει καὶ εἰς τὸν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἄρρωστον καὶ εἰς τοὺς παρομοίους πῶς πρέπει νὰ ἐργασθῶν «Ὅστε αὐτοὶ ποὺ χαίρονται διὰ τὰ κτήματά των, νὰ εἶναι ὅπως ἐκεῖνοι ποὺ δὲν χαίρονται»¹³, καὶ ἐκεῖνοι ποὺ ἔχουν, σὺν νὰ μὴ εἶναι ἰδικά τους, καὶ ἐκεῖνοι ποὺ

8. Α' Πημ. 6, 9.

9. Ἐβρ. 10, 37. 40α. 4, 5.

10. Α. Κορ. 7, 31.

11. Α' Τιμ. 6, 10.

12. Α' Πημ. 6, 6.

13. Α' Κορ. 7, 30 - 31.

ασχολούνται με τόν κόσμον, νά μή φθάνουν εἰς καταχρήσεις» **¶** Εἶδες τί εἰδους φάρμακα παραγγέλλει; Θέλεις καί ἄλλον σχετικόν ἱατρόν νά φέρω; Ἐχω τήν γνώμην ὅτι πρέπει. Διότι δέν εἶναι αὐτοί οἱ ἱατροί καθώς οἱ ἱατροί τῶν σωμάτων, οἱ ὅποιοι πολλάκις ἀνταγωνίζονται ἀναμεταξύ των ἐπρόκαλεσαν τόν θάνατον τοῦ ἀρρώστου. Ἄλλ' ὄχι καί αὐτοί ἐδῶ. Διότι ἐνδιαφέρονται διά τήν υἰεῖαν τοῦ ἀρρώστου καί ὄχι διά τήν ἰδεκήν των φιλοδοξίαν. Μή φοβηθῆς δέ τὸ πλῆθος αὐτῶν, διότι διά μέσου ὧν «Ἐνας θιβάσκαλος, ὁ Χριστός,

Κοίταξε λοιπόν καί ἄλλον πάλιν νά εἰσέρχεται καί νά λέγῃ σκληρά περὶ τῆς νόσου αὐτῆς (τῆς φιλαργυρίας), μᾶλλον δέ νά ἀναφέρῃ καί τόν ἱατρόν αὐτῆς. «Διότι δέν ἠμπορεῖτε νά δουλεύετε εἰς τόν Θεόν καί τόν Μαμμωνᾶν»¹⁴. Ναί λέγει, καί πῶς θά γίνων αὐτά; Πῶς θά παύσωμεν νά ἐπιθυμοῦμε; **¶** Ἄπό ἐδῶ θά τὸ μάθωμεν καί αὐτό. Καί πῶς θά τὸ καταβάλωμεν; Ἄκουσε Αὐτόν καθὼς καί αὐτό ποῦ λέγει· «Μὴ θησαυρίζετε διά τοῦς ἑαυτοῦς σας θησαυροῦς ἐπιγείους, ὅπου σκόρος καί σαπίλα τοῦς καταστρέφουν, καί ὅπου οἱ κλέπται κάνουν διάρρηξιν καί τοῦς κλέβουν»¹⁵. Εἶδες πῶς ἀπό τήν γῆν καί τὰ φθαρτά ὁδηγεῖ τήν πρόσκαιρον ἐπιθυμίαν καί τήν προσηλώνει εἰς τόν οὐρανόν, ὅπου ὅλα εἶναι ἀφθαρτα; Διότι ἂν μεταθέσετε, λέγει, τόν πλοῦτον σας ἐκεῖ ὅπου οὔτε σκόρος οὔτε σαπίλα καταστρέφουν, οὔτε κλέπται κάνουν διάρρηξιν καί οὔτε κλέβουν, καί ἂν ἀποκρούσετε τήν ἀσθένειαν αὐτήν, καί τήν ψυχὴν θά καταστήσετε ἀρκετά πλουσίαν. **¶** Μετά δέ ἀπό τὰ λεχθέντα, φέρει εἰς τὸ μέσον καί παράδειγμα πρὸς σωφρανισμόν σου. Καί καθὼς ὁ ἱατρός φοβίζει τὸν ἀρρωστον καί λέγει ὅτι

14. Ματθ. 6, 31.
15. Ματθ. 6, 19.

ὁ δεῖνα δέν ἐφυλάχθηκε ἀπὸ τὸ κρῦν καί ἀπέθανε, ἔτσι καί Αὐτός παίρνει τὸν πλοῦσιον, ποῦ εἶναι ἀρρωστος καί ἐπιθυμεῖ ζωὴν καί υἰεῖαν καί δέν ἠμπορεῖ νά τὰ ἀποκτήσῃ διότι φλέγεται ἀπὸ τὴν πλεονεξίαν καί ἀπέρχεται ἀνικαιοποίητος. Καί μετὰ τοῦτον ἄλλον σοῦ φέρει ἐπίσης ἄλλος Εὐαγγελιστῆς¹⁶, τὸν ἀποτηγανίζομενον (εἰς τὴν κόλασιν πλούσιον) ποῦ οὔτε σταγόνα νεροῦ δέν ἔχει. Ἐπειτα δεικνύω ὅτι εἶναι εὐκολα τὰ προστάγματα Του, λέγει· «Κοιτάξτε τὰ πτηνά τοῦ οὐρανοῦ»¹⁷.

¶ Ἐπειδὴ δέ εἶναι συγκαταβατικός, οὔτε τοῦς πλουσίους ἐγκαταλείπει εἰς τὴν ἀπόγνωσιν· «Διότι τὰ ἀδύνατα εἰς τοῦς ἀνθρώπους, εἶναι δυνατὰ εἰς τόν Θεόν»¹⁸, λέγει. Καί λοιπόν πλούσιος εἶσαι; Δύναται νά σέ θεραπεύσῃ ὁ ἱατρός. Διότι οὔτε τὸν πλοῦτον ἀπηγόρευσεν, ἀλλὰ μόνον τὸ νά εἶναι κανεὶς δοῦλος τῶν χρημάτων, καί ἐραστής τῆς πλεονεξίας. Πῶς λοιπόν εἶναι δυνατὸν νά σωθῇ ὁ πλοῦτος; Νά παρέχῃ εἰς τοῦς ἔχοντας ἀνάγκην ἀπὸ κοινοῦ τὰ ἀγαθὰ του, ὅπως ἔκανε ὁ Ἰωῦ, καί ἀπεμάκρυνε τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ πλεονάζοντος ἀπὸ τὴν ψυχὴν, καί καθόλου δέν ὑπερέβαινε τὰ χρεῖα¹⁹. **¶** Σοῦ δεικνύει, μετὰ ἀπὸ αὐτόν, καί ἐκεῖνον τὸν τελώνην²⁰, ὁ ὁποῖος κατεῖχτο ἀπὸ ὑπερβολικῶν πυρετῶν τῆς πλεονεξίας καί ἀπηλλάγη ταχέως. Διότι ποῖος ἦτο περισσότερο ἐκμεταλλεῦτης ἀπὸ τὸν τελώνην; Καί ὁμοίως ἔγινεν ἀνθρώπος ἀκτῆμων, διά τῆς πειθαρχίας εἰς τὰς ἐντολάς τοῦ ἱατροῦ. Διότι καί οἱ μαθηταὶ τοῦ οἱ ἴδιοι, εἶχον τὰ νοσήματα τὰ ὅποια καί ἡμεῖς, καί ἐθεραπεύθησαν ταχέως. Καί καθέναν ἀπ' αὐτοῦς δεῖλγει, ὥστε νά μή πέσωμεν εἰς ἀπόγνωσιν. Κοίταξε λοιπόν τοῦτον

16. Λουκ. 16, 24.
17. Ματθ. 6, 26.
18. Λουκ. 18, 27.
19. Λουκ. 5, 27.

τὸν τελώνην. Βλέπε πάλιν καὶ ἄλλον ἀρχιτελώνην²⁰, ὁ ὁποῖος ὑπέσχετο νὰ δώσῃ τετραπλάσια, ἀπὸ ὅσα ἤρπασε, καὶ τὰ ἥμισυ ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντά του, ὥστε νὰ ὑποδεχθῇ τὸν Ἰησοῦν. **Β** Ἀλλὰ φλέγεσαι, καὶ ἔχεις ὑπερβολικὴν ἐπιθυμίαν χρημάτων; Τότε ἀπὸ τῶν ἰδικῶν σου κάτεχε τὰ χρήματα ὄλων. Διότι καὶ περισσότερα ἀπὸ ὅσα ζητεῖς σοῦ δίδω, λέγει, ἀνοιγὼν ἐνώπιόν σου τὰς οἰκίας τῶν πλουσίων ὅλης τῆς οἰκουμένης. «Διότι ὅποιος ἀφῆσε πατέρα, ἢ μητέρα ἢ ἀγρούς, ἢ οἰκίαν, θὰ λάβῃ ἑκατονταπλάσια»²¹. Ἔτσι ὄχι μόνον θὰ ἀπολαύσῃς περισσότερα, ἀλλὰ καὶ τὴν κακὴν αὐτὴν δίψαν θὰ σῆσῃς ὀλοτελῶς, καὶ θὰ ὑποφέρῃς εὐκόλως ὅλα. Ὅχι μόνον δὲν θὰ ἐπιθυμῆς τὰ περισσότερα, ἀλλὰ πολλὰς φορὰς οὔτε τὰ ἀναγκαῖα.

Ἔτσι ὁ Παῦλος ἐπεινάσε²², καὶ ὑπερῆφανεύετο μάλλον διὰ τοῦτο, παρά ὅταν ἐχώρταινε. Διότι καὶ ὁ ἀθλητῆς ποῦ ἀγωνίζεται καὶ στεφانوῦται δὲν θὰ ἐπροτιμοῦσε νὰ τρώγῃ ἐλεύθερα καὶ νὰ ζῆ ἀμέριμνα. **Γ** Ἡ καὶ ὁ ἔμπορος ποῦ δοκίμασε τὰ ἀγαθὰ τῆς θαλάσσης, δὲν θὰ ἤθελε πλέον νὰ μένῃ ἀργός. Καὶ ἡμεῖς λοιπὸν, ἂν ἐδοκιμάσαμε ὅπως πρέπει τὰ ἀγαθὰ τὰ πνευματικὰ, κατόπιν θεωροῦμε ὅτι τίποτε ἀπὸ τὰ παρόντα δὲν ἔχει ἀξίαν, ὡσὰν νὰ ἔχωμεν σαγηνευθῆ ἀπὸ μίαν ὠραιότατην μεθυστικὴν ἐπιθυμίαν τῶν μελλοντικῶν ἀγαθῶν. Ἄς τὰ δοκιμάσωμεν λοιπὸν, διὰ νὰ ἀπαλλαγῶμεν καὶ ἀπὸ τὸν θόρυβον τῶν παρόντων, καὶ τὰ μελλοντικὰ νὰ ἐπιτύχωμεν μετὰ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον ἀνίγκει ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμις, τώρα καὶ πάντοτε, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

20. Λουκ. 19, 8.

21. Ματθ. 19, 29.

22. Φιλιπ. 4, 11.

Ο Μ Ι Λ Ι Α Ο Ε' (75)

Ματθ' κδ', 1-15)

Β «Καὶ ἄφου ἐξηλθεν ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τοῦ ναοῦ, ἀπεκρίθη· καὶ ἦλθον πληθόν του οἱ μαθηταὶ του νὰ τοῦ δεῖξουν τὰ κτίρια τοῦ ναοῦ. Ὁ δὲ Ἰησοῦς αὐτοῖς εἶπεν· βλέπετε δια αὐτὰ; Ἀλήθεια σας λέγω, ὅτι δὲν θὰ μένῃ ἐδῶ λίθος ἐπὶ λίθου ποῦ νὰ μὴ γκραιμῶσῃ» (Ματθ. 24, 1—2).

Ἐπειδὴ λοιπὸν εἶπεν ὅτι «ἡ κατοικία σας θὰ ἐρημωθῇ», **Β** καὶ ἄλλα πάρα πολλὰ θεινὰ ἐπροφήτευσεν, καὶ οἱ μαθηταὶ ὅταν ἤκουσαν αὐτὰ, ἀπὸ ἐκπλήξιν μάλλον, προσήλθον νὰ τοῦ δεῖξουν τὴν ὠραιότητα τοῦ Ναοῦ, καὶ διότι ἀποροῦσαν πῶς θὰ ἐξαφανισθοῦν τόσο ὠραιότητες καὶ πολυτελεῖ ὄλικά, καὶ ἀπαράμιλλα καλλιτεχνήματα. **Γ** Δὲν ὁμιλεῖ πλέον ὁπλῶς περὶ ἐρημώσεως πρὸς τοὺς μαθητάς, ἀλλὰ προφητεῖ τὸν παντελεῖ ἀφανισμόν. Δὲν τὰ βλέπετε ὅλα αὐτὰ, λέγει, καὶ θαυμάζετε καὶ ἐκπλήσσεσθε; Δὲν θὰ μένῃ λίθος ἐπὶ λίθου. Πῶς λοιπὸν ἐμείνε, λέγει, καὶ τί συνέθη μετὰ τὴν προφητείαν; Διότι οὔτε ἔτσι ἀκριθῶς ἐξεπληρώθη ἡ ἀπόφασις. Ἡ λοιπὸν ἔλεγεν αὐτὰ ὑπονοῶν τὴν δλοκληρωτικὴν καταστροφὴν ἢ ὑπενοεῖ τὴν καταστροφὴν εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον, ὅπου εὐρίσκατο. Διότι ἐκεῖ ὑπάρχουν ἐρείπια ξεθεμελιωμένων πόλεων. Μετὰ ἀπὸ αὐτὰ καὶ ἐκεῖνο θὰ σὰς ἔλεγα, ὅτι καὶ ἐξ ὅσων ἔγιναν καὶ διὰ τὰ ἐρείπια καὶ οἱ ὑπερβολικῶς ἀμφιβάλλοντες πρέπει νὰ πείθωνται, ὡς παντελῶς κατεστραμμένον.

Β «Ἐνῶ δὲ ἐκάθητο εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἑλαιῶν, προσήλθον εἰς αὐτὸν οἱ μαθηταὶ ἰδιαίτερος καὶ τοῦ εἶπαν· λέγε μας πότε θὰ γίνων αὐτὰ καὶ ποῖον εἶναι τὸ σημεῖον τῆς ἐλεύσεώς σου καὶ τῆς συντελείας τοῦ κόσμου;» (στὶχ. 3). Διὰ τοῦτο ἦλθον ἰδιαίτερος διὰ νὰ πληροφορηθοῦν περὶ τῶν παρομοίων πραγμάτων. Διότι ἀγωνιώδῶς ἐπε-

δίακον νά μάθουν τήν ἡμέραν τῆς ἐλευσέως Του, ἐάν, ἐπειδή σφοδρῶς ἐπιθυμοῦσαν νά ἴδουν τήν θόξαν ἐκείνην ἢ ὅποια εἶναι αἰτία μυρίων ἀγαθῶν. Καί δύο ἐρωτήματα κάνουν πρὸς Αὐτόν: Πότε θά γίνουν αὐτά, δηλαδή ἡ καταστροφή τοῦ ναοῦ, καί ποῖον εἶναι τὸ σημεῖον τῆς ἐλευσεως τῆς Ἰδικῆς Σου. Ὁ δὲ Λουκάς¹ ἔνα λέγει ὅτι εἶναι τὸ ἐρώτημα, τὸ περὶ τῆς καταστροφῆς τῶν Ἱεροσολύμων, διότι αὐτοὶ ἐνόμιζον ὅτι τότε θά συνέβαινε καὶ ἡ Ἐλευσίς Του.

«Ὁ δὲ Μάρκος² οὐδὲ ἄλλους τοὺς ἀναφέρει ὅτι ἐρώτησαν περὶ τῆς καταστροφῆς τῶν Ἱεροσολύμων, ἀλλὰ μόνον τὸν Πέτρον καὶ Ἰωάννην, διότι εἶχαν μεγαλυτέραν παρρησίαν. Τί λοιπὸν εἶπεν ὁ Κύριος; «Προσέχετε μήπως κανεῖς σὰς ἑξαπατήσῃ, διότι πολλοὶ θά ἔλθουν εἰς τὸ ὄνομά μου καὶ θά λέγουν· ἐγὼ εἰμαι ὁ Χριστός, καὶ πολλοὺς θά πλανήσουν. Θά ἀκούσετε δὲ πολέμους καὶ φήμας πολέμων. Προσέχετε, μὴ φοθηθῆτε. Διότι εἶναι ἀνάγκη νά γίνουν ὅλα αὐτά, ἀλλὰ δὲν θά ἔλθῃ ἀκόμη τὸ τέλος» (στίχ. 5 - 6). Ἐπειδὴ δηλαδὴ εἶχαν τὴν ἐντύπωσιν, καθὼς ἤκουον, ὅτι ἐπρόκειτο περὶ ξένης τιμωρίας ποῦ θά ἐπήρχετο εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ. **11** καὶ ὅτι θά ἦσαν ἔξω ἀπὸ τὰς ταραχάς, ὠνειροπόλουσαν τὰ ἀγαθὰ μόνον καὶ ἐπερίμεναν μὲ μεγάλην ἀγωνίαν νά τὰ ἀπολαύσουν. Διὰ τοῦτο πάλιν πρὸς αὐτοὺς προφητεύει μελλοντικὰ δεινὰ, τοὺς γεμίζει μὲ ἀγωνίαν, καὶ τοὺς παραγγέλλει νά προσέχουν δύο φορές περισσότερον, ὥστε οὔτε νά ἑξαπατηθοῦν ἀπὸ τὰ ἀπατηλὰ λόγια ἐκείνων ποῦ παρολογοῦν, οὔτε νά καταπιεσθοῦν ψυχικῶς ἀπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν δεινῶν ποῦ θά ἐπικρατήσουν.

1. Λουκ. 21, 1.
2. Μάρκ. 13, 4.

Διπλὸς λοιπὸν ὁ πόλεμος θά εἶναι, λέγει, ὁ ἐκ μέρους τῶν ἀπατεῶνων καὶ ὁ ἐκ μέρους τῶν ἐχθρῶν. Ἄλλ' ὁ πόλεμος ἐκεῖνος θά εἶναι πολὺ χειρότερος καὶ θά διεξάγεται μέσα εἰς ἀτιμόσφαιρον συγχύσεως καὶ ἀναταραχῆς τῶν πραγμάτων καὶ ἐναντίον φοβισμένων καὶ καταταραγμένων ἀνθρώπων. Διότι καὶ πολλὴ ἦτο τότε ἡ ζόλη. **12** οἱ Ῥωμαῖοι πολίται νά προκόπτουν, πόλεις νά καταστρέφονται, στρατόπεδα καὶ ἄρματα πολεμικὰ νά κινῶνται, καὶ πολλοὶ πλάνοι εὐκόλως νά γίνωνται πιστευτοί. Πολέμους δὲ ἐννοεῖ τοὺς διεξαχθέντας εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ ὄχι θεσθαίως τοὺς ἐξωτερικοὺς τοὺς εἰς τὰ διάφορα μέρη τῆς οἰκουμένης. Διότι τί τοὺς ἐνδιέφερον αὐτοὶ οἱ πόλεμοι; Ἐξ ἄλλου οὔτε κανένα νέο θά ἐπρόκειτο νά εἰπῆ, ἐάν ἀνεφέρετο εἰς τὰς δυστυχίας τῆς οἰκουμένης, ποῦ πάντοτε συμβαίνουν. Διότι καὶ πρὸ Χριστοῦ ὑπήρχον πόλεμοι καὶ ἀναταραχαὶ καὶ μάχαι. Ἄλλὰ τοὺς Ἰουδαίους, λέγει, πολέμους, ποῦ δὲν προήλθον ἀπὸ μακριὰ **13** καὶ ἐν συνεχείᾳ αὐτοὶ ἦσαν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Ῥωμαίων.

Ἐπειδὴ λοιπὸν καὶ αὐτὰ ἦσαν ἱκανὰ νά τοὺς θορυθήσουν, ὅλα αὐτὰ τὰ προλέγει. Ἐπειτα ἀφοῦ τοὺς ὑπεδήλωσεν ὅτι καὶ αὐτὸς θά συνεπιτεθῆ κατὰ τῶν Ἰουδαίων καὶ θά πολεμήσῃ, ἀναφέρει δὲ ὄχι μόνον μάχας, ἀλλὰ καὶ θεομηνίας, πείναν, καὶ ἐπιδημίας, καὶ σεισμούς, καὶ ἔδειξεν ὅτι καὶ τοὺς πολέμους Αὐτὸς τοὺς ἐπέτρεψε νά ἔλθουν. Αὐτὰ ἡμῶς δὲν θά γίνουν ἀπλῶς κατὰ τὴν συνήθειαν ποῦ ὑπῆρχε ἀπὸ πρὶν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν θεϊκὴν ὀργήν. Διὰ τοῦτο οὔτε ἔτσι ἀπλῶς αὐτὰ θά ἔλθουν, λέγει, οὔτε ἀθορύβως, ἀλλὰ μὲ ἐκπληκτικὰ σημάδια. Διὰ νά μὴ λέγουν δὲ οἱ Ἰουδαῖοι, **14** ὅτι αἰτίοι τῶν κακῶν αὐτῶν εἶναι αὐτοὶ ποῦ ἐπίστευσαν (δηλ. οἱ Χριστιανοί), διὰ τοῦτο καὶ τὴν αἰτίαν τῶν ἐπερχομένων δεινῶν λέγει «Ἄληθῶς σὰς λέγω, ἔλεγε προηγουμένως, ὅτι θά συμβοῦν ὅλα αὐτὰ εἰς τὴν γενεάν αὐ-

τήν»³, ἐπειδὴ ἐνεθυμήθη τὰ φονικά ἐγκλήματα τῶν. Ἔπειτα διὰ τὰ μὴ νομίσουν ὅτι διεκόπη τὸ κήρυγμα, ἐπειδὴ ἤκουον τοὺς κινδύνους τῶν δεινῶν, συνέχισεν. «Προσέχετε καὶ μὴ ταράσσεσθε, διότι πρέπει ἅλα αὐτὰ νὰ γίνωνται», δηλαδὴ, αὐτὰ ποὺ ἐπροφήτευσαν, καὶ ἡ ἐπέλευσις τῶν πειρασμῶν οὐδόπως θὰ διακόψῃ τὰ ὑπ' ἐμοῦ λεχθέντα. Ἀλλὰ θὰ ἔλθῃ μὲν θόρυθος καὶ ταραχὴ, τὰ προφητικά λόγια μου ὅμως τίποτε δὲν θὰ τὰ διασαλεύσῃ. Ἔπειτα ἐπειδὴ εἶπεν εἰς τοὺς Ἰουδαίους: «Ἀπὸ τοῦδε δὲν θὰ μὲ ἴδῃτε πλέον, μέχρι νὰ εἴπητε: εὐλογημένος αὐτὸς ποὺ ἔρχεται εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου»⁴. □ Ἐνόμιζαν δὲ οἱ μαθηταὶ ὅτι μαζί μὲ τὴν καταστροφὴν θὰ ἔλθῃ καὶ ἡ συντέλεια, καὶ προκειμένου νὰ διορθώσῃ τὴν σκέψιν τῶν αὐτῶν, εἶπεν: «Ἀλλὰ δὲν θὰ ἔλθῃ ἀκόμη ἡ συντέλεια». Ὅτι δὲ ἔτσι, ὅπως εἶπα, ἐσκέπτοντο, κατάλαθέ το καὶ ἀπὸ τὴν ἐρώτησιν. Διότι τί ἠρώτησαν; «Πότε αὐτὰ θὰ γίνωνται;», δηλαδὴ, πότε θὰ καταστραφοῦν τὰ Ἱεροσολύμα; Καὶ ποῖον εἶναι τὸ παράξενον σημεῖον τῆς ἐλεύσεως Σου καὶ τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος;

Αὐτὸς δὲ δὲν εἶπε τίποτε εὐθέως εἰς τὴν ἐρώτησιν αὐτῶν, ἀλλὰ προηγουμένως ἐκεῖνα τὰ κατεπιγόντα λέγει, καὶ τὰ ὅποια ἐχρειάζοντο πρῶτα νὰ μάθουν. Διότι οὔτε περὶ Ἱεροσολύμων κατ' εὐθείαν, οὔτε περὶ τῆς δευτέρας παρουσίας Του εἶπεν, ἀλλὰ περὶ τῶν ἀμέσως ἐπερχομένων δεινῶν. □ Διὰ τοῦτο καὶ τοὺς ἐμβόλλει εἰς ἀγωνίαν καὶ τοὺς λέγει: «Προσέχετε μήπως σὰς ἐξαπατήσῃ κανεὶς. Διότι πολλοὶ θὰ ἔλθουν εἰς τὸ ὄνομα μου καὶ θὰ λέγουν: ἐγὼ εἶμαι ὁ Χριστός». Ἔπειτα ἀφοῦ τοὺς διηγείρε τὴν περιέργειαν διὰ τὰ ἀκούσων αὐτὰ

3. Ματθ. 23, 36.

4. Ματθ. 23, 39.

(προσέχετε, λέγει, μήπως σὰς παραπλάνησῃ κανεὶς) καὶ ἀφοῦ τοὺς ἐπέβαλεν εἰς ἀγωνίαν καὶ τοὺς προετοίμασέ νὰ προσέχουν καὶ ἀνέφερε τοὺς λαοπλάνους, τοὺς πρὶν ἀπὸ ἅλα ψευδοχριστοὺς, τότε ὁμιλεῖ περὶ τῶν δυστυχῶν τῶν Ἱεροσολύμων καὶ φέρει ἀποδείξεις ἀπὸ ὅσα ἔγινον καὶ πρόκειται νὰ γίνωνται μελλοντικῶς εἰς τοὺς ἀνοήτους καὶ φιλονείκους.

«Πολέμους καὶ φήμας πολέμων», ὅπως καὶ προηγουμένως ἀνέφερα, τὰς εἰς αὐτοὺς ἐπερχομένας ταραχὰς ἐνοεῖ. □ Ἔπειτα, ἐπειδὴ, καθὼς προανέφερα, ἐνόμιζον ὅτι μετὰ ἀπὸ τὸν πόλεμον ἐκεῖνον θὰ ἔλθῃ τὸ τέλος, κοίταξε πῶς τοὺς προφυλάσσει καὶ λέγει: «Δὲν θὰ ἔλθῃ ἀκόμη τὸ τέλος. Θὰ σηκωθῇ, λέγει, ἔθνος ἐναντίον ἔθνους καὶ βασίλειον ἐναντίον βασιλείου». Τὰ προοίμια, ἀναφέρει ἐδῶ, τῶν ἐθρασκῶν δεινῶν. «Ὅλα δὲ αὐτὰ εἶναι ἀρχὴ τῶν πόνων», δηλαδὴ αὐτῶν ποὺ θὰ συμβοῦν εἰς αὐτοὺς. **7-9** Τότε θὰ σὰς παραδώσουν εἰς θασανιστήρια καὶ θὰ σὰς θανατώσουν» (στῆχ. 7 - 9): Τὴν κατάλληλον στιγμὴν ἀνέφερε μετὰ τῶν ἄλλων καὶ τὰ ἰδικὰ τῶν (τῶν μαθητῶν) θασανιστήρια, ὥστε νὰ παρηγοροῦνται ἀπὸ τὰ κοινά. Ὅχι μόνον ὁμοῦ ἀπὸ αὐτὰ, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ ὅτι προσέθεσε ὅτι: «Διὰ τὸ ὄνομα Μου». «Θὰ εἰσθε μιστοὶ ἀπὸ ἅλα τὰ ἔθνη ἐξ αἰτίας τοῦ ὀνόματός μου. Καὶ τότε θὰ σκανδαλισθοῦν πολλοί, καὶ θὰ προδώσῃ ὁ ἕνας τὸν ἄλλον. Καὶ πολλοὶ ψευδοχριστοὶ καὶ ψευδοπροφήται θὰ ἐμφανισθοῦν καὶ θὰ πλανήσουν πολλοὺς. Καὶ ἐπειδὴ θὰ πληθυνθῇ ἡ ἀνομία, θὰ ψυχραθῇ ἡ ἀγάπη τῶν πολλῶν. Ἐκεῖνος δὲ ποὺ θὰ ὑπομείνῃ ἕως τὸ τέλος, αὐτὸς θὰ σωθῇ (στῆχ. 9 - 13).

Τοῦτο θὰ εἶναι τὸ χειρότερον, ὅταν καὶ ἐμφύλιος ὁ πόλεμος εἶναι, διότι πολλοὶ ψευδάβελφοὶ ἀπεδείχθησαν. Εἶδες ὅτι ὁ πόλεμος διεξάγεται ἀπὸ τρεῖς **13** πλευράς, ἀπὸ τοὺς πλάνους, ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς, καὶ ἀπὸ τοὺς ψευ-

δαδέλφους; Κοίταξε και τον Παύλον που θρηνολογεί δια τα ίδια πράγματα και λέγει: «'Απ' έξω μάχα, από μέσα φόβοι και κίνδυνοι από ψευδαδέλφους»⁵. Και άλλοι: «Τέτοιοι άνθρωποι είναι ψευδαπόστολοι, εργάται δόλιοι, που μετασηματίζονται εις αποστόλους του Χριστού»⁶. "Επειτα πάλιν, το χειρότερον όλων, δεν θα έχουν ούδὲ τὴν παρηγορίαν ἀπὸ τὴν ἀδελφικὴν ἀγάπην. "Επειτα ἀφοῦ ἔδειξε ὅτι ὁ γενναῖος καὶ καρτερικὸς καθόλου δεν θα θλασθῇ ἀπὸ αὐτά, «Μὴ φοβείσθε, λέγει, καὶ μὴ ταράσσεσθε». Διότι ἂν δείξετε τὴν ἀρμόζουσαν ὑπομονήν, δεν θα σᾶς καταβάλουν τὰ δεινὰ. ¶ Καὶ σαφῆς ἀπόδειξις τούτου εἶναι ὅτι «θα κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον Του δωσθήποτε εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς γῆς». Τοιουτοτρόπως θα ἐπιπλεύσετε τῶν δεινῶν. Διότι δια νὰ μὴ λέγουν, πῶς λοιπὸν θα ζῆσωμεν; ἀνέφερε καὶ τὴν συνέχειαν, ὅτι καὶ θα ἐπιζήσετε καὶ θα διδάξετε πανταχοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ συνέχισε. «Καὶ θα κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο τῆς βασιλείας εἰς ὅλον τὸν κόσμον πρὸς μαρτυρίαν εἰς ὅλα τὰ ἔθνη» καὶ τότε θα ἔλθῃ τὸ τέλος», ὅχι τῆς συντελείας, ἀλλὰ τὸ τέλος τῶν Ἱεροσολύμων.

"Ὅτι δὲ περὶ ἐκείνων ἔλεγε, καὶ πρὸ τῆς καταστροφῆς τὸ εὐαγγέλιον ἐκηρύχθη, ἄκουσε τί λέγει ὁ Παῦλος: «Ἡ φωνὴ τους διεδόθη εἰς ὅλην τὴν γῆν»⁷ καὶ πάλιν «Τὸ εὐαγγέλιον τὸ ὅποιον ἐκηρύχθη εἰς ὅλην τὴν κτίσιν κάτω ἀπὸ τὸν οὐρανόν»⁸. ¶ Καὶ θλέπεις αὐτὸν νὰ τρέχῃ ἀπὸ τὰ Ἱεροσόλυμα εἰς τὴν Ἰσπανίαν. Ἐὰν δὲ ἕνας, τόσον μεγάλο μέρος τῆς οἰκουμένης κατέκτησε, σκέψου αὐτὰ τὰ ὅποια καὶ οἱ ὑπόλοιποι ἔκαμον. Διότι καὶ εἰς

5. Ἡ Κορ. 7, 5 καὶ 11, 26.

6. Ἡ Κορ. 11, 13.

7. Ρωμ. 10, 18.

8. Κολ. 1, 23.

ἄλλους γράφων ὁ Παῦλος πάλιν ἔλεγε περὶ τοῦ Εὐαγγελίου ὅτι «φέρει καρπούς καὶ αὐξάνει εἰς ὅλην τὴν κτίσιν κάτω ἀπὸ τὸν οὐρανόν»⁹. Τί δὲ σημαίνει «πρὸς μαρτυρίαν εἰς ὅλα τὰ ἔθνη»; Ἐπειδὴ ἐκηρύχθη μὲν παντοῦ, δεν ἐπίστευσαν δὲ μερικοὶ, οὕτε ἔγινε δεκτὸν παντοῦ πρὸς μαρτυρίαν, λέγει, θα εἶναι μεταξύ τῶν ἀπίστων, δηλαδὴ πρὸς ἔλεγχον καὶ πρὸς κατηγορίαν. «Εἰς μαρτυρίαν». Διότι ἐκεῖνοι που ἐπίστευσαν θα εἶναι μάρτυρες κατηγορίας κατὰ τῶν μὴ πιστευσάντων, ἔτι τοὺς ὁποίους καὶ θα καταδικάσουν. Διὰ τοῦτο δὲ μετὰ τὴν κήρυξιν τοῦ Εὐαγγελίου εἰς ὅλην τὴν οἰκουμένην θα καταστραφοῦν τὰ Ἱεροσόλυμα, ὥστε νὰ μὴ ἔχουν οὐδὲ σκιάν ἀπολογίας οἱ ἀγνώμονες. Διότι ἐκεῖνοι που εἶδαν τὴν δύναμιν Του νὰ διαλάμπῃ παντοῦ καὶ ἀμέσως νὰ διατρέχῃ τὴν οἰκουμένην, ποῖαν συγγνώμην θα ἔχουν, ἀφοῦ μείνουν εἰς τὴν ἀγνωμοσύνην των αὐτῆν; ¶ 92^α "Ὅτι δὲ πανταχοῦ ἐκηρύχθη τότε, ἄκουσε τί λέγει ὁ Παῦλος «Τοῦ Εὐαγγελίου που ἐκηρύχθη εἰς ὅλην τὴν κτίσιν κάτω ἀπὸ τὸν οὐρανόν»¹⁰. Τοῦτο εἶναι καὶ μέγιστον σημεῖον τῆς δυνάμεως τοῦ Χριστοῦ, ὅτι ἐντὸς εἰκοσὶ ἢ καὶ εἰς τριάκοντα ὅλα ἔτη ὁ εὐαγγελικὸς Λόγος κατέκτησε τὰ πέρατα τῆς Οἰκουμένης. Μετὰ ἀπὸ αὐτό, λέγει, θα ἔλθῃ τὸ τέλος τῶν Ἱεροσολύμων.

"Ὅτι δὲ τοῦτο ὑπαινίσσεται, ἢ συνέχεια ἐφανέρωσεν. Διότι καὶ προφητεῖαν εἶπε, πρὸς διαθεβαίωσιν τοῦ ἀφανισμοῦ, καὶ συνεχίζει: «Ὅταν λοιπὸν ἴδῃτε τὸ δόρυγμα τῆς ἐρημώσεως διὰ τὸ ὅποιον ὠμίησε ὁ προφήτης Δανιὴλ καθὼς ἴστατο εἰς τὸν ἅγιον τόπον — ὁ ἀναγνώστης ἄς ἐνηύσῃ». ¶ Τοὺς παρέπεμψεν εἰς τὸν Δανιὴλ¹¹, «Βδέλυγμα» δὲ τὸν ἀνδριάντα ὀνομάζει, τοῦ κυριεύσαντος

9. Κολ. 1, 6.

10. Κολ. 1, 23.

11. Δαν. 9, 27.

τότε τὴν πόλιν, τὸν ὅποιον ἀνδριάντα ὁ καταστροφεὺς τῆς πόλεως ἔστησεν ἐντὸς τοῦ ναοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ θεόλυγμα ἐρημώσεως αὐτὸ καλεῖ. Ἔπειτα, διὰ νὰ μάθωμεν ὅτι θὰ συμβοῦν αὐτὰ ἐνῶ μερικοὶ θὰ ζοῦν ἀκόμη, διὰ τοῦτο ἔλεγεν Ὅταν θὰ ἴδῃτε τὸ θεόλυγμα τῆς ἐρημώσεως».

Ἀπὸ αὐτὰ δύναται κανεὶς πρὸ παντός νὰ θαυμάσῃ τὴν δύναμιν τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν ἀνδρείαν ἐκείνων, ποὺ ἐκήρυττον εἰς παρομοίας περιστάσεις κατὰ τὰς ὁποίας πρὸ παντός κατεδιώκοντο τὰ Ἰουδαϊκὰ καὶ κατὰ τὰς ὁποίας μᾶλλον ὡς στασιαστὰς τοὺς ἔβλεπον, ὅποτε ὁ Καίσαρ διέταξε νὰ ἀπελαθοῦν ὅλοι. **Ⲙ** Καὶ τὸ ἴδιον συνέβαινε, ὅπως ἀκριβῶς ἐάν κάποιος ἤθελε διατάξει ἀνθρώπους ἀπίστους κατὰ τὴν ναυτικὴν τέχνην, ποὺ οὔτε ἔχουν ἴδῃ θάλασσαν νὰ καθίσουν εἰς τὸ τιμῶν καὶ νὰ κυβερνήσουν καὶ ναυμαχήσουν, καθ' ἣν στιγμὴν ἡ θάλασσα ἀπὸ παντοῦ ταρασσεται, τὸ σκότος γεμίζει ἕλην τὴν ἀτμόσφαιραν, τὰ ναυάγια διαδέχονται τὸ ἓνα τὸ ἄλλο, καὶ ὅλοι οἱ συναξειδιώται πάνω εἰς τὰ πλοῖα στασιάζουν, καὶ θηρία ἀπὸ κάτω ἀναβύονται καὶ μαζί με τὰ κύματα καταβρογχίζουν τοὺς πλέοντας, καὶ κεραυνοὶ πίπτουν, καὶ πειραταὶ ὑπάρχουν, καὶ ἀπὸ μέσα ὁ ἓνας ἐπιβουλεύεται τὸν ἄλλον. **Ⲙ** Ὅταν λοιπὸν αὐτοὶ ὅλοι ποὺ εὐρίσκονται εἰς τὴν ἀνωτέρω κατάστασιν τῆς ταραχῆς, ἐντὸς ἐνὸς πλοιαρίου νὰ εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ κυριεύσουν καὶ νὰ θυθίσουν στόλον μέγαν ποὺ ἐπιτίθεται εἰς μίαν μεγάλην παράταξιν μάχης. Διότι καὶ ὑπὸ τῶν ἐθνικῶν ἐμισοῦντο ὡσὰν Ἰουδαῖοι οἱ μαθηταὶ καὶ ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων ἐλιθοβολοῦντο ὡς ἀντιτιθέμενοι, ὁθέν εἰς τοὺς νόμους των, καὶ πουθενὰ δὲν ἠδύναντο νὰ σταθοῦν.

Ἔτσι ὅλα ἦσαν κρημνοὶ καὶ σκόπελοι καὶ ἐμπόδια, τὰ εἰς τὰς πόλεις, τὰ εἰς τὰς χώρας, τὰ εἰς τὰς οἰκίας. Καὶ ὁ καθένας ἐναντίον των ἐπολέμει, καὶ στρατηγοὶ, καὶ ἄρχοντες, καὶ ἰδιῶται, καὶ ὅλα τὰ ἔθνη, καὶ ὅλοι οἱ δῆμοι, καὶ μία ταραχὴ ἐπεκράτει, μὴ δυναμένη νὰ παρασταθῇ με' λόγια.

Ⲙ Καὶ διότι ὑπερβολικὰ μιστῶν ἦτο τὸ γένος τῶν Ἰουδαίων εἰς τὴν ἔξουσίαν τῶν Ρωμαίων, διότι προξενούσαν μυρίας δυσκολίας. Καὶ οὔτε καὶ ἀπ' αὐτὰ ἠμποδίσθη τὸ κήρυγμα. Ἀλλὰ ἡ μὲν πόλις (Ἱεροσόλυμα) ἐληλατήθη, καὶ ἐπιρπολήθη, καὶ μύρια κακὰ ὑπέστησαν οἱ κάτοικοι, οἱ δὲ ἀπόστολοι ποὺ ἦσαν ἀπ' ἔξω, καινούριους νόμους εἰσάγουν καὶ κυριαρχοῦν καὶ ἐπὶ τῶν Ρωμαίων. Ὡς νέα καὶ παράδοξα πράγματα! Ἀναριθμήτους μυριάδας Ἰουδαίων ὑπεδούλωσαν τότε οἱ Ρωμαῖοι καὶ δὲν κατάρθωσαν νὰ ἐπιβληθοῦν ἐναντίον δώδεκα ἀνδρῶν γυμνῶν, ἀόπλων ποὺ τοὺς ἀντεστρατεύοντο. **Ⲙ** Ποῖος λόγος θὰ δυνηθῇ νὰ παραστήσῃ τὸ θαῦμα τοῦτο; Καὶ διότι δύο προσόντα πρέπει νὰ ὑπάρχουν εἰς τοὺς διδάσκοντας, νὰ εἶναι ἀξιόπιστοι, καὶ νὰ ἀγαπῶνται ἐκ μέρους τῶν μαθητευομένων. Καὶ μαζί με αὐτὰ καὶ τὰ λεγόμενά των νὰ εἶναι εὐπρόσδεκτα καὶ συγχρόνως κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ταραχῆς νὰ εἶναι ἀπηλλαγμένοι ἀπὸ τὰς ταραχὰς (νὰ εἶναι ἀτάραχοι). Τότε δὲ ὅλα ἦσαν ἀντίθετα. Διότι οὔτε ἐφαίνοντο, νὰ εἶναι ἀξιόπιστοι (οἱ Ἰουδαῖοι), καὶ ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ἐθεωροῦντο ὅτι εἶναι ἀξιόπιστοι ἀπεμάκρυνον ὅσους ἀπατοῦσαν. Δὲν ἠγαπῶντο, ἀλλὰ καὶ ἐμισοῦντο, καὶ ἀπὸ τοὺς ἠγαπημένους ἀπεμακρύνοντο, καὶ ἀπὸ τὰς συνθηλαίας, καὶ ἀπὸ τὰ πάτρια καὶ ἀπὸ τοὺς νόμους. **Ⲙ** Αἱ ἐπιτυχίαι πάλιν εἶχον μεγάλας δυσκολίας, ἀπὸ ὁποῖους δὲ ἀπεμακρύνοντο ἐπέφερον μεγάλην τὴν εὐχαρίστησιν.

Πολλοὺς, καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ προσήλυτοι, κινδύνους

καί πολλούς θανάτους υπέμενον. Καί μετὰ ἀπὸ ὅλα αὐτὰ ὁ καιρὸς ἐκεῖνος πολλὰς δυσκολίας παρουσίαζε, γεμᾶτος ἀπὸ πολέμων, θορύβους, ταραχῆν, ὥστε καὶ ἐάν τίποτε ἀπὸ ὅσα ἐλέγχθησαν δὲν ὑπῆρχε, καὶ πάλιν ἦτο δυνατόν ὅλα νὰ διαταράσσωνται. Κατάλληλον νὰ εἰπούμε· «Ποῖος δύναται νὰ διηγῆθῃ τὰ θαυμαστά ἔργα τῆς δυνάμεώς σου Κύριε; καὶ νὰ ἐξυμνήσῃ ἐπαξίως τὰ ἄξια παντὸς ἑπαίνου ἔργα Σου;»¹². Διότι ἐάν οἱ συμπατριῶται τῶν Ἀποστόλων δὲν ὑπήκουσαν εἰς τὸν Μωϋσῆν μετὰ ἀπὸ τῶν θαύματα ἕνεκα τοῦ πλητοῦ καὶ τῆς τουθλοποιίας, ποῖος ἔπεισε τοὺς ἀποστόλους τοῦ καθ' ἑκάστην φανεύονται καὶ σφάζονται καὶ πάσχουν τὰ μὴ δεχόμενα θεραπείαν, ἵνα ἀπομακρυνθοῦν μὲν ἀπὸ τῆν ἀμέριμνον ζωὴν καὶ νὰ προτιμῆσούν ἀντ' αὐτῆς τὸν ἐπικίνδυνον τοῦτον καὶ γεμᾶτον ἀπὸ θανάτους θῖον, καὶ μάλιστα νὰ εἶναι ἀλλόφυλοι πρὸς αὐτοὺς ὅσοι ἀκούουν τὸ κήρυγμά των, καὶ παντοῦ νὰ ὑπάρχουν παρά πολλοὶ ἔχθροί; Διότι ὄχι εἰς τὰ ἔθνη καὶ εἰς πόλεις καὶ δήμους, ἀλλ' εἰς μικρὰν οἰκίαν ὡς ὁδηγήσῃ κάποιος αὐτὸν ποῦ μισεῖται ἀπὸ ὅλους τοὺς κατοικοῦντας εἰς τὴν οἰκίαν καὶ δι' αὐτοῦ ὡς προσπαθήσῃ νὰ ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τοὺς ἀγαπητοὺς, ἀπὸ τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ παῖδιά. Ἔρα δὲν θά φανῇ ὅτι ἀπεχωρίσθη πρὶν ἢ ἀνοιῆν τὸ στόμα;

Ἄν δὲ συμβῆ καὶ ταραχὴ καὶ διαμάχη μεταξὺ γυναικὸς καὶ ἀνδρός εἰς τὴν οἰκίαν, ἄρα γε πρὶν ἢ διέλθῃ τὸ κατώφλιον ἱδ τῆς ἐξόδου δὲν θά τὸν φονεύσουν τὸν ἄνδρα διὰ λιθοβολισμοῦ; Ἄν δὲ εἶναι καὶ ἄξιος καταφρονήσεως, καὶ κηρύσῃ μὲ φορτικότητα, καὶ παραγγέλλῃ εἰς τοὺς μαλθακῶς ζῶντας νὰ ἀσχολοῦνται μὲ τὰ πνευματικά, καὶ μετὰ ἀπὸ ὅλα αὐτὰ πρὸς πολὺ περισ-

12. Φιλίπ. 106, 2.

στέρας καὶ ἀνωτέρας δυσκολίας ἔχῃ νὰ ἀγωνισθῇ αὐτός, δὲν εἶναι ὀλοφάνερρον ὅτι θά καταστραφῇ παντελῶς; Ἄλλ' ὅμως τοῦτο, τὸ ὁποῖον φαίνεται ἀδύνατον νὰ γίνῃ εἰς μίαν οἰκίαν, τοῦτο κατάρθρωσεν ὁ Χριστὸς εἰς ὀλόκληρον τὴν οἰκουμένην ἢ ὅποια ἐδεικνύσθῃ εἰς κρημνοῦς, καὶ καμίους καὶ φάλαγγας καὶ σκοπέλους καὶ ξηρὰν καὶ θάλασσαν, εἰσάγων τοὺς ἱατροὺς τῆς οἰκουμένης. Καὶ ἐάν θέλῃς νὰ μάθῃς ταῦτα σαφέστερον, ἀναφέρω τὴν πείναν, τὰς μεγάλας ἐπιθυμίας, τοὺς σεισμοὺς τὰς ἄλλας τραγωδίας. Μελέτησε δὲ τὴν σχετικὴν μὲ αὐτὰ ἱστορίαν τοῦ Ἰωσήπου¹³, καὶ ὅλα θά τὰ μάθῃς καλῶς μετ' ἀκριθείας. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς ἔλεγε· «Μὴ ταρασσασθε. Διότι πρέπει ὅλα νὰ γίνωνται» καὶ «ὅποιος μέχρι τέλους θά ὑπομείνῃ, αὐτὸς θά σωθῇ» καὶ ὅτι «θά κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο, λέγει, εἰς ὅλον τὸν κόσμον». Ἐπειδὴ δὲ εἶπεν ὅτι παρόμοια θά εἶναι τὰ προειδοποιητικὰ σημεῖα, ἔλεγε καὶ τοὺς εἶδε νὰ τὰ χάνουν, νὰ παραλύουν ἐκ φόβου δι' ὅσα ἐλέγχθησαν, γυρίζει πάλιν καὶ τοὺς λέγει ὅτι καὶ ἂν μύρια γίνωνται πρέπει νὰ κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης, καὶ τότε θά ἔλθῃ τὸ τέλος.

Εἶδες πῶς εὕρισκοντο τότε τὰ πράγματα; Καὶ πόσον πολύπλοκος ἦτο ὁ πόλεμος; Καὶ αὐτὰ συνέθησαν εἰς τὴν ἀρχὴν ὅταν πρὸ παντὸς χρειάζεται κάθε προσπάθεια μεγάλῃν ἡσυχίαν; Πῶς λοιπὸν εὕρισκοντο; Τίποτε δὲν ἐμποδίζει νὰ ἐπαναλάβω πάλιν αὐτὰ. Πρῶτος ἦτο ὁ ἐκ μέρους τῶν ἀπατεῶνων πόλεμος. «Θά ἔλθουν, λέγει, ψευδοχριστοὶ καὶ ψευδοπροφῆται». Δεύτερος ὁ ἐκ μέρους τῶν Ρωμαίων πόλεμος· «Θά ἀκούσετε, λέγει, πολέ-

13. Ἰωσήπου, Ἱστορία περὶ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ πολέμου. Ὁ Ἰωσήπος ἦτο Ἰουδαῖος ἱστορικός τοῦ πρώτου μ. Χ. αἰῶνος.

μους». Τρίτος, ὁ πόλεμος πού προκαλεῖται ἀπὸ τὴν πείναν. **Β** Τέταρτος, ὁ ὑπὸ τῶν ἐπιδημιῶν καὶ τῶν σεισμῶν. Πέμπτος, ὁ ὑπὸ τῶν θλίψεων «διότι θά σᾶς παραδώσουν εἰς θάνατον». Ἔκτος: «θά εἰσαθε μισητοὶ εἰς ἔθνος διὰ τὸ ὄνομά μου». Ἑβδομος: «θά παραδώσουν ὁ ἓνας τὸν ἄλλον καὶ θά μισήσουν». Ἐδῶ ὁμιλεῖ περὶ ἐμφυλλίου πολέμου. Ἔπειτα «θά ἔλθουν ψευδόχριστοὶ καὶ ψευδοπροφήται». Ἐπειτα «θά παγώσῃ ἡ ἀγάπη τῶν πολλῶν», πρᾶγμα πού εἶναι αἴτιον ἔθλων τῶν κακῶν. Εἶδες μύρια εἶδη πολέμων νέα καὶ παράδοξα;

Ἄλλ' ὅμως μετὰ ἀπὸ αὐτοὺς καὶ ἄλλους πολὺ περισσύτερους (καὶ διότι εἰς τὸν ἐμφύλιον καὶ ὁ μεταξὺ συγγενῶν ἐθεωρήθη πόλεμος), τὸ κήρυγμα ἐπεκράτησε εἰς ἅλην τὴν οἰκουμένην. «Θά κηρυχθῆ, λέγει, τὸ Εὐαγγέλιον εἰς ἔθλον τὸν κόσμον». **Ω** Ποῦ εἶναι λοιπὸν ἐκεῖνοι πού προβλέπουν τὴν ἐπικράτησιν τῆς τύχης¹⁴ καὶ τὴν ἀνακύκλῃσιν τῶν καιρῶν εἰς θᾶρος τῶν δογμάτων τῆς Ἐκκλησίας; Διότι ποῖος ἀνέφερε ποτὲ ἕως τώρα, ὅτι παρουσιάσθη ἄλλος Χριστός, ὅτι συνέθη παρόμοιον πρᾶγμα; Ἄν καὶ ἄλλα θεσπιάσῃ ψεύθη ἐπαναλαμβάνουσι, ὅτι παρήλθον δέκα μυριάδες ἐτῶν. Ἀλλὰ τίποτε παρόμοιον δὲν δύνανται νὰ πλάσουν ἐδῶ. Ποῖαν λοιπὸν ἐπανακύκλῃσιν θά ἀνεφέρατε; Διότι οὔτε Σόδομα, οὔτε Γόμορα, οὔτε κατακλυσμός ἄλλος ἐγένετο ποτέ. Μέχρι τότε θά παίζετε μὲ τὸ νὰ ὁμιλῆτε περὶ ἀνακυκλήσεως καὶ τύχης; Πῶς λοιπὸν ἐπαληθεύουσι πολλά, λέγει, ἀπὸ ὅσα ἐλέχθησαν; **Δ** Ἐπειδὴ οὐ ἐρήμωσας τὸν ἑαυτὸν σου ἀπὸ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐπρόδωσας, καὶ ἐποποθετήθης ἔξω ἀπὸ τὴν θεῖαν πρόνοιαν, διὰ τοῦτο ὅπως

14. Ἐδῶ ὁ Ἅγιος Πατὴρ καταπολεμεῖ τὰς παρεδοχόμενας τὴν τύχην ἢ τὴν διαβολικὴν ἐπίβασιν διὰ τὴν γένεσιν τοῦ κακοῦ.

θέλει ὁ διάβολος σοῦ στρέφει τὰ πράγματα καὶ τὰ μεταβάλλει. Δὲν συμβαίνει τὸ ἴδιον καὶ μὲ τοὺς ἁγίους, μᾶλλον δὲ οὐδὲ καὶ μὲ ἡμᾶς τοὺς ἁμαρτωλοὺς, οἱ ὅποιοι καθ' ὑπερβολὴν μισοῦμε τοὺς δαίμονας. Διότι ἂν καὶ ὁ θεὸς μας δὲν εἶναι ἀνεκτός, ἀλλ' ἐπειδὴ, μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, μὲ πολλὴν ἀκριβείαν τηροῦμε τὰς ἀληθείας τῶν δογμάτων, εἰμεθα ἀνώτεροι ἀπὸ τὴν διαβολικὴν ἐπήρειαν. Ἐξ ἄλλου τί εἶναι αὕτη ἡ τύχη; Τίποτε ἄλλο παρὰ ἀδικία καὶ ἀσύγχυσις καὶ τὸ νὰ φέρωνται ἔλα κατὰ τύχην. Μᾶλλον δὲ ὄχι μόνον τυχαίως, ἀλλὰ καὶ χωρὶς λογικῶν εἰρημῶν. **Β** Καὶ ἔρωτᾷ κάποιος: Ἐάν δὲν ὑπάρχῃ τύχη, τότε πῶς ὁ τάδε πλουτεῖ; πῶς ὁ δεῖνα μένει πτωχός; Δὲν γνωρίζω. Διότι συντόμως θά συνομιλήσω μαζί σου καὶ θά σέ μάθω νὰ μὴ περιεργάζεσαι τὰ πάντα, οὔτε εὐκόλως νὰ παρασύρεσαι ἐδῶ καὶ ἐκεῖ. Διότι οὔτε ἐπειδὴ ἀγνοεῖς τοῦτο, ὑποχρεώνεσαι νὰ ἀναπλήτῃς τὰ ἀνύπαρκτα. **Γ** Καλύτερον νὰ ἀγνοῖς καλῶς, παρὰ νὰ μαθῆναι κακῶς. Διότι, ἐπειδὴ ὁ μὲν ἓνας δὲν γνωρίζει τὴν αἰτίαν, γρήγορα φθάνει εἰς τὴν εὐλογοφάνειαν, ὁ δὲ ἄλλος ἐπειδὴ δὲν γνωρίζει τὴν πραγματικότητα, πραγματώνει τὰ ἀνύπαρκτα, δὲν θά διυνηθῆ εὐκόλως νὰ παραβεχθῆ τὴν πραγματικότητα, ἀλλὰ τοῦ χρειάζεται εἰς αὐτὸν καὶ πολὺς κόπος καὶ ἰσθρῶς, ὥστε νὰ κρημνίσῃ τὴν προηγουμένην στρεβλὴν ἀντίληψιν. Διότι καὶ εἰς πλάκαν καθαρὰν εὐκόλα κάποιος θά ἔγραφε, ὅτι θέλει, εἰς γραμμὴν ὅμως δὲν γίνεται τὸ ἴδιον. Διότι πρέπει προηγουμένως νὰ σῆσῃ τὰ κακῶς γραμμένα. Διότι καὶ μὲ τοὺς ἰατροὺς ἐκεῖνος πού τίποτε δὲν προσφέρει εἶναι καλύτερος ἀπὸ ἐκεῖνον πού προσενεῖ θλάσας. **Β** Διότι καὶ ἐκεῖνος πού οἰκοδομεῖ ἐπὶ σαθρῶν θεμελιῶν εἶναι εἰς χειρότερον κατάστασιν ἀπὸ ἐκεῖνον πού καθόλου δὲν οἰκοδομεῖ, ὅπως ἀκριβῶς καὶ τὸ χωράφι πού δὲν ἔχει ἀγκάθια εἶναι καλύτερο ἀπὸ ἐκεῖνον πού ἔχει.

Μη λοιπόν τρέχωμεν διά τὰ μάθωμε δλα, ἀλλ' εἰς ἀνεχώμηθα νά ἀγνοοῦμε καί μερικά, ὅστε, ὅταν εὐρωμε διδάσκαλον, νά μὴ ὑποβάλλωμε αὐτὸν εἰς διπλὸν κόπον. Διότι, πολλοὶ πολλὰς φορές πού ἀθεράπευτα ἐνόσουν, ἔμειναν πεσμένοι καὶ ἀνίατοι εἰς τὰ πονηρὰ δόγματα. Διότι δὲν εἶναι ἴδιος ὁ κόπος νά ξεριζώσης προηγουμένως ἐκεῖνα πού κακῶς ἐφύτρωσαν, καὶ τότε νά σπείρης καὶ νά φυτεύσης εἰς καθαρὸ χωράφι. Διότι ἐκεῖ μὲν πρέπει προηγουμένως νά κρημνίσῃς καὶ τότε νά θάλλῃς ἄλλα. Ἐδῶ δὲ ἡ ἀπάντησις ἔχει προετοιμαθῆ. Ἄπο πού λοιπόν ὁ θεῖνα πλουτεῖ; Θά σοῦ ἀπαντήσω λοιπὸν. Οἱ μὲν διότι τοὺς τὸ δίδει ὁ Θεός, 1! οἱ δὲ διότι τοὺς τὸ συγχωρεῖ, ἄλλοι δὲ ἀπέκτησαν πλοῦτον μὲ κάποιον ἄλλον τρόπον πλουτισμοῦ. Αὐτὸς λοιπόν εἶναι μὲ συντομίαν καὶ ἀπλότητα ὁ λόγος. Καὶ ἐρωτᾶται: Τί λοιπόν; Ὁ Θεός κάνει τὸν πόρνον νά πλουτῆ, καὶ τὸν μοιχὸν καὶ τὸν διατηροῦντα ἐταίρας καὶ ἐκείνον πού χρησιμοποιεῖ ἀνηθικῶς τὰ ἰδικὰ του πράγματα; Ὁ Θεός δὲν δίδει αὐτά, ἀλλὰ ἀνέχεται τὸν πλουτισμόν, εἶναι μεγάλη ἡ ἀπόστασις καὶ ὑπερβολικὰ ἀπέραντος μεταξὺ τοῦ νά δίδῃ καὶ τοῦ νά ἐπιτρέπῃ. Διὰ ποῖον δὲ λόγον ἀφήνει δλα ἔτσι; Διότι δὲν ἦλθε ἀκόμη ὁ καιρὸς τῆς κρίσεως διά νά ἀπολαύσῃ καθέννας ἀναλόγως μὲ τὴν ἀξίαν του. Διότι τί χειρότερον ὑπάρχει ἀπὸ ἐκείνον τὸν πλοῦσιον, πού δὲν ἔβιδε οὔτε ψιχουλά εἰς τὸν Λάζαρον¹⁶; Καὶ ὅμως ἦτο ἀθλιώτερος ἀπὸ ἄλους. 12 Διότι οὔτε σταγόνα νεροῦ δὲν ἤδυνήθη νά κρατήσῃ, πρὸ παντὸς δι' αὐτὸ ταῦτα, διότι ὅταν ἐπλοῦτε, ἦτο ὤμος. Διότι καὶ ἂν εἶναι δύο κακοί, πού δὲν ἀπῆλαυσαν τὰ ἴδια ἐδῶ εἰς τὴν γῆν, ἀλλ' ὁ μὲν ἕνας ἦτο πλοῦσιος, ὁ δὲ ἄλλος πτωχός, δὲν θά τιμωρηθοῦν ἐκεῖ ὁμοίως, ἀλλὰ ὁ πλουσιώτερος χειρότερα.

16. Λουκ. 16, 22.

Βλέπεις λοιπόν καὶ αὐτὸν πού ὑποφέρει χειρότερα ἐπειδὴ ἀπῆλαυσεν ἐδῶ τὰ ἀγαθὰ του; Καὶ σὺ λοιπόν, ὅταν ἴδῃς κάποιον νά πλουτῆ μὲ ἀδικίας, νά εὐημερῆ, στέναζε, δάκρυσε. Διότι καὶ αὐτῶν τῆς κολάσεως προξενεῖ ὁ πλοῦτος εἰς αὐτόν, 13 ὅπως ἀκριβῶς ἐκεῖνοι πού πολὺ ἡμάρτησαν καὶ δὲν θέλουν νά μετανοήσουν, θησαυρίζουν διά τὸν ἑαυτὸν τους θησαυροὺς ὀργῆς¹⁶.

Ἔτσι καὶ ἐκεῖνοι πού ἐδῶ δὲν τιμωροῦνται καὶ ἀπολαμβάνουν τὰ ὀνικὰ ἀγαθὰ, μεγαλυτέραν θά ὑποστοῦν τιμωρίαν. Καὶ τοῦτο, ἐάν θέλῃς, θά σοῦ ἀποδείξω ὄχι μόνον ἀπὸ τὰ μέλλοντα, ἀλλὰ θά σοῦ φέρω παράδειγμα ἀπὸ τὴν παρούσαν ζωὴν. Διότι ὁ μακάριος Δαβὶδ, ὅταν ἔκαμε τὴν ἀμαρτίαν ἐκείνην εἰς τὴν Βηρσαβέε, καὶ ἠλέγχετο ἀπὸ τὸν προφήτην, πρὸ παντὸς διά τοῦτο κατηγορεῖτο, διότι ἂν καὶ ἔβακίμασε πολλὰς εὐεργεσίας, 7210 ἔγινε τέτοιος ἀμαρτωλός. Ἄκουσε λοιπὸν τὸν Θεὸν πρὸ παντὸς τοῦτο νά τοῦ λέγῃ: «Δὲν σέ ἔχρισα εἰς βασιλέα καὶ σέ ἐγλύτωσα ἀπὸ τοῦ χέρι τοῦ Σαούλ, καὶ σοῦ ἔδωκα δλα τὰ ἀγαθὰ τοῦ Κυρίου σου, καὶ ἔδωκα τὸν οἶκον τοῦ Ἰσραὴλ καὶ τοῦ Ἰούδα; Ἄν καὶ εἶχες λίγα, ἐγὼ σοῦ ἔδωκα ὡς καὶ αὐτά. Διατί λοιπὸν ἔκαμες τὴν ἀμαρτίαν αὐτὴν ἐνώπιόν μου»¹⁷; Διότι δὲν εἶναι δι' ὅλα τὰ ἀμαρτήματα αἱ ἴδιαι τιμωρίαι, ἀλλὰ πολλαὶ καὶ διαφορετικαί, ἀναλόγως τῆς ἡλικίας, τῶν προσώπων, τῶν ἀξιώματων, τῆς συνέσεως καὶ περισσοτέρων ἄλλων.

Καὶ διά νά γίνῃ σαφέστερον αὐτὸ πού λέγω, ἄς πάρωμεν ἕνα ἀμάρτημα, τὴν πορνείαν, καὶ κοίταξε πόσας διαφορετικὰς τιμωρίας εὐρίσκα, ὄχι μὲ τὸν νοῦν μου,

16. Ρωμ. 2, 5.

17. 1^η Βασ. 12, 7 - 9.

ἀλλὰ ἀπὸ τὰς θείας Γραφάς. Ἐπόρνευσε κάποιος πρὸ τῆς ἀποκαλύψεως τοῦ Νόμου, τότε διαφορετικῶς τιμωρεῖται. Καὶ τοῦτο ὁ Παῦλος δεῖχνει· «διότι ὅσοι ἡμάρτησαν χωρὶς τὸν Νόμον, χωρὶς τὸν Νόμον καὶ θά ἀπολεσθοῦν»¹⁹. Ἐπόρνευσε κάποιος μετὰ τὸν Νόμον, αὐστηρότερα θά τιμωρηθῆ. «Ὅσοι δὲ ἡμάρτησαν ἐνῶ ἦσαν ὑπὸ τὸν Νόμον, θά κριθοῦν μετὰ τὸν Νόμον»²⁰. Ἐπόρνευσε κάποιος ἱερεὺς; θά λάθῃ πολὺ μεγαλύτεραν τιμωρίαν ἀναλόγως μετὰ ἄλλαν μοιχόν. Διὰ τοῦτο αἱ μὲν ἄλλαι θυγατέρες, ὅταν ἐπορνεύοντο, ἐφανεύοντο. **Κ** Αἱ δὲ θυγατέρες τῶν ἱερέων κατεκαίοντο, ἀπόδειξις ὅτι ὁ νομοθέτης ἐφανέρωνε μετὰ δύναμιν, πόση μεγάλη τιμωρία περιμένει τὸν ἱερέα ποῦ θά διαπράξῃ τὸ ἁμάρτημα αὐτό. Διότι ἐὰν τὴν θυγατέρα ἐζήτησε νὰ τιμωρηθῆ αὐστηρότερα, ἐπειδὴ εἶναι θυγατέρα ἱερέως, πολὺ περισσότερον αὐτὸν τὸν ἴδιον τὸν ἱερέα. Ἐπορνεύθη κάποια θιαίως; αὐτὴ καὶ ἀπολλάσσεται ἀπὸ τὴν τιμωρίαν. Ἐπορνεύθη κάποια πλουσία καὶ ἄλλη πτωχὴ; πάλιν καὶ ἐδῶ θά ὑπάρξῃ διαφορά. Καὶ αὐτὸ ἐγινε φανερόν, ἀπὸ ὅσα προηγουμένως εἶπαμε περὶ τοῦ Δαβὶδ. Ἐπόρνευσε κάποιος μετὰ τὴν παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ; Ἄν εἰδωλολάτρης ἀποθάνῃ, θά τιμωρηθῆ αὐστηρότερον ἀπὸ ἄλλους τοὺς πόρνους πρὸ Χριστοῦ. Ἐπόρνευσε ἄλλος μετὰ τὸ λουτρὸν τοῦ θεοῦ Βαπτίσματος; ἐδῶ καμία παρηγορία διὰ τὸ ἁμάρτημα δὲν ἀπομένει.

Δ Καὶ αὐτὸ πάλιν ὁ Παῦλος ἔλεγεν· «ἐὰν παραθῆ κανεὶς τὸν νόμον τοῦ Μωϋσέως, θανατώνεται χωρὶς ἐπιπλαγχνίαν μετὰ τὴν κατάθεσιν δύο ἢ τριῶν μαρτύρων. Σκεφθῆτε πόσην αὐστηρότεραν τιμωρίαν θά ὑποστῆ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος κατεπάτησε τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐθεώρησε μολυσμένον τὸ αἷμα τῆς Διαθήκης μετὰ τὸ ὁποῖον

18. Ρωμ. 2, 12.

ἡγιάσθη καὶ ὕβρισε τὸ Πνεῦμα τῆς Χάριτος»¹⁹. Ἐπόρνευσε κάποιος ἱερωμένος τώρα; Αὐτὴ περισσότερον ἀπὸ ἄλλας εἶναι ἡ μεγαλύτερα τῶν ἁμαρτιῶν. Εἶδες πόσαι διαφοραὶ ὑπάρχουν ἐπὶ ἐνὸς ἁμαρτήματος; Ἄλλη ἢ πρὶν ἀπὸ τὸν Νόμον, ἄλλη ἢ μετὰ ἀπὸ τὸν Νόμον, ἄλλη ἢ τοῦ ἱερωμένου, ἢ τῆς πτωχῆς καὶ τῆς πλουσίας, ἢ τῆς κατηγουμένης καὶ τῆς πιστῆς, ἢ τοῦ ἱερέως. Μεγάλῃ δὲ ἡ διαφορά εἶναι καὶ ἀναλόγως τῆς συνέσεως. **Ε** Διότι «ἐκεῖνος ποῦ ἐγνώριζε τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου του, καὶ δὲν τὸ ἔκανε, θά δαρή πολὺ»²⁰. Καὶ ἐκεῖνος ποῦ, μετὰ ἀπὸ τόσα καὶ τέτοια παραδείγματα, ἁμαρτάνει, μεγαλύτεραν φέρει τιμωρίαν. Διὰ τοῦτο λέγει· «σεῖς δὲ οὐδὲ ἀφοῦ εἶδατε, μετανοήσατε ἐν συνεχείᾳ, ἂν καὶ ἀπελαύσατε πολλὴν εὐεργεσίαν». Διὰ τοῦτο καὶ πρὸς τὴν Ἱερουσαλὴμ ἀπευθύνει κατηγορίας καὶ λέγει· «πόσας φορές ἠθέλησα νὰ συγκεντρώσω τὰ παιδιὰ σου, καὶ δὲν ἠθέλησατε»²¹. **Υ** 21 Καὶ αὐτὸ ποῦ ἀφορᾷ τοὺς τρυφηλῶς ζῶντας, δηλαδὴ τὸ σχετικὸν μετὰ τὸν Λάζαρον. Ἄλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν τοποθεσίαν τὸ ἁμάρτημα καθίσταται θαρύτερον, πράγμα ποῦ καὶ ὁ Κύριος ἐδήλωσε μετὰ τὰ λόγια· «μεταξὺ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ Θουαστηρίου». Ἄλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν ποιότητα τῶν ἰδίων τῶν παραπτώματων. «Διότι δὲν εἶναι περίεργον, λέγει, ἐὰν συλληφθῆ κάποιος νὰ κλέπτῃ, διότι κλέπτει διὰ νὰ χορτάσῃ τὴν πείναν του»²². Καὶ ἄλλου· «Ἐθυσάσας τοὺς υἱούς σου καὶ τὰς θυγατέρας σου. Τοῦτο εἶναι χειρότερον ἀπὸ κάθε πορνείαν σου καὶ βδελυγμίαν σου»²³. Ἄλλὰ καὶ ἀπὸ τὰ πρόσωπα πάλιν (ἐξαρτάται). «Ἐὰν κάποιος ἁμαρ-

19. Ἱερ. 10, 28.

20. Λουκ. 12, 47.

21. Λουκ. 13, 34.

22. 11στ. 6, 30.

23. 1στ. 16, 20.

τήση εις θάρος ανθρώπου, θά προσευχηθούν περι αὐτοῦ. Ἐάν ὁμως ἁμαρτήση κατά τοῦ Θεοῦ, ποίος θά προσευχηθῆ περι αὐτοῦ»²⁴;

Καί ὅταν τοὺς πολὺ χειροτέρους ὑπερβαίῃ κανεῖς κατά τὴν ὀκνηρίαν, **II** πράγμα διὰ τὸ ὁποῖον κατηγορεῖ ὁ Θεός διὰ τοῦ Ἰεζεκιήλ καὶ λέγει· «οὔτε καὶ τὰ καθήκοντα τῶν ἔθνῶν δὲν ἔκανες»²⁵. Καί ὅταν κανεῖς δὲν σωφρονίζεται μὲ τὰ παραδείγματα τῶν ἄλλων. «Εἶθε τὴν ἀδελφὴν τῆς, λέγει, καὶ τὴν ἐδικαιολόγησεν». Καί ὅταν ἐδέχθη μεγαλυτέρας φροντίδας· «Διότι ἔάν, εἰς τὴν Τύρον καὶ τὴν Σιδῶνα ἐγίνοντο τὰ θαύματα αὐτά, θά εἶχον πρό πολλοῦ μετασῆσει»²⁶. Εἶδες τελείαν ἀκρίθειαν, καὶ ὄλους ποῦ ἔκαμαν τὰ ἴδια ἁμαρτήματα καὶ δὲν ἐτιμωρήθησαν κατά τὸν ἴδιον τρόπον; Διότι καὶ ὅταν ἀπελαύσαμε τὴν μακροθυμίαν τοῦ Θεοῦ, τίποτε δὲν κερδίζομεν καὶ θαρότερα θά τιμωρηθῶμεν. Καὶ αὐτὸ δηλώνει ὁ Παῦλος καὶ λέγει· «Μὲ τὴν σκληρότητά σου καὶ τὴν ἀμετασῆτον καρδίαν σου συνάξεις εἰς θάρος σου ὀργήν»²⁷.

☩ Αὐτὰ λοιπὸν ἀφοῦ γνωρίζομεν, μὴ σκανδαλιζώμεθα, οὔτε νὰ ταρασώμεθα ἀπὸ τίποτε ἀπὸ ὅσα γίνονται, οὔτε νὰ ἐπιτρέπωμεν εἰς τὸν ἑαυτὸν μας τὴν ζῶλην τῶν λογισμῶν. Ἄλλὰ ὑποχωροῦντες ἐμπρός εἰς τὴν ἀκατάληπτον πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ, ἄς φροντίζομεν διὰ τὴν ἀρετὴν καὶ ἄς ἀποφεύγωμεν τὴν κακίαν, διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν καὶ τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ

24. Α' Βασ. 3, 25.

25. Ἰεζ. 5, 7.

26. Ματθ. 11, 21 - 22.

27. Ρωμ. 2, 5.

ὁποῖου καὶ μετὰ τοῦ ὁποῖου εἰς τὸν Πατέρα δόξα πρέπει συγχρόνως μὲ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ο Μ Ι Λ Ι Α Ο Σ Τ' (76)

(Ματθ. κα', 16—31)

«Τότε ἄκαιοι ποῦ εἶναι εἰς τὴν Ἰουδαίαν, ἃς φύγουν πρὸς τὰ θουά, ἄκαιος ποῦ εἶναι ἐπάνω εἰς τὴν ταράτσαν, ἃς μὴ κατέβη νὰ πάρη τὰ πράγματα ἀπὸ τὸ σπίτι του, καὶ ἄκαιος ποῦ εἶναι εἰς τὸ χωράφι του, ἃς μὴ γυρίσῃ πίσω νὰ πάρη τὰ ἐνδύματά του» (Ματθ. 24, 16—18).

Ἄφου εἶπεν περὶ τῶν κακῶν τὰ ὅποια θὰ εὔρουν τὴν πόλιν Ἰερουσαλὴμ καὶ περὶ τῶν πειρασμῶν τῶν ἀποστολικῶν, **16** καὶ ὅτι δὲν θὰ ἀχμάλωτισθοῦν καὶ ὅτι θὰ διατρέξουν ἕλην τὴν οἰκουμένην, ἐπανέρχεται καὶ πάλιν εἰς τὰς Ἰουδαϊκὰς συμφορὰς, καὶ δεικνύει ὅτι ὄνταν οἱ ἀπόστολοι θὰ εἶναι λαμπροὶ καὶ θὰ ἔχουν διδάξει ὀλόκληρον τὴν οἰκουμένην, τότε οἱ Ἰουδαῖοι θὰ εὕρισκωνται εἰς συμφορὰς. Καὶ κοίταξε πῶς περιγράφει τὸν πόλεμον, καὶ παριστάνει τὴν φοβερότητα αὐτοῦ, διὰ μέσου τῶν θεωρουμένων ὡς μικρῶν. «Τότε, λέγει, ὅσοι κατοικοῦν εἰς τὴν Ἰουδαίαν, ἃς φύγουν εἰς τὰ θουά». Τότε, πότε; **17** «Ὅταν αὐτὰ γίνουιν, ὅταν τὸ ἐδέλυγμα τῆς ἔρημώσεως στηθῇ εἰς τόπον ἅγιον. Κατὰ τὴν γνώμην μου ὁμιλεῖ περὶ τῶν στρατευμάτων. Φύγετε λοιπὸν τότε, λέγει, διότι οὐδεμία ἐλπίς πρὸς σωτηρίαν σας ὑπάρχει.

Ἐπειδὴ λοιπὸν συνέθη πολλὰκις νὰ ὑποφέρουν ἀπὸ πολέμου φοβερούς, ὅπως ἐπὶ τοῦ Σεναχηρείμ, καὶ πάλιν ἐπὶ τοῦ Ἀντιόχου, (καὶ διότι καὶ τότε ὅταν εἰσῆλθον τὰ στρατεύματα καὶ κατελήφθη ὁ ναός, ἐπιστρέψαντες οἱ Μασκεθῶοι μετέδωλον τὰ πράγματα πρὸς τὴν ἀντίθετον κατεύθυνσιν). Διὰ νὰ μὴ φαντασθοῦν καὶ τώρα τοῦτο ὅτι θὰ ἔλθῃ κάποια παρόμοια μεταβολή, τοὺς ἀποκλείει κάθε τι παρόμοιον. Προτιμότερα, λέγει, εἶναι ἡ σωτηρία ἔστω καὶ μὲ γυμνὸν τὸ σῶμα. Διὰ τοῦτο καὶ εἰς ἐκείνους ποῦ εἶναι εἰς τὴν ταράτσαν δὲν τοὺς ἀφήνει νὰ

εἰσέλθουν εἰς τὴν οἰκίαν, ὥστε νὰ πάρουν τὰ ἐνδύματά τους, **18** καὶ ὑποδηλώνει τὰ ἀναπόφευκτα κακὰ, καὶ τὴν ἀπέραντον συμφορὰν, καὶ ὅτι, ὅταν συμπέσουν, εἶναι ἀνάγκη ὅπως οἱ ἄνθρωποι νὰ χαθοῦν τὰ ἐνδύματα. Διὰ τοῦτο καὶ περὶ τοῦ εὕρισκομένου εἰς τὸ χωράφι προσθέτει καὶ λέγει, ὅτι οὔτε αὐτὸς νὰ μὴ ἐπιτρέψῃ νὰ πάρη τὰ ἐνδύματά του. Διότι ἔάν αὐτοὶ ποῦ εἶναι μέσα φύγουν, πολὺ περισσότερον ὅσοι εἶναι ἔξω δὲν πρέπει νὰ ἐπιστρέφουν ἐκεῖ.

«Ἀλλοίμονον δὲ εἰς ἐκείνας ποῦ θὰ εἶναι ἔγκυοι καὶ θὰ θηλάζουν». Διότι αἱ μὲν ἔγκυοι δὲν θὰ δύνανται νὰ μετακινηθοῦν εὐκόλως λόγῳ τῆς δυσκινησίας, ἐπειδὴ θὰ εἶναι φορτωμένα μετὰ τὸ θάρος τῆς κυήσεως, αἱ δὲ θηλάζουσαι διότι θὰ κατέχωνται ἀπὸ τὸν δεσμὸν τῆς στοργῆς πρὸς τὰ παιδιὰ των καὶ δὲν θὰ δύνανται νὰ σώσουν μαζί καὶ τὰ θρέψη. Διότι τὸ νὰ καταφρονήσῃ κανεὶς τὰ χρήματα εἶναι εὐκόλον, καθὼς καὶ νὰ φροντίσῃ δι' ἐνδύματα. **19** Τὰς δὲ ἐκ τῆς φύσεως προερχόμενας δυσκολίας πῶς δύναται κανεὶς νὰ διαφύγῃ; Πῶς ἡ ἔγκυος νὰ καταστῇ εὐκολοκίνητος; Πῶς ἡ μητέρα ποῦ θηλάζει θὰ ἠμπορέσῃ νὰ παραβλέψῃ τὸ θρέψος; Ἐπειτα πάλιν ἀφοῦ ἔδειξε τὸ μέγεθος τῆς συμφορᾶς, λέγει: «Προσεύχεσθε νὰ μὴ γίνῃ ἡ φυγὴ σας κατὰ τὸν χειμῶνα ἢ κατὰ τὸ Σάββατον, διότι θὰ ἔλθῃ τότε θλίψις τόσοσ μεγάλη, ποῦ δὲν ἔγινε ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τοῦ κόσμου μέχρι σήμερον, οὔτε θὰ γίνῃ» (στῖχ. 20 - 21). Βλέπεισ ὅτι καὶ περὶ τῶν Ἰουδαίων κάνει λόγον καὶ ὁμιλεῖ καὶ περὶ τῶν κακῶν ποῦ θὰ καταλάβουν αὐτούς; Διότι δὲν ἐπρόκειτο οἱ ἀπόστολοι νὰ φυλάξουν τὸ Σάββατον ἢ νὰ εἶναι ἐκεῖ, ὅταν ὁ Βεσπασιανὸς ἔπραξεν αὐτά. **20** Καὶ διότι οἱ περισσότεροι ἐπρόλαθον νὰ φύγουν ἀπὸ πρὶν. Ἐάν δὲ ἀπέμεινε καὶ κάποιος, τότε ἀκριβῶς εὕρισκετο εἰς ἄλλα μέρη τῆς Οἰκουμένης. Διὰ τοῦτο οὔτε χειμῶνα, οὔτε

Σάββατον»; Νὰ μὴ γίνῃ ἡ φυγὴ τὸν χειμῶνα λόγῳ τῶν καιρικῶν δυσκολιῶν, οὔτε τὸ Σάββατον λόγῳ τῆς ἀπαγορευτικῆς νομικῆς διατάξεως. Διότι, ἐπειδὴ ἔπρεπε νὰ φύγουν, καὶ μάλιστα νὰ φύγουν ταχέως, δὲν ἐτόλμων ὁμῶς νὰ φύγουν οἱ Ἰουδαῖοι ἐν ἡμέρᾳ Σαββάτου, λόγῳ τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου. Οὔτε κατὰ τὸν χειμῶνα εἶναι εὐκόλος ἡ φυγὴ, διὰ τοῦτο εἶπε: «Προσεύχεσθε. Διότι θὰ ἔλθῃ τότε θλίψις, ποῦ παρομοία δὲν ἔγινε ποτὲ μέχρι τοῦδε οὔτε θὰ γίνῃ».

Καὶ ἄς μὴ νομίσῃ κανεὶς ὅτι τοῦτο ἐλέχθη ὡς σχήμα ὑπερβολῆς, ἀλλ' ἄς ἐγκύψῃ εἰς τὰ συγγράμματα τοῦ Ἰωσήπου, **15** διὰ νὰ μάθῃ τὴν ἀλήθειαν τῶν λεχθέντων. Οὔτε δύναται νὰ εἴπῃ κανεὶς τὴν πρόφασιν ὅτι ὁ Ἰωσήπος ἦτο πιστὸς καὶ ἐξώγκωσε τὴν τραγωδίαν, διὰ νὰ τὰ προσαρμόσῃ εἰς τὰ λεχθέντα. Διότι καὶ Ἰουδαῖος ἦτο, καὶ φανατικὸς Ἰουδαῖος, καὶ ζηλωτὴς, μετὰ τὴν παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ μάλιστα. Τί λοιπὸν, **7:23B** ὁ Ἰωσήπος λέγει; «Ὅτι ἐκεῖνα τὰ δεινὰ ξητέρασαν κάθε τραγωδίαν, καὶ πόλεμος τέτοιος ποῦ κανεὶς ποτὲ ἄλλος δὲν συνέβη εἰς ἄλλο ὅποιόδηποτε ἔθνος. Ἔπεσε δὲ τέτοια πείνα ὥστε αὐταὶ αἱ μητέρες συνηγωνίζοντο εἰς τὴν παιδοφαγίαν, καὶ διὰ τοῦτο διεξήγετο πόλεμος. Πολλοὺς δὲ καὶ νεκροὺς καταστάντας, λέγει, ὅτι τοὺς διέσχιζον τὰς κοιλίας εἰς τὸ μέσον. Εὐχαρίστως λοιπὸν θὰ ἔλεγον περὶ τῆς προσλεύσεως τῶν δεινῶν εἰς τοὺς Ἰουδαίους. Ἀπὸ ποῦ ἦλθεν ἐπ' αὐτοὺς τὴσὺ ὀργὴ θεόσπλαγτος καὶ ἀφόρητος, χειρότερα ἀπὸ ὅλας ποῦ συνέβησαν προηγουμένως, ὄχι μόνον εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἀλλὰ καὶ πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης; Δὲν εἶναι ὀλοφάνερον ὅτι διὰ τὸ τόλμημα τῆς Σταυρώσεως καὶ τὴν ἀπόφασιν τῶν αὐτῶν; Ὅλοι θὰ τὸ ἔλεγον, **15** καὶ ἔπειτα ἀπὸ θλούς καὶ πόνου αὐτῆ ἡ ἀλήθεια τῶν πραγμάτων. Σκέψου δὲ πρὸς χάριν μου τὴν ὑπερβολὴν τῶν δεινῶν, ὅταν οὔτε πρὸς

τὸν προηγούμενον, μόνον χρόνον συγκρινόμενα φαίνονται χειρότερα, ἀλλὰ καὶ πρὸς ὅλον τὸν ἐπερχόμενον μελλοντικῶς χρόνον. Διότι οὔτε εἰς δολόκληρον τὴν οἰκουμένην, οὔτε εἰς πάντα χρόνον, τὸν παρελθόντα καὶ τὸν μέλλοντα, θὰ δυνηθῇ κανεὶς νὰ εἴπῃ ὅτι ἔγιναν τέτοια κακὰ. Καὶ πολὺ ὀρθῶς. Διότι οὔτε ἀπετόλμησε κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, οὔτε ἀπὸ τοὺς μέχρι τοῦδε, οὔτε ἀπὸ τοὺς κατοπίνους, τόλμημα τόσοσ παράδοξον καὶ φρικιαστικόν.

Διὰ τοῦτο λέγει: «θὰ πῆσῃ θλίψις τέτοια ποῦ δὲν ἔπεσε ἄλλοτε, οὔτε θὰ ξαναγίνῃ, καὶ ἂν δὲν ἐσπντομεῶντο αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι, κανεὶς ἄνθρωπος δὲν θὰ ἐσώζετο. Ἄλλὰ πρὸς χάριν τῶν ἐκλεκτῶν θὰ συντομευθοῦν αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι». **16** Ἀπὸ αὐτὰ παρομοιάζει αὐτοὺς νὰ εἶναι ἀξιοὶ ἀσθητοτέρας τιμωρίας ἀπὸ τὴν ἀναφερθεῖσαν, τὰς ἡμέρας τοῦ πολέμου, λέγω τώρα, καὶ τῆς πολιουρκίας ἐκείνης. Αὐτὸ δὲ, τὸ ὅποιον λέγει, εἶναι τὸ ἐξῆς περίπου. Ἐὰν διετηρεῖτο περισσότερο, λέγει, ὁ πόλεμος τῶν Ῥωμαίων κατὰ τῶν Ἱεροσολύμων, ὅλοι οἱ Ἰουδαῖοι θὰ ἐφονεύοντο. Διότι ἐδῶ κάθε Ἰουδαϊκὴ ψυχὴ ὑπονοεῖται, καὶ οἱ ἔξω καὶ οἱ μέσα. Διότι δὲν ἐπολέμουν μόνον κατὰ τῶν κατοίκων τῆς Ἰουδαίας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀπανταχοῦ διεσκορπισμένους τοὺς ἀπεκήρυττον καὶ τοὺς ἐδίωκον, λόγῳ τοῦ κατ' ἐκεῖναν μίσους.

Ποίους δὲ ἐδῶ θεωρεῖ ἐκλεκτούς; Τοὺς πιστοὺς οἱ ὅποιοι εἶχον ἀπομείνει μετὰξὺ αὐτῶν. **17** Διὰ νὰ μὴ λέγουν οἱ Ἰουδαῖοι, ὅτι διὰ τὸ κήρυγμα καὶ διὰ τὴν προσκύνῃν τοῦ Χριστοῦ ἔγιναν τὰ κακὰ αὐτὰ, φανερώναι ὅτι ὄχι μόνον δὲν ἔγιναν οἱ πιστοὶ αἴτιοι τούτων, ἀλλ' ὅτι ἐὰν ἐκεῖνοι δὲν ἦσαν, καθ' ὀλοκληρίαν θὰ ἐφονεύοντο ἅπαντες, διότι ἐὰν ἐπέτρεπεν ὁ Θεὸς νὰ συνεχισθῇ ὁ πόλεμος, δὲν θὰ ἔμεινεν οὐδὲ ἓνας Ἰσραελῆς.

Ἄλλὰ διὰ νὰ μὴ καταστραφῶν μαζί μὲ τοὺς ἀπίστους Ἰουδαίους ὅσοι ἐξ αὐτῶν ἔγιναν πιστοί, γρήγορα ἐσταμάτησε τὴν μάχην καὶ ἔδωκε τέλος εἰς τὸν πόλεμον. Διὰ τοῦτο λέγει «χάριν τῶν ἐκλεκτῶν θὰ συντομευθῶν αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι».

Κ Αὐτὰ δὲ ἔλεγε, ἀφῆνων παρηγορίαν εἰς τοὺς πιστοὺς ποὺ εὑρίσκοντο διεσκορπισμένοι ἐντὸς τῶν Ἰουδαίων, καὶ τοὺς ἔδωκε νὰ ἀναπνεύσουν, διὰ νὰ μὴ φοβούνται ὅτι θὰ συναπολεσθῶν. Ἐάν δὲ ἐδῶ εἶναι τόση ἡ πρόνοια τῶν πιστῶν, ὥστε δι' αὐτοὺς νὰ σώζωνται καὶ ἄλλοι, καὶ χάριν τῶν Χριστιανῶν νὰ ἀπομένουν ἐλάχιστοι ἀπὸ τοὺς ἀπίστους Ἰουδαίους, πόση θὰ εἶναι ἡ τιμὴ κατὰ τὸν καιρὸν τῶν στεφάνων; Μὲ αὐτὰ καὶ αὐτοὺς παρηγορεῖ, νὰ μὴ ὑποφέρουν ἕνεκα τῶν κινδύνων ποὺ θὰ διατρέχουν, ἀφοῦ θεοβαίως καὶ οἱ Ἑβραῖοι παρόμοια πάσχουν, καὶ μάλιστα χωρὶς κανένα κέρδος, καὶ ἐπὶ κακῇ τῆς κεφαλῆς των. **¶ 23-4** Δὲν παρηγοροῦσε δὲ μόνον τοὺς μαθητὰς ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀπεμάκρυνεν ἀπὸ τὰ ἑβραϊκὰ ἔθιμα χωρὶς τυμπανοκρασίας καὶ χωρὶς νὰ προκαλῆ ὑποψίας. Διότι ἐάν δὲν γίνῃ μεταβολὴ (ὑπὲρ τῶν Ἰουδαίων), οὔτε ὁ ναὸς θὰ ἐπανακτισθῆ, εἶναι φανερόν ὅτι θὰ παύσῃ καὶ ὁ νόμος. Ἄλλὰ φανερώς μὲν τοῦτο δὲν τὸ εἶπε, ὅμως τὸ ὑπεδήλωσε μὲ τὴν ὀλιτολεῖα αὐτῶν καταστροφῆν. Δὲν τὸ εἶπε δὲ φανερώς, διὰ νὰ μὴ προκαλέσῃ πρὶν ἀπὸ τὴν ὥραν αἰσθησθῶν. Διὰ τοῦτο οὔτε προηγουμένως, ὅταν ἤρχισε, εἰσῆλθεν εἰς τὸ θέμα τοῦτο, ἀλλὰ ἀφοῦ ἑταλάνισε πρῶτον τὴν πόλιν, καὶ τοὺς ἠνάγκασε νὰ ἐρωτήσουν σχετικῶς μὲ τὴν μεγαλοπρέπειαν τῶν λίθων, ὥστε, ὡσάν νὰ ἀπαντᾷ εἰς τὴν ἐρώτησίν των, ἐξαγγέλλει ὅλα ὅσα θὰ συμβοῦν εἰς τὸ μέλλον. **¶ 5** Σὺ δὲ κάνε μου τὴν χάριν καὶ ἐξέτασε τὴν οικονομίαν τοῦ Πνεύματος, ὅτι περὶ αὐτῶν τίποτε δὲν ἔγραψεν ὁ Ἰωάννης, διὰ νὰ μὴ φανῆ ὅτι γράφει ἐκ τῶν ὑπέ-

ρων μετὰ τὴν πραγματοποιήσιν τῆς Ἰστορίας αὐτῆς. Διότι αὐτὸς ἔζησε χρόνον πολὺν καὶ μετὰ τὴν καταστροφῆν. Ἄλλὰ αὐτοὶ ποὺ ἀπέθανον πρὸ τῆς καταστροφῆς (τῶν Ἱεροσολύμων τῷ 71 μ.Χ.) καὶ τίποτε ἀπὸ αὐτὰ δὲν εἶδον, αὐτοὶ γράφουν, ὥστε ἀπὸ παντοῦ νὰ διαλάμψῃ ἡ ἰσχύς τῆς προφητείας.

«Τότε ἐάν σὰς εἴπη κανεῖς; Νὰ ἐδῶ εἶναι ὁ Χριστὸς ἢ ἐκεῖ, νὰ μὴ τὸν πιστεύσητε. Διότι θὰ ἐμφανισθοῦν ψευδοχριστοὶ καὶ ψευδοπροφῆται καὶ θὰ κάνουν μεγάλα θαύματα καὶ περίεργα, ὥστε νὰ πλανήσουν, εἰ δυνατὸν καὶ τοὺς ἐκλεκτοὺς. Ἰδοὺ σὰς τὰ προεῖπα. **¶** Ἐάν σὰς εἴπουν Ἰδοὺ, εἶναι εἰς τὴν ἔρημον, μὴ πηγαίνετε. Ἰδοὺ εἶναι εἰς τὰ ἀπόμερα δωμάτια, μὴ τοὺς πιστεύσητε. Διότι ὅπως ἡ ἀστρατὴ θγαίνει ἀπὸ τὴν Ἀνατολὴν καὶ φαίνεται μέχρι τὴν δύσιν, ἔτσι θὰ συμβῆ καὶ μὲ τὴν ἔλευσιν τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Ὅπου εἶναι τὸ πτώμα ἐκεῖ θὰ συναχθοῦν καὶ οἱ ἀετοί» (στῖχ. 23 - 28).

Ἀφοῦ ὀλοκλήρωσε τὰ περὶ τῶν Ἱεροσολύμων, ἐν συνεχείᾳ περιᾶ εἰς τὴν ἔλευσίν Του, καὶ λέγει εἰς αὐτοὺς τὰ σημεῖα, τὰ ὅποια δὲν ἦσαν χρήσιμα μόνον εἰς αὐτοὺς ἀλλὰ καὶ εἰς ἡμᾶς καὶ εἰς ἐκείνους ποὺ θὰ ἔλθουν μετὰ ἀπὸ ἡμᾶς ὅλους. Τότε, πότε; Ἐδῶ, αὐτὸ τὸ ὅποιον πολλὰς φορὰς εἶπον τὸ «τότε», δὲν θὰ ἀκολουθήσῃ χρονικῶς τὴν σειρὰν τῶν ὅσων προεῖπα προηγουμένως. **¶** Διότι ὅπου ἤθελε νὰ ἀναφέρῃ ἀκολουθίαν γεγονότων, ἔλεγεν «ἀμέσως μετὰ τὴν θλίψιν τῶν ἡμερῶν ἐκεῖνων» (στ. 29). Ἐδῶ ὅμως δὲν γίνεται τοῦτο, ἀλλὰ τὰ «τότε» δὲν δηλώνει τὸ μετὰ ἀπὸ τὰ γεγονότα αὐτὰ ἀμέσως, ἀλλὰ τὰ γεγονότα ποὺ θὰ γίνων εἰς τὸν καιρὸν ποὺ αὐτὸς ὤρισε νὰ γίνων, καὶ τὰ ὅποια ἐπράκειτο νὰ ἀναφέρῃ. Ἔτσι καὶ ὅταν λέγῃ: «Κατ' ἐκεῖνον τὸν

καιρόν ἔρχεται ὁ Ἰωάννης ὁ βαπτιστής¹, δὲν ἀναφέρεται εἰς τὸν ἀμέσως συνεχιζόμενον χρόνον, ἀλλὰ τὸν μετὰ ἀπὸ πολλὰ χρόνια, τὸν καιρὸν κατὰ τὸν ὁποῖον αὐτὰ ἐλάμβανον χώραν, αὐτὰ τὰ ὁποῖα ἐπρόκειτο νὰ ἀναφέρῃ. Διότι καὶ περὶ τῆς Γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ ἀφοῦ ὠμίλησεν ὁ εὐαγγελιστὴς καὶ τῆς παρουσίας τῶν μάγων, ἀμέσως ὁμιλεῖ περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Ἡρώδου· «Εἰς ἐκείνας τὰς ἡμέρας ἔρχεται ὁ Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής», ἂν καὶ τριάκοντα ἔτη ἐμεσολάβησαν. Ἀλλὰ τοῦτο εἶναι σύνθησις τῆς Γραφῆς νὰ χρησιμοποιοῖ αὐτὸν τὸν τρόπον τῆς ἱστορικῆς ἐκθέσεως.

12 Ἔτσι λοιπὸν καὶ ἐδῶ, ἀφοῦ ἐπήδησε ὁλον τὸν μεσολαθῆσαντα χρόνον ἀπὸ τῆς καταστροφῆς τῶν Ἱεροσολύμων μέχρι τῶν προειδοποιητικῶν σημείων τῆς συντελείας, ἀναφέρει αὐτὰ πού θὰ προηγηθοῦν ἀμέσως πρὸ τῆς συντελείας τοῦ κόσμου. «Τότε λοιπὸν, ἐάν τις κάποιος σὰς εἶπῃ, λέγει, Ἰδοὺ ἐδῶ ὁ Χριστὸς εἶναι ἢ ἐκεῖ, μὴ τὸν πιστεύσητε».

13 Ἐκ τῶν προτέρων καὶ τοὺς ἀπαλλάσσει ἀπὸ τοπικῶν προσδιορισμῶν καὶ τοὺς ἀναγγέλλει τὰ ἰδιώματα τῆς Δευτέρας παρουσίας Του, καὶ τὰ σημάδια τῶν πλανῶν. Διότι δὲν θὰ ἐμφανισθῇ, ὅπως ἐνεφανίσθη προηγουμένως εἰς τὴν Βηθλεὲμ, καὶ εἰς κάποιαν γωνίαν τῆς γῆς, καὶ κανεὶς δὲν τὸν ἐγνώριζεν ἐξ ἀρχῆς. Ἀλλὰ τώρα ἐμφανῶς καὶ μεθ' ὅλης τῆς Μεγαλοπρεπειας, καὶ δὲν θὰ χρειάζεται νὰ τὸν ἀναγγεῖλῃ κανεὶς. Δὲν εἶναι δὲ μικρὸ τοῦτο τὸ σημεῖον τῆς ὀλοφάνερης ἐλευσεώς Του. Σκέψου δὲ ὅτι ἐδῶ τίποτε περὶ πολέμου δὲν λέγει, (διότι διευκρινίζει τὸν λόγον περὶ τῆς ἐλευσεώς Του), παρὰ μό-

1. Ματθ. 3, 1.

νον περὶ ἐκείνων πού ἐπιχειροῦν νὰ ἀπατήσουν. **14** Διότι κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Ἀποστόλων ἄλλοι ἐξηπάτων τοὺς πολλοὺς, «Διότι θὰ ἔλθουν, λέγει, καὶ θὰ ἀπατήσουν πολλοὺς». Ἄλλοι ὅμως πρὸ τῆς Δευτέρας παρουσίας Αὐτοῦ καὶ οἱ ὁποῖοι θὰ εἶναι φαρμακερωτέροι ἀπὸ τοὺς πρώτους. «Διότι θὰ κάνουν, λέγει, σημεῖα καὶ τέρατα, ὥστε νὰ πλανήσουν, εἰ δυνατόν, καὶ αὐτοὺς τοὺς ἐκλεκτούς». Ἐδῶ τὸν ἀντίχριστον ἀναφέρει καὶ δείχνει καὶ ποῖοι θὰ τὸν συνδράμουν, περὶ τοῦ ὁποῖου καὶ ὁ Παῦλος ὡς ἐξῆς λέγει· Διότι ἀφοῦ ἐκάλεισεν αὐτὸν ἀνθρώπον τῆς ἀμαρτίας καὶ «Υἱὸν τῆς ἀπωλείας», συνέχισεν· «Ἡ ἔλευσις δὲ τοῦ ἀνόμου θὰ γίνῃ δι' ἐνεργείας τοῦ Σατανᾶ μετὰ πᾶσαν δύναμιν καὶ μετὰ παραπλανητικὰ καὶ ψευδῆ σημεῖα καὶ τέρατα, καὶ μετὰ κάθε εἶδους ἀπάτης τοῦ κακοῦ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων πού χάνονται»².

Κοίταξε πῶς τοὺς διασφαλίζει· «Μὴ ἐξέλθητε, λέγει, εἰς τὴν ἔρημον, μὴ εἰσέλθητε εἰς τὰ ἀπόμερα δωμάτων». «¹ Δὲν τοὺς εἶπε· φύγετε καὶ μὴ πιστεύσητε, ἀλλὰ μὴ εἰσέλθητε καὶ μὴ ἐξέλθητε, καὶ διότι πολλὴ θὰ εἶναι τότε ἡ ἀπάτη, λόγῳ τοῦ ὅτι καὶ σημεῖα τῆς ἀπάτης θὰ λάβουν χώραν.

Ἀφοῦ λοιπὸν εἶπε πῶς ἐκεῖνος, ὁ ἀντίχριστος, θὰ ἔλθῃ, τρόπον τινὰ ὅτι θὰ ἔλθῃ τοπικῶς, τώρα λέγει πῶς θὰ ἔλθῃ καὶ ὁ Ἰδιος. Πῶς λοιπὸν θὰ ἔλθῃ ὁ Κύριος; «Ὅπως ἡ ἀστραπὴ θγαίνει ἀπὸ τὴν Ἀνατολὴν καὶ φαίνεται μέχρι τῆς Δύσεως, ἔτσι θὰ γίνῃ καὶ ἡ Παρουσία τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Διότι ὅπου εἶναι τὸ πτώμα, ἐκεῖ καὶ οἱ ἄετοί». Πῶς λοιπὸν φαίνεται ἡ ἀστραπὴ; Δὲν χρειάζεται ἀγγελιοφόρον, δὲν χρειάζεται κήρυκα, ἀλ-

2. Β' Θεσ. 2, 8.

λά και εις εκείνους πού κάθηται εις τὸ σπίτι, και εις τὰ δωμάτια, με ἀστραπιαίαν ὄρμην θά ἐμφανισθῆ εις β-
λην τὴν οἰκουμένην. **¶** Ἔτσι θά εἶναι ἡ Παρουσία ἐκεί-
νη, συγχρόνως θά φαίνεται πανταχοῦ λόγω τῆς λαμπρό-
τητος τῆς Δόξης. Ἐναφέρει δὲ και ἄλλο σημεῖον. «Ὅπου
τὸ πτώμα, ἐκεῖ και οἱ ἀετοὶ και φανερώνει ἔτσι τὸ πλη-
θος τῶν ἀγγέλων, τῶν μαρτύρων, τῶν ἁγίων ἀπάντων.
Ἐπειτα ἀναφέρει θαύματα φοβερά.

Ποῖα δὲ εἶναι τὰ θαύματα; «Ἀμέσως μετὰ τὴν θλι-
ψιν τῶν ἡμερῶν ἐκείνων, λέγει, ὁ ἥλιος θά σκοτεινιά-
σῃ». Θλίψιν ὅμως ἡμερῶν ποῖαν ὀνομάζει; Τοῦ ἀντιχρί-
στου και τῶν ψευδοπροφητῶν. Θλίψιν μεγάλη θά υπάρ-
χῃ τότε, διότι θά εἶναι τόσο πολλοὶ οἱ ἀκατεῶνες. Ἀλ-
λά δὲν θά παρατείνεται εις μακρὸν χρονικὸν διάστημα.
Διότι, ἂν διὰ τοὺς πιστοὺς ἐσυντομεύθῃ ὁ Ἰουδαϊκὸς πό-
λεμος, πολὺ περισσότερον ὁ πειρασμὸς αὐτὸς θά περιο-
ρισθῆ δι' αὐτοὺς τοὺς ἰδίους. **¶** Διὰ τοῦτο δὲν εἶπε μετὰ
τὴν θλίψιν, ἀλλὰ «ἀμέσως μετὰ τὴν θλίψιν τῶν ἡμερῶν
ἐκείνων ὁ ἥλιος θά σκοτεινιάσῃ». Διότι σχεδὸν ὅλα θά
γίνουιν μαζί. Διότι οἱ ψευδοπροφῆται και ψευδοχριστοὶ
μετὰ τὴν ἐλευσίαν των θά προκαλέσουιν ταραχὴν, και ἀμέ-
σως ὁ Κύριος θά ἐμφανισθῆ. **¶** Διότι και ἡ ταραχὴ
πού πρόκειται νὰ πέσῃ τότε εις τὴν οἰκουμένην δὲν θά
εἶναι μικρά. Πῶς δὲ θά ἐλθῇ; Θά μετασχηματισθῆ λοι-
πὸν ἢ κτίσις αὐτή, διότι και ὁ ἥλιος θά σκοτισθῆ, χωρὶς
νὰ ἀφανισθῆ, ἀλλὰ θά νικηθῆ ἀπὸ τὸ φῶς τῆς παρου-
σίας Αὐτοῦ. Καὶ τὰ ἄστρα θά πέσουιν. Διότι ποῖα ἢ χρη-
σιμότης των, ἀφοῦ δὲν θά ὑπάρχῃ νύκτα; Καὶ αἱ Δυνά-
μεις τῶν οὐρανῶν θά σαλευθοῦν και πολὺ ὀρθῶς, ἀφοῦ
θά βλέπουιν νὰ γίνετῃ τόσο μεγάλη μεταβολή. Διότι
ἐάν, ὅταν ἔγινον τὰ ἄστρα, τόσο ἐξεπλάγησαν και ἐ-
θαύμασαν: «Διότι ὅταν ἔγινον τὰ ἄστρα με ἐδοξολόγη-

σαν, λέγει, με φωνὴν μεγάλην ὅλοι οἱ ἄγγελοι.»³, πολὺ
περισσότερον ὅταν βλέπουιν ὅλα νὰ μεταρρυθμίζωνται,
και οἱ σύμβουλοι των ἄνθρωποι νὰ δίδουιν λογαριασμὸν,
¶ και ὀλόκληρος ἡ οἰκουμένη νὰ παρίσταται εις φοβε-
ρὸν δικαστήριον, και οἱ ἄνθρωποι πού ἐγεννήθησαν ἀ-
πὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀδάμ μετὰ τῆς Δευτέρας Αὐτοῦ πα-
ρουσίας νὰ δίδουιν λόγον δι' ὅλα ὅσα ἔπραξαν, πῶς δὲν
θά φρίξουιν και δὲν θά σαλευθοῦν; Τότε θά φανῆ τὸ ση-
μεῖον τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου εις τὸν οὐρανόν, ταυτέστιν
ὁ Σταυρὸς, λαμπρότερος και αὐτοῦ τοῦ ἡλίου. Διότι ἂν
ὁ ἥλιος σκοτεινιάσῃ και κρύπτεται, ὁ Σταυρὸς ὅμως
φαίνεται. Δὲν θά ἐφαίνετο, ἐάν δὲν ἦτο λαμπρότερος
πολὺ περισσότερον ἀπὸ τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας. Διὰ ποῖον
λόγον τοῦτο τὸ σημεῖον φαίνεται; Διὰ νὰ ἀποστομωθῆ
ἡ ἀναισχυντία τῶν Ἑβραίων, ἐκ τῆς ὑπερβολικῆς λαμ-
πρότητος. Καὶ διότι μέγιστον δικαίωμα τοῦ Χριστοῦ εἶ-
ναι νὰ ἔχῃ τὸν Σταυρὸν και ἔτσι νὰ παρουσιασθῆ εις ἐ-
κείνο τὸ δικαστήριον, δεικνύων ὄχι μόνον τὰ τραύματα,
ἀλλὰ και τὸν ἐπονείδιστον θάνατον. **¶** «Τότε θά θρη-
νήσουιν αἱ φυλαί». Διότι δὲν θά χρειασθοῦν μάρτυρες
κατηγορίας, ὅταν ἴδουιν τὸν Σταυρὸν. Θά θρηνήσουιν,
διότι τίποτε δὲν ὠφελήθησαν ἀπὸ τὸν θάνατόν Του, διότι
ἐσταύρωσαν Αὐτὸν πού ἔπρεπε νὰ προσκυνήσουιν. Εἶδες
πῶς ὑπεγράμμισε τὴν παρουσίαν Του με φοβερότητα;
Πῶς ἐνεθάρρυνε τὰ φρονήματα τῶν μαθητῶν; Διὰ τοῦτο
ἀκριβῶς θέτει κατ' ἀρχὰς τὰ λυπηρά, και ὕστερα τὰ ὀ-
φέλιμα, ὥστε καὶ ἀπὸ αὐτὰ νὰ τοὺς ἐνισχύσῃ και νὰ
τοὺς παρηγορήσῃ.

Και περὶ τοῦ Πάθους ὁμιλεῖ πάλιν εις αὐτοὺς, και
περὶ τῆς Ἀναστάσεως, και τοῦ ἀκτινοβολούντος ἀπὸ

3. Ἰδὲ 28, 7.

λαμπρότητα σχήματος τοῦ Σταυροῦ μνημονεύει, ὥστε αὐτοὶ νὰ μὴ αἰσχύνωνται, οὔτε νὰ ὑποφέρουν, ὅταν θεοβαίως ἀργότερον ἔρχεται καὶ ἀντὶ θαυμάτων προβάλλει τὸν σταυρόν. Ἄλλος δὲ προφήτης λέγει «Θὰ στρέψουν τὴν προσοχὴν τῶν πρὸς Αὐτόν, τὸν ὅποιον ἐκακοποίησαν»⁴. **¶** Διὰ τοῦτο θὰ θρηνησοῦν αἱ φυλαὶ (τῶν Ἑβραίων), ὅταν ἴδουν ὅτι Αὐτὸς εἶναι Ἐκεῖνος. Ἐπειδὴ δὲ τοὺς συνέστησε τὴν προσοχὴν καὶ εἰς τὸν Σταυρόν, προσέθεσεν ὅτι «Θὰ ἴδουν τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου νὰ ἔρχεται, ὄχι ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, ἀλλὰ ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς» (στίχ. 31). Διότι μὴ νομίσης, λέγει, ἐπειδὴ ἤκουσας περὶ σταυροῦ, ὅτι πρόκειται πάλιν διὰ κάτι σκυθρωπῶν, διότι θὰ ἔλθῃ με δύνανμιν καὶ με δόξαν πολλήν. Φέρει δὲ τὸν σταυρόν, διὰ νὰ καταστή ἡ ἁμαρτία τῶν λόγος αὐτοκαταδίκης τῶν. Ὅπως ἐάν κάποιος ἐπληγώνετο ἀπὸ λίθου, ἤθελεν ἐπιδεικνύει τὸν ἴδιον τὸν λίθον, παρὰ τὰ αἱματωμένα ἐνδύματα. Καὶ εἰς τὴν νεφέλην ἔρχεται, διότι ἀνελήφθη. **¶** Καὶ καθὼς τὸν ἀντικρύζουσιν αἱ φυλαὶ, θρηνοῦν. Δὲν θὰ σταματήσουν ἅμως τὰ δεινὰ τῶν μέχρι τῶν θρήνων τῶν, ἀλλ' ὁ μὲν θρήνος θὰ γίνῃ, διὰ νὰ ρίψουν οἱ ἴδιοι τὴν καταδικαστικὴν ψῆφον καὶ καταδικάσουσιν τοὺς ἑαυτοῦς τῶν. Τότε πάλιν «θὰ ἀποστείλῃ τοὺς ἀγγέλους Του με μεγάλην σάλπιγγα, καὶ θὰ συναθροίσουν τοὺς ἐκλεκτοὺς Του ἀπὸ τοὺς τέσσαρες ἀνέμους ἀπὸ τὸ ἕνα ἄκρον τοῦ οὐρανοῦ ἕως τὸ ἄλλο ἄκρον αὐτοῦ» (στίχ. 31).

Ὅταν δὲ ἀκούσης αὐτά, σκέψου τὴν κόλασιν αὐτῶν ποὺ θὰ ἀπομείνουν. Διότι δὲν θὰ τιμωρηθοῦν μόνον τότε, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν στιγμὴν αὐτήν. **¶** Καὶ αὐτὸ

4. Ζαχ. 12, 10. Ἰω. 19, 37.

τὸ ὅποιον ἀνωτέρω ἀνέφερον, ὅτι θὰ λέγουν «Εὐλόγημένος ὁ Ἐρχόμενος εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου»⁵. Ἔτσι καὶ ἐδῶ εἶπ' «θὰ θρηνησοῦν». Διότι, ἐπειδὴ ὠμίλησεν εἰς αὐτοὺς περὶ φοβερῶν πολέμων, νὰ μάθουν ὅτι μετὰ ἀπὸ τὰ ἐδῶ θασανιστήρια, ἀναμένουν αὐτοὺς καὶ ἐκεῖ θασανιστήρια. Καὶ νὰ θρηνηλογοῦν τοὺς παρουσιάζει, καὶ νὰ ἀποχωρίζωνται ἀπὸ τοὺς ἐκλεκτοὺς, καὶ εἰς τὴν γέννησαν νὰ παραβίδωνται. Μὲ αὐτὰ πάλιν διεγείρει τὸ ἐνδιαφέρον τῶν μαθητῶν, καὶ δεικνύει ἄφ' ἑνὸς μὲν ἀπὸ πόσα δεινὰ θὰ ἀπαλλαγοῦν, ἄφ' ἑτέρου δὲ πόσα ἀγαθὰ θὰ ἀπολαύσουν.

Καὶ διατὶ λοιπὸν καλεῖ τοὺς ἐκλεκτοὺς δι' ἀγγέλων, ἀφοῦ ἔρχεται ὁ ἴδιος τόσον ἐντυπωσιακῶς; Διὰ νὰ τιμῆσῃ αὐτοὺς καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. Ὁ δὲ Παῦλος λέγει «ὅτι θὰ ἀρπαγοῦν εἰς τὰς νεφέλας». **¶** Εἶπε δὲ καὶ τοῦτο, ὅταν περὶ ἀναστάσεως ὠμίλει. «Διότι αὐτὸς ὁ Κύριος, λέγει, θὰ κατεβῇ ἀπὸ τὸν οὐρανὸν με παράγγελμα, με φωνὴν ἀρχαγγέλου»⁶. Ὡστε, ὅταν ἀναστηθοῦν οἱ ἐκλεκτοὶ θὰ τοὺς συλλέξουν οἱ ἄγγελοι, καὶ ὅταν συγκεντρωθοῦν θὰ τοὺς ἀρπάξουν αἱ νεφέλαι. Καὶ αὐτὰ θὰ γίνουν αὐτομάτως καὶ εἰς ἕνα δευτερόλεπτον. Διότι δὲν καλεῖ αὐτοὺς καθὼς μένει ἐπάνω, ἀλλ' ὁ ἴδιος ἔρχεται με σάλπιγγα. Καὶ τί χρειάζονται αἱ σάλπιγγες καὶ ὁ ἦχος; Πρὸς ἕγερσιν ἐκ τοῦ ὑπνου, πρὸς ψυχικὴν εὐχαρίστησιν, πρὸς φανέρωσιν τῆς ἐκπλήξεως δι' αὐτὰ ποὺ γίνονται, πρὸς ψυχικὴν ὀδύνην αὐτῶν ποὺ ἀπομένουν. **¶** Ἄλλοίμονον, ἀπὸ τὴν ἡμέραν ἐκείνην τὴν φοβερὴν! Πρέπει ἐμεῖς νὰ χαίρομεν ὅταν ἀκούωμεν αὐτά, ἀλλὰ πονοῦμε ψυχικῶς, καὶ κατασουφιάζομε καὶ σκυθρωπάζομεν. Ἡ μήπως μόνον ἐγὼ παθαίνω αὐτά, σεῖς

5. Ματθ. 23, 39.
6. Α' Θεσ. 4, 16.

δὲ χαίρετε καθὼς ἀκούτε αὐτά; Διότι ἐμὲ θεθαίως καὶ κάποια φρίκη μὲ καταλαμβάνει καθὼς λέγονται, καὶ κλαίω πικρῶς, καὶ ἀπὸ τὰ θάθη τῆς καρθίας στενάζω. Ὅχι διότι κανένα ἀπὸ αὐτὰ ἀφορᾷ ἐμὲ, ἀλλὰ δι' ἐκεῖνα πού ἐλέχθησαν μετὰ ἀπὸ αὐτά, διὰ τὰ λόγια πρὸς τὰς παρθένους, καὶ πρὸς αὐτὸν πού κατέχωσε τὸ τάλαντον πού ἔλασθε, καὶ πρὸς τὸν πονηρὸν δοῦλον. Δι' αὐτὰ κλαίω, διὰ τὴν μελλοντικὴν πτώσιν ἀπὸ τόσοσιν μεγάλῃν δόξῃν, ἀπὸ μίαν τέτοιαν ἐλπίδα ἀγαθῶν καὶ μάλιστα διαρκῆ καὶ παντοτινῆν, ἐάν δὲ πρὸς στιγμὴν δὲν προσέξωμεν. **Δ** Διότι ἐάν μὲν ὁ κόπος ἦτο πολὺς καὶ ὁ νόμος βαρὺς, ἔπρεπε καὶ πάλιν ἔτσι ἄνα νὰ τὰ κάνωμεν. Καὶ τότε ὅμως πολλοὶ ἀπὸ τοὺς δκητροὺς θὰ ἐφαίνοντο ὅτι ἔχουν κάποιασιν πρόφασιν, πρόφασιν ψυχρὰν μὲν θὰ παρουσιάζοντο ὅτι ἔχουν, δηλαδὴ τὸ ὑπέρογκον τῶν ἐντολῶν, καὶ ὅτι μέγας ὁ κόπος, καὶ ἀπέραντος ὁ χρόνος, καὶ ἀφόρητον τὸ φορτίον.

Τώρα δὲ τίποτε παρόμοιον δὲν ἠμποροῦμε νὰ προσβάλωμε διὰ τὸ ὅποιον μάλιστα μέλλει ὀχι ὀλιγώτερον νὰ μᾶς κατατρώγῃ ἢ γέεννα κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον, ἀφοῦ ἐξ αἰτίας μικροῦ πειρασμοῦ καὶ δι' ὀλιγον ἰδρωτά, ἀπολέσασμεν τὸν ἰδρωτά καὶ τὰ μυστηριώδη ἀγαθά. Διότι καὶ ὁ χρόνος μικρὸς, καὶ ὁ πόνος ὀλίγος, **Β** καὶ ὅμως παραλύσμεν καὶ ἐκπίπτομεν καὶ πάλιν. Εἰς τὴν γῆν ἀγωνίζεσαι, καὶ εἰς τοὺς οὐρανοὺς ὁ στέφανος, ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων θασασνίζεσαι, καὶ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τιμᾶσαι. Ἐπὶ δύο ἡμέρας τρέχεις, καὶ εἰς ἀπείρους αἰῶνας ἐκτείνονται τὰ βραβεῖα. Εἰς φθαρτὸν σῶμα ἢ πάλιν, καὶ εἰς ἀφθαρτὸν ἢ τιμῆ. Καὶ χωρὶς νὰ ὑπολογίσωμεν αὐτά, πρέπει νὰ σκεφθῶμεν καὶ ἐκεῖνο, ὅτι καὶ ἂν δὲν ἐπροτιμήσαμεν διὰ τὸν Χριστὸν νὰ πάθωμεν τὰ δεινὰ, κατ' ἀνάγκην θὰ τὰ ὑφιστάμεθα ὀπωσδήποτε καὶ δι' ὅποιον, δὴποτε ἄλλον λόγον. **3:25** Διότι οὔτε ἐάν δὲν ἀποθά-

νης διὰ τὸν Χριστὸν, θὰ μείνης ἀθάνατος' οὔτε ἂν δὲν ρίψῃς τὰ χρήματα χάριν τοῦ Χριστοῦ, θὰ τὰ πάρῃς μαζί σου μετὰ θάνατον. Αὐτὰ ἀπαιτεῖ ἐκ μέρους σου, τὰ ὅποια καὶ ἂν δὲν σοῦ τὰ ζητοῦσε, θὰ τὰ ἐβιδες, διότι εἶσαι θνητός. Αὐτὰ θέλει νὰ κάνῃς μὲ τὴν θέλησίν σου, τὰ ὅποια ἀναγκάως σὺ πρέπει νὰ πράξῃς. Τόσον δὲ ζητεῖ νὰ κάνῃς μόνον, ὅσον καὶ ὑπὸ τοῦ Ἰδίου ἐγίνεν.

Ὡστε τὸ νὰ συμβοῦν αὐτά, καὶ νὰ περάσουν, θὰ γίνῃ ἀναγκαστικῶς καὶ ἀπὸ τὴν φυσικὴν πορείαν τῶν πραγμάτων. Εἶδες πόσον εὐκόλος ὁ ἀγὼν εἶναι; Αὐτὰ πάντως, λέγει, πού κατ' ἀνάγκην θὰ πάθῃς σὺ, προτίμησε νὰ τὰ ὑποστῇς δι' ἐμὲ. Αὐτὸ ἄς λάθῃ χώραν μόνον, καὶ θεωρῶ ἀρκετὴν τὴν ὑπακοήν.

Τὸ χρυσάφι πού πρόκειται νὰ δολεῖσῃ εἰς ἄλλον, τοῦτο δάνεισε εἰς ἐμὲ, καὶ θὰ τὸ ἔχῃς μὲ μεγαλύτερον τόκον, καὶ εἰς μεγαλύτεραν ἀσφάλειαν. **Β** Τὸ σῶμα τὸ ποῖον πρόκειται νὰ ὑποτάξῃς εἰς ἄλλον, τοῦτο ὑπόταξε εἰς ἐμὲ. Καὶ διότι θὰ ὑπερβοῦν αἱ ἀμοιβαὶ μου τοὺς κόπους σου καὶ μάλιστα μὲ μεγάλῃν διαφορᾷν. Σὺ δὲ εἰς μὲν τὰ ἄλλα προτιμᾷς ἐκεῖνον πού σοῦ δίδει τὰ περισσότερα, καὶ εἰς τὰ δάνεια, καὶ εἰς τὰς ἀγοράς, καὶ εἰς τὴν στρατεύειν. Τὸν δὲ Χριστὸν πού μόνος παρέχει περισσότερα ἀπὸ ὅλους, καὶ εἰς ἀπειρον βαθμόν, τοῦτον δὲν καταδέχεσαι. Καὶ τί εἶδους πόλεμος εἶναι αὐτός; Διὰτὶ ἡ τῶσῃ ἐχθρότης; Ἄπὸ πού λοιπὸν θὰ ἔχῃς συγγνώμην καὶ ὑπεράσπισιν; Οὔτε ἀπὸ πράγματα διὰ τὰ ὅποια προτιμᾷς ἀνθρώπους ἀπὸ ἄλλους ἀνθρώπους, καὶ διὰ τὰ ὅποια σεβόμενος τὸν Θεὸν ἔπρεπε νὰ τὸν προτιμήσῃς ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους; Διὰτὶ εἰς τὴν γῆν παρὰβίβεις τὸν ἑαυτὸν σου; Δῶσε τα εἰς τὸ ἰδικόν μου χέρι, λέγει. **Κ** Δὲν σοῦ φαίνεται ὅτι ἀπὸ τὴν γῆν ἀξιολπιστότερος εἶναι ὁ Δεσπότης τῆς γῆς; Διότι ἡ γῆ σοῦ

ἀποδίδει αὐτό πού θά σπείρης, καί πολλές φορές οὔτε αὐτό. Ὁ δὲ Θεὸς σοῦ ἀποδίδει καί ἀμοιβὰς διὰ φύλαξιν. Διότι καί ὑπερβολικῶς μᾶς ἀγαπᾷ. Διὰ τοῦτο καί ἂν θέλῃς νὰ δανείσῃς, σέ περιμένει πρόθυμος. Καί ἂν σπείρῃς, αὐτὸς τὸ ὑποδέχεται καί ἂν νὰ οικοδομήσῃς θέλῃς, σέ τραπᾷ πρὸς τὸν ἑαυτὸν του, καί λέγει· εἰς τὰ ἰδικά μου κτήματα οἰκοδομεῖ. Τί τρέχεις πρὸς τοὺς πτωχοὺς, πρὸς ἀνθρώπους πού ἔχουν πτωχεύσει; Τρέχε πρὸς τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος καί διὰ μικρά πράγματα σοῦ προσφέρει μεγάλας ἀμοιβάς. Ἄλλ' ἕως οὔτε μὲ αὐτὰ πού ἀκοῦμε, συνετιζόμεθα, ἀλλὰ ὅπου μάχαι, ὅπου πόλεμοι, ὅπου ἀνταγωνισμοί, ὅπου δίκαι καί σικοφαντίαι, ἐκεῖ σπεύδομεν.■

* Ἄραγε λοιπὸν δὲν μᾶς ἀποστρέφεται δικαίως καί μᾶς τιμωρεῖ, ὅταν εἰς ὅλα μᾶς δίδει τὸν ἑαυτὸν του, ἡμεῖς δὲ ἀντιτιθέμεθα; Εἶναι δὲ γενικῶς φανερόν. Διότι, εἴτε θέλεις νὰ στολιστῇς, λέγει, τὸν ἰδικόν μου στολισμόν· εἴτε νὰ ὀπλισθῇς, τὰ ἰδικά μου ὄπλα· εἴτε νὰ ἐνδυθῇς, τὸ ἰδικόν μου ἱμάτιον· εἴτε νὰ τραφῇς, εἰς τὴν ἰδικήν μου τράπεζαν· εἴτε νὰ θαδίσῃς, τὴν ἰδικήν μου ὄδον· εἴτε νὰ κληρονομήσῃς, τὴν ἰδικήν μου κληρονομίαν· εἴτε εἰς πατρίδα νὰ εἰσεέλθῃς, εἰς τὴν πόλιν τῆς ὁποίας τεχνίτης καί δημιουργὸς εἶμαι ἐγώ. Εἴτε νὰ οικοδομήσῃς οἰκίαν, εἰς τὰς ἰδικὰς μου σκηνάς οἰκοδομεῖς. Διότι ἐγὼ δι' ὅσα δίδω δὲν ζητῶ μισθὸν ἀπὸ σέ, ἀλλὰ καί διὰ τοῦτο ἀκριβῶς θά σοῦ ὀφείλω μισθὸν ἂν θελήσῃς νὰ χρησιμοποῦσῃς ὅλα τὰ ἰδικά μου. ■ Τί εἶναι δυνατόν νὰ συγκριθῇ μὲ τὴν γενναιοδωρίαν αὐτήν; Ἐγὼ εἶμαι πατήρ, Ἐγὼ ἀδελφός, Ἐγὼ νυμφίος, Ἐγὼ οἰκία, Ἐγὼ τροφодότης, Ἐγὼ ἱμάτιον, Ἐγὼ ρίζα, Ἐγὼ θεμέλιος λίθος, ὁτιδήποτε θέλεις. Ἐγὼ εἶμαι. Τίποτε δὲν θά σοῦ λείψῃ. Ἐγὼ καί θά σέ ὑπηρετήσω. «Διότι ἦλθον νὰ δια-

κονῆσω, ὄχι νὰ ἐξυπηρετηθῶ». 7 23 24 Ἐγὼ καί φίλος, καί μέλος, καί κεφαλή, καί ἀδελφός, καί ἀδελφή, καί μήτηρ. Ὅλα, Ἐγὼ. Μόνον νὰ θεωρῆσαι συγγενῆς μου. Ἐγὼ πτωχὸς διὰ σέ, καί περιπλανώμενος διὰ σέ, ἐπὶ σταυροῦ διὰ σέ, ἐπὶ τάφου διὰ σέ, εἰς τὸν οὐρανὸν μεσιτεύω διὰ σέ πρὸς τὸν Πατέρα, κάτω εἰς τὴν γῆν ἐστάλην ὑπὸ τοῦ Πατρὸς ὡς πρεσβευτῆς ἰδικός σου. Σὺ εἶσαι εἰς ἐμὲ τὰ πάντα, καί ἀδελφός, καί συγκληρονόμος, καί φίλος, καί μέλος. Τί περισσότερο θέλεις; Διατί Αὐτὸν πού τόσο σέ ἀγαπᾷ, τὸν ἀποστρέφουσαι; Τί εἰς τὸν κόσμον κάμνεις; Διατί ἀντλεις εἰς τρυπημένον πῖθον; Διότι αὐτὸ ἀπεικονίζει τὰς ταλαιπωρίας τοῦ παρόντος θείου. ■ Διατί εἰς τὴν φωτιάν κτυπᾷς; Διατί πυγμαχεῖς μὲ τὸν ἄερα; Διατί τρέχεις εἰς τὴν τύχην; Μήπως κάθε τέχνη δὲν ἔχει τὸν σκοπὸν τῆς; Εἶναι φανερόν διτι ἔχει. Δείξε μου καί σὺ τὸν σκοπὸν τῆς βιωτικῆς σου σπουδῆς. Ἄλλὰ δὲν ἔχεις. «Διότι ματαιότης ματαιότηταν, τὰ πάντα εἶναι ματαιότης». * Ἄς πᾶμε εἰς τοὺς τάφους, διὰ νὰ μοῦ δείξῃς τὸν πατέρα, νὰ μοῦ δείξῃς τὴν γυναῖκα. Ποῦ εἶναι ὁ ἐνδοξυμένος μὲ χρυσὰ ἐνδύματα; Ποῦ ὁ καθήμενος εἰς ὄχημα; Αὐτὸς πού διατηρεῖ στρατόπεδα, πού ἔχει ἀξιώματα, πού ἔχει κήρυκας; Αὐτὸς πού ἄλλους μὲν φονεῖ, ἄλλους δὲ θάζει εἰς τὰς φυλακάς; Αὐτὸς πού ὅποιον ἤθελε ἐφόνευε καί ὅποιον ἤθελε ἀπήλλασσε; Τίποτε δὲν βλέπω, παρὰ μόνον ὄσα, καί σκόληκας, καί ἀράχνας. Ὅλα ἐκεῖνα χῶμα, ὅλα ἐκεῖνα μῦθος, ὅλα ὄνειρα καί ὄκια, καί ἀπλή ἱστορία καί εἰκόνα. 8 Μᾶλλον δὲ οὔτε εἰκόνα. Τὴν μὲν εἰκόνα βλέπομεν ζωγραφισμένην. Ἐδῶ δὲ οὔτε εἰκόνα. Καί εἶθε μέχρις ἐδῶ νὰ ἦσαν τὰ δεινά.

7. Matth. 20, 28.

8. Ezek. 1, 1.

Τώρα λοιπόν άλλα μὲν, τὰ περὶ τιμῆς, καὶ ἀπολλύσεως, καὶ φθαρτῆς δόξης καταλήγουσιν εἰς τὴν σκιά, εἰς τὰ λόγια. Ἔλλα δὲ ἀπὸ αὐτὰ δὲν καταλήγουσιν μέχρι σκιᾶς καὶ λόγων, ἀλλὰ μένουσιν καὶ περιουοῦν μαζί μας ἐκεῖ, καὶ θὰ γίνουσι εἰς πάντας ὀλοφάνερα. Αἱ ἀρπαγαί, αἱ πλεονεξίαι, αἱ πορνείαι, αἱ μοιχεῖαι, τὰ πελώρια αὐτὰ δεινά, ποῦ οὔτε εἰς τὴν εἰκόνα, οὔτε ὑπὸ μορφὴν στάκτης, ἀλλὰ εἶναι γραμμμένα ἐπάνω ἐκεῖ καὶ τὰ λόγια καὶ τὰ ἔργα. Μὲ ποίους λοιπόν ὀφθαλμούς θὰ ἴδωμε τὸν Χριστόν; Διότι ἐάν κάποιος τὸν πατέρα του δὲν ὑποφέρει νὰ τὸν θλέπῃ, **11** ἐπειδὴ συναισθάνεται ὅτι ἔχει προσβάλει ἐκεῖνον, τὸν πατέρα μᾶλλον ποῦ εἶναι ἀπειρώς πραότερος πῶς θὰ τὸν ἀντιμετωπίσωμε τότε; Πῶς θὰ ὑποφέρωμεν; Καὶ διότι θὰ παρασταθῶμεν εἰς τὸ θεῖμα τοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ἐξέτασις θὰ εἶναι ἀκριβῆς εἰς ὅλα. Ἐάν δὲ κάποιος ἀπιστῇ εἰς τὴν Μέλλουσαν Κρίσιν, ἅς κοιτάξῃ τὰ ἐδῶ, τοὺς εὑρισκομένους εἰς τὰς φυλακὰς, εἰς τὰ μεταλλεῖα, εἰς τὰς κοπρίας, τοὺς δαιμονισμένους, τοὺς παραπαίοντας, αὐτοὺς ποῦ παλαίουσιν μὲ ἀβεραπέυτους ἀσθενείας, αὐτοὺς ποῦ ἀγωνίζονται διαρκῶς μέσα εἰς τὴν φτώχειαν, ποῦ συζοῦν μὲ τὴν πείναν, ποῦ εἶναι θεθαρυμένοι μὲ ἀνίατα πένθη, ποῦ εὑρίσκονται εἰς ἀίχμαλωσίαις.

12 Δὲν θὰ ὀφίσταντο δὲ αὐτοὶ ταῦτα, ἐάν καὶ ὄλους τοὺς ἄλλους ποῦ ἔκαμον τὰ ἴδια ἁμαρτήματα δὲν ἐπρόκειτο νὰ τοὺς ἀναμένη τιμωρία καὶ κόλασις. Ἐάν δὲ καθόλου δὲν ὑπέφεραν οἱ ὑπόλοιποι, τοῦτο λοιπὸν πρέπει νὰ σοὺ γίνῃ ἀπόδειξις ὅτι πάντως κάτι ὑπάρχει μετὰ τὴν ἀποδημίαν ἀπὸ ἐδῶ. **7-14** Διότι οὔτε ἐφόσον εἶναι ὁ ἴδιος Θεός, ἄλλους μὲν ἐτιμώρησε, ἄλλους δὲ ἀφήκεν ἀτιμωρήτους ποῦ ἔκαναν τὰ ἴδια ἢ καὶ χειρότερα παραπτώματα, ἐάν δὲν ἐπρόκειτο νὰ ἐπιβῶλῃ τιμωρίαν εἰς αὐτοὺς ἐκεῖ. Ἀπὸ αὐτὰ λοιπὸν τὰ λογικὰ ἐπιχειρήματα

καὶ παραδείγματα καὶ ἡμεῖς ἅς ταπεινώσωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας. Καὶ αὐτοὶ ποῦ διεπίστωσαν τὴν Μέλλουσαν Κρίσιν, ἅς πιστεύουσιν λοιπὸν, καὶ ἅς γίνονται καλύτεροι, ὥστε ἀφοῦ ζήσωμε ἐδῶ ἀξίως τῆς οὐρανίου Βασιλείας, καὶ τὰς μελλούσας τιμωρίας νὰ ἀποφύγωμεν καὶ τὰ αἰώνια ἀγαθὰ νὰ ἐπιτύχωμεν, μὲ τὴν χάριν καὶ φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΟΖ' (77)

(Ματθ. κβ' 32—51)

«Από τὴν συκῆν νὰ καταλάβετε τὴν παραβολὴν. Ἐκ τῶν δὲ κλάδων τῆς γίνῃ ἀπαλὸς καὶ θλαστήρουν τὰ φύλλα, καταλαμβάνετε ὅτι πληθαίνει τὸ καλοκαίρι. Ἔτσι καὶ σὺ, διὰν ἴσῃτε ἅλα αὐτά, νὰ γνωρίζετε ὅτι εἶναι πλησίον, εἰς τὴν πόρταν» (Ματθ. 24, 32—33).

Ἐπειδὴ εἶπεν ὅτι «ἀμέσως μετὰ τὴν θλίψιν τῶν ἡμερῶν ἐκείνων», αὐτοὶ δὲ τοῦτο ἐζήτησαν, τὸ μετὰ ἀπὸ πόσον χρόνον, καὶ αὐτὴν εἰδικῶς τὴν ἡμέραν ἐπεθύμουν νὰ γνωρίσουν, διὰ τοῦτο ὁ Χριστὸς θέτει τὸ παράδειγμα τῆς συκῆς καὶ δείχνει ὅτι δὲν εἶναι πολὺ τὸ διάστημα, ἀλλὰ συντόμως καὶ ἡ Δευτέρα Παρουσία θὰ γίνῃ. «Ἄδ-τό ὅχι μόνον μετὰ τὴν παραβολὴν, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ἐν συνεχείᾳ λέξεων ἐφάνερωσε καὶ εἶπε: «Μάθετε ὅτι εἶναι πλησίον εἰς τὴν πόρταν». Δι' αὐτοῦ καὶ κάτι ἄλλο προφητεύει: Ἐξέρως πνευματικῶν, καὶ γαλήνην ποῦ θὰ ἔλθῃ κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην εἰς τοὺς δικαίους, ὕστερα ἀπὸ τὸν χειμῶνα τῆς παρουσίας ζωῆς. Εἰς δὲ τοὺς ἀμαρτωλοὺς, τὸ ἀντίθετον, θὰ ἔλθῃ χειμῶν ὕστερα ἀπὸ τὸ ἐδῶ θέρος, πρᾶγμα ποῦ ἐν συνεχείᾳ ἐδήλωσε καὶ εἶπε: καθὼς αὐτοὶ θὰ διασκεδάζων, θὰ γνωρίσετε τὴν ἡμέραν.

Ὅχι δὲ μόνον διὰ τοῦτο ἔθεσε τὸ παράδειγμα τῆς συκῆς, διὰ νὰ δηλώσῃ τὸ μεσολαβοῦν διάστημα, (διότι ἠδύνατο καὶ κατ' ἄλλον τρόπον νὰ παραστήσῃ τοῦτο), ἀλλὰ διὰ νὰ πιστοποιήσῃ τὸν λόγον καὶ δι' αὐτοῦ ὅτι ὁπωσδήποτε ἔτσι θὰ συμβῇ. Ἐκ τῶν ἀκριβῶς τοῦτο (μετὰ τὴν συκῆν) θὰ συμβῇ, ἔτσι καὶ ἐκεῖνο (μετὰ τὴν παρουσίαν). Διότι καὶ ἅπου θεοθαίως θέλει νὰ ὁμιλήσῃ περὶ γεγονότος ποῦ ὁπωσδήποτε θὰ συμβῇ, τὸ παρομοιάζει με φυσικὰς μεταβολὰς καὶ ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς καὶ ὁ μακάριος Παῦλος ποῦ μιμεῖται Αὐτόν.

Διὰ τοῦτο καὶ περὶ Ἀναστάσεως ὅταν ὁμιλῇ λέγει: «Ὁ σπόρος τοῦ σιταριοῦ ποῦ πίπτει εἰς τὴν γῆν, ἐάν δὲν ἀποθάνῃ, αὐτὸς μόνος μένει. Ἐάν ἀποθάνῃ, πολὺν καρπὸν φέρει»¹. Ἀπὸ αὐτοῦ καὶ ὁ μακάριος Παῦλος ἐπειδὴ ἐδιδάχθη, χρησιμοποιεῖ τὸ ἴδιο παράδειγμα ὅταν ὁμιλῇ πρὸς τοὺς Κορινθίους περὶ Ἀναστάσεως. «Ἀνόητε, λέγει, ἐκεῖνο ποῦ σὺ σπέρνεις, δὲν παίρνει ζωὴν, ἐάν δὲν ἀποθάνῃ προηγουμένως»². Ἐπειτα διὰ νὰ μὴ ἐπανέλθουν γρήγορα εἰς τὸ ἴδιο καὶ ἐρωτήσων Πότε; θέτει εἰς τὸν νοῦν των ὅσα θὰ συμβοῦν καὶ λέγει: «Ἀλήθεια σὰς λέγω ὅτι δὲν θὰ περάσῃ ἡ γενεὰ αὕτη πρὶν γίνων ἅλα αὐτά» (στῆχ. 34). **¶** «Ταῦτα πάντα», Ποία; Πές μου. Τὰ περὶ τῶν Ἱεροσολύμων, τὰ περὶ τῶν πολέμων, τῆς πείνης, τῶν ἐπιδημιῶν, τῶν ψευδοπροφητῶν. Τὸ νὰ σπαρῇ παντοῦ τὸ Εὐαγγέλιον. Αἱ ἐπαναστάσεις, αἱ ταραχαί, ἅλα τὰ ἄλλα ὅσα ἀνεφέραμεν καὶ θὰ συμβοῦν μέχρι τῆς ἐλευσεως τοῦ Κυρίου.

Ποία λοιπὸν γενεὰ; Ἀπορεῖ ἄλλος. Ὁ Χριστὸς λέγει: «Ἡ γενεὰ αὕτη». Δὲν ὁμιλεῖ περὶ τῆς γενεᾶς ἐκείνης, ἀλλὰ περὶ τῆς γενεᾶς τῶν πιστῶν. Διότι γνωρίζει νὰ χαρακτηρίσῃ μίαν γενεάν ὅχι μόνον ἀπὸ τὴν ηλικίαν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν μορφήν τῆς ἠθικῆς καὶ τοῦ τρόπου διαβιώσεως. Ὅπως ὅταν λέγῃ «αὕτη ἡ γενεὰ τῶν ἀνθρώπων ποῦ ἀναζητοῦν τὸν Κύριον»³. Αὐτὸ τὸ ὁποῖον λοιπὸν ἔλεγε ἀνωτέρω ὅτι «πρέπει ἅλα νὰ ἐκπληρωθοῦν» καὶ πάλιν «θὰ κηρυχθῇ τὸ Εὐαγγέλιον», τοῦτο καὶ ἐδῶ δηλώνει καὶ λέγει ὅτι ὁπωσδήποτε θὰ ἐκπληρωθοῦν ἅλα αὐτά καὶ θὰ μείνῃ ἡ γενεὰ τῶν πιστῶν, χωρὶς νὰ διακοπῇ ἀπὸ κανένα ἀπὸ ὅσα ἀνεφέρθησαν.

1. Ἰωάν. 12, 24 - 25.
2. Α' Κορ. 15, 36.
3. Φιλιπ. 28, 4.

13 Ἀλλά καί τὰ Ἱεροσόλυμα θά καταστραφῶν, καί τό πλείστον τῶν Ἰουδαίων θά ἐξαφονισθῇ. Αὐτήν δέ τήν γενεάν τίποτε δέν θά τήν περιστελῇ, οὔτε πείνα, οὔτε ἐπιδημία, οὔτε σεισμός, οὔτε αἱ ἐκ τῶν πολέμων προερχόμενοι ταραχαί, οὔτε οἱ ψευδοχριστοί, οὔτε οἱ ψευδοπροφῆται, οὔτε ἀπατεῶνες, οὔτε αὐτοί ποῦ θά παραδοθοῦν, οὔτε αὐτοί ποῦ θά σκανδαλισθοῦν, οὔτε οἱ ψευδάδελφοί, οὔτε ἄλλος κανένας παρόμοιος πειρασμός. Ἐπειτα ὁδηγῶν τοὺς μαθητάς θαυότερα εἰς τήν πίστιν, λέγει: «Ὁ Οὐρανός καί ἡ γῆ θά παρέλθουν, οἱ λόγοι μου όμως δέν θά παρέλθουν». Δηλαδή, αὐτά ποῦ θεωροῦνται σταθερά καί ἀκίνητα, εἶναι εὐκολώτερον νά ἐξαφανισθοῦν παρά νά πέσουν οἱ ἰδικοί μου λόγοι.

14 Καί ἐκεῖνος ποῦ ἀμφιβάλλει δι' αὐτά, ἄς καλοεξετάσῃ τὰ λεχθέντα καί ἀφοῦ τὰ εὕρῃ ἀληθινά (διότι θά τὰ εὕρῃ δῶσθήποτε), ἀπό τὰ περασμένα καί εἰς τὰ μέλλοντα ἄς πιστεῦῃ, καί ἄς τὰ ἐξετάσῃ μέ ἀκριβείαν, καί θά ἰδῇ ὅτι τό τέλος τῶν πραγμάτων ἐπιβεβαιώνει τήν ἀλήθειαν τῆς προφητείας. Ἐφερε λοιπὸν τὰ στοιχεῖα αὐτά εἰς τό μέσον, καί ἐφάνερωσε μαζί, ὅτι καί ἀπό τὸν οὐρανὸν καί τήν γῆν προτιμότερα εἶναι ἡ Ἐκκλησία, συγχρόνως δέ καί ἀπό τοῦτο ἀποδεικνύει τὸν ἑαυτὸν τοῦ Δημιουργοῦ τοῦ παντός. Διότι, ἐπειδὴ περὶ συντελείας ὠμίλησε, πράγματος ποῦ ἀπὸ πολλοὺς ἀμφισβητεῖται, διὰ τοῦτο τὸν οὐρανὸν καί τήν γῆν εἰς τό μέσον ἔφερε, διὰ νά δείξῃ τὴν ἀπέραντον δύναμιν Του καί μέ τὴν μεγίστην ἐξουσίαν Του νά δηλώσῃ, **15** ὅτι εἶναι Δεσπότης τοῦ Σύμπαντος καί μέ αὐτά καί εἰς τοὺς ὑπερβολικῶς δυσπίστους καθιστᾷ ἀξιόπιστα τὰ λεχθέντα. «Περὶ δέ τῆς ἡμέρας ἐκείνης καί τῆς ὥρας κανεὶς δέν γνωρίζει, οὔτε οἱ ἄγγελοι τῶν οὐρανῶν, οὔτε ὁ Υἱός, παρά μόνον ὁ Πατήρ» (στίχ. 36).

Μέ τό νά εἰπῇ λοιπὸν ὅτι «οὔτε οἱ ἄγγελοι», ἀπε-

στόμωσε τοὺς Ἀποστόλους, ὥστε νά μὴ ζητήσουν νά μάθουν πρᾶγμα ποῦ οὔτε ἐκεῖνοι (οἱ ἄγγελοι) δέν γνωρίζουν. Μέ τό νά εἰπῇ «οὔτε ὁ Υἱός», τοὺς ἐμποδίζει ὄχι μόνον νά μὴ μάθουν, ἀλλὰ οὔτε καί νά ζητήσουν. Ὅτι δέ διὰ τὸν σκοπὸν αὐτὸν εἶπεν αὐτό, κοίταξε μετὰ τὴν Ἀνάστασιν, ὅταν τοὺς εἶδε νά γίνονται περισσότερον περίεργοι, πῶς τοὺς ἀπεστόμωνεν μέ μεγαλιτέραν δύναμιν. Διότι τώρα μὲν ἀποδείξει ἀνέφερε πολλὰ καί ἀπίστους, τότε δέ ἀπλῶς εἶπε: «Δέν εἶναι ἰδική σας ὑπόθεσις νά γνωρίσετε τοὺς χρόνους ἢ τοὺς καιρούς»⁴. Ἐπειτα διὰ νά μὴ εἰπουν, ὅτι ἔχομεν μεγάλην ἀπορίαν καί ἐνεπαίχθημεν, καί ἐρωτήσουν οὔτε δι' αὐτό εἰμεθα ἄξιοι; λέγει: «Τοὺς καιρούς, ποῦ ὁ Πατήρ ἔθεσε εἰς τὴν ἰδικὴν τοῦ Ἐξουσίαν». **16** Διότι ἤθελε μέ αὐτό νά τοὺς τιμῆσῃ καί τίποτε νά μὴ τοὺς κρύψῃ. Διὰ τοῦτο ἀναθέτει αὐτὸ εἰς τὸν ἴδιον τὸν Πατέρα καί κάνει τό πρᾶγμα φοβερόν, καί ἀποκλείει τό λεχθὲν ἀπὸ τὴν περίεργειαν ἐκείνων. **17-18** Διότι, ἐάν τοῦτο δέν ἐγνώριζε, ἀλλ' ἀγνοεῖ, πότε θά τό μάθῃ; Ἄραγε ὅταν καί ἡμεῖς; Καί ποῖος θά ἀνακοινώσῃ τοῦτο; Καί τὸν μὲν Πατέρα γνωρίζει σαφῶς ὁ Χριστός, καί μάλιστα τόσο σαφῶς, ὅσον ὁ Πατήρ τὸν Υἱόν. Τὴν δέ ἡμέραν δέν τὴν γνωρίζει; Ἐπειτα «τὸ μὲν Πνεῦμα ἐρευνᾷ καί αὐτά τὰ θάθη τοῦ Θεοῦ»⁵. Αὐτὸς δέ δέν γνωρίζει οὔτε τὸν καιρὸν τῆς Μελλούσης Κρίσεως; Τότε τὸ μὲν πῶς πρέπει νά κρίνῃ γνωρίζει, καθὼς καί τὰ ἀπόρρητα τοῦ καθενὸς γνωρίζει. Αὐτὸ δέ ποῦ εἶναι πολὺ ἀσημαντότερον τοῦτο ἦτο δυνατόν νά ἀγνοῇ; Πῶς λοιπὸν ἐάν «Ὅλα ἔγιναν δι' αὐτοῦ, καί χωρὶς αὐτοῦ τίποτε δέν ἔγινε»⁶, τὴν ἡμέραν

4. Ἠραβ. 1, 7.

5. Α' Κορ. 2, 10.

6. Ιω. 1, 3.

δὲν ἐγνωρίζεν; Αὐτὸς ποῦ ἔκαμε τοὺς αἰῶνας, φανερόν ἐστίν ὅτι καὶ τοὺς χρόνους ἔκαμεν. Ἐάν δὲ τοὺς χρόνους ἔκαμε, ἔκαμε καὶ ἐκείνην τὴν ἡμέραν. Πῶς λοιπὸν αὐτὴν, ποῦ ἐδημιούργησεν, ἀγνοεῖ;

Β Καὶ σεῖς μὲν λέτε ὅτι γνωρίζετε καὶ τὴν οὐσίαν Αὐτοῦ, ὁ δὲ Υἱὸς οὐτε τὴν ἡμέραν, ὁ Υἱὸς ὁ ὁποῖος εὐρίσκεται διαρκῶς εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Πατρὸς, ἂν καὶ τοῦτο εἶναι πολὺ οὐσιαστικώτερον ἀπὸ τὰς ἡμέρας, καὶ μάλιστα ἀπείρας μεγαλύτερον. Πῶς λοιπὸν ἐνῶ θεωρεῖτε τὸν ἑαυτὸν σας γνώστην τῶν σπουδαιότερων πραγμάτων, δὲν ἐπιτρέπεται εἰς τὸν Υἱὸν οὐτε τὴν γενέσιν τοῦ μικροτέρου, «ἐντὸς τοῦ ὁποίου εἶναι ὅλοι οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως ἀπόκρυφοι»⁷; Ἄλλ' οὐτε σεῖς γνωρίζετε τίποτε ἀπὸ τὴν οὐσίαν τοῦ Θεοῦ, ἔστω καὶ ἂν μυρίας φορές μετὰ μακίας τὸ ὑποστηρίζετε, οὐτε ὁ Υἱὸς ἀγνοεῖ τὴν ἡμέραν, καὶ μάλιστα πολὺ καλῶς τὴν γνωρίζει. **Γ** Διὰ τοῦτο θεαίως ἀφοῦ εἶπε ὅλα, καὶ τοὺς χρόνους, καὶ τοὺς καιροὺς, καὶ ἀφοῦ τοὺς ὠδήγησε μέχρι αὐτῶν καὶ τῶν θυρῶν (διότι πλησίον εἶναι πρὸς τὰς θύρας λέγει), ἀπεισιώπησε τὴν ἡμέραν. Διότι ἐάν τὴν ἡμέραν ἠθέληες ζητήσῃ καὶ τὴν ὥραν, δὲν θὰ τὸ ἀκούσῃς ἀπὸ ἐμέ, λέγει. Ἐάν δὲ ζητῆς καιροὺς καὶ προειδοποιητικὰ σημεῖα, θὰ σοῦ τὰ εἶπω ὅλα μετ' ἀκριθείας. Ὅτι ὅμως δὲν τὸ ἀγνοῶ μὲ πολλὰ σοῦ τὸ ἀπέθειξα, ὅταν σοῦ ὠμίλησα περὶ τῶν χρονικῶν διαστημάτων, καὶ ὅλων ὅσα θὰ συμβοῦν καὶ μάλιστα ἀπὸ τὸν χρόνον τοῦτον μέχρι τῆς ἡμέρας αὐτῆς. Διότι ἡ παραβολὴ τῆς σικκῆς τοῦτο ἐδήλωσε καὶ εἰς τὰ πρόθυρα σὲ ὠδήγησαν μετὰ αὐτά. Ἐάν δὲν σοῦ ἠνοιξε τὰς θύρας, καὶ τοῦτο δὲ τὸ συμφέρον σου τὸ κάνει. Διὰ τὰ μάθησ' δὲ καὶ ἀπὸ ἀλλοῦ, ὅτι τὸ

7. Κολ. 2, 3.

νὰ σιωπήσῃ δὲν ἦτο ἀποτέλεσμα τῆς ἀγνοίας του, κίταξέ πῶς μαζί με ὅσα ἐλέχθησαν καὶ ἄλλην ἀπόδειξιν προσθέτει. **Δ** «Ὅπως συνέθη κατά τὰς ἡμέρας τοῦ Νῶε ποῦ οἱ ἄνθρωποι ἔτρωγον καὶ ἐπινον, ὑπανδρεύοντο καὶ ἐνυμφεύοντο μέχρι τὴν ἡμέραν κατὰ τὴν ὁποίαν εἰσῆλθεν ὁ Νῶε εἰς τὴν Κιβωτόν, καὶ δὲν ἀτελήθησαν τίποτε μέχρις ὅτου ἦλθεν ὁ κατακλυσιμὸς καὶ τοὺς ἤρπασεν ὄμβρος. Ἔτσι θὰ συμβῆ καὶ κατὰ τὸν ἐρχομὸν τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου» (στίχ. 38 - 39).

Αὐτὰ δὲ τὰ εἶπε διὰ τὰ δηλώσῃ ὅτι ἀποτόμως θὰ ἔλθῃ καὶ ἀπροσδοκῆτως, καὶ οἱ περισσότεροι τότε θὰ ζοῦν τρυφηλὴν ζωὴν. Διότι καὶ ὁ Παῦλος τοῦτο λέγει καὶ γράφει τοῦτο: «Ὅταν λέγουν εἰρήνη καὶ ἀσφάλεια, τότε ἔρχεται ἐπάνω τους αἰφνιδία ἢ καταστροφή»⁸. Καὶ διὰ τὰ δηλώσῃ τὸ ἀπροσδόκητον, ἔλεγεν «ὅπως ὁ κολόπωνος ἔρχεται εἰς τὴν ἔγκυον»⁹. **Ε** Πῶς λοιπὸν λέγει «μετὰ ἀπὸ τὴν θλίψιν τῶν ἡμερῶν ἐκείνων»; Διότι ἐάν τότε θὰ ὑπάρχῃ καλοπέρασις καὶ εἰρήνη, καὶ ἀσφάλεια καθὼς ὁ Παῦλος ἀναφέρει, πῶς ὁ Χριστὸς λέγει «μετὰ τὴν θλίψιν τῶν ἡμερῶν ἐκείνων»; **ΣΤ** Ἐάν δὲ ὑπάρχῃ τρυφηλὴ διαβίωσις, πῶς (θὰ ὑπάρχῃ) καὶ θλίψις; Καλοπέρασις καὶ εἰρήνη θὰ ὑπάρχῃ εἰς τοὺς ἔχοντας ἀναίσθησιν. Διὰ τοῦτο λοιπὸν δὲν εἶπεν «Ὅταν θὰ εἶναι εἰρήνη» ἀλλὰ «ὅταν λέγουν, ὅτι ὑπάρχῃ εἰρήνη καὶ ἀσφάλεια» διὰ τὰ δείξῃ τὴν ἀναίσθησιν αὐτῶν, ὅπως μετὰ ἐκείνους τῆς ἐποχῆς τοῦ Νῶε, καὶ μάλιστα ὅτι εἰς παρανομίας ἀμαρτίας ἐντροφεύσαν. Τοῦτο ὅμως δὲν συνέβαινε μετὰ τοὺς δικαίους, οἱ ὁποῖοι ἐπερνοῦσαν μετὰ θλίψιν καὶ στενοχωρίαν. Ἐδῶ δεικνύει ὅτι ὅταν ἔλθουν οἱ ἀντί-

8. Α' Θεσ. 5, 3.
9. Ἀβ' 241.

χριστοί, τότε θά αὐξηθοῦν αἱ παράνομοι ἡθροαί εἰς τοὺς παραβάτας καὶ μὴ ἐλπίζοντας εἰς τὴν σωτηρίαν των, τότε γαστριμαργαί, ἀσωτεῖαι, τότε μέθαι. Διὰ τοῦτο καὶ καταλληλότερον ὑπόδειγμα θέτει πρὸς τὸ θέμα. Διότι καθὼς, ὅταν ἐγίνετο ἡ κιβωτός, δὲν ἐπίστευσαν, λέγει, ἀλλὰ ἐστέκετο μὲν ἐνκόπιον πάντων νὰ προαναγγεῖλη τὰ μέλλοντα κακὰ, **Β** ἐκείνοι ἔμωσαν ἀν καὶ τὴν ἐβλεπον διεσκέδαζον ὡσάν νὰ μὴ ὑπῆρχε κίνδυνος· "Ἔτσι καὶ τώρα θά φανῆ μὲν ὁ ἀντίχριστος, μετὰ ἀπὸ τὸν ὁποῖον θά γίνῃ ἡ συντέλεια, καὶ αἱ κολάσεις πού θά ἀκολουθήσουν, καὶ αἱ ἀφόρητοι τιμωρίαι. Ἐκείνοι δὲ οἱ ὁποῖοι κατέχονται ἀπὸ τὴν μέθην τῆς κακίας, οὔτε θά ἀντιληφθοῦν τὸν φόβον αὐτῶν πού θά γίνουιν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος λέγει· «ὅπως ὁ κοιλόπονος εἰς τὴν ἔγκυσον», ἔτσι θά παρουσιασθοῦν εἰς αὐτοὺς τὰ φοβερά ἐκεῖνα καὶ ἀνεπανόρθωτα.

Καὶ διατί δὲν ἀνέφερε τὰ κακὰ τῶν Σοδόμων; Ἡθέλησε νὰ δώσῃ γενικὸν παράδειγμα, τὸ ὁποῖον ἐγινε μετὰ ἀπὸ προφητεῖαν πού δὲν τὴν ἐπίστευσαν. Διὰ τοῦτο λοιπὸν ἐπειδὴ ἀμφισβητοῦνται ὑπὸ πολλῶν τὰ μέλλοντα, τὰ πιστοποιεῖ καὶ μὲ παραδείγματα ἀπὸ τὸ παρελθόν καὶ ἀναταράσσει τὴν διάνοιάν των. «! Κατόπιν ὧσων εἶπε, καὶ τοῦτο ὑποδηλώνει, ὅτι καὶ τὰ προηγούμενα Αὐτός τὰ ἔκαμε. Ἐπειτα πάλιν ἄλλο σημεῖον θέτει καὶ κάκει ὀλοφάνερον, καθὼς καὶ μὲ ὅλα τὰ ἄλλα, ὅτι δὲν ἀγνοεῖ τὴν ἡμέραν. Ποῖον εἶναι τοῦτο τὸ σημεῖον; «Τότε δύο ἄνθρωποι θά εὑρίσκωνται εἰς χωράφι, ὁ ἓνας παραλαμβάνεται καὶ ὁ ἄλλος ἐγκαταλείπεται. Δύο γυναῖκες θά ἀλέθουν εἰς τὸν μύλον, ἡ μία παραλαμβάνεται καὶ ἡ ἄλλη ἀφήνεται. Νὰ εἰσθε λοιπὸν ἄγρυπνοι, διότι δὲν γνωρίζετε ποῖαν ὥραν ἔρχεται ὁ Κύριός σας» (στίχ. 40 - 42). Αὐτὰ εἶναι δείγματα ὅτι ὁ Χριστὸς καὶ γνωρίζει, καὶ τοὺς ἀπομακρύνει ἀπὸ τὴν ἐρώτησιν. Διὰ τοῦτο

ἀνέφερε καὶ τὰς ἡμέρας τοῦ Νῶε. **Β** Διὰ τοῦτο εἶπε περὶ τῶν δύο κοιμαμένων ἐπὶ κλίνης^{9*}, διὰ νὰ δηλώσῃ τὸ ἐξῆς· ὅτι ἔτσι ἀπροσδόκητα, ἔτσι θά ἔλθῃ ὅταν αὐτοὶ θά εἶναι ἀμέριμοι. Καὶ τὸ παράδειγμα τῶν δύο πού ἦσαν εἰς τὸν μύλον, καὶ αὐτὰ εἶναι δείγμα ἀνθρώπων ἀμερίμων. Καὶ κατόπιν τοῦτου, ὅτι καὶ δοῦλοι καὶ δεσπότες, καὶ παραλαμβάνονται καὶ ἀφήνονται, καὶ οἱ εἰς ἄνεσιν εὑρισκόμενοι, καὶ οἱ εἰς πόνον, καὶ ἀπὸ τὴν θέσιν αὐτὴν καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλην, ὅπως εἰς τὴν Παλαιάν Διαθήκην λέγει· «Ἀπὸ τοῦ καθημένου εἰς τὸν θρόνον Βασιλέως μέχρι τῆς ἀρχμαλώτου πού δουλεῖ εἰς τὸν μύλον»¹⁰. Διότι, ἐπειδὴ εἶπεν ὅτι πολὺ δύσκολα σώζονται οἱ πλούσιοι, δεῖκνυε, ὅτι ὄχι γενικῶς, οὔτε οἱ πλούσιοι χάνονται, οὔτε ὅλοι οἱ πτωχοὶ σώζονται, ἀλλὰ καὶ ἀπ' ἐκείνους καὶ ἀπὸ τούτους καὶ σώζονται καὶ χάνονται. **Β** Εἰς ἐμὲ δὲ φαίνεται νὰ δηλώνῃ ὅτι ἡ Δευτέρα Παρουσία θά γίνῃ κατὰ τὴν νύκτα. Αὐτὸ δὲ λέγει καὶ ὁ Λουκάς¹¹.

Βλέπετε πῶς ὅλα μὲ ἀκρίθειαν τὰ γνωρίζει; Ἐπειτα πάλιν διὰ νὰ μὴ ἐρωτήσουν συνέχισε· «Νὰ εἰσθε ἄγρυπνοι λοιπὸν, διότι δὲν γνωρίζετε ποῖαν ὥραν ἔρχεται ὁ Κύριός σας». **Β** Δὲν εἶπε· «δὲν γνωρίζω», ἀλλὰ «δὲν γνωρίζετε». Διότι ὅταν αὐτοὺς τοὺς ὀδηγήσῃ σχεδὸν εἰς τὴν ὥραν αὐτὴν καὶ σταματήσῃ, πάλιν τοὺς ἀπομακρύνει ἀπὸ τὴν ἐρώτησιν, διότι θέλει τοῦτους νὰ εὑρίσκωνται εἰς διαρκῆ ἀγνῶσιν.

Διὰ τοῦτο λέγει· «Ἄγρυπνεῖτε» καὶ δείχνει τὸν σκοπὸν διὰ τὸν ὁποῖον δὲν ἀπεκάλυψε τὴν ὥραν. Ἐκεῖνο νὰ γνωρίζετε, ὅτι ἐάν ὁ οἰκοδεσπότης ἐγνώριζε ποῖαν ὥραν

9*. Λουκ. 17, 34.

10. Ήε. 11, 5.

11. Λουκ. 17, 34.

έρχεται ὁ κλέπτης, θά ἀγρυπνοῦσε καί δέν θά ἄφηνε νά τοῦ διαρρήξουν τήν οἰκίαν του. Διά τοῦτο καί σεις ἀγρυπνεῖτε, διότι κατά τήν ὥραν ποῦ δέν τόν περιμένετε ὁ Υἱός τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται. Διά τοῦτο λοιπόν λέγει εἰς αὐτούς νά ἀγρυπνοῦν, διὰ νά εἶναι πάντοτε ἔτοιμοι. Διά τοῦτο λέγει, ὅταν δέν τόν περιμένετε, τότε θά ἔλθῃ, διότι τοὺς θέλει νά εἶναι ἀγρυπνοί καί διαρκῶς ἐνάρετοι. **Β** Αὐτό δέ τὸ ὅποιον λέγει εἶναι τοῦτο. Ἐάν ἐγνώριζαν οἱ πολλοὶ τότε θά ἀποθάνουν, ὅπως ἀήποτε κατά τήν τελευταίαν ἡμέραν θά ἐπεδίωκον νά ἐτοιμασθοῦν.

Διὰ νά μὴ ἐτοιμάζονται μόνον κατά τήν τελευταίαν ἡμέραν, διὰ τοῦτο δέν ἀνακοινώνει εἰς αὐτούς οὔτε τήν κοινήν, οὔτε τήν ἰδιαίτεράν ἐκάστου ὥραν, ἐπειδὴ τοὺς θέλει πάντα νά περιμένουν, πάντα νά ἐτοιμάζονται. Διὰ τοῦτο καί τὸ τέλος τῆς ζωῆς ἐκάστου τὸ ἔκαμε ἀγνωστον. Ἐπειτα ἀνοικτὰ ὀνομάζει τὸν ἑαυτὸν τοῦ Κυρίου, ἀφοῦ πούθενά ἄλλου τόσο σαφῶς δέν τὸ ἐφάνερασε. Ἐδῶ μοῦ φαίνεται ὅτι πρέπει νά ἐντρέπωνται οἱ ἀδιάφοροι, διότι δέν δείχνουν φροντίδα οὔτε ὄσην διὰ τὰ χρήματά των δείχνουν, αὐτοὶ ποῦ περιμένουν τὸν κλέπτην, οὔτε τόσο δέν δείχνουν αὐτοὶ διὰ τὴν ψυχὴν των φροντίδα. **Γ** Διὰ τὴν ἐκείνου μὲν ὅταν ὑποπτευθοῦν, ἀγρυπνοῦν, καί καθόλου δέν ἐπιτρέπουν νά τοὺς ἀρπάξουν τὰ πράγματα τῆς οἰκίας των. Σεῖς δὲ ἂν καί γνωρίζετε ὅτι θά ἔλθῃ, καί ἐξάπαυτος θά ἔλθῃ, δέν μένετε ἀγρυπνοί, λέγει, καί προετομασμένοι, ὥστε νά μὴ φύγετε ἀπ' ἐδῶ ἀπαράσκευοι. Διὰ τοῦτο ἔρχεται ἡ ἡμέρα εἰς τοὺς πνευματικῶς κοιμημένους πρὸς καταστροφὴν των. Ὅπως ἀκριβῶς ἐκεῖνος (ὁ κλέπτης) ἐάν ἐγνώριζε, θά διέφευγεν, ἔτσι καί σεις, ἐάν εἰσθε ἔτοιμοι, θά γλυτώσετε.

Ἐπειτα ἐπειδὴ ἡσυχολήθῃ μετὰ τὴν Κρίσιν, στρέφει τὸν λόγον πρὸς τοὺς διδασκάλους καί ἁμιλεῖ περὶ τιμω-

ρῶν καί ἁμιωθῶν. Καί ἀφοῦ θέσῃ εἰς προτέραν θέσιν τοὺς ἐπιτυχόντας, καταλήγει εἰς τοὺς ἀποτυχόντας καί τελειώνει τὸν λόγον μετὰ ἀπειλᾶς. **Δ** Διὰ τοῦτο πρῶτον λέγει τὸ ἐξῆς: «Ποῖος λοιπὸν εἶναι ὁ ἐμπιστος καί φρόνιμος δοῦλος, τὸν ὅποιον ὁ κύριος διώρησε ἐπιστάτην τῶν ὑπηρεσιῶν του, διὰ νά φροντίξῃ νά τοὺς διδῇ τροφήν τὴν κατάλληλον ὥραν; Μακάριος εἶναι ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ποῦ ὅταν ἔλθῃ ὁ Κύριός του, θά τὸν εὕρῃ νά κάμῃ τὸ καθήκον του. Ἀληθῶς σὰς λέγω θά τὸν διορίσῃ ἐπιστάτην εἰς ὅλα τὰ ὑπάρχοντά του» (στίχ. 45 - 47). Μήπως καί αὐτὸ εἶναι δείγμα ὅτι δέν γνωρίζεις; Ἐάν λοιπὸν, ἐπειδὴ εἶπεν «οὔτε ὁ Υἱὸς γνωρίζεις», λέγεις ὅτι Αὐτὸς ἀγνοεῖ. Ἐπειδὴ εἶπε: «Ποῖος εἶναι δηλαδὴ», τί θά ἐλεγε; Ἡ θά εἶπῃς ὅτι αὐτὸς ἀγνοεῖ καί τοῦτο; Ἄπαγε. Διότι οὔτε κανεὶς ἀπὸ τοὺς τρελλοὺς δέν θά ἐρωτοῦσε τοῦτο, ἂν καί ἐκεῖ δύναται κανεὶς νά εὕρῃ τὴν αἰτίαν, ἐδῶ δὲ οὔτε αὐτὴν εὕρισκομεν. **Ε** Τί λοιπὸν, ὅταν λέγῃ «Πέτρε μετὰ ἀγαπᾶς»¹² καί ἐρωτᾷ, οὔτε τοῦτο γνωρίζεις; Ἡ ὅταν λέγῃ «Ποῦ ἐθέσατε αὐτόν»¹³. Διότι καί ὁ Πατήρ θά εὐρεθῇ νά λέγῃ τέτοια. Διότι καί Αὐτὸς ἐρωτᾷ: «Ἀδάμ, ποῦ εἶσαι»¹⁴ καί «Κραυγὴ Σοδόμων καί Γομόρρας ἔχει πληθυνθῆ πρὸς ἐμέ. Θά κατέσω λοιπὸν νά ἴδῶ, ἐάν συμβαίνουν αὐτὰ συμφώνως μετὰ τὴν φωνὴν αὐτῶν ποῦ ἀναθαίνει πρὸς ἐμέ. Ἐάν δὲ ὄχι, νά τὸ ξέρω»¹⁵. **ΣΤ** Καί ἄλλο λέγει: «Ἐάν δηλαδὴ ἀκούσουν, καί ἐάν συεντισθοῦν»¹⁶. Καί εἰς τὸ Εὐαγγέλιον ἐπίσης: «Ἰσακ θά ἐντραποῦν τὸν Υἱόν μου»¹⁷. Ὅλα αὐτὰ εἶναι λόγια ἀγνοί-

12. Ἰω. 21, 15.

13. Ἰω. 11, 34.

14. Γεν. 3, 9.

15. Γεν. 18, 20 - 21.

16. Ἰακ. 2, 5.

17. Λοκ. 20, 13.

ας. Ἄλλὰ δὲν ἔλεγεν αὐτά, ἐπειδὴ δὲν ἐγνώριζε, παρὰ διὰ τὴν οἰκονομίῃσιν τὴν κατάστασιν τῆς στιγμῆς. Εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Ἄδάμ, μὲ τὸν σκοπὸν τὴν ἀναγκάσῃ εἰς ἀπολογίαν διὰ τὴν ἁμαρτίαν. Εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν Σοδομιτῶν, διὰ τὴν μάστιγα παιδαγωγίῃσιν τὴν ἀποφαινώμαθα πρὶν τὴν ἔλθωμεν εἰς ἡμεῖσιν ἐπαφῆν μὲ αὐτά τὰ ἴδια τὰ πράγματα. Εἰς δὲ τὴν περίπτωσιν τοῦ προφήτου, διὰ τὴν μὴ θεωρῆται ἐκ μέρους τῶν ἀνοήτων ὅτι ἡ πρόφρησις (Προφητεία) ἐξαναγκάζει κατὰ κάποιον τρόπον εἰς τὴν παρακοήν. Εἰς δὲ τὴν παραβολὴν τοῦ Εὐαγγελίου, διὰ τὴν δείξῃσιν εἶχον καθῆκον τὴν πράξουσιν αὐτὸ καὶ τὴν ἐντραποῦν τὸν Υἱόν.

Ἐδῶ λοιπὸν διὰ τὴν μὴ περιεργάζωνται, οὔτε τὴν μεριμνοῦν πάλιν διὰ τὰ ἀσήμαντα πράγματα, καὶ διὰ τὴν δείξῃ τὸ σπάνιον καὶ τὸ πολύτιμον, διὰ τοῦτο ἐρωτᾷ. **Β** Καὶ κοίταξε πόσῃσιν ἀγνοοῦν δειχῆν μὲ τὸ ῥῆμα, ἐάν πράγματι ἀγνοῖ καὶ ἐκεῖνον ποῦ ἐγκαθίστα. Μακαρίζει λοιπὸν αὐτὸν «Μακάριος ὁ δοῦλος, λέγει, ἐκεῖνος». Δὲν ἀναφέρει ἡμῶν, ποῖος εἶναι αὐτός. Διότι ποῖος εἶναι, λέγει, ἀραγε αὐτὸς τὸν ὅποιον θὰ ἐγκαταστήσῃ ὁ Κύριος αὐτοῦ; καὶ «Μακάριος ἐκεῖνος τὸν ὅποιον θὰ εὕρῃ τὴν συμμορφοῦται τοιοῦτοτρόπως».

Αὐτὰ δὲ δὲν τὰ εἶπε μόνον περὶ τῶν χρημάτων, ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ λόγου, καὶ περὶ τῆς δυνάμεως, καὶ περὶ τῶν χωρισμάτων, καὶ περὶ πάσης οἰκονομίας, τὴν ὅποιαν καθένας ἐχειρίσθη. Αὐτὴ ἡ παραβολὴ θὰ ἡμοῖσεν καὶ εἰς τοὺς ἀρχοντας τῆς πολιτείας. Διότι καθένας ποῦ ἔχει καθήκοντα σχετικὰ μὲ τὰ κοινὰ συμφέροντα, οφείλει τὰ ὀλοκληρῶν. Καὶ ἂν ἔχῃσιν σοφίαν, καὶ ἂν ἀξίωμα, καὶ ἂν πλοῦτον, καὶ ἂν δὲ τιδῆσιν, κἀνετο χωρὶς τὴν θλάπτης, οὔτε τὸν σύνδουλόν σου, οὔτε τὸν ἑαυτὸν σου. **Γ** Διὰ τοῦτο ἀκρῶς ζητεῖ παρ' αὐτοῦ τοῦ δούλου καὶ

φρόνησιν καὶ πίστιν. Διότι καὶ ἡ ἁμαρτία ἀπὸ τὴν ἀνοήσιν γίνεται. Πιστὸν μὲν λοιπὸν τὸν ὀνομάζει, διότι τίποτε δὲν ἐκράτησε διὰ τὸν ἑαυτὸν του, οὔτε κατηνάλωσε κάτι ἀπὸ τὰ πράγματα τοῦ δεσπότου του τυχεῶς καὶ ἀσκοπῶς. Φρόνιμος δὲ διότι ἔμαθε τὴν διαχειρίζεται τὰ ἀνατεθέντα εἰς αὐτὸν καταλλήλως. Ἄν δὲ τὸ ἔνα ἀπὸ τὰ δύο ἀπουσίαζε, τὸ ἄλλο θὰ ἐχώλαινε. Διότι ἂν εἶναι πιστὸς καὶ δὲν κλέπτη, παραλογίζεται ἡμῶν καὶ διαπονεῖ ἀσυνέτως, μέγα τὸ ἔγκλημα.

Ἐάν δὲ γνωρίζῃ τὴν διαχειρίζεται καλῶς, κλέπτη ἡμῶν, πάλιν δὲν εἶναι μικρὰ ἡ κατηγορία. **Δ** Ἄς τὰ ἀκούσωμεν αὐτὰ καὶ ὅσοι ἔχομεν τὰ τάλαντα αὐτά. Δὲν ὀμιλεῖ δὲ πρὸς τοὺς διδασκάλους μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς πλουτοῦντας. Διότι καὶ εἰς τοὺς δύο ἔχει ἐμπιστευθῆ πλοῦτον. Οἱ διδασκοντες, ἔχουσιν τὸν σπουδαιότερον (πλοῦτον), σεις τὸν μικροτέρας ἀξίας. Ὄταν λοιπὸν οἱ διδασκοντες διασκορπίζουσιν τὰ μεγαλύτερα, σεις δὲ δὲν θέλετε τὴν δείξετε μεγαλοφυχίαν οὔτε καὶ εἰς τὰ μικρότερα, μᾶλλον δὲ ὅχι μεγαλοφυχίαν, ἀλλὰ εὐγνωμοσύνην (διότι τὰ ἔένα δίδονται), ποῖα ἀπολογία θὰ ὑπάρξῃ; Ἄλλὰ τότε, πρὸ τῆς κολάσεως ἐκεῖνων ποῦ κἀνοῦν τὰ ἀντίθετα, εἴθε τὴν ἀκούσωμεν τὴν τιμὴν τοῦ μακαρίου δούλου. **Ε** «Ἀληθῶς σὰς λέγω, ὅτι θὰ κάμη αὐτὸν ἐπιστάτην ὅλης τῆς περιουσίας σου». Ποῖα τιμὴ εἶναι δυνατὸν τὴν συγκριθῆ μὲ αὐτήν; Ποῖος λόγος εἶναι δυνατὸν τὴν παραστήσῃ τὴν μακαριότητα, ὅταν ὁ Βασιλεὺς τῶν οὐρανῶν **Ζ** ποῦ ἔχει τὰ πάντα, πρόκειται τὴν κάμη ἔνα ἀνθρώπον ἐπιστάτην εἰς ὅλα τὰ ὑπάρχοντά του; Διὰ τοῦτο καὶ ὀνομάζει αὐτὸν φρόνιμον, διότι ἡ ἀξιοπιστία εἰς τὰ μικρὰ κἀνει ἱκανὸν **Α** ἀποκτᾷ τὰ μεγάλα. Καὶ ἐπειδὴ ἐδείχθη σῶφρων ἐδῶ, ἐπέτυχε τὸν οὐρανόν.

Ἐπειτα διδάσκει τὸν ἀκροστῆν λαμβάνων ἀφορμὴν

δχι από την ἀρμόζουσαν εἰς τοὺς ἀγαθοὺς τιμὴν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν κόλασιν ποὺ περιμένει τοὺς πονηροὺς. Διὰ τοῦτο καὶ συνεχίζει: «Ἐάν δὲ εἶπῃ ὁ κακὸς δοῦλος ἐκεῖνος, ὅτι ἄργει νὰ ἔλθῃ ὁ κύριός μου, καὶ ἀρχίζῃ νὰ κτυπᾷ τοὺς συνδούλους του, νὰ τρώῃ καὶ νὰ πίνῃ μὲ μεθύσους, θὰ ἔλθῃ ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκεῖνου τὴν ἡμέραν ποὺ δὲν περιμένει καὶ τὴν ὥραν ποὺ δὲν γνωρίζει καὶ θὰ τὸν σχίσῃ εἰς τὰ δύο καὶ θὰ τὸν θάλλῃ μαζί μὲ τοὺς ὑποκριτὰς. **■** Ἐκεῖ θὰ εἶναι τὸ κλάμα καὶ τὸ τρίξιμο τῶν δοντιῶν» (στῆχ. 48 - 51). Ἐάν δὲ εἶπῃ κάποιος. Εἶδες ποῖός λογισμὸς εἰσεχώρησε εἰς τὸν νοῦν του, διότι δὲν ἐγνώριζε τὴν ἡμέραν ἐπιστροφῆς; Ἄργει ὁ Κύριός μου νὰ ἔλθῃ, λέγει. Θὰ ἀπαντούσαμε, ὅτι τοῦτο συνέβη ὅχι ἐπειδὴ δὲν ἦτο γνωστὴ ἡ ἡμέρα, ἀλλὰ διότι ἦτο πονηρὸς ὁ δούλος. Διότι διὰ ποῖον λόγον δὲν εἰσῆλθεν ὁ λογισμὸς αὐτὸς εἰς τὸν πιστὸν καὶ φρόνιμον δούλον; Ποῖαν σημασίαν ἔχει, ἐάν ἀργῇ ὁ δεσπότης νὰ ἔλθῃ, ἄθλιε, ἀφοῦ σὺ καθόλου δὲν τὸν περιμένεις νὰ γυρίσῃ; Διατί λοιπὸν δὲν φροντίζεις; Ἐδῶ μαθαίνομε ὅτι, δὲν θὰ ἀργήσῃ. Αὐτὴ λοιπὸν ἡ ἀπόφασίς δὲν ἐξεδόθη ἀπὸ τὸν δεσπότην, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν σκέψιν τοῦ πονηροῦ δούλου. Διὰ τοῦτο συνεπῶς κατηγορεῖται. Ὅτι δὲ δὲν ἄργει, ἄκουσε τὸν Παῦλον ποὺ λέγει: «Ὁ Κύριος εἶναι πλησίον, μὴ φροντίζετε ἀγωνιαδῶς»¹⁸ καὶ «Αὐτὸς ποὺ ἔρχεται, φθάνει καὶ δὲν ἄργει»¹⁹. Σὺ δὲ ἄκουε καὶ τὰ ἐξῆς καὶ μάθαινε, ὅτι συνεχῶς ὑπευθυμίζει τὴν ἡμέραν τὴν ἀγνωστον, καὶ δηλώνει εἰς τοὺς δούλους ὅτι τοῦτο εἶναι χρησίμων καὶ νὰ τοὺς ἐξυπνήσῃ καὶ νὰ τοὺς ἐγείρῃ. Τί σημαίνει καὶ ἂν μερικοὶ ἀπὸ αὐτὸ τίποτε δὲν ὠφελήθησαν; Διότι οὔτε ἀπὸ τὰ ἄλλα τὰ ὠφέλιμα ὠφελήθησαν μερι-

18. Φιλιπ. 4, 6.
19. 1 Κορ. 10, 37.

κοί, ἀλλ' ὅμως Αὐτὸς δὲν σταματᾷ νὰ κἀνῃ τὰς ἐνεργείας Ἰου.

Τὶ λοιπὸν, λέγει, σημαίνουν τὰ ἀκόλουθα; «Θὰ ἔλθῃ τὴν ἡμέραν κατὰ τὴν ὁποίαν δὲν τὸν περιμένει, καὶ κατὰ τὴν ὥραν ποὺ δὲν γνωρίζει» καὶ θὰ ἐπιθάλλῃ εἰς αὐτὸν τὴν ἐσχάτην τῶν ποινῶν. Βλέπεις, πῶς παντοῦ τοῦτο θέτει, καὶ δεικνύει τὸ χρησίμων τοῦ ἀγνώστου καὶ μὲ αὐτὸ μᾶς κρατεῖ συνεχῶς εἰς ἐτοιμότητα; **■** Διότι τοῦτο εἶναι αὐτὸ ποὺ ἐπιδιώκει, τὸ νὰ εἴμεθα συνεχῶς ἀγρυπνοὶ. Καὶ ἐπειδὴ πάντοτε εἰς τὰς ἀπολαύσεις στριφογυρίζομε, πρὸ δὲ τῶν συμφορῶν ἀίσθανόμεθα δέος, διὰ τοῦτο παντοῦ αὐτὸ λέγει, ὅτι ὅταν ὑπάρχῃ ἄνεσις, τότε ἔρχονται αἱ συμφοραί. Καὶ ὅπως ἀνωτέρω διὰ τοῦ Νῶε τοῦτο ἐδήλωσεν, ἔτσι καὶ ἐδῶ λέγει: ὅταν ὁ δούλος ἐκεῖνος μεθῆ, ὅταν δέρνῃ, τότε καὶ ἡ κόλασις δι' αὐτὸν καθίσταται ἀφόρητος. Ἀλλὰ ὅς μὴ κοιτάζωμεν μόνον τὴν κόλασιν ποὺ ἐπιφυλάσσεται δι' ἐκεῖνον, ἀλλὰ νὰ προσέξωμεν καὶ ἐκεῖνο, μὴ τυχόν καὶ ἡμεῖς οἱ ἴδιοι κάποτε ἐνῶ κάνομε τὰ ἴδια, δὲν τὸ ἀντιλαμβάνομεθα. **■** Διότι ἐκεῖνοι ποὺ ἔχουν χρήματα ὁμοιάζουν μὲ τὸν δούλον αὐτόν, ὅταν δὲν δίδουν εἰς ἐκεῖνους ποὺ ἔχουν ἀνάγκην. Καὶ διότι καὶ σὺ εἶσαι διαχειριστὴς τῶν ἰδικῶν σου χρημάτων ὅχι μικροτέρας σημασίας ἀπὸ ὅτι εἶναι ὁ οἰκονόμος τῆς Ἐκκλησίας. Διότι ὅπως ἀκριβῶς ἐκεῖνος δὲν ἔχει δικαίωμα, ὅσα τοῦ δίδομεν ἡμεῖς διὰ τοὺς πτωχοὺς, νὰ τὰ σκορπίσῃ ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε, **7:17** ἐπειδὴ ἐδόθησαν πρὸς διατροφήν τῶν πτωχῶν. Ἔπει οὔτε σὺ τὰ ἴδικά σου. Διότι καὶ ἂν ἐκληρονόμησες πατρικὴν περιουσίαν, καὶ ἔτσι ἔχεις ὅλα ὅσα ἔχεις καὶ πάλιν τοῦ Θεοῦ εἶναι ὅλα. Ἔπειτα σὺ μὲν αὐτὰ ποὺ ἔδωκες κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θέλεις μετ' ἀκριβείας νὰ τὰ διαχειρίζονται, ὁ δὲ Θεὸς δὲν νομίζεις ὅτι θὰ ζητήσῃ μετὰ μεγαλύτερας αὐστηρότητος τὴν διαχείρισιν τῶν ἰδικῶν

του, αλλά θα άνεχθῆ ἀπλῶς νά ἀπολεσθεῖν αὐτά; Δέν γίνεται αὐτό, δέν γίνεται. Καί διότι διά τόν σκοπόν αὐτόν ἀφησε ὁμοίως αὐτά εἰς σέ, ὥστε νά δώσῃς τήν τροφήν εἰς αὐτούς τόν κατάλληλον χρόνον. Τί σημαίνει τόν κατάλληλον χρόνον; Τότε πού ἔχουν ἀνάγκην, τότε πού ἐκεῖνοι πεινοῦν. Διότι ὅπως ἀκριβῶς οὐ παρηγγεῦλες εἰς τόν σόνδουλόν σου νά ἔχη τήν διαχείρισιν, ἔτσι καί ὁ Δεσπότης θέλει ἀπό σέ νά δαπανῆς αὐτά ὅπου πρέπει. **Β** Διά τοῦτο ἄν καί ἔχῃς τήν δύναμιν νά κλέψῃς, σέ ἀφήκεν, διά νά ἔχῃς τήν εὐκαιρίαν νά ἐπιδείξῃς ἀρετήν, ὥστε ἀφοῦ εἰς τὰς ἀνάγκας τῶν ἄλλων χρησιμοποίησῃς τὰ διά τούς ἄλλους προοριζόμενα ἀγαθά, διά νά ἐκδηλώσῃς θερμότεραν ἀγάπην.

Σὺ ἴσως ἀφοῦ τὰ ἔλαβες, ὅχι μόνον δέν δίδεις, ἀλλά καί κτυπῆς, καίτοι θεθαίως ἄν τὸ νά μὴ δίδῃς εἶναι ἐγκλημα, τὸ νά κτυπῆς, πόσῃ συγγνώμῃς ἔχεις ἀνάγκην νά τύχῃς;

Τοῦτο κατὰ τήν γνώμην μου τὸ λέγει ὑπαινισσόμενος τούς ὑβριστάς καί τούς πλεονέκτας καί δεικνύει τήν μεγάλην εἰς θάρρος τῶν κατηγορίαν, ὅταν αὐτοὶ ἐκείνους τούς ὁποίους διετάχθησαν νά τρέφουν, αὐτούς κτυποῦν. **Γ** Μαῦ φαίνεται δέ ὅτι καί τούς φιληδόνοους ἐδῶ ἔννοεῖ. Διότι καί τιμωρία μεγάλη ἐπιφυλάσσεται καί διά τήν φιληδοσίαν. «Τρώγει καί πίνει, λέγει, μέ τούς μεθούσους» καί δηλώνει τήν γαστριμαργίαν. Δέν ἔλαβες διά τοῦτο, διά νά δαπανήσῃς εἰς φιληδοσίαν, ἀλλά νά ἀναλώσῃς εἰς ἐλεημοσύνην. Μήπως διότι τὰ θεωρεῖς ἰδικά σου; Ὁ Θεός σοῦ ἐνεπιστεύθη τὰ ἀγαθά τῶν πτωχῶν ἔστω καί ἄν τὰ ἀπέκτησες ἀπό πατρικὴν κληρονομίαν, ἢ καί ἀπό δικαίους κόπους. Μήπως δέν ἠδύνατο ὁ Θεός νά σοῦ ἀφαιρέσῃ ταῦτα; Ἀλλά δέν τὸ κάνει τοῦτο, καί σέ καθιστᾷ κύριον τῆς πρὸς τούς ἔχοντας ἀνάγκην φη-

λοτιμίας. **Δ** Σὺ δὲ πρὸς χάριν μου σκέψου, πῶς διά μέσου δῶν τῶν παραβολῶν τιμωρεῖ ἐκείνους πού δέν ἐχρησιμοποίησαν τὰ χρήματά των διά τούς ἔχοντας ἀνάγκην. Διότι οὔτε αἱ παρθένοι ἤρπασαν τὰ ξένα, ἀλλὰ δέν ἔδωκαν οὔτε τὰ ἰδικά των. Οὔτε ἐκεῖνος, πού κατέχωσε τὸ ἓν τάλαντον, ἐπλεονέκτησεν, ἀλλά οὔτε καί τὸ ἐδιπλασίασεν. Οὔτε ἐκεῖνος πού ἀδιαφόρησεν διά τούς πεινῶντας, τιμωροῦνται ἐπειδὴ ἤρπασαν τὰ ξένα, ἀλλ' ἐπειδὴ δέν ἐμοίρασαν τὰ ἰδικά των, καθὼς ἀκριβῶς καί ὁ δοῦλος αὐτός.

Ας ἀκούσωμε λοιπὸν ὅσοι τρῶμε πολύ, ὅσοι ἐξοδεύομε εἰς πολυτελεῆ δεῖπνα τὸν πλοῦτον, ὁ ὁποῖος δέν μᾶς ἀνήκει, ἀλλά εἶναι τῶν πτωχῶν καί ἐνδεῶν. **Β** Μὴ λοιπὸν νομίζεις ὅτι αὐτὰ εἶναι ἰδικά σου, ἐπειδὴ ἀπὸ πολλῆν φιλανθρωπίαν διετάχθῃς νά δίδῃς σάν νά εἶναι κτήμα σου. Σέ ἐχρησιμοποίησε, διά νά δυνηθῆς νά προκόψῃς. Μὴ λοιπὸν νομίζεις ὅτι εἶναι ἰδικά σου, αὐτὰ πού Αὐτός σοῦ ἔδωκε. Διότι οὔτε ἂν ἐδάνεισες εἰς κάποιον, μέ τόν σκοπόν ἀφοῦ φύγη καί δυνηθῆ νά ἐπιτύχῃ μερικὸς εὐκαιρίας πλουτισμοῦ, τοῦ εἶπες ὅτι θά εἶναι ἰδικά του τὰ χρήματα. Καί εἰς σέ λοιπὸν ἔδωκεν ὁ Θεός, διά νά ἐμπορευθῆς τὸν οὐρανόν. Μὴ λοιπὸν μεταβάλλεις τήν ὑπερβολικὴν πρὸς σέ φιλανθρωπίαν εἰς ὑπόθεσιν ἀγνωμοσύνης. Σκέψου πόσῃ δοξολογίας ἄξιον θά ἦτο τὸ νά δυνηθῆς νά εὐρῆς μετὰ τὸ θάπτισμα τρόπον ἀπολλαγῆς ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματα. **Γ** Ἐάν δέν ἔλεγε τοῦτο τὸ «ἔδωκε ἐλεημοσύνην», πόσοι θά ἔλεγον, εἶθε νά ἦτο δυνατόν νά ἐδίδωμεν χρήματα καί νά γλυτώσωμε ἀπὸ τὰ μέλλοντα κακά; Ἐπειδὴ δὲ τοῦτο κατέστη δυνατόν, πάλιν οἱ ἄνθρωποι ἔπεσαν εἰς τὴν ἴδιαν κατάστασιν. Ἀλλά, δῖδα, λέγεις. Καί τί μέ τοῦτο; Διότι οὐδέποτε ἔδωκες ὅσα κατέβαλε αὐτῇ πού ἔδωκε τούς δύο δοῦλους. Μᾶλλον δὲ οὔτε ποσοστὸν ἀπὸ ὅσα ἐκείνη, ἀλ-

λά τὰ περισσότερα τὰ ἐξοδεύεις εἰς ἀγρήτους καὶ ἀνωφελεῖς θαπνάνας, εἰς συμπόσια, εἰς μέθην καὶ εἰς μεγαλύτεραν ἀσωτείαν πότε μὲν καλῶν τοὺς ἄλλους, καὶ πότε προσκαλούμενος ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Πότε μὲν ἐξοδεύεις καὶ πότε ἀναγκάζεις ἄλλους νὰ ἐξοδεύουν. Ὡστε καὶ διπλὴ θὰ ἐπέλθῃ εἰς σὲ τιμωρία δι' ὅσα σὺ ὁ ἴδιος κάνεις καὶ δι' ὅσα τοὺς ἄλλους ἀναγκάζεις νὰ κάνουν.

✠ Κοίταξε λοιπὸν καὶ τὸν Δεσπότην ποὺ διὰ τὸν ἱδίων λόγον κατηγορεῖ τὸν δοῦλον. «Διότι τρώει καὶ πίνει μετὰ τῶν μεθύσων, λέγει». Διότι δὲν τιμωρεῖ μόνον τοὺς μεθύσους, ἀλλὰ καὶ ἐκείνους ποὺ εἶναι μαζί των. Καὶ πολὺ ὀρθῶς, διότι ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἰδικὴν των διαφθοράν, ἀδιαφοροῦν καὶ διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν πλησίων των. Τὸν Θεὸν δὲ τίποτε δὲν τὸν ἐξοργίζει τόσον, ὅσον οἱ ἀρμόδιοι ποὺ συμπεριφέρονται ὑπεροπτικῶς ἀπέναντι τῶν πλησίων των. Διὰ τοῦτο καὶ τὸν θυμὸν Του ὑποδηλῶν, διέταξε νὰ διχοτομηθῇ ὁ κακὸς δούλος. Καὶ διὰ τοῦτο εἶπε θεὶ γνώρισμα τῶν μαθητῶν του εἶναι ἡ ἀγάπη, ἐπειδὴ μεγάλη ἀνάγκη εἶναι, νὰ φροντίζῃ ὁ ἀγαπῶν διὰ τὸν ἀγαπώμενον. ✠ Αὐτὴν λοιπὸν τὴν ὁδὸν ἄς θαδίσωμε. Διότι πρὸ πάντων αὕτη εἶναι ἡ ὁδὸς ποὺ ὁδηγεῖ πρὸς τὸν οὐρανόν, ποὺ δημιουργεῖ μιμητὰς τοῦ Χριστοῦ, ποὺ κάνει τοὺς ἀνθρώπους ὁμοίως μὲ τὸν Θεὸν κατὰ δύναμιν. Κοίταξε λοιπὸν καὶ τὰς ἀρετὰς αὐτὰς ποὺ εἶναι ἀναγκαϊότεραι καὶ αἱ ὁποῖαι κατασκηνώνουν πλησίον τῆς ὁδοῦ αὐτῆς. Καὶ ἂν θέλετε, θὰ κάνωμεν ἐξέτασιν αὐτῶν, καὶ τὰς κρίσεις θὰ τὰς λάβωμεν ἀπὸ τοὺς λόγους τοῦ Θεοῦ. Ὑπάρχουν λοιπὸν τῆς ἀρίστης ζωῆς δύο ὁδοί. Καὶ ἡ μὲν μία ἀπὸ αὐτὰς κάνει καλὸν τὸν ἴδιον ποὺ τὴν θαδίζει, ἡ δὲ ἄλλη καὶ τὸν πλησίον. Ἄς ἴδωμεν ποῖα βοηθεῖ περισσότερο καὶ ὁδηγεῖ ἡμᾶς πρὸς τὴν κορυφὴν τῆς ἀρετῆς.

✠ Λοιπὸν ἐκεῖνος μὲν ποὺ ἐνδιαφέρεται διὰ τὸν ἑαυτὸν του μόνον, καὶ ἀπὸ τὸν Παῦλον θὰ δεχθῇ μωρίας ἐπιπλήξεις. Ὅταν δὲ λέγω ἀπὸ τὸν Παῦλον, ἀπὸ τὸν Χριστὸν λέγω. Αὐτὸς δὲ ἐγκώμια καὶ στεφάνους δίδει. Καὶ ἀπὸ ποῦ εἶναι τοῦτο φανερόν; Ἄκουσε τί λέγει εἰς τὸν ἕνα καὶ τί λέγει εἰς τὸν ἄλλον. «Κανείς ἄς μὴ ζητῇ τὸ ἰδικόν του συμφέρον, ἀλλὰ ὁ καθένας τὸ συμφέρον τοῦ ἄλλου»²⁰. Βλέπεις πῶς τὴν μὲν πρώτην περίπτωσιν ἀπέριψε, τὴν δὲ δευτέραν υἰοθέτησε; Καὶ ἀλλοῦ «ὁ καθένας σας, ἄς φροντίζῃ νὰ ἀρέσῃ εἰς τὸν πλησίον διὰ τὸ καλὸν του καὶ τὴν οἰκοδομήν του»²¹. Ὡς συνέπεια τοῦτου ἔρχεται καὶ ὁ ἀπειρος ἔπαινος καὶ ἡ προτροπὴ. «Διότι καὶ ὁ Χριστὸς δὲν ἐπεθίαζε νὰ ἀρέσῃ εἰς τὸν ἑαυτὸν του»²². Ἄρκεται λοιπὸν εἶναι καὶ αὐταὶ αἱ ἀποδείξεις νὰ ἐπιφέρουν τὴν νίκην. Διὰ νὰ ἀποδειχθῇ δὲ τοῦτο μὲ πῶσαν ἀνυσιν, ἄς ἴδωμεν τί ἀπὸ τὰ κατορθώματά μας ἀφελοῦν μόνον ἡμᾶς, καὶ τί ἐκτὸς ἡμῶν μετασθιάζεται καὶ εἰς τοὺς ἄλλους. ✠ Λοιπὸν τὸ νὰ νηστεύῃ μὲν κάποιος, τὸ νὰ κάνῃ γονυκλισίας, τὸ νὰ ἀσκήσῃ τὴν παρθενίαν καὶ νὰ σωφρονῇ, αὐτὰ φέρουν ὄφελος εἰς τοὺς ἰδίους ποὺ τὰ ἀσκοῦν. Ἐκεῖνα δὲ ποὺ ἐκτὸς ἀπὸ ἡμᾶς ἀφελοῦν καὶ τὸν πλησίον εἶναι ἡ ἐλεημοσύνη, ἡ διδασκαλία, ἡ ἀγάπη. Λοιπὸν καὶ εἰδὼ ἄκουσε τὸν Παῦλον ποὺ λέγει: «καὶ ἂν μοιράσω εἰς ἐλεημοσύνας διλην μου τὴν περιουσίαν, καὶ παραδώσω τὸ σῶμα μου διὰ νὰ καθῶ, ἀγάπη δὲ ἂν δὲν ἔχω, τίποτε δὲν ὠφελοῦμαι»²³. 749

Βλέπεις λοιπὸν αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν τὴν ὁδὸν νὰ ἀποδεικνύεται ὀρθὴ μὲ λαμπρότητα καὶ νὰ στεφανοῦται;

20. Α' Κορ. 10, 24.

21. Ρωμ. 15, 2.

22. Αἰεσίθι.

23. Α' Κορ. 13, 3.

Ἐάν δε θέλετε, καὶ διὰ τρίτην φοράν θά ἀσχαληθῶμεν με αὐτήν. Καὶ ὁ μὲν ἕνας νὰ νηστεύῃ, νὰ σωφρονῇ, νὰ μαρτυρῇ καὶ νὰ κατακαίγεται εἰς τὸ μαρτύριον. Κάποιος ἄλλος δὲ νὰ ἀνασφάλῃ τὸ μαρτύριον διὰ τὴν πνευματικὴν οἰκοδομίαν, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀποθήσκη χωρὶς τὸ μαρτύριον. Ποῖος θά κατακτῇ περισσότερον εὐτυχίης μετὰ τὴν ἀπ' ἐδῶ ἀποδημίαν; Δὲν χρειάζονται ἐδῶ πολλοὶ λόγοι εἰς ἡμᾶς, οὔτε μακρὸν χρονικὸν διάστημα. **13** Διότι συμφωνεῖ ὁ μακάριος Παῦλος ποὺ ἐκφράζει τὴν γνώμην του καὶ λέγει: «Ἐγὼ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἀποθάνω καὶ εὐρεθῶ μαζί με τὸν Χριστόν, διότι τοῦτο εἶναι πολὺ καλότερον. Τὸ νὰ παραμείνω ὅμως εἰς τὸ σῶμα εἶναι ἀναγκαϊότερον διὰ σᾶς»²⁴. Ἄκουε βεὶ καὶ ἀπὸ τὴν ἀποδημίαν πρὸς τὸν Χριστόν ἐπρωτίμως τὴν οἰκοδομίαν τοῦ Πλησίον: Διότι τοῦτο εἰς τὴν πραγματικότητά εἶναι ἡ συνώπαρξις μετὰ τοῦ Χριστοῦ, τὸ νὰ κάνῃς τὸ θέλημα Αὐτοῦ. Θέλημα δὲ Αὐτοῦ κανένα δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ τὸσον σημαντικόν, παρά τὸ συμφέρον τοῦ πλησίον. Θέλεις ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὰς νὰ σοῦ ἀναφέρω καὶ τετάρτην ἀπόδειξιν; «Πέτρε, ἐάν με ἀγαπᾷς, λέγει, ποιμαίνε τὰ πρόβατά μου»²⁵ καὶ ἀφοῦ τρεῖς φορές τὸν ἠρώτησε, τοῦτο εἶπε ὅτι εἶναι τὸ τεκμήριον τῆς φιλίας. Δὲν τὸ εἶπε δὲ τοῦτο μόνον πρὸς τοὺς ἱερεῖς, ἀλλὰ καὶ πρὸς καθένα ἐξ ἡμῶν, εἰς τοὺς ὁποίους ἐνεπιστεύθη καὶ κάποιο μικρὸν ποιμνιον. Διότι μὴ τὸ περιφρονήσῃς ἐπειδὴ εἶναι μικρὸν. **14** Διότι λέγει: «Ὁ Πατὴρ μου εὐφραστήθη εἰς αὐτούς»²⁶. Καθένας ἀπὸ ἡμᾶς ἔχει «πρόβατον». Τοῦτο ἄς ὀδηγῇ εἰς τὰς καταλήλους θουσκάς. Καὶ ὁ σὺζυγος ὅταν ἐγερθῇ ἀπὸ τὴν κλίνην, τίποτε ἄλλο ἄς μὴ ζητῇ, παρά τὸ τί θά κάνῃ καὶ θά εἴπῃ, διὰ τῶν ὁποίων θά καταστήσῃ εὐλαθεστέραν ἀλόκληρον τὴν οἰκίαν. **15**

24. Φίλιπ. 1, 23 - 24.

25. Ἰω. 21, 15.

26. Λουκ. 12, 82.

σὺζυγος πάλιν ἄς εἶναι οἰκοκυρὰ. Πρὶν δὲ ἀπὸ τὴν ἐπιβίωξιν αὐτὴν ἄς ἔχῃ μίαν ἄλλην σοβαροτέραν φροντίδα, τὴν Βασίλειαν τῶν οὐρανῶν, καὶ πῶς θά τὴν ἐπιτύχῃ ἀλόκληρος ἡ οἰκία. Διότι, ἐάν εἰς τὴν καθημερινὴν διακρίαν πρὶν ἀπὸ τὴν φροντίδα τῆς οἰκίας ἐπιδιώκωμεν νὰ ἐκπληρώσωμεν τὰς κοινωνικὰς πρὸς τὸ δημόσιον ὑποχρεώσεις μας, ὥστε διὰ ἀμέλειαν αὐτῶν νὰ μὴ δευραίωμεθα καὶ νὰ μὴ συρῶμεθα εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ νὰ μὴ ὑποφέρωμεν μισροῦς ἐξευτελισμούς, **16** πολὺ περισσότερον διὰ τὰ πνευματικὰ πρέπει νὰ κάνωμε τοῦτο. Νὰ καταθέτωμεν πρὶν ἀπὸ ὅλα τὰ ὀφειλόμενα εἰς τὸν Βασίλεα τῶν ὄλων Θεόν, διὰ νὰ μὴ κατανησώμεν ὅπου τὸ τρίψιμο τῶν ὀδόντων. Καὶ αὐτὰς τὰς ἀρετὰς νὰ ἐπιδιώκωμεν, αἱ ὁποῖαι δύνανται μαζί με τὴν ἰδικὴν μας σωτηρίαν νὰ ὀφειλήσουν κατὰ τὸ μέγιστον ποσοστὸν καὶ τοὺς πλησίον. Τέτοια ἔργον εἶναι ἡ ἐλεημοσύνη, τέτοιο εἶναι ἡ προσευχὴ, μᾶλλον δὲ καὶ αὐτὴ (ἡ προσευχὴ) χάριν ἐκείνης καθίσταται δυνατὴ καὶ ἀποκτᾷ πτερά. «Αἱ προσευχαὶ σου, λέγει, καὶ αἱ ἐλεημοσύναι σου ἀνέβησαν εἰς τὸν Θεόν διὰ νὰ σε ἐνθυμηθῇ»²⁷. **17** Ὅχι δὲ μόνον ἡ προσευχὴ, ἀλλὰ καὶ ἡ νηστεία ἀπὸ ἐδῶ (ἀπὸ τὴν ἐλεημοσύνην) ἀποκτᾷ νεῦρα. Καὶ ἂν νηστεύῃς χωρὶς νὰ κάνῃς ἐλεημοσύνην, τὸ πρᾶγμα δὲν θεωρεῖται οὔτε νηστεία. Ἄλλ' ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς εἶναι χειρότερος καὶ ἀπὸ τὸν καλοφαγᾶ καὶ τὸν μέθυσον, καὶ τὸσον χειρότερος ὅσο χειρότερα καὶ κατωτέρα εἶναι ἡ ἀγριότης ἀπὸ τὴν τρυφηλότητα. Καὶ τί ἀναφέρω τὴν νηστείαν; Διότι καὶ ἂν σωφρονῇς, καὶ ἂν παρθενεύῃς, ἐξω ἀπὸ τὸν νυμφῶνα μένεις, ἀφοῦ δὲν ἔχεις ἐλεημοσύνην. **18** Καίτοι τί εἶναι ἴσον μετὰ τὴν παρθενίαν, ἀφοῦ αὐτὴ διὰ τὴν ὑπεροχὴν τῆς δὲν ἐπιβλήθη ἀνογκαστικὰ οὔτε ὅτι ἐντολῆς

27. Πρῆξ. 10, 4.

τῆς Καινῆς Διαθήκης; Ἄλλ' ἄρα καθίσταται ἀχρηστος, ὅταν δὲν συνοδεύεται ἀπὸ ἐλεημοσύνης. Ἐάν δὲ παρθένοι ἐκβάλλονται ἐπειδὴ δὲν εἶχον τὴν ἐλεημοσύνην εἰς τὸν ἀρμόζοντα θαυμῖον, ποῖος θὰ δυνηθῆ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν συγγνώμην ἀνευ αὐτῆς; Δὲν εἶναι κανεῖς, καὶ δπωσθήποτε ἀναγκαστικά ὅποιος δὲν τὴν ἔχει τὴν ἐλεημοσύνην θὰ ἀπολεσθῆ. Διότι ἐάν εἰς τὴν καθημερινὴν ζωὴν κανεῖς δὲν ζεῖ πρὸς ἰδικόν του μόνον ὄφελος, ἀλλὰ καὶ χειροτέχνης καὶ στρατιώτης, καὶ γεωργός, καὶ ἔμπορος, πρὸς τὸ κοινὸν συμφέρον καὶ πρὸς τὴν ὠφέλειαν τοῦ πληθίου ἐργάζονται ὅλοι, πολὺ περισσότερο διὰ τὰ πνευματικὰ πρέπει νὰ κάνετε τοῦτο. Διότι πρὸ παντός αὐτὸ εἶναι ἡ ζωὴ.

■ Ὅπως θεοβίως αὐτὸς πού ζῆ μόνον διὰ τὸν ἑαυτὸν του, καὶ περιφρονεῖ ὅλους τοὺς ἄλλους, εἶναι περὶ τὸς, καὶ ὄχι ἄνθρωπος, καὶ ἕνός πρὸς τὸ ἰδικόν μας γένος. Τί σημασίαν ἔχει λοιπὸν, λέγει, ἐάν παραβλέψῃς τὰ ἀτομικά καὶ ἐνδιαφερόμεθαι διὰ τὰ κοινά; Δὲν σημαίνει, καὶ δὲν σημαίνει, ὅτι, ὅταν ἐνδιαφερώμεθα διὰ τὰ κοινὰ παραβλέπομε τὰ ἀτομικά. Διότι ὅποιος ἐπιδιώκει τὰς τῶν ἄλλων ὠφελείας, κανένα δὲν λυπεῖ, ἀλλ' ὅλους τοὺς ἑλεεῖ καὶ ὠφελεῖ δυναμικῶς τὸν ἑαυτὸν του. Δὲν θὰ ἀρπάξῃ τίποτε ἀπὸ κανένα, δὲν θὰ πλεονεκτῆσῃ, δὲν θὰ κλέψῃ, δὲν θὰ ψευδομαρτυρήσῃ, θὰ ἀπέχῃ ἀπὸ κάθε εἶδους κακίας, θὰ ἐπιδιώξῃ κάθε εἶδους ἀρετῆν, θὰ προσεύχεται πολὺ διὰ τοὺς ἐχθρούς του, καὶ θὰ εὐεργετῆσῃ αὐτοὺς πού τὸν ἐπιβουλεύονται. Καὶ οὐτε θὰ ὑβρίσῃ κάποιον, οὐτε θὰ κακολογήσῃ ἕσω καὶ ἀν ἀκούσῃ μύρια εἰς ὄφρος του, ἀλλὰ θὰ λέγῃ τὰ ἀποστολικά λόγια C «Ποῖός ἀσθενεῖ καὶ δὲν ἀσθενῶ καὶ ἐγώ; Ποῖος ἀκαθαρίζεται, καὶ ἐγὼ δὲν καθαίρομαι;»²⁸. Ἐκ τῆς ἐπι-

²⁸ B' Κορ. 11, 99.

διώξεως λοιπὸν τῶν προσωπικῶν δὲν ἐπακολουθεῖ δπωσθήποτε καὶ ἡ ὠφέλεια τοῦ πληθίου.

Ἄπο ὅλα αὐτὰ ἀφοῦ ἐπεσιόθητε, ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ σωθῶμεν ἐάν δὲν ἀποβλέπομεν εἰς τὴν ὠφέλειαν τοῦ συνόλου, καὶ ἀφοῦ εἶδατε τὸν δοῦλον πού διδιστομήθη, καὶ αὐτὸν πού κατέχωσε τὸ τάλαντον, αὐτὴν ἃς ἐκλέξωμε τὴν ὁδόν, διὰ νὰ ἐπιτύχωμε καὶ τὴν αἰώνιον ζωὴν, τὴν ὅποιαν ὅλοι μας εἶθε νὰ τὴν ἀποκτήσωμεν, διὰ τῆς χάριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν. ■